

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

เอกสารวิชาการ (Working Paper)

การส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชน เพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ

กรณีศึกษาโครงการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคง (พมพ.)

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

การส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ:

กรณีศึกษาโครงการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคง (พมพ.)

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - กรุงเทพฯ จำนวน ๔๐๐ เล่ม ISSN ๐๘๕๘-๘๗๕๑

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, ๒๕๖๑ จำนวน ๒๑๔ หน้า

สงวนลิขสิทธิ์ตาม พ.ร.บ. การพิมพ์ พ.ศ.๒๕๓๗

© ลิขสิทธิ์ภาษาไทยเป็นของศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
อย่างถูกต้องตามกฎหมาย

ผู้อำนวยการ	: พลตรี อภิศักดิ์	สมบัติเจริญนนท์
กองผู้อำนวยการ	: พันเอก กิตติ	คงสมบัติ
	: พันเอก อรรคเดช	ประทีปอุษานนท์
	: พันเอก นิรุจ	ดวงปัญญา
	: นาวาอากาศเอกหญิง จุฬารัตน์ เพชรวิเศษ	
	: พันเอก สุทัศน์	คร่ำในเมื่อง
	: พันตรีหญิง เฉลียว	เหมหงษ์
	: นางสาว ธาราทิพย์	กัลยาณมิตร
	: นางสาว กรรณิการ์	มหาสารกุล
ศิลปกรรม	: จำเอก สามภพ	ศรีอักษร
	: จำอากาศโท ชาญชัย	วังวงศ์
	: นางชุตินธร	เหมแก้ว
	: นางกัญจณีพร	มหาวรากุล
ผู้เขียน	: เรือโทหญิง นันทิยา	ทองคนารักษ์

จัดพิมพ์โดย

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

62 ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงดินแดง เขตดินแดง กรุงเทพฯ 10400

โทร. 0 2275 5715 เว็บไซต์ www.sscthailand.org

เอกสารวิชาการ (Working Paper)

เรื่อง **การส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชน
เพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ : กรณีศึกษา
โครงการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคง (พมพ.)**

ความเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ทั้งจากภายนอกและภายในประเทศ ล้วนส่งผลกระทบต่อโดยตรงและโดยอ้อมต่อวิถีชีวิตในทุกมิติ ทำให้ความเข้มแข็งภาคประชาชนได้ถูกหยิบยกขึ้นมากล่าวถึงในบริบทของการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของประเทศในทุกมิติมากขึ้น รวมทั้งในมิติด้านความมั่นคงในภาพรวม นอกจากนี้ ปัจจุบันกองทัพได้เข้ามามีบทบาทในการจัดการกับภัยคุกคามไม่ตามแบบและมีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาและช่วยเหลือประชาชนโดยเป็นไปตามที่ระบุไว้ในกฎหมายต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรัฐธรรมนูญ โดยงานด้านการส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ จึงมีหลายหน่วยงานรวมทั้งกองทัพเข้ามาร่วมดำเนินการเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ภาคประชาชนได้มีองค์ความรู้ ช่วยเหลือ และป้องกันตนเอง อันถือเป็นการแบ่งเบาและสนับสนุนหน่วยงานความมั่นคงอื่น ๆ เพื่อเสริมความมั่นคงของชาติในภาพรวม ซึ่งกองทัพได้ดำเนินการหลายโครงการที่สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นโครงการตัวอย่างสำหรับพื้นที่เป้าหมายอื่น ๆ ได้

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ในฐานะหน่วยงานคลังสมองของกองทัพไทยถือเป็นกลไกหนึ่งของกองทัพที่มีหน้าที่ครอบคลุมไปถึงการตอบสนองและสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลในทุก ๆ ด้าน จึงได้จัดทำเอกสารวิชาการ (working paper) เพื่อทำการศึกษา เรื่อง “การส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ: กรณีศึกษาโครงการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคง (พมพ.)” โดยการระดมความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และเสนอแนวทางการส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ อันจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติต่อไป

	หน้า
ส่วนที่ ๑ บทนำ	๓
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๓
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการศึกษา	๙
๑.๓ ขอบเขตของการศึกษา	๙
๑.๔ วิธีการดำเนินการศึกษา	๑๐
๑.๕ ผลที่ได้รับจากการศึกษา	๑๓
๑.๖ กรอบแนวคิดในการศึกษา	๑๓
๑.๗ นิยามศัพท์เฉพาะ	๑๔
ส่วนที่ ๒ เอกสารและงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง	๑๗
๒.๑ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน	๑๘
๒.๒ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับชุมชนเข้มแข็ง	๒๙
๒.๓ นโยบายที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของชาติ	๓๕
๒.๓.๑ ร่างยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๐- ๒๕๗๙)	๓๖
๒.๓.๒ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ.๒๕๖๐ -๒๕๖๔)	๔๐
๒.๓.๓ ยุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์พื้นที่เพื่อเสริมความมั่นคง ของชาติ พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๖๔	๔๔
๒.๔ กฎหมายและนโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในส่วนของกองทัพ	๕๖
๒.๔.๑ พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ.๒๕๕๑	๕๗
๒.๔.๒ นโยบายในระดับผู้บังคับบัญชา	๖๐
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖๘

**ส่วนที่ ๓ กองทัพอากาศกับบทบาทในการส่งเสริมความเข้มแข็งภาค ๗๗
ประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ**

- ๓.๑ กองทัพอากาศกับการส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชน ๙๒
เพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ:
การพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- ๓.๑.๑ กองทัพบกและ กอ.รมน. ภาค ๒ ๙๖
(ดำเนินการโดยกองทัพอากาศที่ ๒ และ
กองกำลังสุรนารี)
- ๓.๑.๒ กองบัญชาการกองทัพอากาศ (ดำเนินการ ๙๑
โดยสำนักงานพัฒนาภาค ๕
หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา)
- ๓.๒ กรณีศึกษาโครงการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคง (พมพ.) ๙๕
- ๓.๒.๑ โครงการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงพื้นที่ ๙๕
รอยต่อศรีสะเกษและอุบลราชธานี
- ๓.๒.๒ โครงการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงเฉพาะ ๑๐๑
พื้นที่ภูผายล
- ๓.๓ บทสรุปของกองทัพอากาศกับการส่งเสริมความเข้มแข็ง ๑๑๐
ภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติใน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

**ส่วนที่ ๔ แนวทางการพัฒนาการส่งเสริมความเข้มแข็ง
ภาคประชาชน เพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ ๑๑๕**

- ๔.๑ การดำเนินงานในการส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชน ๑๑๗
เพื่อเสริมความมั่นคงของชาติในปัจจุบัน
- ๔.๑.๑ การดำเนินการของกองทัพเอง ๑๑๙
- ๔.๑.๒ การดำเนินการผ่าน กอ.รมน.ภาค และ ๑๒๖
กอ.รมน.จังหวัด

๔.๒ ปัญหา อุปสรรค ในการสร้างความเข้มแข็งภาคประชาชน	๑๒๙
เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ	
๔.๒.๑ ปัญหา/ อุปสรรคที่พบในพื้นที่	๑๒๙
๔.๒.๒ ปัญหา/ อุปสรรคที่เกิดจากการบริหารจัดการ	๑๓๑
๔.๓ แนวทางการพัฒนาการส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชน	๑๓๒
เพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ	
๔.๓.๑ การแก้ปัญหาในพื้นที่	๑๓๒
๔.๓.๒ การแก้ปัญหาในการบริหารจัดการ	๑๓๔
๔.๔ บทสรุปและข้อเสนอแนะ	๑๔๐

บรรณานุกรม

๑๔๘

ภาคผนวก

๑๕๕

- **ภาคผนวก ก** สรุปผลการสนทนาปัญหายุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๒/๒๕๖๑ เรื่อง “การสร้างความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ” วันพุธที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ เวลา ๐๙๐๐ - ๑๖๐๐ ณ ห้องประชุม ศศย.สปท. ๑๕๗
- **ภาคผนวก ข** สรุปผลการเดินทางเข้าพื้นที่ เก็บรวบรวมข้อมูลสนับสนุน การวิจัยระหว่าง วันที่ ๑๒ - ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๑ ณ จ.นครราชสีมา จ.สุรินทร์ และ จ.ศรีสะเกษ ๑๗๕
- **ภาคผนวก ค** การประชุมวิชาการ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๒/ ๒๕๖๑ เรื่อง “การส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ” ระหว่างวันที่ ๙ - ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑ เวลา ๐๘๐๐ - ๑๖๐๐ ณ โรงแรม เดอะ เวิลด์ อวิญประเทศ จ.สระแก้ว ๑๙๔

แผนภาพที่ ๑-๑	กรอบแนวคิดในการศึกษา	๑๓
แผนภาพที่ ๒-๑	ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน	๒๓
แผนภาพที่ ๒-๒	การทำงานร่วมกันระหว่าง ๓ ภาคส่วน	๒๖
แผนภาพที่ ๒-๓	ความเชื่อมโยงของยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ เพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๖๔	๕๐
แผนภาพที่ ๒-๔	ผังการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ (พ.ศ.๒๕๖๑ - ๒๕๖๔)	๕๓
แผนภาพที่ ๒-๕	แผนภาพความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานความมั่นคง กับหน่วยงานพัฒนาภายใต้กลไกการพัฒนา เพื่อเสริมความมั่นคง	๕๕
แผนภาพที่ ๒-๖	โครงสร้างการจัดกระทรวงกลาโหมและ ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง	๕๙
แผนภาพที่ ๓-๑	ขั้นตอนการจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วนพื้นที่ การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงระดับ ตำบลของจังหวัด	๑๐๙
แผนภาพที่ ๓-๒	ขั้นตอนการพิจารณาแผนแม่บทโครงการ พัฒนาเพื่อความมั่นคงเฉพาะพื้นที่ (โครงการ พมพ.)	๑๐๙
ภาพประกอบการเดินทางเข้าพื้นที่เก็บ รวบรวมข้อมูลสนับสนุนการวิจัย		๑๔๑
ระหว่าง วันที่ ๑๒ - ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๑ ณ จ.นครราชสีมา		
จ.สุรินทร์ และ จ.ศรีสะเกษ		
ภาพประกอบการประชุมวิชาการ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๒/ ๒๕๖๑		๒๐๓
เรื่อง “การส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ” ระหว่างวันที่ ๙ - ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑		
เวลา ๐๘๐๐ - ๑๖๐๐ ณ โรงแรม เดอะ เวิลด์ อริญประเทศ จ.สระแก้ว		

ส่วนที่ ๑
บทนำ

ส่วนที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาคประชาชนได้เข้ามามีบทบาทเพิ่มมากขึ้นในการบริหารจัดการกิจการต่าง ๆ ของประเทศ ทั้งนี้ ความเข้มแข็งของภาคประชาชนและชุมชนถูกหยิบยกขึ้นมากล่าวถึงในบริบทการแก้ปัญหาของสังคมไทย โดย “คน” เป็นปัจจัยหลักสำคัญในการพัฒนาประเทศ เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ทั้งจากภายนอกและภายในประเทศล้วนส่งผลกระทบต่อโดยตรงและโดยอ้อมต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน ดังนั้น ประชาชนและชุมชนจึงต้องมีความรอบรู้ อย่างเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ และพร้อมที่จะปรับตัวโดยใช้ประโยชน์จากความเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น ในขณะเดียวกันนั้นสถานการณ์ภัยคุกคามความมั่นคงประเทศไทยในปัจจุบัน มีลักษณะผสมผสานระหว่างภัยคุกคามตามแบบ (Traditional Threat) และภัยคุกคามไม่ตามแบบ (Non-Traditional Threat) ที่มีความซับซ้อน และมีความหลากหลายเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง สืบเนื่องจากการความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่รวดเร็ว ซึ่งได้นำปัญหาความมั่นคงต่าง ๆ เข้ามาด้วย โดยภัยคุกคามไม่ตามแบบสามารถเกิดขึ้นได้ในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การก่อการร้าย การค้า ยาเสพติด การค้ามนุษย์ แรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ปัญหาสิ่งแวดล้อม การอพยพย้ายถิ่นของประชากร ภัยคุกคามด้านระบอบาติวิทยา ภัยคุกคามด้านเศรษฐกิจ และอาชญากรรมข้ามชาติ รวมถึงถึงภัยพิบัติธรรมชาติที่รุนแรงและบ่อยครั้ง ได้แก่ อุทกภัย คลื่นยักษ์สึนามิ วัตภัย ภัยแล้ง ดินถล่ม ไฟป่า แผ่นดินไหว ตลอดจนการแพร่กระจายของสารกัมมันตภาพรังสี ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประชาชนและประเทศโดยรวม

สำหรับการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดจากภัยคุกคามตามแบบที่ผ่านมาเป็นเรื่องของกองทัพ เช่น การสู้รบตามแนวชายแดน ความขัดแย้งเรื่องเส้นเขตแดน และการก่อความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นต้น ในขณะที่ภัยคุกคามไม่ตามแบบดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ถึงแม้ภาครัฐจะกำหนดหน่วยงานขึ้นเพื่อรองรับกับปัญหาต่างๆ ก็ตาม แต่ด้วยความหลากหลายและซับซ้อนของภัยคุกคาม ทำให้หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานด้านความมั่นคงอื่นๆ อาจไม่สามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้โดยลำพัง ซึ่งหลายปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นเป็นปัญหาที่มีความต่อเนื่องและมีความเกี่ยวโยงกันหลายมิติ อย่างไรก็ตาม กองทัพก็ได้เข้ามามีบทบาทในการจัดการกับภัยคุกคามไม่ตามแบบเช่นเดียวกัน ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวเป็นไปตามที่ระบุไว้ในกฎหมายต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรัฐธรรมนูญหลาย ๆ ฉบับที่ผ่านมา อาทิ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปี พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๗๗ ได้กำหนดไว้ว่า “รัฐต้องพิทักษ์ไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราชอธิปไตย และบูรณภาพแห่งเขตอำนาจรัฐ และต้องจัดให้มีกำลังทหาร อาวุธยุทโธปกรณ์ และเทคโนโลยีที่ทันสมัยจำเป็นและเพียงพอ เพื่อพิทักษ์รักษา เอกราช อธิปไตย ความมั่นคงของรัฐ สถาบันพระมหากษัตริย์ ผลประโยชน์แห่งชาติ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและเพื่อการพัฒนาประเทศ”^๑ ตลอดถึงพระราชบัญญัติ และพระราชกฤษฎีกาที่เกี่ยวข้องอันได้แก่ พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ.๒๕๕๑ ต่างก็ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของทหารโดยทั่วไป และบทบาทหน้าที่ของทหารในการพัฒนาและช่วยเหลือประชาชน ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐ ในมาตรา ๕๒ ยังได้บัญญัติให้ “รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งอาณาเขตและเขตที่ประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย

^๑ ราชกิจจานุเบกษา, ๒๕๕๐ข, หน้า ๑๙

เกียรติภูมิและผลประโยชน์ของชาติ ความมั่นคงของรัฐ และความสงบเรียบร้อยของประชาชน เพื่อประโยชน์แห่งการนี้ รัฐต้องจัดให้มีการทหาร การทูต และการข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพ กำลังทหารให้ใช้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศด้วย” จึงเห็นได้ว่าภารกิจของกองทัพได้ขยายออกไปนอกเหนือจากภัยคุกคามตามแบบ เห็นได้ชัดเจนจากกรณีของประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๓ และ ๒๕๕๗ ซึ่งประสบอุทกภัยครั้งใหญ่ที่กองทัพได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยร่วมกับภาคส่วนอื่น ๆ รวมทั้งภาคประชาชนที่ปัจจุบันได้เข้ามามีบทบาทสำคัญทั้งในและนอกพื้นที่ที่เข้าช่วยเหลือผู้ประสบภัยอย่างมีประสิทธิภาพเนื่องจากการอยู่ในพื้นที่หรือพื้นที่ข้างเคียง ทำให้สามารถระดมเครือข่ายได้อย่างรวดเร็ว จากเหตุการณ์นี้สะท้อนให้เห็นว่าภาคส่วนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น รัฐ กองทัพ ภาคเอกชน (Private Sectors) และภาคประชาสังคม (Civil Society Organizations: CSOs) ล้วนมีส่วนสำคัญในการจัดการกับภัยคุกคามที่เกิดขึ้น ในทำนองเดียวกันในการดำเนินงานของกองทัพเพื่อจัดการกับภัยคุกคามตามแบบนั้น ถึงแม้ว่ากองทัพเป็นเจ้าภาพหลักแต่ก็ไม่ได้ดำเนินการโดยลำพังยังต้องอาศัยความร่วมมือและสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ๆ อาทิ หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และประชาชน ในขณะที่การจัดการภัยคุกคามไม่ตามแบบ กองทัพจะเข้ามามีบทบาทสนับสนุนให้กับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เป็นเจ้าภาพหลักในการดำเนินงาน รวมทั้งเครือข่ายภาคประชาชน ดังนั้น การระดมสรรพกำลังจากภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อเสริมความมั่นคงของชาติจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

นอกจากนี้ กองทัพได้เข้ามามีบทบาทในการกิจการพัฒนาประเทศเพื่อรับมือกับภัยคุกคามและเสริมความมั่นคงของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในถิ่นทุรกันดาร หมู่บ้านตามแนวชายแดน และพื้นที่ที่มีปัญหาด้านความมั่นคง การดำเนินการดังกล่าวเป็นการกระจายการพัฒนาไปสู่ท้องถิ่นและชุมชนผ่านโครงการต่าง ๆ ที่สามารถสร้างความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นให้แก่ประชาชน โดยมุ่งหวังให้เป็นการช่วยส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับประชาชน

และชุมชน อีกทั้งเป็นการสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อเป็นเกราะป้องกันด้านความมั่นคงขั้นแรกที่จะช่วยเหลือและสนับสนุนงานของภาครัฐและหน่วยงานด้านความมั่นคงได้ในเบื้องต้น ทั้งนี้ มีหลายหน่วยงานของกองทัพที่ดำเนินการกิจดังกล่าว อาทิ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กรมกิจการพลเรือน กรมกิจการชายแดน และศูนย์ประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและความมั่นคง (ศปร.บก.ทท) เป็นต้น โดยมีการดำเนินร่วมกับหลายภาคส่วน อาทิ หน่วยงานระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และเครือข่ายประชาชนในพื้นที่ โดยโครงการที่สำคัญ ๆ เช่น การฝึกอบรมกำลังประชาชน การฝึกอบรมพัฒนาสัมพันธ์ผู้นำชุมชน และการฝึกอบรมจัดตั้งเครือข่ายเฝ้าระวังภัยคุกคาม ซึ่งโครงการต่าง ๆ สามารถส่งเสริมความเข้มแข็งให้ภาคประชาชนให้มีความรู้ ความสามารถในการพึ่งพาตนเอง และป้องกันตนเอง ซึ่งถือเป็นการแบ่งเบาและสนับสนุนภารกิจด้านความมั่นคงในภาพรวม โดยการดำเนินการดังกล่าวของกองทัพเป็นไปตามแนวคิดยุทธศาสตร์ทหารที่ได้กำหนดขึ้นเพื่อเป็นแนวทางหลักในการปฏิบัติการทางทหาร ภายใต้สภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์และข้อจำกัดด้านทรัพยากรทางทหาร เพื่อนำไปสู่การเตรียมกำลังและใช้กำลังกองทัพ นั่นคือ การผนึกกำลังป้องกันประเทศ (United Defence) ซึ่งเป็นการนำทรัพยากรที่เป็นพลังอำนาจของชาติทุกประเภทในทุกมิติทั้งทางด้านการทหาร การเมือง เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มาบูรณาการอย่างมีระเบียบแบบแผนและเป็นระบบตั้งแต่ยามปกติเพื่อแก้ไขข้อจำกัดพลังอำนาจของชาติ รวมทั้งขีดเขยอำนาจกำลังรบของกองทัพที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจะต้องมีการเตรียมการและกระทำอย่างต่อเนื่องทั้งในยามปกติและยามสงคราม^๒ ดังนั้น จึงควรนำโครงการหรือกิจกรรมที่ได้ผลสำเร็จดังกล่าวมาขยายผลและนำไปปฏิบัติในพื้นที่เป้าหมายด้านความมั่นคง

^๒ วิสัยทัศน์กองทัพบก, หน้า ๑๓, ๒๕๖๐

อื่น ๆ รวมทั้งหามาตรการและแนวทางการส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชน เพื่อร่วมทำหน้าที่ป้องกันภัยอันตรายให้กับประเทศ อันจะเป็นการสนับสนุน และเสริมความมั่นคงของชาติในลักษณะของการผนึกกำลังป้องกันประเทศ (United Defence) ได้อย่างดียิ่ง

ทั้งนี้ ภาครัฐได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาด้านความมั่นคง โดยได้ กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่เพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๖๔ (ฉบับวันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๐) ซึ่งมีความสอดคล้องเชื่อมโยง กับยุทธศาสตร์ นโยบาย และแผน ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเพื่อเสริม ความมั่นคงของชาติในแต่ละระดับ กล่าวคือ **ในร่างยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๗๙) (ฉบับเสนอสมานิติบัญญัติแห่งชาติ มิถุนายน ๖๑)** ได้ระบุให้การพัฒนาขับเคลื่อนการพัฒนาเพื่อการสร้างและรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติและบรรลุลวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง” หรือคติพจน์ประจำชาติ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ซึ่งการพัฒนาประเทศ ในช่วงระยะเวลาของยุทธศาสตร์ชาติ จะมุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการ พัฒนาความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมของ ทุกภาคส่วนในรูปแบบ “ประชารัฐ” โดยประกอบด้วย ๖ ยุทธศาสตร์ ได้แก่ (๑) ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง (๒) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความ สามารถในการแข่งขัน (๓) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้าง ศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ (๔) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความ เสมอภาคทางสังคม (๕) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพ ชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ (๖) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและ พัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ^๓ นอกจากนี้ ยังมีความสอดคล้องกับ

^๓ สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ . ร่างยุทธศาสตร์ชาติ (ฉบับเสนอสมานิติบัญญัติแห่งชาติ) (มิถุนายน ๒๕๖๑) หน้า ๕ - ๘

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔)

ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๕ คือ “ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติ เพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่งคั่งและยั่งยืน” รวมทั้งมีแผนในระดับจังหวัด เพื่อให้การดำเนินงานด้านความมั่นคงเป็นไปอย่างสอดคล้องกันในทุกๆระดับ จัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ดังนั้น ในงานด้านการส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ จึงมีหลายหน่วยงานในพื้นที่ตั้งแต่หน่วยงานระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และเครือข่ายประชาชนในพื้นที่ ที่เข้ามาดำเนินงานร่วมกัน โดยมีหลายโครงการที่สำคัญๆ เช่น การฝึกอบรมกำลังประชาชน การฝึกอบรมพัฒนาสัมพันธ์ผู้นำชุมชน และการฝึกอบรมจัดตั้งเครือข่ายเฝ้าระวังภัยคุกคาม เป็นต้น ซึ่งโครงการต่างๆ สามารถสร้างความเข้มแข็งให้ภาคประชาชนได้มีองค์ความรู้ ช่วยเหลือ และป้องกันตนเอง อันถือเป็นการแบ่งเบาและสนับสนุนหน่วยงานความมั่นคงอื่นๆ เพื่อเสริมความมั่นคงของชาติในภาพรวม ซึ่งควรนำโครงการหรือกิจกรรมที่ได้ผลสำเร็จดังกล่าวมาขยายผลและนำไปปฏิบัติในพื้นที่เป้าหมายด้านความมั่นคงอื่นๆ รวมทั้ง หมายมาตรการและแนวทางส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชน เพื่อร่วมทำหน้าที่เป็นเกราะป้องกันภัยอันตรายให้กับประเทศ อันจะเป็นการเสริมความมั่นคงของชาติได้อย่างดียิ่ง

ในการนี้ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ (ศคย.สพท.) ในฐานะหน่วยงานด้านความมั่นคงและคลังสมองของกองทัพไทย ได้ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว จึงได้ทำการศึกษา เรื่อง “การส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ: กรณีศึกษาโครงการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคง (พมพ.)” ทั้งนี้เพื่อแสวงหาคำตอบและจัดทำข้อเสนอแนวทางการส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติให้ได้อย่างเหมาะสมต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการศึกษา

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาการดำเนินงานในการส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติในปัจจุบัน

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ในการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับภาคประชาชน

๑.๒.๓ เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ

๑.๓ ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ มุ่งศึกษาบทบาทหน้าที่ของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชนที่มีความสำคัญในการส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ โดยมีขอบเขตในการศึกษา ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

องค์ประกอบในการศึกษา ประกอบด้วย การดำเนินงานในการส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติในปัจจุบัน การมีส่วนร่วมและการพัฒนาเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชน รวมทั้งปัญหา อุปสรรค ในการดำเนินงานในการส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ

ขอบเขตประชากร

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย บุคลากรในระดับนโยบาย ระดับการนำนโยบายไปปฏิบัติ นักวิชาการ และผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกกระทรวงกลาโหม รวมถึงภาคประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ

ขอบเขตระยะเวลา

ระยะเวลาศึกษา ๖ เดือน คือ เดือนพฤศจิกายน ๒๕๖๐ - เมษายน ๒๕๖๑

๑.๔ วิธีการดำเนินการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้วิธีการแบบเชิงคุณภาพ โดยผู้ศึกษาดำเนินการศึกษาดังนี้

๑.๔.๑ แหล่งข้อมูลแบ่งเป็น ๒ ส่วน ได้แก่ ข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) ข้อมูลทุติยภูมิ ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากเอกสารวิชาการ งานวิจัย บทความ สรุปรการประชุมสัมมนา และสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ รวมทั้งสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น การมีส่วนร่วม : แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ, ยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่เพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๖๔ และร่างยุทธศาสตร์ชาติ (ฉบับเสนอสมานัติบัญญัติแห่งชาติ) (มิถุนายน ๒๕๖๑) เป็นต้น

(๒) ข้อมูลปฐมภูมิ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การสนทนากลุ่ม และการเดินทางลงพื้นที่

๑.๔.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้แบบสอบถามแบบกึ่งโครงสร้าง เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลตัวอย่าง โดยมีจำนวนกรอบคำถาม ๓ ข้อ ดังนี้ (๑) การดำเนินงานในการส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติในปัจจุบัน (๒) ปัญหา อุปสรรค ในการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับ ภาคประชาชน และ (๓) แนวทางการส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ

๑.๔.๓ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

(๑) การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ ได้แก่

- พ.อ. นันทพล เชื้อหน่วย ผู้อำนวยการกองกิจการเพื่อความมั่นคง สำนักปฏิบัติการเพื่อความมั่นคง กรมกิจการชายแดนทหาร,
- ผู้แทนจากกองกำลังสุรนารี กองทัพภาคที่ ๒ (กกล.สุรนารี ทภ.๒)
- ผู้แทนจากสำนักพัฒนาภาค ๕ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา (สนภ.๕ นทพ.)
- ประชาชนในพื้นที่ชายแดน ประกอบด้วย ตัวแทนผู้นำชุมชนจากการฝึกอบรมผู้นำชุมชนตำบลชายแดนของ อ.กาบเชิง จ.สุรินทร์ ผู้เข้าร่วมการฝึกกำลังประชาชนตำบลชายแดน อ.ภูสิงห์ จ.ศรีสะเกษ และตัวแทนประชาชนบริเวณอ่างเก็บน้ำห้วยขนุน อ.กันทรลักษ์ จ.ศรีสะเกษ ภายใต้โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงพื้นที่รอยต่อศรีสะเกษและอุบลราชธานี

(๒) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ได้แก่

- การลงพื้นที่เพื่อสังเกตแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่เป้าหมายภาคตะวันออกเฉียงเหนือและพื้นที่ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น โครงการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคง (พมพ.), ทภ. ๒, กกล.สุรนารี, สนภ.๕ นทพ. และพื้นที่การฝึกอบรมผู้นำชุมชนตำบลชายแดนของ อ.กาบเชิง จ.สุรินทร์ พื้นที่การฝึกกำลังประชาชนตำบลชายแดน อ.ภูสิงห์ จ.ศรีสะเกษ และโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงพื้นที่รอยต่อศรีสะเกษและอุบลราชธานี อ.กันทรลักษ์ จ.ศรีสะเกษ เป็นต้น

(๓) การประชุมระดมสมอง ได้แก่

- การจัดการสนทนาปัญหายุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๒/๒๕๖๑ เรื่อง การสร้างความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ เมื่อวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ เวลา ๑๓๓๐ - ๑๖๐๐ ณ ห้องประชุม ศศย. สปท. โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่

■ นายรัชกรณัฏ นภาพรพิพัฒน์ ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนความมั่นคง สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ

■ นายอุดมเขต ราษฎร์นุ้ย ผู้อำนวยการสำนักกิจการ
ความมั่นคงภายใน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

■ พ.อ. นันทพล เชื้อหน่าย ผู้อำนวยการกองกิจการเพื่อ
ความมั่นคง สำนักปฏิบัติการเพื่อความมั่นคง กรมกิจการชายแดนทหาร

■ พ.อ. พิพัฒน์ จงวัฒนาไพศาล ผู้อำนวยการกองกิจการ
มวลชน สำนักจิตวิทยา กองกิจการพลเรือน ทหารบก

■ รองศาสตราจารย์ ดร. จันทนา หวันแก้ว อาจารย์ประจำ
ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- การจัดประชุมวิชาการ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ ครั้งที่
๒/๒๕๖๑ เรื่อง เรื่อง การส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมความ
มั่นคงของชาติ ระหว่างวันที่ ๙ – ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑ ณ โรงแรม เดอะ เวิลด์
ออร์บประเทศ จ.สระแก้ว โดยมีวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

■ นายพรพจน์ เพ็ญพาส ผู้ว่าราชการจังหวัดสระแก้ว

■ นายปลื้มพล เย็นอาคาร นักวิเคราะห์นโยบายและแผน
ชำนาญการพิเศษ สำนักนโยบายและแผน สำนักปลัดกระทรวงมหาดไทย

■ พ.อ. เทพพิทักษ์ นิมิตร รองเสนาธิการกองกำลังบูรพา

■ นายอำนวย ทงกัก ประธานกรรมการกลุ่มสหกรณ์โคนม
วังน้ำเย็น และที่ปรึกษาทิตติมศักดิ์สภาอุตสาหกรรม จ.สระแก้ว

■ นายพัฒนา พรหมเฒ่า ผู้ใหญ่บ้านคลองอารางและ
ประธานมูลนิธิอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) จ.สระแก้ว

๑.๔.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดย
การบรรยายเนื้อหาของข้อความหรือเอกสาร และวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic
Induction) ดีความสร้างข้อสรุปจากสิ่งที่เป็นปรากฏการณ์ที่มองเห็น

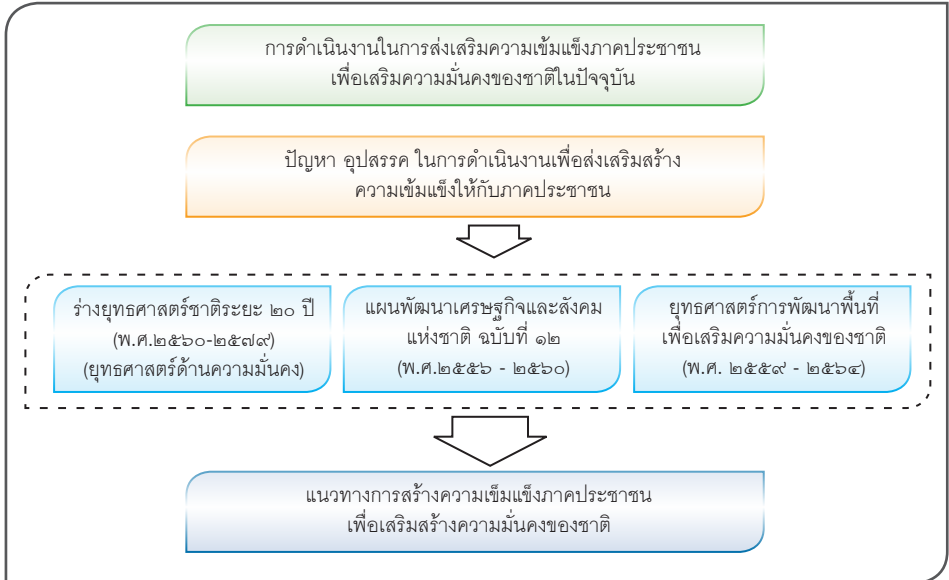
๑.๕ ผลที่ได้รับจากการศึกษา

๑.๕.๑ กองทัพไทยสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อสนับสนุนความมั่นคงของชาติ ให้สามารถรองรับภัยคุกคามที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้

๑.๕.๒ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประเทศชาติสามารถนำแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อสนับสนุนความมั่นคงของชาติ ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๖ กรอบแนวคิดในการศึกษา

กรอบแนวคิดในการศึกษา เรื่อง การเสริมสร้างความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อสนับสนุนความมั่นคงของชาติ มีดังนี้

แผนภาพที่ ๑-๑ กรอบแนวคิดในการศึกษา

๑.๗ นิยามศัพท์เฉพาะ

ภาคประชาชน หมายถึง ราษฎร ประชากร มวลชน/ กลุ่มคนในหมู่บ้าน หรือชุมชนเป้าหมายในแต่ละพื้นที่เป้าหมาย หรือพื้นที่เสี่ยง พื้นที่ชายแดน

ความเข้มแข็งภาคประชาชน หมายถึง คนในชุมชน/ สมาชิกในชุมชนของพื้นที่เป้าหมายสามารถร่วมกันแก้ปัญหาและรับมือกับภัยคุกคาม ความมั่นคงได้ในเบื้องต้น มีความสามัคคีและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน สมาชิกเห็นประโยชน์ของกลุ่มมากกว่าและสามารถร่วมกันตัดสินใจในการดำเนินการ กิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนได้

ความมั่นคงแห่งชาติ หมายถึง ภาวะที่ประเทศปลอดจากภัยคุกคาม ต่อเอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งอาณาเขต สถาบันศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ ความปลอดภัยของประชาชน การดำรงชีวิตโดยปกติสุขของประชาชน หรือที่กระทบต่อผลประโยชน์แห่งชาติ หรือการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งความพร้อมของประเทศที่จะเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ อันเกิดจาก ภัยคุกคามทุกรูปแบบ

การเสริมความมั่นคงของชาติ หมายถึง การพัฒนาที่มุ่งขจัดและแก้ไข ปัญหาในพื้นที่ที่มีปัญหาความมั่นคง หรือพื้นที่ที่มีเงื่อนไขของปัญหา ความมั่นคง โดยใช้กระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมตามแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และการป้องกันประเทศ รวมทั้งยุทธศาสตร์/ แผนหลักที่เกี่ยวข้อง เข้ามาสนับสนุนและเอื้ออำนวยต่อการสร้างความมั่นคงปลอดภัยและให้ประชาชนพึ่งพาตนเองได้

ส่วนที่ ๒
เอกสารและงานวิชาการ
ที่เกี่ยวข้อง

ส่วนที่ ๒

เอกสารและงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง

สถานการณ์ปัญหาความมั่นคงของประเทศไทยในปัจจุบัน มีลักษณะ ผสมผสานระหว่างปัญหาภัยคุกคามตามแบบและไม่ตามแบบ ที่มีความซับซ้อนและหลากหลายเพิ่มขึ้น และส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประชาชน และประเทศชาติโดยรวม โดยความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ของประชาชนภายในประเทศ ภารกิจของกองทัพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐ ในมาตรา ๕๒ ได้บัญญัติให้ “รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งอาณาเขต และเขตที่ประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย เกียรติภูมิและผลประโยชน์ของชาติ ความมั่นคงของรัฐ และความสงบเรียบร้อยของประชาชน เพื่อประโยชน์แห่งการนี้ รัฐต้องจัดให้มีการทหาร การทูต และการข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพ กำลังทหารให้ใช้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศด้วย” จะเห็นได้ว่า บทบาท และภารกิจของกองทัพมีขอบเขตกว้างขวางจากภารกิจเดิมที่ทหารมีบทบาทหลัก คือ ยามศึกสงครามและภัยคุกคามรูปแบบเดิม แต่ปัจจุบันจากรูปแบบ ภัยคุกคามที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้กองทัพเพียงหน่วยงานเดียวอาจไม่สามารถรับมือหรือดูแลได้อย่างทั่วถึง ซึ่งกองทัพจะต้องปรับบทบาทและวิธีการทำงาน โดยการจัดการกับปัญหาใด ๆ ด้วยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับภาคประชาชนหรือภาคประชาสังคมในพื้นที่ที่จำเป็นต้องมีการแสวงหาทิศทางที่แน่นอน เพื่อจัดโครงสร้างและรูปแบบการดำเนินงานที่ชัดเจน อันจะส่งผลให้เกิดการบูรณาการงานของทุกหน่วย/ ภาคส่วน ไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อน แต่สามารถปฏิบัติการได้อย่างรวดเร็วและเปี่ยมประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงหรือพื้นที่ชายแดน โดยมุ่งเน้นไป

ที่การสร้างความเข้มแข็งให้กับภาคประชาชนหรือภาคประชาสังคม ให้มีความเข้มแข็งเพื่อเป็นส่วนสำคัญในการเสริมความมั่นคงของชาติในภาพรวม

ในบทนี้เป็นการทบทวนวรรณกรรมที่จะประกอบด้วยเนื้อหาในส่วนที่เป็นกรอบแนวคิดหลักที่เน้นการสร้างความเข้มแข็งให้กับภาคประชาชน ในการดำเนินการแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างบูรณาการและยั่งยืน โดยมีแนวคิด นโยบาย และงานวิชาการที่ศึกษา ได้แก่ (๑) แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน(๒) แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับชุมชนเข้มแข็ง (๓) นโยบายที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของชาติ ซึ่งประกอบด้วย ร่างยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๐- ๒๕๗๙) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ.๒๕๖๐ -๒๕๖๔) และยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพพื้นที่เพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๖๔

๒.๑ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน

แนวคิดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเกิดขึ้นในต่างประเทศเป็นระยะเวลานาน ซึ่งได้มีการให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้โดยองค์การระหว่างประเทศ กลุ่มบุคคลที่มีบทบาทในการพัฒนาทั้งในและต่างประเทศ และนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศ สรุปได้ดังนี้

ประชาชน หมายถึง คำว่า ประชาชน ประกอบด้วย ประชา หมายถึง หมู่คน และ ชน หมายถึง คน ดังนั้น ประชาชน หมายถึง คนที่เกิดและอาศัยอยู่ในประเทศใดประเทศหนึ่ง ถือว่าเป็นเจ้าของหรือสมาชิกของประเทศ คำว่า ประชาชน มักใช้ในความหมายพหุพจน์ คือ หมายถึง หมู่คน หรือ คนจำนวนมาก ^๔

^๔ สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, [ออนไลน์] เข้าถึงโดย <http://www.royin.go.th/> (เข้าถึงเมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑)

ประชาชน หรือ people หมายถึง พลเมือง สามีญชน พสกนิกร ราษฎร ประชากร มวลชน หมู่ชน ฝูงชน ^๕

ประชาชน หมายถึง คนของประเทศ ในบางครั้งอาจหมายถึงผู้ที่ไม่ใช่ข้าราชการ ทหาร ตำรวจ หรือนักบวช และในบางครั้งหมายถึงผู้ที่ไม่ใช่ผู้เป็นพ่อค้า อีกความหมายหนึ่งประชาชน หมายถึง คนโดยทั่วไป แต่มักจะใช้ในกรณีที่จะพิจารณาถึงจำนวน คือ จำนวนคนของประเทศหรือของโลก ^๖

ในขณะที่การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ได้มีการให้นิยามดังนี้

องค์การสหประชาชาติ (United Nations) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของพลเมืองร่วมไว้ว่า “Citizen Participation implies the involvement of citizens in a wide range of policymaking activities, including the determination of levels of service, budget priorities, and the acceptability of physical construction projects in order to orient government programs toward community needs, build public support, and encourage a sense of cohesiveness within neighborhoods.” ^๗

Lisk ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีความสัมพันธ์กับแนวคิดของการเชื่อใจและการยอมรับตนเอง เพื่อที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างยั่งยืน ซึ่งสามารถสังเกตได้จากระดับความพึงพอใจ ระดับความไว้วางใจและต้องครอบคลุมทัศนคติ ความคาดหวัง และกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติร่วมกัน” ^๘

^๕ [ออนไลน์] เข้าถึงโดย <https://dictionary.sanook.com/> (เข้าถึงเมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑)

^๖ จรุงกูญ หยุทอง-แสงอุทัย, ใครเป็น “ประชาชน” ยกมือขึ้น, [ออนไลน์] เข้าถึงโดย <http://www.manager.co.th/south/viewnews.aspx?NewsID=๙๕๘๐๐๐๐๕๔๖๘๔> (เข้าถึงเมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑)

^๗ Elia Armstrong, The Role of Active Participation and Citizen Engagement in Good Governance, Retrieved January ๑๗, ๒๐๑๘ from <http://www.un.org/esa/socdev/egms/docs/๒๐๑๗/EmpowermentPolicies/Elia%๒๐ Armstrong %๒๐presentation.pdf>, p.๔

^๘ ปรีดา เจษฎาวรางกุล. (๒๕๕๐). การมีส่วนร่วมของกรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต อำเภอ ลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตร์. หน้า ๒๔

วรรณิการ์ ภูมิวงศ์พิทักษ์ ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้ “การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่ให้ประชาชน ไม่ว่าจะ เป็นปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนที่เห็นพ้องต้องกันเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบ ในการดำเนินงาน โดยการร่วมคิด ร่วมลงมือปฏิบัติ ร่วมแบ่งปันผลประโยชน์ และร่วมในการติดตามประเมินผล”^๙

Erwin ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการให้ ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเองเน้นการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันกับประชาชน ใช้ความ คิดสร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชนแก้ไขรวมกับการใช้วิทยาการ ที่เหมาะสม และสนับสนุน ติดตามการปฏิบัติงานขององค์การและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง”^{๑๐}

ถวิลวดี บุรีกุล กล่าวว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชนยังจัดเป็นรูปแบบ หนึ่งของแนวความคิดในการกระจายอำนาจจากส่วนกลางมาสู่ส่วนท้องถิ่น เพราะประชาชนในท้องถิ่น คือ ผู้ที่รู้ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ตนเองดีกว่าผู้อื่น การมีส่วนร่วมของประชาชน จึงเป็นการเปิดกว้างในความคิดเห็นโดยการสื่อสารสองทางในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประชาชน ซึ่งในแต่ละ ประเด็นนั้นไม่สามารถใช้เกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่งมาตัดสินใจได้เหมือนกัน”^{๑๑}

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ ได้ให้ความหมายของการ มีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง “กระบวนการที่ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง

^๙ วรรณิการ์ ภูมิวงศ์พิทักษ์. (๒๕๔๐). ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนใน โครงการครอบครัวและชุมชนพัฒนา: ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนดวงแข เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า ๑๒

^{๑๐} ปรีดา เจษฎารางกุล. (๒๕๕๐). การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนในเขต เทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตร์ . หน้า ๒๔

^{๑๑} ถวิลวดี บุรีกุล. (๒๕๕๑). การมีส่วนร่วม : แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ, เอกสารประกอบการ ศึกษาดูงานของคณะกรรมการการพัฒนารเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา วันอังคารที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๕๑. สถาบันพระปกเกล้า (หน้า ๗)

มีโอกาสได้เข้าร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอ ปัญหา/ประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้อง ร่วมคิดแนวทาง ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมใน กระบวนการตัดสินใจ และร่วมกระบวนการพัฒนาในฐานะหุ้นส่วนการพัฒนา”^{๑๒}

โดยสรุป การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ “การที่กลุ่มประชาชน กลุ่มบุคคล พลเมือง ได้เข้ามามีส่วนในการดำเนินงานใด ๆ ของรัฐในทุกขั้นตอน โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดทิศทางการพัฒนา การตัดสินใจ การปฏิบัติ และการรับผลประโยชน์”

ลักษณะและรูปแบบของการมีส่วนร่วม

Andrew & Stiefel ได้กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมไว้ ๔ ประการ คือ (๑) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (๒) การมีส่วนร่วมในขั้นปฏิบัติการ (๓) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (๔) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล^{๑๓}

อิระวัชร จันทรประเสริฐ กล่าวถึงลักษณะและรูปแบบของการมีส่วนร่วมไว้^{๑๔} คือ

(๑) การมีส่วนร่วมในลักษณะตัวบุคคล ให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคลที่ เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ

(๒) การมีส่วนร่วมในลักษณะของกลุ่มขบวนการ ที่มุ่งสร้างพื้นฐานอำนาจ จากการสร้างกลุ่มและโครงสร้างภายในหน่วยงาน

^{๑๒} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, หลักการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance), [ออนไลน์] เข้าถึงโดย https://www.opdc.go.th/content.php?menu_id=๕&content_id=๗๐๘ (เข้าถึงเมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑)

^{๑๓} ทานตะวัน อินทร์จันทร์. (๒๕๔๖). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนา ชุมชนย่อยในเขตเทศบาลเมืองลำพูน. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัย เชียงใหม่. หน้า ๑๙

^{๑๔} ณรงค์ วาริชล. (๒๕๕๐). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาเทศบาลสู่ “เมืองน่าอยู่ : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี. ปัญหาพิเศษ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา. หน้า ๖

(๓) การมีส่วนร่วมในลักษณะโครงการ ให้ความสำคัญที่การจัดโครงการ อันก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมที่ดี เน้นกลุ่มเป้าหมาย การถ่ายทอดระบบเทคนิค ความรู้ การกระจายอำนาจสู่ประชาชน

(๔) การมีส่วนร่วมในลักษณะสถาบัน ให้ความสำคัญในแง่ของการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสถาบัน มีการถ่ายทอดหรือขยายโครงการสร้างอำนาจของกลุ่ม ผลประโยชน์และชนชั้นทางสังคม

(๕) การมีส่วนร่วมในลักษณะนโยบาย เน้นเรื่องหลักการยอมรับการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้เสียเปรียบในสังคม และนำมากำหนดนโยบาย และแผนงานระดับชาติ

ทั้งนี้ การเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคม ได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาคราชการมากขึ้นตามหลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน โดย International Association for Public Participation ได้แบ่งระดับของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น ๕ ระดับ^{๑๕} ได้แก่

(๑) การให้ข้อมูลข่าวสาร ถือเป็นความร่วมมือของประชาชนในระดับต่ำที่สุด แต่เป็นระดับที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นก้าวแรกของการที่ภาคราชการ จะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ วิธีการให้ข้อมูลสามารถใช้ช่องทางต่าง ๆ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารผ่านทางสื่อต่าง ๆ การจัดนิทรรศการ จัดหมายข่าว การจัดงานแถลงข่าว การติดประกาศ และการให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์

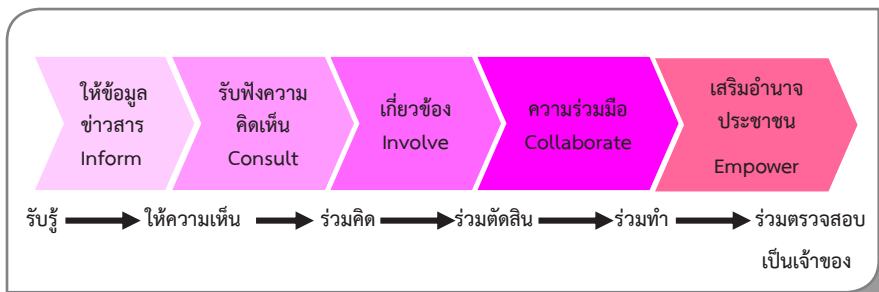
(๒) การรับฟังความคิดเห็น เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริงและความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์

^{๑๕} กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. [ออนไลน์] เข้าถึงโดย http://www.pcd.go.th/info_serv/info_parti.html (เข้าถึงเมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑)

(๓) **การเกี่ยวข้อง** เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน หรือร่วมเสนอแนะแนวทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการของประชาชน จะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของภาครัฐ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพิจารณาประเด็นนโยบายสาธารณะ ประชาพิจารณ์ การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อเสนอแนะประเด็นนโยบาย

(๔) **ความร่วมมือ** เป็นการให้กลุ่มประชาชน ผู้แทนภาคสาธารณะมีส่วนร่วม โดยเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ

(๕) **การเสริมอำนาจแก่ประชาชน** เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงที่สุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ โครงการกองทุนหมู่บ้านที่มอบอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมด เป็นต้น

แผนภาพที่ ๒-๑ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

นอกจากนี้ ในมิติด้านการเมืองการปกครอง การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเป็นแนวคิดรัฐศาสตร์ในเชิงสังคมวิทยา ที่มีตัวแบบทางการเมืองที่เรียกว่า **ตัวแบบประชาธิปไตย (Participatory State)** ที่ต้องการเน้นเรื่องการ

ปกครองแบบมีส่วนร่วมโดยให้องค์กรประชาสังคม และประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารบ้านเมืองทางตรงมากขึ้น โดยมีความต้องการลดขนาดภาครัฐร่วมกับแนวคิดประชาธิปไตยแบบรากหญ้า^{๑๖} โดยตัวแบบประชาธิปไตยมองว่าระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน (representative democracy) ประชาชนเลือกผู้แทนไปทำหน้าที่แทนในสภาเป็นประชาธิปไตยทางอ้อม (indirect democracy) ซึ่งภายหลังการเลือกตั้งประชาชนไม่ได้รับการดูแลมากนัก จึงสนับสนุนให้ประชาชนควรมีการรวมกลุ่มเป็นชมรม ประชาสังคม เพื่อสร้างเครือข่ายและเข้ามาดำเนินการในสิ่งที่ภาครัฐเคยทำ เนื่องจากในห้องถือนโยบายที่สั่งมาจากส่วนกลางไม่ตรงกับความต้องการของคนในห้องถือนั้น การรวมตัวของคนในห้องถือนั้นเป็นการทำให้ชุมชนเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองมากขึ้น โดยสามารถลดการพึ่งพาจากรัฐได้น้อยลง

อีกหนึ่งแนวคิดที่สนับสนุนให้ภาคส่วนอื่น ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในด้านการบริหารจัดการการดำเนินงานของภาครัฐ ได้แก่ **แนวความคิดสหอภิบาลหรือการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบมีส่วนร่วม (Collaborative Governance)** ซึ่งหมายถึง การบริหารจัดการร่วมกัน เป็นรูปแบบการทำงานระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีกระบวนการตัดสินใจร่วมกัน ซึ่งจะต้องเกิดขึ้นอย่างเป็นทางการ (formal) มุ่งเน้นข้อสรุปของกลุ่ม (consensus-oriented) และเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการอภิปราย (deliberative) โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะร่วมกันกำหนดนโยบาย นำนโยบายสู่การปฏิบัติจริง และบริหารจัดการโครงการ หรือทรัพยากรต่าง ๆ ร่วมกัน^{๑๗} รวมทั้งเห็นวาระบวรราชการที่นำไปสู่ธรรมาภิบาลได้นั้น ต้องสร้างคุณภาพให้เกิดในสังคมโดยให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งจากเดิม

^{๑๖} มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. รัฐประศาสนศาสตร์กับทิศทางการบริหารงานภาครัฐ. [ออนไลน์] เข้าถึงโดย <http://vup.stou.ac.th/source/cscamnon/๓๓๗๑๑/module/Module%๒๐๑๕/docs/Topic%๒๐๑๕.๑.pdf> (เข้าถึงเมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑)

^{๑๗} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, สหอภิบาล๑: การบริหารจัดการร่วมกัน (Collaborative Governance) [ออนไลน์] เข้าถึงโดย http://opdc.go.th/psic/file/collab_gov.pdf (เข้าถึงเมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑)

การตัดสินใจจากภาครัฐมีความสำคัญที่สุดในฐานะเป็นผู้ปกครอง บทบาทของประชาชนจึงไม่มี แต่ด้วยระบบทุนนิยมได้เปิดเสรีและโอกาสให้สังคมประชาเริ่มเข้ามามีบทบาทมากขึ้น และภาครัฐเริ่มมีขนาดลดลง

ดังนั้น จากเดิมที่ระบบการเมืองและระบบราชการเป็นเสาหลักในการขับเคลื่อน จึงได้เกิดการลดบทบาทภาครัฐลง และให้ภาคประชาสังคมกับภาคธุรกิจเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อการกิจต่างๆ มากขึ้น^{๑๘๘} ทั้งนี้ การเปลี่ยนการปกครองจาก Government ไปสู่ Governance หรือการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีได้นั้นจะต้องมองทั้งการเมืองและการบริหารควบคู่กัน จึงต้องเป็นการดำเนินงานร่วมกันของ ๓ ภาคส่วนที่จะมีความเชื่อมโยงระหว่างกัน โดยต้องคำนึงถึงจริยธรรมเพื่อให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน ดังนี้

ภาครัฐ ได้แก่ การบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นการบริหารในแนวดิ่งและมีหลายระดับ (vertical governance/ multilevel governance)

ภาคประชาสังคม ประกอบไปด้วย ชุมชน และ ประชาชน ซึ่งเป็นการบริหารแบบแนวราบ (horizontal governance)

ภาคเอกชน ซึ่งสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารแบบแนวราบ (horizontal governance) เพื่อให้เกิดการสมดุลอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานของจริยธรรมและธรรมาภิบาล

^{๑๘๘} เอกสารประกอบการบรรยายวิชาการบริหารรัฐกิจ (PS ๖๐๔) . รัฐศาสตรมหาบัณฑิต โครงการจัดการทางการเมือง รุ่นที่ ๗ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เมื่อวันที่ ๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๓

แผนภาพที่ ๒-๒ การทำงานร่วมกันระหว่าง ๓ ภาคส่วน

การขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยหยิบยกมาพูดถึงอย่างชัดเจนตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ที่มุ่งเน้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารกิจการบ้านเมืองโดยตรงมากขึ้น ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในระบบราชการที่ต้องยอมรับและปรับให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอแนะความคิดเห็น ร่วมปฏิบัติงาน และการตรวจสอบผลการดำเนินงาน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นหลักการสากลที่ประเทศต่าง ๆ รวมทั้งสังคมไทยให้ความสำคัญ เพื่อพัฒนาการเมืองเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามหลักการธรรมาภิบาลที่ภาครัฐจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนและ ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ เพื่อสร้างความโปร่งใสและเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจของภาครัฐให้ดีขึ้น และเป็นที่ยอมรับร่วมกันของทุก ๆ ฝ่าย ^{๑๙}

^{๑๙} การมีส่วนร่วมของประชาชน . [ออนไลน์] เข้าถึงโดย www.roiet.go.th/ictroiet/link/pacha.doc. (เข้าถึงเมื่อ ๔ มกราคม ๒๕๖๑)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ ได้กล่าวถึงหลักการในเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถสรุปได้ว่า^{๒๐} การมีส่วนร่วมของประชาชน เริ่มมาจากบทเรียนของความล้มเหลวในการพัฒนาชุมชนชนบท ที่ไม่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนและการพัฒนาแบบยั่งยืน ประกอบกับกระแสความคิดของนักวิชาการทั้งในประเทศและในระดับสากล เกี่ยวกับเรื่องของการมีส่วนร่วมของประชาชน ทำให้การพัฒนาในยุคหลัง ๆ ได้เน้นประชาชนในชุมชนเป็นเป้าหมายสำคัญของการขับเคลื่อนการพัฒนา และมีส่วนร่วมของประชาชน (Peoples Participation) จึงเป็นประเด็นสำคัญในการพัฒนาชุมชน โดยตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๖ เป็นต้นมา ได้มีการกำหนดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ค่อนข้างชัดเจน ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ก็คือ กระบวนการที่เชื่อมโยงระหว่างภาครัฐ และภาคอื่น ๆ นอกจากภาครัฐ เช่น ธุรกิจเอกชน ประชาชน ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ ให้ได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ เพราะการพัฒนาที่ทรงพลังและยั่งยืนในสังคมประชาธิปไตย เกิดจากการพัฒนาที่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนได้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมแรงร่วมใจในการดำเนินการ และร่วมรับประโยชน์จากการพัฒนา

สำหรับแนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนที่นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น ประกอบด้วย ๕ ขั้นตอน^{๒๑} ซึ่งหากขาดขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งไป จะทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนที่จะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างสมบูรณ์ โดย ๕ ขั้นตอน ได้แก่

^{๒๐} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, หลักการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance), [ออนไลน์] เข้าถึงโดย https://www.opdc.go.th/content.php?menu_id=๕&content_id=๗๐๘ (เข้าถึงเมื่อ ๘ มกราคม ๒๕๖๑)

^{๒๑} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, หลักการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance), [ออนไลน์] เข้าถึงโดย https://www.opdc.go.th/content.php?menu_id=๕&content_id=๗๐๘ (เข้าถึงเมื่อ ๘ มกราคม ๒๕๖๑)

- (๑) การมีส่วนร่วมในการรับรู้ สามารถให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
- (๒) การมีส่วนร่วมในการเลือกและเสนอแนวทางเพื่อตัดสินใจ
- (๓) การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ
- (๔) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานติดตามตรวจสอบ
- (๕) การมีส่วนร่วมรับประโยชน์ และเป็นเจ้าของนโยบายสาธารณะ

นอกจากนี้ การลดบทบาทของระบบราชการโดยหันไปเพิ่มอำนาจให้ประชาชน (People Empowerment) มารวมกลุ่มกันโดยอิสระและไม่เป็นทางการเพื่อช่วยเหลือกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ การรับผิดชอบ รวมถึงการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนและสังคมโดยรวม ซึ่งการสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชนหากมองในระดับปัจเจกบุคคลพบว่าประชาชนมักไม่ได้เป็นตัวแสดงที่สำคัญ เนื่องจากระบบเดิมอำนาจและการตัดสินใจอยู่ที่อำนาจของระบบตลาดและระบบรัฐ ซึ่งรัฐในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ยังถือว่าเป็นผู้ที่มีศักยภาพ อำนาจในการขับเคลื่อนสำคัญ ^{๒๒}

อย่างไรก็ดี การรวมกลุ่มของประชาชนนั้นควรจะต้องได้รับการผลักดันจากหน่วยงานท้องถิ่น และควรมีการจัดทำประชาคมอย่างน้อยที่สุดเดือนละครั้งเพื่อกระตุ้นชาวบ้านมารวมกลุ่มกัน หรือ มีการรวมตัวกันของประชาชนในรูปของภาคประชาสังคม (Civil Society) ทั้งนี้ ประเด็นประชาสังคมหรือสังคมเข้มแข็งซึ่งเป็นเรื่องสำคัญในการที่ประชาชนจะรวมตัวกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และการปกป้องสิทธิของตนเองในเรื่องต่าง ๆ เช่น สิทธิที่จะดูแลทรัพยากร สิทธิผู้บริโภค สิทธิทางการศึกษา สิทธิในการได้รับการจัดสรรประโยชน์อย่างเป็นธรรม สิทธิในการตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง โดยเฉพาะสิทธิของประชาชนที่จะปกป้องสิทธิของตนเอง ดังนั้น รัฐในยุคโลกาภิวัตน์ควรมีฐานะเป็นเพียงเครื่องมือ หรือ ระบบกลไกอันหนึ่งเท่านั้น ไม่ใช่

^{๒๒} ศุภชัยชาญยุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, **สรุปผลการสนทนาปัญหายุทธศาสตร์ครั้งที่ ๒/๒๕๖๑ เรื่อง การสร้างความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ**, วันพุธที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ เวลา ๑๓๓๐ - ๑๖๐๐, ณ ห้องประชุม ศศย.สปท.

ผู้ปกครองหรือฐานะเป็นผู้นำอีกต่อไป หากแต่ทำหน้าที่เป็นเพียงระบบกลไกอันหนึ่งเท่านั้น ไม่ใช่ผู้ปกครองหรือฐานะเป็นผู้นำอีกต่อไป หากแต่ทำหน้าที่เป็นเพียงระบบกลไกด้านการบริหารและจัดการ (Governance) หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งคือ ผู้ที่มีอำนาจที่แท้จริง คือ พลังตลาด และทุนไร้พรมแดน โดยรัฐจะต้องกลายเป็นกลไกอันหนึ่ง ที่สนองตอบต่อความต้องการของทุนไร้พรมแดนและการเคลื่อนไหว หรือความต้องการของตลาดที่รัฐไม่ควรเข้าไปแทรกแซง^{๒๓}

๒.๒. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับชุมชนเข้มแข็ง

ความเป็น “ชุมชนเข้มแข็ง” ถูกหยิบยกขึ้นมากล่าวถึงมากขึ้นในบริบทการแก้ปัญหาของสังคมไทย ซึ่งที่ผ่านมาทิศทางการพัฒนาประเทศไทยมักมุ่งเน้นที่ภาคเศรษฐกิจและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจทำให้ภาครัฐละเลยต่อการพัฒนาด้านอื่น ๆ ทั้งนี้ นับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๕๕ - ๒๕๕๙) เป็นต้นมา การพัฒนาประเทศได้มุ่งเน้นการพัฒนาภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาและการสร้างสมดุลการพัฒนา ยึดเป้าหมาย คือ คนไทยภาคภูมิใจในความเป็นไทย มิมีมิตรไมตรีบนวิถีชีวิตแห่งความพอเพียง ยึดมั่นในวัฒนธรรมประชาธิปไตย และหลักธรรมาภิบาล การบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานที่ทั่วถึงมีคุณภาพ สังคมมีความปลอดภัยและมั่นคง อยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ดี เกื้อกูลและเอื้ออาหารซึ่งกันและกัน^{๒๔} ทำให้การพัฒนา “คน” และ “ชุมชน” เป็นปัจจัยหลักที่จะกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

^{๒๓} นันทิยา ทองคนารักษ์, ๓ เสา : การบริหารจัดการความมั่นคงไม่ตามแบบร่วมกันระหว่างภาคความมั่นคง ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม, หน้า ๓๘, ศูนย์ศึกษาอายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, ๒๕๕๔

^{๒๔} สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๕๕ - ๒๕๕๙), ๒๕๕๕

ทั้งนี้ เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ทั้งจากภายนอกและภายในประเทศล้วนส่งผลกระทบต่อโดยตรง และโดยอ้อมต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน ดังนั้น ชุมชนจึงต้องมีความรอบรู้อย่างเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ และพร้อมที่จะปรับตัวโดยใช้ประโยชน์จากความเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นพัฒนาไปสู่ความเป็นชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญในการสร้างดุลยภาพและความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย ขณะเดียวกันในบางพื้นที่กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนได้รวมตัวกัน เพื่อแก้ปัญหาในพื้นที่ของตนเอง ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้และสังสมประสบการณ์ว่ารัฐไม่สามารถจัดการกับปัญหาเหล่านั้นให้แก้พวกตนได้ ทำให้ท้องถิ่นต้องกำหนดแนวทางจัดการกับปัญหาด้วยตนเอง และกลุ่มเหล่านี้จะพัฒนาท้องถิ่นไปสู่ความเป็นชุมชนเข้มแข็งอันสะท้อนความเป็นรูปธรรมของประโยชน์ในการเป็นชุมชนเข้มแข็ง ด้วยการเปิดพื้นที่สาธารณะให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและจัดการกับพื้นที่ของตนเองอย่างแท้จริงเพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในการแก้ปัญหาร่วมกัน โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญด้วยจิตสำนึกสาธารณะ หรือ จิตอาสาให้ทำงานร่วมกับชาวบ้าน ซึ่งจะทำให้ภาครัฐได้รับประโยชน์จากการประสานความร่วมมือระหว่างรัฐกับประชาชนในการจัดการกับปัญหาและพัฒนาสังคมไทยได้อันจะเป็นไปตามความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง^{๒๕}

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (๒๕๔๔, หน้า ๔๖) ได้ให้ความหมายของชุมชนเข้มแข็งไว้ว่า ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนมีการรวมตัวกัน เป็นองค์กรชุมชน โดยมีการเรียนรู้การจัดการและการแก้ไขปัญหาของชุมชนซึ่งทำให้ชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงหรือเกิดการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมภายใน

^{๒๕} ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, **สรุปผลการประชุมสนทนาปัญหายุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๒/๕๓ เรื่อง มิติใหม่สังคมไทย : การขับเคลื่อนโดยภาคประชาสังคม** วันพฤหัสบดีที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๒ เวลา ๑๓๓๐ - ๑๖๐๐ ณ ห้องเรียนบัณฑิตวิทยาลัย ๑ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

ชุมชน ตลอดจนมีผลกระทบสู่ภายนอกชุมชน สำหรับกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน จะต้องเป็นการดำเนินงานแบบร่วมคิดร่วมทำและมีการเรียนรู้เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว

ชุมชนเข้มแข็ง คือ ชุมชนที่สมาชิกร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้และ/หรือสร้างสรรค์สิ่งดีงามในด้านต่าง ๆ ในชุมชน สมาชิกของชุมชนมีความผูกพันและความสัมพันธ์ที่ดี มีความสามัคคีและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน สมาชิกเห็นประโยชน์ของกลุ่มมากกว่าประโยชน์ส่วนตน สมาชิกชุมชนสามารถร่วมกันตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนด้วยตนเองโดยอิสระปราศจากการควบคุมบังคับจากภายนอก และมีอำนาจต่อรองกับภายนอกชุมชน

โดยชุมชนมีผู้นำตามธรรมชาติ หมายถึง มีผู้นำเกิดขึ้นในขณะที่เกิดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง มีผู้นำชุมชนที่มีความคิดริเริ่ม มุ่งมั่น เสียสละ และเป็นที่ยอมรับนับถือ นอกจากนี้ ควรเป็นชุมชนที่มีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการพัฒนา ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม รวมถึงชุมชนอื่น ๆ^{๒๖} เมื่อชุมชนเข้มแข็งแล้วประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้ร่วมกันจะพัฒนาการจัดการระบบความคิด ระบบการจัดการชีวิต จัดการทรัพยากรร่วมกันอย่างมีแบบแผน และจะนำไปสู่การจัดการแผนแม่บทชุมชน

สมณะ โภธิรักษ์^{๒๗} ได้กล่าวถึงลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง ประกอบไปด้วย ๑๔ ประการ ดังนี้

^{๒๖} ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, **สรุปผลการประชุมสนทนาศึกษา ยุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๗/๕๒ เรื่อง ชุมชนเข้มแข็ง : จากฐานการพัฒนาสังคมไทยสู่ความยั่งยืน** วันอังคารที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๕๒ เวลา ๑๓.๓๐ - ๑๕.๓๐ น. ห้องบรรยายหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรภาครัฐร่วมเอกชน อาคารวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ,

^{๒๗} สมณะ โภธิรักษ์, **ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.asoke.info/๐๔Agriculture/ OFNT/KudinfaProject/๐๑Community.html>. (เข้าถึงเมื่อ ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑)

- (๑) เป็นสังคมที่เห็นได้ชัดถึงลักษณะของคนมีศีล มีคุณธรรม มีจริยธรรม
 - (๒) เป็นสังคมที่สามารถพึ่งตนเองได้ไม่เป็นภาระผู้อื่น
 - (๓) มั่งคั่ง มีกิจการที่มั่นคง
 - (๔) ชยัน สร้างสรรค์ ขวนขวาย กระตือรือร้น
 - (๕) อยู่กันอย่างผาสุก สุขภาพแข็งแรง จิตใจเบิกบานร่าเริง
 - (๖) ไม่ฟุ้งเฟ้อ แต่รุ่งเรือง ฟุ้งเฟื่อง ไม่ผลาญพร่า สู้ร้ยสู้ร้าย
 - (๗) มีความประณีต ประหยัด แต่เอื้อเฟื้อสะพัดแจกจ่าย
 - (๘) ไม่มีอาชญากรรม ไม่มีอบายมุข ไม่มีทุจริตกรรม
 - (๙) มีความพร้อมเพรียง ความสามัคคี อบอุ่น เป็นเอกภาพ
 - (๑๐) สัมผัสได้ในความเป็นปึกแผ่น แน่นหนาของความเป็นภราดรภาพ
 - (๑๑) มีความแข็งแรง มั่นคง ยืนหยัด ยั่งยืน
 - (๑๒) เป็นสังคมที่สร้าง “ทุนทางสังคม” มีประโยชน์ คุณค่าต่อผู้อื่นและสังคม ทั่วไปในรอบกว้าง
 - (๑๓) อุดมสมบูรณ์ แต่ไม่สะสม ไม่กักตุนหรือกอบโกย
 - (๑๔) มีน้ำใจ ไม่เอาเปรียบ เสียสละ อย่างเป็นสุขและเห็นเป็นคุณค่าของคนตามศีลธรรม
- คณะอนุกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤตภาคใต้ ได้ให้ความหมายของชุมชนเข้มแข็งมีลักษณะที่สำคัญ^{๒๔} ดังนี้
- (๑) สมาชิกของชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนและชุมชนที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง
 - (๒) สมาชิกของชุมชนพร้อมที่จะร่วมกันจัดการกับปัญหาของตนและชุมชน
 - (๓) มีกระบวนการของชุมชนที่มีการเคลื่อนไหว

^{๒๔} คณะอนุกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤตภาคใต้. (๒๕๔๖). **นโยบายสังคมแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี

- (๔) มีกระบวนการของชุมชนที่มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องจนเป็นวิถีของชุมชน ภายใต้การสนับสนุนของผู้นำองค์กรชุมชน ในลักษณะเปิดโอกาสให้กับสมาชิกทั้งหมดเข้ามามีส่วนร่วม โปร่งใส และพร้อมที่จะให้ตรวจสอบ
- (๕) สมาชิกชุมชนเกิดการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของชุมชน
- (๖) มีแผนของชุมชนที่ประกอบด้วยการพัฒนาทุก ๆ ด้านของชุมชน ที่มุ่งการพึ่งตนเอง เอื้อประโยชน์ ต่อสมาชิกชุมชนทุก ๆ คน และมุ่งหวังการพัฒนาการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน
- (๗) การพึ่งความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นการพึ่งเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด ไม่ใช่การพึ่งพาตลอดไป

กล่าวโดยสรุป **ชุมชนเข้มแข็ง** หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนรวมตัวกัน มีการเรียนรู้ ร่วมกันในการกระทำการติดต่อสื่อสารการจัดการและการแก้ไขปัญหาหาร่วมกันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาภายในชุมชน ตลอดจนมีผลกระทบสู่ภายนอกชุมชนที่ดีขึ้นตามลำดับ การร่วมมือช่วยเหลือกันเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน โดยมีลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง สรุปได้ ๔ ประการ คือ

(๑) เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Learning Community) กล่าวคือ การที่ชุมชน มีการเรียนรู้ และรู้เท่าทันข่าวทั้งเศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมทั้งการที่ชุมชนมีการเพิ่มพูนความรู้ในด้านต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ

(๒) เป็นชุมชน ที่มีการจัดการตนเอง (Community Management) ด้วยระบบการบริหารจัดการในกิจกรรมที่สำคัญ ๔ ประการ คือ การวางแผน การจัดการกระบวนการขององค์กรภายในชุมชน การลงมือปฏิบัติตามแผนงาน และมีการประเมินผล

(๓) เป็นชุมชนที่มีจิตวิญญาณ (Spirituality) กล่าวคือ ชุมชนมีจิตสำนึก มีจิตวิญญาณ ซึ่งอาจหมายถึงความภาคภูมิใจ ความรัก ความห่วงหาพัน ความรู้สึกเป็นเจ้าของใน ชุมชน โดยมีสิ่งยึดเหนี่ยวร่วมกันในชุมชน

(๔) เป็นชุมชนที่มีสันติภาพ (Peaceful) กล่าวคือ เป็นชุมชนที่มีความสงบสุข และคนในชุมชนมีจิตใจที่เยือกเย็น มีคุณภาพ และมีคุณธรรม

ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนสามารถพัฒนาไปสู่ความเป็นชุมชนเข้มแข็ง ความมีอัตลักษณ์ร่วมของชุมชน อาทิ ทรัพยากรหรือทุนของชุมชนที่มีมาแต่เดิมอันจะเป็นฐานที่ชุมชนจะนำมาใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งทุนของชุมชนที่สำคัญได้แก่

ทุนธรรมชาติ เช่น ป่า น้ำ ดินไม้

ทุนมนุษย์ เช่น คนที่มีความรู้ ความดี ความสามารถ

ทุนเงิน เช่น เงินทองที่นำมาจับจ่ายใช้สอย เงินที่ยืมมาได้รับการจัดสรรมา และ

ทุนทางสังคม เช่น ความสัมพันธ์ที่ดีของคนในสังคม รักใคร่ สามัคคี ทำงานร่วมกันอย่างพร้อมเพรียง มีพลัง ^{๒๙}

จะเห็นได้ว่าลักษณะของชุมชนเข้มแข็งนั้นเป็นลักษณะเด่นของสังคมไทยตั้งแต่อดีต ซึ่งมีความผูกพันกันและยึดโยงกันไว้ โดยมีองค์กรหลักที่ทำหน้าที่หล่อหลอมคนในชุมชนของสังคมไทยอันประกอบด้วย **บ้าน วัด และโรงเรียน** หรือ “บ ว ร” โดยทั้งสามสถาบันต่างร่วมดูแลระบบสวัสดิการของสังคมไทยให้มีลักษณะเป็นชุมชนสวัสดิการซึ่งครอบคลุมปัจจัยสี่ของชุมชน กล่าวคือ

บ้าน เป็นสถาบันครอบครัวหน่วยแรกทางสังคมที่จะต้องเป็นต้นแบบในการอบรมศีลธรรมแก่สมาชิกในครอบครัว รวมทั้งการให้ความรักความอบอุ่น ซึ่งเป็นพื้นฐานในการลดปัญหาสังคม

วัด เป็นสถานศาสนา เพื่อเผยแผ่หลักพุทธศาสนาให้ชาวบ้านได้เข้าใจถึงการดำรงชีวิตอย่างสงบ เป็นสุข

โรงเรียน เป็นสถานการศึกษาทำหน้าที่สั่งสอนให้สมาชิกรู้จักอดทนอดกลั้นในการอยู่ร่วมกัน และเรียนรู้ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งต่างๆ โดยใช้สันติวิธี รวมทั้งสอดแทรกอุดมการณ์ประชาธิปไตยอย่างเหมาะสม

^{๒๙} ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม. กองทุนเพื่อการจัดการทรัพยากรท้องถิ่นกับชุมชนเข้มแข็ง.[ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :<http://gotoknow.org/blog/paiboon/๔๒๒๐๕> (เข้าถึงเมื่อ ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑)

การสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับประชาชนและชุมชนนั้น เป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อให้สามารถเป็นเกราะป้องกันแรงเสียดทานจากภายนอกได้ โดยเห็นวาระระบบคุ้มครองทางสังคม (Social Safety Net) ที่มีอยู่ อาทิ การประกันสุขภาพ การประกันชราภาพ และการประกันเกี่ยวกับการมีงานทำหรือประกันรายได้ เป็นต้น ความเป็นเครือญาติ และทุนทางสังคมในชุมชนสามารถช่วยรองรับปัญหาจากภายนอกได้เป็นอย่างดี ซึ่งแนวคิดดังกล่าวทำให้เกิดกลไกขับเคลื่อนในประเด็นชุมชนเข้มแข็งโดยองค์กรและ/หรือตัวแทนภาคประชาสังคมในเวลาต่อมา จนเกิดเป็นเครือข่ายระหว่างชุมชนกับภาคประชาสังคมซึ่งจะรวมตัวเพื่อดำเนินงานเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน โดยใช้ฐานทุนด้านต่าง ๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่ เช่น การจัดสวัสดิการจากฐานกลุ่มออมทรัพย์ องค์กรการเงิน วิสาหกิจชุมชน กิจกรรมทางศาสนา การจัดการทรัพยากร การทำแผนแม่บทชุมชน ฯลฯ โดยในแต่ละกิจกรรมในชุมชนจะต้องอาศัยความร่วมมือของชาวบ้าน ความมีจิตอาสา และที่สำคัญอย่างยิ่งคือ ผู้นำชุมชนที่มีความรู้ความเข้าใจและมุ่งมั่นที่จะพัฒนาชุมชน ของตนช่วยกันขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จ

๒.๓ นโยบายที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของชาติ

จากการที่ภาครัฐได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาด้านความมั่นคง โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์ นโยบายและแผนในแต่ละระดับดังกล่าวให้มีความสอดคล้องเชื่อมโยงกัน ซึ่งแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของชาติที่นำมาใช้เป็นกรอบในการศึกษา ได้แก่ (๑) ร่างยุทธศาสตร์ชาติชาติ ระยะ ๒๐ ปี (๒๕๖๐-๒๕๗๙) (๒) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔) และ (๓) ยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่เพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๖๔

ในขณะที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้นำมาจัดทำ “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔)” ซึ่งมีความสอดคล้องกันในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๕ คือ ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่งคั่งและยั่งยืน นอกจากนี้ ในระดับของ “นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔” ได้ระบุประเด็นด้านการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงไว้ในนโยบายที่ ๔ จัดระบบการบริหารจัดการชายแดนเพื่อป้องกันและแก้ปัญหาข้ามพรมแดน นโยบายที่ ๘ เสริมสร้างความเข้มแข็งและภูมิคุ้มกันความมั่นคงภายใน และนโยบายที่ ๑๔ เสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพการป้องกันประเทศ นอกจากนี้ ยังได้จัดทำ “ยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่เพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๖๔” รวมทั้งมีแผนในระดับจังหวัดเพื่อให้การดำเนินงานด้านความมั่นคงเป็นไปอย่างสอดคล้องกันในทุกระดับ

๒.๓.๑ ร่างยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (๒๕๖๐- ๒๕๗๙)

จากการที่ร่างยุทธศาสตร์ระยะ ๒๐ ปี (๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) (ฉบับเสนอสถานะติบัญญัติแห่งชาติ) (มิถุนายน ๒๕๖๑) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”หรือเป็นคติพจน์ประจำชาติว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” โดยได้ระบุนิยามของความมั่นคงไว้ ดังนี้

ความมั่นคง หมายถึง การมีความมั่นคงปลอดภัยจากภัยและการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศในทุกระดับ ทั้งระดับประเทศ สังคม ชุมชน ครอบครัว และปัจเจกบุคคล และมีความมั่นคงในทุกมิติ ทั้งมิติทางการทหาร เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการเมือง เช่น ประเทศมีความมั่นคงในเอกราชและอธิปไตย มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุขสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีความเข้มแข็ง เป็นศูนย์กลาง และเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน มีระบบการเมืองที่มั่นคงเป็นกลไกที่นำไปสู่การบริหารประเทศที่ต่อเนื่องและโปร่งใส

ตามหลักธรรมาภิบาล สังคมมีความปรองดองและความสามัคคี สามารถ
ผนึกกำลังเพื่อพัฒนาประเทศ ชุมชนมีความเข้มแข็ง ครอบครัวมีความอบอุ่น
ประชาชนมีความมั่นคงในชีวิต มีงานและรายได้ที่มั่นคงพอเพียงกับการดำรง
ชีวิต ความมั่นคงของอาหารพลังงาน และน้ำ มีที่อยู่อาศัยและความปลอดภัย
ในชีวิตทรัพย์สิน มีการออมสำหรับวัยเกษียณ

ในระดับร่างยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๗๙)
ได้กำหนด “ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง” เป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์หลักสำคัญ
โดยความมั่นคงถือเป็นเป้าหมายสำคัญสูงสุดของทุกสังคมในทุกยุคทุกสมัย
โดยกรอบแนวคิดความมั่นคงให้น้ำหนักความสำคัญกับมิติที่เกี่ยวข้อง
ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การทหาร ฯลฯ แตกต่างกันไปตามบริบท
แวดล้อมของแต่ละช่วงเวลา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวข้างต้น ยุทธศาสตร์
ชาติด้านความมั่นคงจึงได้กำหนดประเด็น ยุทธศาสตร์ที่ให้ความสำคัญกับ
การรักษาความสงบภายในประเทศ เพื่อปรับสภาพแวดล้อมด้านความมั่นคง
ให้ประเทศมีความสงบเรียบร้อยและสันติสุข ในขณะเดียวกันก็ต้องมีการ
ป้องกันและแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงที่มีอยู่ในปัจจุบัน^{๓๐}
ซึ่งมีแนวทางและประเด็นการพัฒนาที่สำคัญ ๕ ประเด็น ดังนี้

(๑) การรักษาความสงบภายในประเทศ เพื่อสร้างเสริมความ
สงบเรียบร้อยและสันติสุขให้เกิดขึ้นกับประเทศชาติบ้านเมือง ให้สถาบันหลัก
มีความมั่นคง เป็นจุดศูนย์รวมจิตใจอย่างยั่งยืน ประชาชนอยู่ดีมีสุข มีความ
มั่นคงปลอดภัยทั้งในชีวิตและทรัพย์สิน สังคมมีความเข้มแข็ง สามัคคีปรองดอง
และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันพร้อมที่จะร่วมแก้ไขปัญหาของชาติ

^{๓๐} สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ. **ร่างยุทธศาสตร์ชาติ (ฉบับเสนอสมานิติบัญญัติแห่งชาติ)** (มิถุนายน ๒๕๖๑),
หน้า ๑๑-๑๗

(๒) การป้องกันและแก้ไขปัญหามีผลกระทบต่อความมั่นคง

เพื่อแก้ไขปัญหาเดิมที่มีอยู่อย่างตรงประเด็นจนหมดไปอย่างรวดเร็ว และป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาใหม่เกิดขึ้นอันจะส่งผลให้การบริหารจัดการและการพัฒนาประเทศในทุกๆ ด้าน ดำเนินการไปได้อย่างต่อเนื่องและราบรื่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

(๓) การพัฒนาศักยภาพของประเทศให้พร้อมเผชิญภัยคุกคามที่กระทบต่อความมั่นคงของชาติ เพื่อยกระดับขีดความสามารถของกองทัพและหน่วยงานด้านความมั่นคงทั้งระบบของประเทศให้มีความพร้อมในการป้องกันและรักษาอธิปไตยของประเทศ รวมทั้งสามารถติดตาม ป้องกัน แก้ไข และรับมือกับปัญหาความมั่นคงทุกมิติทุกรูปแบบและทุกระดับแบบบูรณาการให้มีความพร้อมและเพียงพอต่อการป้องกันภัยคุกคามทุกมิติ ทุกรูปแบบ และทุกระดับความรุนแรง

(๔) การบูรณาการความร่วมมือด้านความมั่นคงกับอาเซียนและนานาชาติ รวมถึงองค์กรภาครัฐและที่มิใช่ภาครัฐ เพื่อสร้างเสริมความสงบ สันติสุข ความมั่นคง และความเจริญ ก้าวหน้าให้กับประเทศไทย ภูมิภาค และโลก อย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศที่จะรองรับปัญหาร่วมกันได้

(๕) การพัฒนากลไกการบริหารจัดการความมั่นคงแบบองค์รวม เพื่อให้กลไกสำคัญต่างๆ ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารและพัฒนาประเทศได้อย่างแท้จริงเป็นรูปธรรม มีการใช้หลักธรรมาภิบาล และการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดและมีประสิทธิภาพ สามารถขจัดปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบอย่างจริงจัง เกิดความมั่นใจได้ว่าหน่วยงานรับผิดชอบทั้งหลักและรองพร้อมรับมือกับภัยคุกคามทุกรูปแบบทั้งในปัจจุบันและอนาคต

โดยประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งภาคประชาชนได้ระบุไว้ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓ คือ การพัฒนาศักยภาพของประเทศให้พร้อมเผชิญภัยคุกคามที่กระทบต่อความมั่นคงของชาติ โดยมีมาตรการดำเนินการที่สำคัญ ๓ ประการ คือ

(๑) การพัฒนาและฝึกพลังอำนาจแห่งชาติ กองทัพและหน่วยงานความมั่นคงรวมทั้งภาครัฐและภาคประชาชน ให้พร้อมป้องกันและรักษาอธิปไตยของประเทศ และเผชิญกับภัยคุกคามได้ทุกมิติทุกรูปแบบและทุกระดับ เพื่อให้ทรัพยากรที่สำคัญและจำเป็นทั้งปวงของกองทัพและหน่วยงานความมั่นคง ได้รับการพัฒนา เสริมสร้างศักยภาพ ให้มีความพร้อมเพียงพอ และเป็นรูปธรรม ทั้งคน เครื่องมือ ยุทธโศปกรณ์ รวมทั้งระบบบริหารจัดการในการป้องกันประเทศ และการป้องกันภัยคุกคามทุกมิติ ทุกรูปแบบ และทุกระดับความรุนแรง ตลอดจนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยสามารถระดมทรัพยากรได้อย่างเป็นระบบและมีขั้นตอนชัดเจน ส่งผลให้สามารถปกป้องอธิปไตยและแก้ไขปัญหาความมั่นคงได้ทุกมิติทุกรูปแบบและทุกระดับ โดยการจัดทำแผนพัฒนาและฝึกกำลังทรัพยากร รวมถึงขีดความสามารถทั้งปวงของกองทัพ หน่วยงานด้านความมั่นคงทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ที่มีประสิทธิภาพเป็นรูปธรรมชัดเจน มีการประเมินขีดความสามารถของแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง พร้อมพัฒนาคน โครงสร้างกำลังรบ และยุทธโศปกรณ์ให้เหมาะสมให้เพียงพอ และเป็นรูปธรรม สามารถรับมือกับภัยคุกคามได้ทุกมิติทุกรูปแบบและทุกระดับความรุนแรง ยกเว้นการฝึก ร่วมให้เป็นแบบบูรณาการที่ทันสมัย มีความสมบูรณ์ พร้อมนำไปปฏิบัติได้กับสถานการณ์จริง เสริมสร้างความสัมพันธ์ในการปฏิบัติการร่วมและการป้องกันภัยคุกคามด้านความมั่นคงกับเพื่อนบ้านและมิตรประเทศ มิให้เกิดข้อขัดแย้งหรือปัญหาเกี่ยวกับเขตแดนทางบกและอาณาเขตทางทะเล พร้อมทั้งมีกลไกแก้ไขปัญหาความเห็นต่างหรือความขัดแย้ง ผ่านทาง การเจรจาและมาตรการทางการทูต ตลอดไปจนถึงการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์และ

เทคโนโลยีป้องกันประเทศ การพลังงานทหาร กิจการอวกาศ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างหลักประกันให้ประเทศไทยก้าวไปสู่การมีอุตสาหกรรมป้องกันประเทศแบบอัจฉริยะในอนาคต มีเทคโนโลยีเป็นของตนเอง สามารถแข่งขัน และลดการพึ่งพาหรือนำเข้าจากต่างประเทศได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งสามารถสนับสนุนนโยบายและยุทธศาสตร์สำคัญของประเทศได้

(๒) การพัฒนาระบบเตรียมพร้อมแห่งชาติและการบริหารจัดการภัยคุกคามให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้มีความพร้อมเผชิญกับสภาวะไม่ปกติ ภัยคุกคามทุกมิติทุกรูปแบบและทุกระดับ รวมทั้งภัยพิบัติและภัยคุกคามรูปแบบต่าง ๆ ได้อย่างแท้จริง โดยพัฒนาปรับปรุงนโยบาย แนวทาง ระบบกลไกการบริหารจัดการ ตลอดจนถึงแผนการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องทั้งปวงให้ชัดเจน มีประสิทธิภาพ ครอบคลุม และพร้อมรองรับภัยทุกประเภททั้งในปัจจุบันและอนาคต ผลักดันให้ทุกภาคส่วนมีการฝึกร่วมกันในทุกชั้นตอนอย่างต่อเนื่องจริงจังจนสามารถปฏิบัติได้จริง เสริมสร้างความร่วมมือกันอย่างบูรณาการของทุกภาคส่วนทั้งภายในและภายนอกประเทศ ให้มีประสิทธิภาพชัดเจนเป็นรูปธรรม ยกกระดานการแบ่งปันข้อมูล ทรัพยากร การพัฒนาเทคโนโลยี และการฝึกร่วมให้ทุกส่วนรู้จักและเข้าใจขั้นตอนการปฏิบัติต่าง ๆ อย่างแท้จริง สามารถสนับสนุนการบริหารจัดการได้ทุกรูปแบบตั้งแต่ในระดับชาติไปจนถึงระดับท้องถิ่น ตลอดจนถึงพัฒนาปรับปรุงกฎหมายและกระบวนการที่เกี่ยวข้อง ให้มีความทันสมัยสอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป

๒.๓.๒ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔)^{๓๑}

กระแสโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในปัจจุบัน มีแนวโน้มส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและเสถียรภาพของประเทศไทยในหลาย

^{๓๑} แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔), หน้า ๑๒๑-๑๒๘

มิติ ทั้งภัยคุกคามภายนอก และภัยคุกคามภายในประเทศ ซึ่งส่งผลให้แนวทางในการพัฒนาประเทศระยะต่อไป ได้มุ่งเน้นการสร้างให้มีความพร้อมต่อการรับมือภัยคุกคามทั้งภัยคุกคามทางทหารและภัยคุกคามอื่น ๆ รวมทั้งมีแผนงานด้านความมั่นคงมีการบูรณาการสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีแนวทางการพัฒนาสำคัญประกอบด้วย

(๑) การรักษาความมั่นคงภายใน เพื่อให้เกิดความสงบในสังคมและธำรงไว้ซึ่งสถาบันหลักของชาติ

(๒) การพัฒนาเสริมสร้างศักยภาพการป้องกันประเทศเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือภัยคุกคามทั้งการทหารและภัยคุกคามอื่น ๆ

(๓) การส่งเสริมความร่วมมือกับต่างประเทศด้านความมั่นคงเพื่อบูรณาการความร่วมมือกับมิตรประเทศเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สังคม และการป้องกันภัยคุกคามข้ามชาติ

(๔) การรักษาความมั่นคงและผลประโยชน์ของชาติทางทะเลเพื่อคงไว้ซึ่งอำนาจอธิปไตยและสิทธิอธิปไตยในเขตทะเล และ

(๕) การบริหารจัดการความมั่นคงเพื่อการพัฒนา เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกันระหว่างแผนงานที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงการพัฒนาภายใต้การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน

ในส่วนที่มีความสอดคล้องกันในประเด็นการส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ คือ ยุทธศาสตร์ที่ ๕ ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่งคั่งและยั่งยืน โดยกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ ได้แก่ เป้าหมายที่ ๕ และ ๖ ดังนี้

เป้าหมายที่ ๕ ประเทศไทยมีความพร้อมต่อการรับมือภัยคุกคามทั้งภัยคุกคามทางทหารและภัยคุกคามอื่นๆ ซึ่งมีตัวชี้วัดที่ ๕.๑ คือ ระยะเวลาในการระดมสรรพกำลังเมื่อเกิดภัยคุกคาม

เป้าหมายที่ ๖ แผนงานด้านความมั่นคงมีการบูรณาการสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม มีตัวชี้วัด คือ จำนวนแผนงานด้านความมั่นคงที่สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น

ทั้งนี้ แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านความมั่นคงที่มีความจำเป็นเร่งด่วนและมีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และความมั่นคงของประเทศที่มีความจำเป็นเร่งด่วนต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการสร้างเสถียรภาพภายในประเทศ ลดและป้องกันภัยคุกคามจากภายนอก รวมทั้งสร้างความเชื่อใจในอาเซียนและประชาคมโลก ในระยะ ๕ ปี ซึ่งมีส่วนที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ คือ

(๑) การพัฒนาเสริมสร้างศักยภาพการป้องกันประเทศ เพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือภัยคุกคามทั้งการทหารและภัยคุกคามอื่นๆ

(๑.๑) พัฒนาศักยภาพและความพร้อมของกองทัพในการป้องกันและรักษาผลประโยชน์ของประเทศ โดยพัฒนากำลังพลให้มีความรู้ความสามารถและมีความพร้อมในการปฏิบัติได้ทันเหตุการณ์ มีอาวุธ ยุทโธปกรณ์ ยุทธภัณฑ์ และเทคโนโลยีที่ทันสมัย เหมาะสม เพียงพอ พร้อมสนับสนุนการพัฒนาประเทศ การช่วยเหลือและบรรเทาสาธารณภัยและการแก้ไขปัญหาสำคัญอื่นๆ ของชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(๑.๒) พัฒนาระบบงานด้านการข่าวที่มีประสิทธิภาพ มีกลไกเสริมสร้างความร่วมมือพัฒนาองค์ความรู้ ศึกษาคြေးหาแนวโน้มภัยคุกคาม รวมทั้งจัดทำฐานข้อมูลด้านการข่าวที่มีความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานภายในประเทศและต่างประเทศอย่างเป็นระบบ ให้มีความพร้อมในการ

สนับสนุนข้อมูลเพื่อเตรียมการรับมือภัยคุกคามด้านความมั่นคงทั้งในประเทศ และในระดับนานาชาติ

(๑.๓) มีระบบเตรียมพร้อมและกลไกเผชิญเหตุที่มีประสิทธิภาพให้พร้อมในการปฏิบัติทั้งในยามปกติและในสถานการณ์วิกฤติ ทั้งจากภัยคุกคามด้านความมั่นคงและจากสาธารณภัยขนาดใหญ่ ที่กลไกปกติไม่สามารถรองรับได้ โดยมีแผนปฏิบัติการและมีการฝึกทดสอบปฏิบัติในทุกระดับอย่างเหมาะสม

(๑.๔) พัฒนาระบบบริหารจัดการเชิงบูรณาการและเตรียมความพร้อมในการตอบโต้ภาวะฉุกเฉินด้านโรคติดต่ออุบัติใหม่ทั้งในระยะก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย และระยะหลังเกิดภัย พร้อมทั้งจัดทำระบบการจัดการความรู้ที่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลตั้งแต่ระดับชาติ ระดับจังหวัด ถึงระดับชุมชน

(๒) การบริหารจัดการความมั่นคงเพื่อการพัฒนา เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกันระหว่างแผนงานที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงกับแผนงานการพัฒนาอื่น ๆ ภายใต้การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน

(๒.๑) ปรับปรุงระบบติดตาม ฝ้าระวัง ศึกษา วิเคราะห์ และประเมินสถานการณ์ด้านความมั่นคง การเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ สภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคง พิสูจน์ทราบและคาดการณ์ภัยคุกคาม เพื่อเสนอแนะแผนป้องกันความเสียหายและการเตือนภัยที่อาจเกิดขึ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน และลดผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะในกรณีที่จะก่อภัยคุกคามต่อความมั่นคงของประเทศ โดยใช้กลไกระดับชาติเพื่อเชื่อมโยงกลไกอื่น ๆ ในการร่วมกันพิจารณาเมื่อมีสถานการณ์ที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงให้สามารถกำหนดแนวทางแก้ไขได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(๒.๒) พัฒนากลไกด้านความมั่นคงและระบบการขับเคลื่อนแผนงานต่าง ๆ ให้พร้อมรับสถานการณ์ทั้งระดับชาติและระดับพื้นที่ โดยสร้างเครือข่ายการสนับสนุน ทั้งด้านนโยบาย องค์ความรู้และการสร้างกลไกขับเคลื่อนแผนงานด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ

ความมั่นคง โดยให้มีความเชื่อมโยงและตอบสนองต่อนโยบายรัฐบาล พร้อมทั้งสนับสนุนการขับเคลื่อนแผนงานและการจัดสรรงบประมาณด้านความมั่นคงแบบบูรณาการให้มีความชัดเจน ควบคู่ไปกับการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน (ประชารัฐ) ในการกำหนดและขับเคลื่อนแผนงานด้านความมั่นคง

๒.๓.๓ ยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่เพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๖๔ ^{๓๒}

ยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ มุ่งเน้นป้องกันแก้ไข และลดเงื่อนไข ของปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและการพัฒนาคนและชุมชนในพื้นที่เป้าหมายที่มีความเสี่ยงทางความมั่นคง โดยให้ความสำคัญกับการดำเนินงานอย่างบูรณาการในกระบวนการด้านเศรษฐกิจ สังคม และการป้องกันประเทศ เข้ามาดำเนินงานร่วมกันอย่างประสานสอดคล้องกันเพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ของคนและชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย เสริมสร้างความมั่นคงให้ประเทศ เสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้คนมีจิตสำนึกด้านความมั่นคงและให้ชุมชนพื้นที่เป้าหมายมีความพร้อมในการรักษาความมั่นคง รวมทั้งให้ความสำคัญในมิติความมั่นคงร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านและประชาคมอาเซียน

ในระยะที่ผ่านมาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ได้ดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ฯ ไปแล้ว ซึ่งส่งผลดีต่อประเทศทั้งด้านการพัฒนาและด้านความมั่นคง แต่เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ ด้านต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคง ทั้งภัยคุกคามตามแบบและไม่ตามแบบ ประกอบกับมีข้อจำกัด บางประการในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ ทำให้ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างเบ็ดเสร็จ และยุทธศาสตร์ดังกล่าวจะสิ้นสุดลง

^{๓๒} สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ. ยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่เพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๖๔

ในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ทั้งนี้ เพื่อให้งานพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงมีความต่อเนื่อง เชื่อมโยงกับร่างยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔) และเพื่อพัฒนายุทธศาสตร์ให้รองรับการขับเคลื่อนงานมากขึ้น รวมทั้งรองรับปัญหาใหม่ที่จะเกิดขึ้นตามมา ทั้งในปัจจุบันและอนาคต จึงต้องจัดทำ “ยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่เพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๔)” เพื่อใช้เป็นเครื่องมือชี้้นำในการบริหารจัดการ ประสานงาน จัดสรรทรัพยากร ดำเนินงาน และติดตามประเมินผล เพื่อให้การดำเนินงานพัฒนาพื้นที่เพื่อเสริมความมั่นคงของชาติในระยะต่อไปมีประสิทธิภาพสูงสุดและเอื้อต่อกระบวนการพัฒนาประเทศโดยรวมนำไปสู่ความสมดุล มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน และก่อเกิดประโยชน์สุขของประชาชน

การพัฒนาพื้นที่เพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ หมายความว่า การพัฒนาที่มุ่งขจัดและแก้ไขปัญหาในพื้นที่ที่มีปัญหาความมั่นคง หรือพื้นที่ที่มีเงื่อนไขของปัญหาความมั่นคง หรือพื้นที่ที่อาจก่อให้เกิดปัญหาความมั่นคง โดยใช้กระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และการป้องกันประเทศ รวมทั้งยุทธศาสตร์/แผนหลักที่เกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุนและเอื้ออำนวยการสร้างเสริมความมั่นคงปลอดภัยและให้ประชาชนพึ่งพาตนเองได้

การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงในระยะที่ผ่านมา ได้มีการดำเนินงานในลักษณะโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงเฉพาะพื้นที่หลายโครงการซึ่งประสบผลสำเร็จในระดับหนึ่ง ปัจจุบันมีโครงการที่อยู่ระหว่างดำเนินงานต่อเนื่องต่อไป ได้แก่

- โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงพื้นที่ชายแดนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.ตาก จ.เชียงใหม่ และ จ.แม่ฮ่องสอน

- โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงเฉพาะพื้นที่ภูผายล จ.สกลนคร จ.นครพนม และ จ.มุกดาหาร
- โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงพื้นที่รอยต่อ จ.ศรีสะเกษและ จ.อุบลราชธานี

แต่ทั้งนี้ การแก้ปัญหาหลายประการยังไม่สามารถแก้ไขได้อย่าง เบ็ดเสร็จ เพราะยังคงเผชิญปัญหาและภัยคุกคามความมั่นคงรูปแบบเก่า และ ต้องเผชิญกับภัยคุกคามความมั่นคงรูปแบบใหม่ ที่มี ความหลากหลาย ซับซ้อน และแตกต่างกันไปตามสภาพพื้นที่ อย่างไรก็ดี ยุทธศาสตร์ฯ ฉบับนี้มีกรอบ แนวคิดการดำเนินงาน ดังนี้

(๑) **การปรับกระบวนความคิด** มุ่งเน้นให้คนมีมุมมองและ จุดมุ่งหมายร่วมในการดำเนินงาน โดยมีแนวคิด ทิศนคติที่เห็นประโยชน์ ส่วนรวมเป็นหลัก ตระหนักถึงความสมดุลมั่นคงยั่งยืนของการพัฒนาทุกมิติ ทั้งการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม การเมือง การปกครอง และ ความมั่นคงของประเทศ

(๒) **การดำเนินงานโดยยึดพื้นที่เป้าหมายเป็นหลัก** โดยมี ประชาชนเป็นศูนย์กลาง มุ่งเสริมสร้างความมั่นคงปลอดภัยให้พื้นที่เป้าหมาย ที่มีความเสี่ยงหรือมีเงื่อนไขที่จะนำไปสู่ปัญหาความมั่นคง มีการประเมินและ จัดลำดับความสำคัญของพื้นที่ มุ่งพัฒนาคนและพื้นที่ไปพร้อมกัน

(๓) **การบูรณาการงานการพัฒนาและงานความมั่นคง** ทั้งงาน พัฒนาและงานความมั่นคงอย่างเป็นองค์รวมทุกมิติ ดำเนินการอย่างรวดเร็ว ต่อเนื่อง มีการบริหารจัดการอย่างเป็นเอกภาพในทุกกระดับ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเชิงรุกเตรียมความพร้อมป้องกันปัญหาความมั่นคงต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น และสามารถปรับตัวให้รอดพ้นวิกฤติความมั่นคงต่าง ๆ ได้

(๔) **การมีส่วนร่วมตามแนวทางประชารัฐ** ผนึกกำลังร่วมกัน ตามแนวทางพัฒนาประชารัฐ ในการป้องกันแก้ไขปัญหาความมั่นคงต่าง ๆ ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชา

สังคม ชุมชนและประชาชน ในทุกระดับให้สอดคล้องกับสถานการณ์และปัญหาความมั่นคง อย่างเป็นรูปธรรม

ในส่วน of พื้นที่เป้าหมายการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ คือ พื้นที่ที่มีปัญหาความมั่นคง หรือพื้นที่ที่มีเงื่อนไขของปัญหาความมั่นคง หรือพื้นที่ที่อาจก่อให้เกิดปัญหาทางความมั่นคง โดยมีขอบเขตพื้นที่ทุกจังหวัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ (กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา) ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดชั้นใน จังหวัดชายแดน และจังหวัดชายทะเลและเกาะแก่ง ซึ่งมีหลักเกณฑ์การจำแนกและจัดลำดับความสำคัญพื้นที่เป้าหมาย ให้มีการจำแนกพื้นที่เป้าหมายเพื่อดำเนินการตามยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่เพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ ออกเป็น (๑) พื้นที่เป้าหมายที่จังหวัดประกาศ (๒) พื้นที่โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงเฉพาะพื้นที่ และ (๓) พื้นที่เป้าหมายอื่น ๆ โดยมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

(๑) พื้นที่เป้าหมายที่จังหวัดประกาศ

การดำเนินงานให้กระทรวงมหาดไทยและจังหวัดประกาศการจัดลำดับความสำคัญของพื้นที่ ผ่านกลไกคณะอนุกรรมการจัดทำแผนงานด้านความมั่นคงจังหวัดที่มีหน่วยงานด้านการพัฒนา หน่วยงานด้านความมั่นคงในระดับพื้นที่ ร่วมกับ กอ.รมน.จังหวัด ผู้แทนจากภาคประชาชน ภาคประชาสังคม และภาคเอกชน โดยแจ้งให้หน่วยงานภาครัฐในระดับจังหวัดและภูมิภาคได้รับทราบล่วงหน้าก่อนการจัดทำแผนและค่าของงบประมาณประจำปี รวมทั้งเผยแพร่ข้อมูลให้ กลุ่ม/องค์กรภาคประชาชนและ ภาคธุรกิจเอกชนในพื้นที่ได้รับทราบ เพื่อประกอบการพิจารณาให้การสนับสนุนการดำเนินงานในเชิงบูรณาการแผนงานของหน่วยงานภาครัฐ โดยการจัดลำดับความสำคัญในแต่ละพื้นที่ ทั้งในระดับตำบลหรือระดับหมู่บ้านให้ใช้หลักเกณฑ์การพิจารณา ๕ หลักเกณฑ์ ได้แก่ ๑) ขนาดของพื้นที่ที่มีปัญหา ๒) ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา ๓) ความยากง่ายต่อการแก้ปัญหา ๔) ผลกระทบด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และ ๕) ความตระหนักรู้ของประชาชนในจังหวัดที่มีต่อปัญหา

(๒) พื้นที่โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงเฉพาะพื้นที่ (พมพ.)

เป็นพื้นที่ที่วิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญเป็นลำดับแรกว่ามีความเสี่ยง ต้องเร่งแก้ปัญหา เพราะหากไม่ดำเนินการแก้ไขจะเกิดผลกระทบต่อความมั่นคงสูง โดยใช้กลไกคณะกรรมการพัฒนาเพื่อความมั่นคงในระดับพื้นที่ร่วมกับจังหวัด, กอ.รมน.จังหวัด, กอ.รมน.ภาค และกองกำลังป้องกันชายแดน นำเสนอผ่านตามขั้นตอนระเบียบ สำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ โดยมีหลักเกณฑ์ในการวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ ได้แก่ ๑) ขนาดของพื้นที่ที่มีปัญหา ๒) ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา ๓) ความยากง่ายต่อการแก้ปัญหา ๔) ผลกระทบด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และ ๕) ความตระหนักรู้ของประชาชนในพื้นที่ที่มีต่อปัญหา

(๓) พื้นที่เป้าหมายอื่น

มีการนำเสนอผ่านกลไกตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ ซึ่งคณะกรรมการนโยบายและอำนวยการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ (นพข.) และสภาความมั่นคงแห่งชาติหรือคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบ ในการดำเนินการ โดยมี ๘ ประเด็นยุทธศาสตร์ ที่นำพาประเทศไปสู่วิสัยทัศน์ข้างต้น ได้แก่

- ๑) การสืบสานเรียนรู้และขยายผลพัฒนาด้วยศาสตร์พระราชา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
- ๒) การเสริมสร้างศักยภาพและภูมิคุ้มกันของคน ชุมชน และพื้นที่เป้าหมาย
- ๓) การพัฒนาและป้องกันเพื่อจัดระเบียบพื้นที่ชายแดน พื้นที่ชายฝั่งทะเลเกาะแก่ง และชุมชนพื้นที่สูง
- ๔) การพัฒนาองค์ความรู้การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคง
- ๕) การเสริมสร้างความมั่นคงด้วยมิติวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการจัดการ โดยสันติวิธี

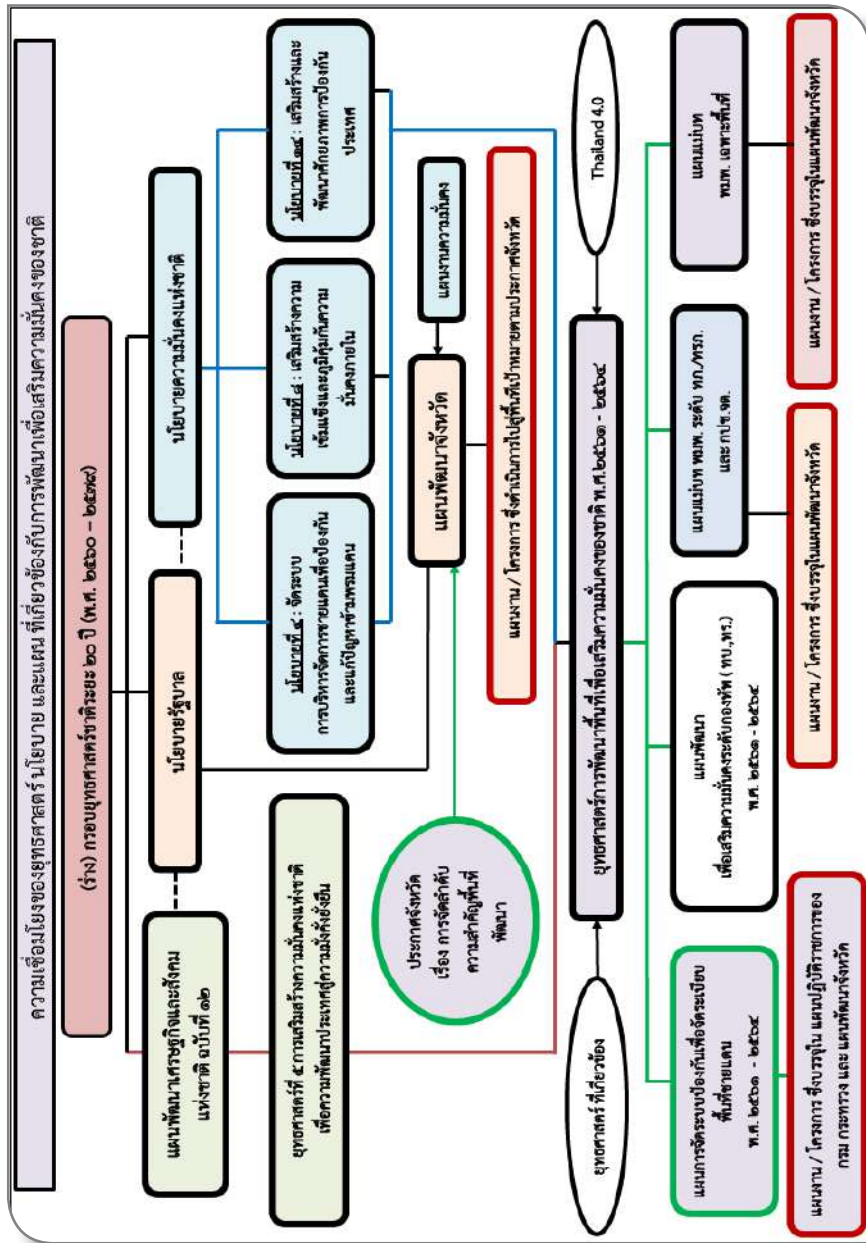
๖) ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างฐานความมั่นคงของ
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อความสมดุลมั่นคง

๗) การเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงและการ
พัฒนากับประเทศรอบบ้าน

๘) การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

โดยทั้ง ๘ ประเด็นยุทธศาสตร์ข้างต้นนั้น ในส่วนที่กระทรวง
กลาโหม (กท.) เป็นผู้ประสานงานหลัก ได้แก่ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓
ยุทธศาสตร์การพัฒนาและป้องกันเพื่อจัดระเบียบพื้นที่ชายแดน พื้นที่ชายฝั่ง
ทะเลเกาะแก่ง และชุมชนพื้นที่สูง ที่ได้กำหนดกลยุทธ์ไปในพื้นที่ที่แบ่งไว้
๓ ระดับ คือ พื้นที่ชายแดน พื้นที่ชายฝั่งทะเลเกาะแก่ง และชุมชนพื้นที่สูง
นอกจากนี้ กท. ยังได้รับผิดชอบเป็นหน่วยงานดำเนินการในอีกหลายประเด็น
ยุทธศาสตร์อีกด้วย

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่ายุทธศาสตร์การพัฒนา
พื้นที่เพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๖๔ มีความเชื่อมโยงกับ
ยุทธศาสตร์ชาติ นโยบาย และแผนอื่นๆ อธิบายได้ตามที่แสดงในแผนภาพ
๒-๓

แผนภาพที่ ๒-๓ ความเชื่อมโยงของยุทธศาสตร์การพัฒนานพื้นที่เพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔

นอกจากนี้ ยุทธศาสตร์การพัฒาพื้นที่เพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๖๔ มีกลไกบริหารงาน ที่ยึดกลไกบริหารงานตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ ดังนี้

ระดับนโยบาย

คณะกรรมการนโยบายและอำนวยการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ (นพช.) มีนายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธานกรรมการ และเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติเป็นกรรมการและเลขาธิการ โดยมีสำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการนโยบายและอำนวยการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ (สล.นพช.) เป็นหน่วยงานภายในสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของ นพช.

คณะอนุกรรมการอำนวยการและประสานการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ (อปพ.) มีรองผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรเป็นประธานอนุกรรมการ และผู้อำนวยการสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ความมั่นคง กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) เป็นอนุกรรมการและเลขาธิการ โดยมีสำนักงานเลขาธิการคณะอนุกรรมการอำนวยการและประสาน การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ (สล.อปพ.) เป็นหน่วยงานภายในกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของ อปพ.

ระดับภาค

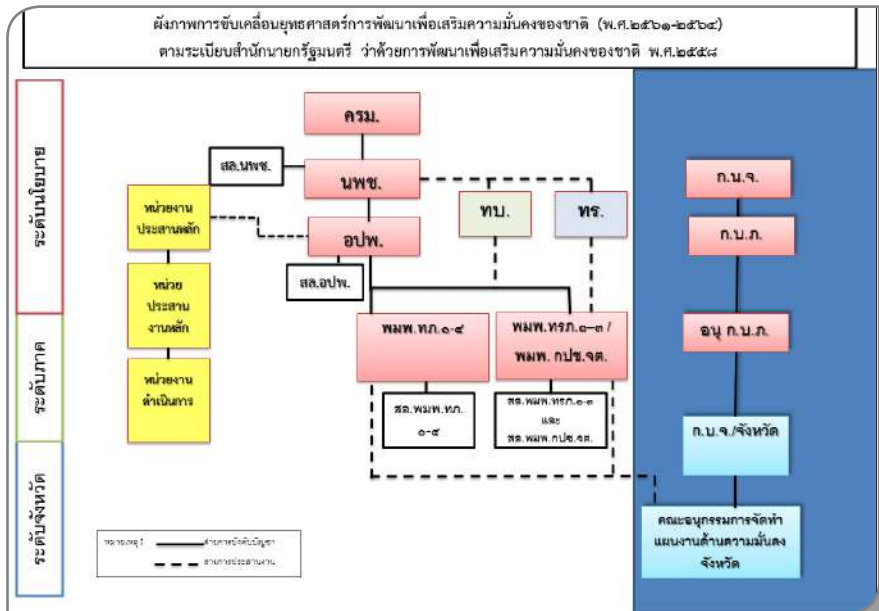
คณะกรรมการพัฒนาเพื่อความมั่นคงในระดับพื้นที่ในเขตกองทัพภาคที่ ๑-๔ (พมพ.ทภ. ๑-๔) โดยมีแม่ทัพภาคเป็นประธาน และมีสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการพัฒนาเพื่อความมั่นคงในระดับพื้นที่ในเขตกองทัพภาคที่ ๑-๔ (สส.พมพ.ทภ. ๑-๔) ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของ พมพ.ทภ. ๑-๔

คณะกรรมการพัฒนาเพื่อความมั่นคงในระดับพื้นที่ในเขตทัพเรือภาคที่ ๑-๓ (พมพ.ทรภ. ๑-๓) โดยมีผู้บัญชาการทัพเรือภาคเป็นประธาน และมีสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการพัฒนาเพื่อความมั่นคงในระดับพื้นที่ในเขตทัพเรือภาคที่ ๑-๓ (สส.พมพ.ทรภ.๑-๓) ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของ สส.พมพ.ทรภ. ๑-๓ และคณะกรรมการพัฒนาเพื่อความมั่นคงในระดับพื้นที่กองบัญชาการป้องกันชายแดนจันทบุรีและตราด (พมพ.กปช.จต.) โดยมีผู้บัญชาการป้องกันชายแดนจันทบุรีและตราดเป็นประธาน และมีสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการพัฒนาเพื่อความมั่นคงในระดับพื้นที่กองบัญชาการป้องกันชายแดนจันทบุรีและตราด (สส.พมพ.กปช.จต.) ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของ พมพ.กปช.จต.

ระดับจังหวัด

คณะอนุกรรมการจัดทำแผนงานด้านความมั่นคงจังหวัด และคณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ (ก.บ.จ.)

กลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ (พ.ศ.๒๕๖๑ - ๒๕๖๔) ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ พ.ศ.๒๕๕๘ สามารถอธิบายดังแผนภาพ ๒-๔

แผนภาพที่ ๒-๔ ผังการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ (พ.ศ.๒๕๖๑ - ๒๕๖๔)

ทั้งนี้ การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ฯ ตลอดจนพัฒนาเครือข่ายการทำงานร่วมกันภายใต้ได้กลไกสำนักเลขาธิการฯ ได้แก่ สล.นพช. สล.อปพ. และ สล.พมพ.ทภ. ๑-๔/สล.พมพ.ทรภ. ๑-๓ และ สล.พมพ.กปช.จต. เพื่อให้เกิดการทำงานที่

มีการบูรณาการและมีเอกภาพภายใต้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ รวมทั้งการขับเคลื่อนการดำเนินงานระดับจังหวัด ให้มีการตรวจสอบแผนงานด้านการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงจังหวัด และผลักดันให้มี แผนงาน/โครงการ งบประมาณ ด้านการพัฒนาเพื่อเสริม ความมั่นคงบรรจุในแผนพัฒนาจังหวัด โดยกำหนดให้มีการบูรณาการ แผนงาน/โครงการ ทั้งระดับภาคและระดับจังหวัด โดยต้องดำเนินการผ่าน อปพ. ก่อนเสนอ นพช.

ซึ่งการดำเนินงานของยุทธศาสตร์ดังกล่าวมีกลไกการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงที่มีความสัมพันธ์กันในทุกระดับของหน่วยงานความมั่นคงกับหน่วยงานพัฒนาอื่น ๆ ได้แก่ ฝ่ายทหาร ฝ่ายความมั่นคง โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงเฉพาะพื้นที่ (พมพ.) ฝ่ายพัฒนา และการบูรณาการในระดับจังหวัด

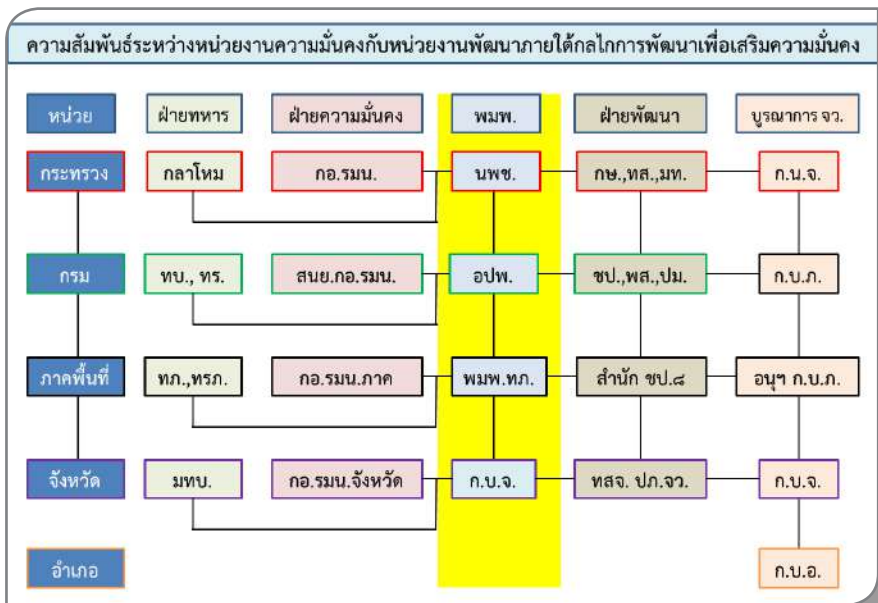
ซึ่งมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับกระทรวง อาทิ กระทรวงกลาโหม กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) คณะกรรมการนโยบายและอำนวยการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ (นพช.) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงมหาดไทย โดยใช้การบูรณาการในระดับจังหวัด คือ มีคณะกรรมการนโยบายการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ (ก.น.จ.)

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับกรม ได้แก่ กองทัพบก กองทัพเรือ สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ความมั่นคง (สนย.กอ.รมน.) คณะอนุกรรมการอำนวยการและประสาน การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ (อปพ.) กรมชลประทาน (ชป.) กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ (พส.) กรมปศุสัตว์ (ปม.) การบูรณาการ คือ มีคณะกรรมการบูรณาการนโยบายพัฒนาภาค (ก.บ.ภ)

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่ ได้แก่ กองทัพภาค กองทัพเรือภาค กอ.รมน.ภาค พมพ.ทภ. สำนัก ชป.๘ การบูรณาการ คือ มีคณะอนุกรรมการบูรณาการนโยบายพัฒนาภาค (อนุฯ ก.บ.ภ)

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับจังหวัด ได้แก่ มทบ. กอ.รมน.จังหวัด คณะอนุกรรมการตรวจสอบและกำกับดูแลการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ (ก.บ.จ.) สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด (ทสจ.) สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด (ปภ.จว.) การบูรณาการในระดับจังหวัดคือ มี ก.บ.จ. และ คณะกรรมการบริหารงานอำเภอ (ก.บ.อ.)

ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานความมั่นคงกับหน่วยงานพัฒนาภายใต้กลไกการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคง อธิบายได้ดังแผนภาพ ๒-๕

แผนภาพที่ ๒-๕ ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานความมั่นคงกับหน่วยงานพัฒนาภายใต้กลไกการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคง

๒.๔ กฎหมายและนโยบายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในส่วนของกองทัพ

กองทัพได้เข้ามามีบทบาทในการจัดการกับภัยคุกคามไม่ตามแบบซึ่งการดำเนินการเป็นไปตามที่ระบุไว้ในกฎหมายต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรัฐธรรมนูญหลาย ๆ ฉบับที่ผ่านมา อาทิ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๗๗ ได้กำหนดไว้ว่า “รัฐต้องพิทักษ์ไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย และบูรณภาพแห่งเขตอำนาจรัฐ และต้องจัดให้มีกำลังทหาร อาวุธยุทโธปกรณ์ และเทคโนโลยีที่ทันสมัยจำเป็นและเพียงพอ เพื่อพิทักษ์รักษาเอกราช อธิปไตย ความมั่นคงของรัฐ สถาบันพระมหากษัตริย์ ผลประโยชน์แห่งชาติ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและเพื่อการพัฒนาประเทศ”^{๓๖๓} ตลอดถึงพระราชบัญญัติ และพระราชกฤษฎีกาที่เกี่ยวข้องอันได้แก่ พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ.๒๕๕๑ ต่างก็ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของทหารโดยทั่วไป และบทบาทหน้าที่ของทหารในการพัฒนาและช่วยเหลือประชาชน ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐ ในมาตรา ๕๒ ยังได้บัญญัติให้ “รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งอาณาเขตและเขตที่ประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย เกียรติภูมิและผลประโยชน์ของชาติ ความมั่นคงของรัฐ และความสงบเรียบร้อยของประชาชน เพื่อประโยชน์แห่งการนี้ รัฐต้องจัดให้มีการทหาร การทูต และการข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพ กำลังทหารให้ใช้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศด้วย” จึงเห็นได้ว่าภารกิจของกองทัพได้ขยายออกไปนอกเหนือจากภัยคุกคามตามแบบ

^{๓๖๓} ราชกิจจานุเบกษา, ๒๕๕๐ข, หน้า ๑๙

๒.๔.๑ พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ.๒๕๕๑

นอกจากนี้ ในพระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ.๒๕๕๑^{๓๔} ได้กล่าวถึงอำนาจหน้าที่ของกระทรวงกลาโหมไว้ดังนี้

(๑) พิทักษ์รักษาเอกราชและความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร จากภัยคุกคามทั้งภายนอกและภายในราชอาณาจักร ปราบปรามการกบฏและการจลาจล โดยจัดให้มีและใช้กำลังทหารตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหรือตามที่มีกฎหมายกำหนด

(๒) พิทักษ์รักษา ปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์ ตลอดจนสนับสนุนภารกิจของสถาบันพระมหากษัตริย์

(๓) ปกป้อง พิทักษ์รักษาผลประโยชน์แห่งชาติและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พัฒนาประเทศเพื่อความมั่นคงตลอดจนสนับสนุนภารกิจอื่นของรัฐในการพัฒนาประเทศ การป้องกันและแก้ไขปัญหาจากภัยพิบัติ และการช่วยเหลือประชาชน

(๔) ศึกษา วิจัย พัฒนา และดำเนินการด้านอุตสาหกรรมป้องกันประเทศและพลังงานทหาร ด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีป้องกันประเทศ และด้านกิจการอวกาศเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทั้งนี้ เพื่อสนับสนุนภารกิจของกระทรวง กลาโหมและความมั่นคงของประเทศ และ

(๕) ปฏิบัติการอื่นที่เป็นการปฏิบัติการทางทหารนอกเหนือจากสงครามเพื่อความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร หรือปฏิบัติการอื่นใด ทั้งนี้ ตามที่มีกฎหมายกำหนดหรือตามมติคณะรัฐมนตรี

ซึ่งจากที่กล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า กระทรวงกลาโหมได้ถูกกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ การป้องกันและแก้ไขปัญหาจากภัยคุกคามไม่ตามแบบอื่น ๆ รวมถึงการช่วยเหลือประชาชน อยู่ในมาตรานี้ด้วย^{๓๕}

^{๓๔} พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ.๒๕๕๑

^{๓๕} ราชกิจจานุเบกษา, ๒๕๕๑, หน้า ๓๘

อีกทั้งพระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. ๒๕๕๑ ยังได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของกองทัพไทยไว้ว่า กองทัพไทยมีหน้าที่เตรียมกำลังกองทัพไทย การป้องกันราชอาณาจักร และดำเนินการเกี่ยวกับการใช้กำลังทหาร ตามอำนาจหน้าที่ของกระทรวงกลาโหม โดยมีผู้บัญชาการทหารสูงสุดเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ รวมทั้งได้แบ่งส่วนราชการกองทัพไทย ออกเป็น (๑) กองบัญชาการกองทัพไทย (๒) กองทัพบก (๓) กองทัพเรือ (๔) กองทัพอากาศ และ (๕) ส่วนราชการอื่นตามที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา ดังแผนภาพ ๒-๖

สำหรับบทบาทของกองบัญชาการกองทัพไทย ได้ถูกกำหนดให้มีหน้าที่ควบคุม อำนาจการ สั่งการ และกำกับดูแล การดำเนินงานของส่วนราชการในกองทัพไทยในการเตรียมกำลัง การป้องกันราชอาณาจักร และการดำเนินการเกี่ยวกับการใช้กำลังทหาร ตามอำนาจหน้าที่ของกระทรวงกลาโหมให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ดังมีรายละเอียดตามรายการที่สำคัญ ดังนี้

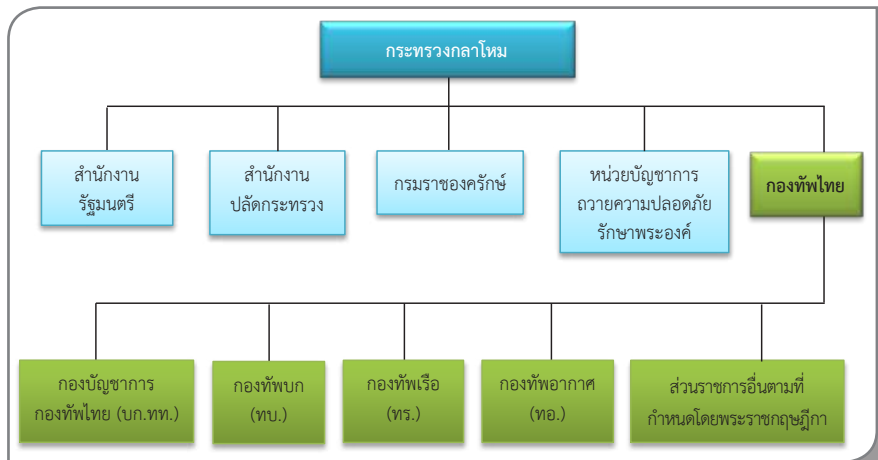
มาตรา ๘ วงเล็บ ๓ “...พัฒนาประเทศเพื่อความมั่นคงตลอดจนสนับสนุนภารกิจอื่นของรัฐในการพัฒนาประเทศ การป้องกันและแก้ไขปัญหาจากภัยพิบัติและการช่วยเหลือประชาชน”

มาตรา ๑๐ กระทรวงกลาโหมมีส่วนราชการ ดังต่อไปนี้ (๑) สำนักงานรัฐมนตรี (๒) สำนักงาน ปลัดกระทรวง (๓) กรมราชองครักษ์ (๔) หน่วยบัญชาการถวายความปลอดภัยรักษาพระองค์ และ (๕) กองทัพไทย

มาตรา ๑๕ กองทัพไทยมีหน้าที่เตรียมกำลังกองทัพไทย การป้องกันราชอาณาจักรและดำเนินการเกี่ยวกับการใช้กำลังทหารตามอำนาจหน้าที่ของกระทรวงกลาโหม มีผู้บัญชาการทหารสูงสุดเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ

มาตรา ๑๗ กองทัพไทยมีส่วนราชการ ดังต่อไปนี้ (๑) กองบัญชาการกองทัพไทย (๒) กองทัพบก (๓) กองทัพเรือ (๔) กองทัพอากาศ และ (๕) ส่วนราชการอื่นตามที่กำหนด

โดยพระราชกฤษฎีกา มาตรา ๑๘ กองบัญชาการกองทัพไทยมีหน้าที่ควบคุม อำนาจการ สั่งการ และกำกับดูแลการดำเนินงานของส่วนราชการในกองทัพไทยในการเตรียมกำลัง การป้องกันราชอาณาจักร และการดำเนินการเกี่ยวกับการใช้กำลังทหาร ตามอำนาจหน้าที่ของกระทรวงกลาโหม ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด มีผู้บัญชาการทหารสูงสุดเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ

แผนภาพที่ ๒-๖ โครงสร้างการจัดการกระทรวงกลาโหม และส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ^{๓๖}

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า กองทัพได้เข้ามามีบทบาทในการกิจการพัฒนาประเทศเพื่อรับมือกับภัยคุกคามและเสริมความมั่นคงของชาติ ซึ่งมีหลายหน่วยงานของกองทัพที่ดำเนินภารกิจดังกล่าว อีกทั้งได้ร่วมกับภาคส่วนอื่นๆ อาทิ หน่วยงานระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และเครือข่ายประชาชน

^{๓๖} พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๖, หน้า ๑ และ พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. ๒๕๕๑, หน้า ๔๐, กระทรวงกลาโหม, กรุงเทพฯ

ในพื้นที่ โดยโครงการที่สำคัญๆ เช่น การฝึกอบรมกำลังประชาชน การฝึกอบรมพัฒนาสัมพันธ์ผู้นำชุมชน และการฝึกอบรมจัดตั้งเครือข่ายเฝ้าระวังภัยคุกคาม ซึ่งโครงการต่าง ๆ สามารถส่งเสริมความเข้มแข็งให้ภาคประชาชนให้มีความรู้ ความสามารถในการพึ่งพาตนเอง และป้องกันตนเอง ซึ่งถือเป็นการแบ่งเบาและสนับสนุนภารกิจด้านความมั่นคงในภาพรวม การดำเนินการดังกล่าวของกองทัพเป็นไปตามแนวคิดยุทธศาสตร์ทหารที่ได้กำหนดขึ้นเพื่อเป็นแนวทางหลักในการปฏิบัติการทางทหาร ภายใต้สภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์และข้อจำกัดด้านทรัพยากรทางทหาร เพื่อนำไปสู่การเตรียมกำลังและใช้กำลังกองทัพ นั่นคือ การผนึกกำลังป้องกันประเทศ (United Defence) ซึ่งเป็น การนำทรัพยากรที่เป็นพลังอำนาจของชาติทุกประเภทในทุกมิติทั้งทางด้านการทหาร การเมือง เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มาบูรณาการอย่างมีระเบียบแบบแผนและเป็นระบบตั้งแต่ยามปกติเพื่อแก้ไขข้อจำกัดของชาติ รวมทั้งขดเชยอำนาจกำลังรบของกองทัพที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจะต้องมีการเตรียมการและกระทำอย่างต่อเนื่องทั้งในยามปกติและยามสงคราม^{๓๗} จากที่สรุปมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า บทบาทและหน้าที่ของกองทัพไทยที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการวิจัยครั้งนี้ที่สำคัญ คือ กองทัพไทยมีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาประเทศเพื่อความมั่นคงตลอดจนสนับสนุนภารกิจอื่นของรัฐ

๒.๔.๒ นโยบายในระดับผู้บังคับบัญชา

กระทรวงกลาโหม

นโยบายเร่งด่วนของรัฐมนตรีกว่ากระทรวงกลาโหม พ.ศ.

๒๕๖๑ ได้แก่

- พัทธกะเหตุทุนสถาบันพระมหากษัตริย์
- ปฏิรูปโครงสร้างและระบบงาน ดังนี้

^{๓๗} วิสัยทัศน์กองทัพบก .(๒๕๖๐) หน้า ๑๓

- (๑) ปรับลดกำลังประจำการตามเป้าหมาย
- (๒) การบริหารทรัพยากร ควบคุมยุทธภัณฑ์ และยุทธโธปกรณ์
- (๓) มาตรการด้านสวัสดิการและคุณภาพชีวิตกำลังพล
- (๔) ส่งเสริมงานวิจัยพัฒนา และอุตสาหกรรมป้องกันประเทศ
- (๕) เสริมสร้างขีดความสามารถในการปฏิบัติการด้านไซเบอร์
- (๖) บูรณาการการใช้กำลังตามแนวชายแดนกับทุกภาคส่วน
- (๗) ปรับปรุงการจัดกำลังทหารหลัก และส่งมอบพื้นที่ตาม Roadmap แก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้
- (๘) เตรียมความพร้อมสนับสนุนการบรรเทาภัยพิบัติ
- (๙) สนับสนุนการช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน
- (๑๐) พัฒนาระบบการยุติธรรมและกฎหมายทหาร

- ป้องกันและปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบ
- บริหารงบประมาณอย่างคุ้มค่า ประหยัด ตามเป้าหมาย

ของรัฐบาล

- เสริมสร้างความสัมพันธ์กับมิตรประเทศ

- (๑) ขยายขอบเขตและพัฒนาความร่วมมือทางทหาร
- (๒) สนับสนุนกำลังปฏิบัติการเพื่อสันติภาพในกรอบสหประชาชาติ
- (๓) เตรียมความพร้อมให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติ

- สนับสนุนการดำเนินการที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์

ประชาคมอาเซียน ๒๐๒๕

- (๑) ดำรงบทบาทนำในกรอบ ADMM - PLUS โดยเฉพาะการต่อต้านการก่อการร้ายและการแพทย์ทหาร
- (๒) เตรียมเป็นประธานอาเซียนในปี พ.ศ.๒๕๖๒

- **สนับสนุนรัฐบาล และคณะรักษาความสงบแห่งชาติ**

- (๑) การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ และความเดือดร้อนของประชาชน
 - (๒) การสร้างจิตสำนึกทางสังคม
 - (๓) การรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ
 - (๔) เสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์อย่างยั่งยืน
 - (๕) วาระเร่งด่วนและแก้ไขปัญหาตามพันธกรณีระหว่างประเทศ
- (๖) การจัดทำข้อมูลบริการประชาชนแบบอิเล็กทรอนิกส์

(๑) **กองบัญชาการกองทัพไทย**^{๓๘}

วิสัยทัศน์กองทัพไทย “เป็นกองทัพชั้นนำในภูมิภาค ในการพิทักษ์รักษา ปกป้อง และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ การป้องกันประเทศ การรักษาผลประโยชน์ของชาติ การพัฒนาประเทศ และการช่วยเหลือประชาชน” โดยมีเจตนารมณ์ ดังนี้

- เป็นสถาบันหลักในการพิทักษ์รักษาเอกราช อธิปไตย
- บูรณภาพแห่งดินแดน ความมั่นคงของรัฐ พิทักษ์เทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ และผลประโยชน์ของชาติ
- พัฒนาประเทศตามแนวทางพระราชดำริ และเป็นที่พึ่งของประชาชน
- ดำรงความสัมพันธ์อันดีกับประเทศเพื่อนบ้านและมิตรประเทศในกรอบอาเซียน ระดับภูมิภาคและการปฏิบัติการเพื่อสันติภาพภายใต้กรอบของสหประชาชาติ

^{๓๘} กรมยุทธการทหาร กองบัญชาการกองทัพไทย, นโยบายผู้บัญชาการทหารสูงสุด ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๑

- สนับสนุนรัฐบาล และคณะรักษาความสงบแห่งชาติในการแก้ไขปัญหาสำคัญของชาติ และการปฏิรูปประเทศ

- บริหารจัดการตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ตามหลักธรรมาภิบาล

ผลลัพธ์ที่ต้องการ คือ กองทัพไทยเป็นกองทัพที่มีความเข้มแข็ง สง่างาม มีศักดิ์ศรี ได้รับการสนับสนุนและยอมรับจากประชาชน รวมทั้งนานาชาติ อารยประเทศ

ทั้งนี้ นโยบายของ พล.อ.ธราไชยยันต์ ศรีสุวรรณ ผบ.ทสส. ประจำปี ๒๕๖๑ ได้แบ่งออกเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้ นโยบายทั่วไป นโยบายเฉพาะ

นโยบายทั่วไป ประกอบด้วย การพิทักษ์เทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ การป้องกันประเทศ การรักษาความมั่นคงของรัฐ การสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงกับมิตรประเทศ การพัฒนาประเทศ และช่วยเหลือประชาชน การพัฒนาประเทศ และช่วยเหลือประชาชน และการบริหารจัดการกองทัพที่เกี่ยวข้องมีดังนี้

การพิทักษ์เทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

■ ให้ความแรงด่วนสูงสุดในการพิทักษ์เทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ถวายเป็นความปเลอดภัย ป้องกัน และปราบปราม การล่วงละเมิดพระบรมเดชานุภาพ เผยแพร่พระเกียรติคุณ และพระราชกรณียกิจที่สำคัญในทุกโอกาส รวมทั้งเผยแพร่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการพัฒนาตามแนวทางพระราชดำริ

การพัฒนาประเทศ และช่วยเหลือประชาชน

■ สนับสนุนการพัฒนาประเทศ การพัฒนาคุณภาพชีวิต ประชาชน การบรรเทาภัยพิบัติและการฟื้นฟูอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมทั้งทำให้ประเทศไทยก้าวไปสู่การมีอนาคตที่มั่นคงและยั่งยืน สอดคล้องกับนโยบาย “ประชารัฐ” และแนวทางพัฒนาเศรษฐกิจ “Thailand ๔.๐”

นโยบายเฉพาะ ประกอบด้วย ด้านกำลังพล ด้านการข่าว ด้านยุทธการ ด้านส่งกำลังบำรุง ด้านกิจการพลเรือน ด้านการสื่อสาร และด้านปลัดบัญชาที่เกี่ยวข้อมีดังนี้

ด้านยุทธการ

- เผยแพร่แนวคิดตามศาสตร์พระราชาและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับประเทศเพื่อนบ้านและมิตรประเทศให้เป็นที่ประจักษ์ในวงกว้าง

- จัดกำลังและการวางกำลังในการป้องกันชายแดนตามระดับภัยคุกคามให้สอดคล้องกับการบริหารจัดการชายแดนทั้งทางบกและทางทะเล การจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ การพัฒนาการค้าชายแดนรวมทั้งการใช้ประโยชน์พื้นที่ที่มีปัญหาร่วมกับประเทศเพื่อนบ้าน

- สนับสนุนการสร้างความสัมพันธ์ปรองดองของคนในชาติการปฏิรูปประเทศ และการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๐ – ๒๕๗๙) โดยเฉพาะด้านความมั่นคง

- สนับสนุนการปฏิบัติภารกิจเพื่อความมั่นคง โดยเฉพาะการรักษาความสงบเรียบร้อย การจัดระเบียบสังคม การควบคุมการกระทำผิดกฎหมาย ให้มีความยั่งยืน

- สนับสนุนการบริหารจัดการชายแดน ให้สอดคล้องกับการเป็นประชาคมอาเซียน เพื่อสนับสนุนการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษการค้าชายแดน

ด้านกิจการพลเรือน

- ป้องกันและทำความเข้าใจมิให้มีการล่องละเมิดสถาบันพระมหากษัตริย์รวมทั้งดำเนินการต่อสื่อทางระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ล่องละเมิดสถาบันพระมหากษัตริย์

- จัดทำและเผยแพร่พระเกียรติคุณและพระอัจฉริยภาพตลอดจนสร้างทัศนคติ ค่านิยม ปลุกฝังอุดมการณ์ให้ประชาชนมีความจงรักภักดี และศรัทธาในสถาบันพระมหากษัตริย์

■ สนับสนุนการจัดกิจกรรมและโครงการเฉลิมพระเกียรติฯ โครงการพระราชดำริ และโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โครงการหน่วยพระราชทานและประชาชนจิตอาสา “เราทำความดีด้วยหัวใจ” รวมทั้งการปฏิบัติตามศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน อย่างเต็มขีดความสามารถและสมพระเกียรติ

■ สร้างเครือข่ายภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อสนับสนุนภารกิจของกองทัพ ด้านการป้องกันประเทศ และภารกิจเพื่อความมั่นคง

■ ติดตามและตรวจสอบผู้กระทำความผิดที่เผยแพร่ข้อมูลอันเป็นเท็จ ยุบงปลุกปั่นให้เกิดความขัดแย้งในสังคม และบ่อนทำลายสถาบันหลักของชาติบนเว็บไซต์และเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Media) และบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด

■ ปฏิบัติการจิตวิทยาและประชาสัมพันธ์เชิงรุก ผ่านระบบเครือข่ายสารสนเทศและสื่อวิทยุโทรทัศน์ รวมทั้งสร้างความรู้ความเข้าใจนโยบายและการปฏิบัติงานของรัฐบาลและกองทัพ ให้กับกำลังพลและประชาชน

■ สนับสนุนการพัฒนาพื้นที่ข้ามชายแดน (Cross Border Development) ให้สอดคล้องกับการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของไทย รวมทั้งการพัฒนาและใช้ประโยชน์พื้นที่ที่มีปัญหาาร่วมกันบนพื้นฐานความมีเกียรติ ศักดิ์ศรี และผลประโยชน์ร่วมกัน

■ ใช้ศักยภาพของกองทัพสนับสนุนการพัฒนาประเทศเพื่อความมั่นคงและช่วยเหลือประชาชน ตลอดจนพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างมีส่วนร่วม ตามแนวพระราชดำริศาสตร์ “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และแนวทาง “ประชารัฐ” อาทิ การสร้างความสามัคคีปรองดอง การแก้ไขปัญหาราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ การจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคในราคาถูกลง การแก้ไขปัญหาผักตบชวา เป็นต้น

■ สนับสนุนการสร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคมและชุมชน การพัฒนาอาชีพและสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชน

- สนับสนุนและส่งเสริมการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างบูรณาการและมีระบบ
- สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีแผนที่ที่ทันสมัยในการแก้ไขปัญหาสำคัญ อาทิ การรुकกล้าพื้นที่ป่าสงวน การไร้ที่ดินทำกินของเกษตรกร และการบริหารจัดการพื้นที่ภาคเกษตรกรรม เป็นต้น
- พัฒนาขีดความสามารถด้านการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม และการบรรเทาภัยพิบัติ โดยให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ให้มีขีดความสามารถในการฝึกอบรมการบรรเทาภัยพิบัติในระดับอาเซียน
- เสริมสร้างความพร้อมของกำลังพลและยุทธโปกรณ์ด้านบรรเทาสาธารณภัย รวมทั้งสามารถประกอบกำลังกับฝ่ายพลเรือนและภาคประชาสังคม เพื่อสนับสนุนการบรรเทาภัยพิบัติทั่วทุกภูมิภาคของไทย ตลอดจนการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมกับมิตรประเทศ

(๒) กองบัญชาการกองทัพก ^{๓๙}

ค่านิยมกองทัพก “เป็นทหารอาชีพ ที่มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี สง่างาม น่าเกรงขาม และเป็นที่ยอมรับ ศรัทธา และพึ่งพาของประชาชนได้เสมอ” โดยได้กำหนดวิสัยทัศน์ ทบ. ๒๕๗๙ คือ “เป็นกองทัพกที่มีศักยภาพทันสมัย เป็นที่เชื่อมั่นของ ประชาชนและเป็นหนึ่งในกองทัพกชั้นนำของภูมิภาค” โดยมีส่วนที่เกี่ยวข้องโดยตรง คือ ในเรื่องความเชื่อมั่นของประชาชน ซึ่งหมายถึง ความเชื่อถือ (Reliability) และความไว้วางใจ (Trust) ในตัวบุคคลหรือองค์การ ซึ่งต้องมีฐานรองรับ ซึ่งก็คือผลงานการกระทำและพฤติกรรมของบุคคลและองค์การ ในปัจจุบันบริษัท หรือองค์การที่มีชื่อเสียงหลายแห่งต้องการภาพลักษณ์ของการเป็นบริษัทที่น่าเชื่อถือและไว้วางใจได้

^{๓๙} กองทัพก. http://www.rta.mi.th/newweb/rta_vision.php

เพราะการเป็นบริษัทหรือองค์การที่น่าเชื่อถือก็นั้น จะนำไปสู่ความจงรักภักดี ต่อแบรนด์จากลูกค้าและผู้ที่เกี่ยวข้อง องค์การที่ขาดความน่าเชื่อถือก็จะ เสียเปรียบและบริษัทหรือองค์การอาจไม่สามารถดำรงอยู่ต่อไปได้ สำหรับ ทบ. นั้น การสร้างความเชื่อมั่นต่อ ทบ. สามารถดำเนินการได้โดยการให้บริการงาน ด้านความ มั่นคงที่มีคุณภาพ และการมีภาพลักษณ์ขององค์การที่ดีซึ่งได้มาจากการใช้หลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ในการบริหารและปฏิบัติราชการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลัก ความรับผิดชอบตรวจสอบได้ หลักความคุ้มค่า และหลักคุณธรรม

พันธกิจกองทัพบก

■ การเตรียมกำลัง เป็นการจัดเตรียมและเสริมสร้างกำลัง ทั้งปวง ในส่วนของกองทัพบก และช่วยเหลือสนับสนุนการจัดเตรียมกำลัง ทางบกของส่วนราชการอื่นให้มีความพร้อมตั้งแต่ ยามปรกติเพื่อให้ความ เที่ยงพอ และพร้อมที่จะเผชิญภัยคุกคาม ทั้งจากภายในประเทศ และภายนอกประเทศ รวมทั้งมีขีดความสามารถในการปฏิบัติการกิจ ทางทหาร และภารกิจทางทหารที่ไม่ใช้สงครามได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการพัฒนา เสริมสร้างกำลังตามยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ กระทรวงกลาโหม และแผนการพัฒนาเสริมสร้างกำลังกองทัพ ทั้งในด้านโครงสร้างกำลังความ พร้อมรบ ความต่อเนื่องในการรบ และความทันสมัย

■ การใช้กำลัง เป็นการใช้กำลังที่ได้จัดเตรียมไว้ หรือที่ จะระดมสรรพกำลัง เพื่อป้องกันราชอาณาจักรจากภัยคุกคามภายในและ ภายนอกประเทศ การปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์การคุ้มครองรักษา ผลประโยชน์ของชาติ การรักษาความมั่นคงภายใน การรักษาความสงบ เรียบร้อยภายในประเทศ การช่วยพัฒนาประเทศ ตลอดจนการสนับสนุน รัฐบาลและประชาชนในการแก้ไขปัญหาสำคัญของชาติในรูปแบบต่าง ๆ

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นจะเห็นได้ว่า กองทัพอไทยได้ให้ความสำคัญกับภาคประชาชน โดยเฉพาะในภารกิจที่ส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับประชาชน ชุมชน ซึ่งเป็นภารกิจในการพัฒนาท้องถิ่น ส่งเสริมวิชาชีพ เป็นต้น ทั้งนี้ เป็นไปเพื่อการสร้างความกินดีอยู่ดีและแก้ปัญหาปากท้องของประชาชนในถิ่นห่างไกล โดยมุ่งหวังให้ประชาชนต่าง ๆ ในพื้นที่เหล่านั้นสามารถพึ่งพาตนเองได้ และยังเป็นการสร้างเครือข่ายประชาชนเพื่อให้เป็นกำลังสำคัญในการสนับสนุนภารกิจต่าง ๆ ของทางราชการอีกด้วย

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาของ วชิราภรณ์ สุรชนะสกุล, ศรเนตร อารีโสภณพิเชษฐ และ อัจฉรา ไชยปัทม์ภักดิ์ เรื่อง รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยวิทยาลัยชุมชน (๒๕๖๐, บทคัดย่อ) ผลการวิจัยพบว่า ๑) สภาพปัจจุบันในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกกลุ่ม ยกเว้นกลุ่มประชาชนชาวบ้านและผู้นำชุมชนที่มีอยู่ในระดับมาก และมีปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการบริหารจัดการ บุคลากร และเครือข่ายความร่วมมือ รวมทั้งมีบทบาท ๓ ลักษณะ ได้แก่ ตามเป้าหมาย ตามพันธกิจ และตามรูปแบบการจัดการศึกษา ๒) องค์ประกอบ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่ การมีเป้าหมายร่วมกัน การเรียนรู้ของชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชน เครือข่ายความร่วมมือ ศักยภาพของชุมชน ทุนภูมิสังคม และการบริหารจัดการชุมชน และ ๓) รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยวิทยาลัยชุมชน ประกอบไปด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ องค์ประกอบ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน บทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน หลักการดำเนินงาน และเงื่อนไขความสำเร็จ ^{๔๐}

^{๔๐} วชิราภรณ์ สุรชนะสกุล, และคณะ (๒๕๖๐) , รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน, วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยสวนดุสิต สาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๒, หน้า ๑-๑๔

การศึกษาของ กฤชพล เรียงเล็กจำนงค์ เรื่อง การประเมินผลโครงการ ชุมชนทหารเข้มแข็งของของหน่วยงานกองเรือยุทธการ (๒๕๕๐, บทคัดย่อ) โดยศึกษาข้อเสนอแนะของชุมชนที่มีต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการโครงการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน ๓๔๖ คน การสุ่มตัวอย่าง ได้ใช้การสุ่มอิงทฤษฎีความน่าจะเป็นวิธีแบ่งชั้นภูมิแล้วทำการสุ่ม จากข้อค้นพบ ดังกล่าว มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย คือ รัฐบาลควรส่งเสริมนโยบายการสร้าง ความเข้มแข็งในชุมชนร่วมกับ ๓๙ เหล่ากองทัพอย่างต่อเนื่อง โดย กองเรือยุทธการได้มีการประสานกับหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อร่วมสนับสนุนโครงการดังกล่าว ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ คือ คณะทำงานโครงการ ควรเพิ่มความถี่ในการพบปะชุมชน เข้าร่วมประชุมและร่วมกิจกรรม ระหว่างสมาชิกชุมชน ควรเพิ่มการฝึกอบรมให้กับวิทยากร กระบวนการ และภาวะผู้นำชุมชน ส่วนข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ คือ การศึกษาวิจัยเพิ่มเติม เพื่อศึกษาข้อเปรียบเทียบโครงการชุมชนทหารเข้มแข็ง ในหน่วยงานอื่น ๆ ของกองทัพ รวมถึงผลกระทบต่อเนื่องทุกด้านจากการดำเนินงาน ^{๔๑}

การศึกษาของ พัชราวดี ตริรัชย์ เรื่อง การวิเคราะห์ความเป็นชุมชนเข้มแข็งของหมู่บ้านหนองกลางดง ตำบลศิลาลอย อำเภอสามร้อยยอด จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ (๒๕๕๒, บทคัดย่อ) พบว่า ปัจจัยสำคัญของการพลิกฟื้นจาก สังคมที่มีปัญหาวิกฤติในด้านต่าง ๆ สามารถทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง และพึ่งตนเองได้ เป็นลักษณะเฉพาะที่สำคัญ คือ ๑) ผู้นำ มีภาวะผู้นำโดดเด่น ในด้านขีดความสามารถของผู้นำ ในการสร้างกระบวนการประชาธิปไตย ในการบริหารงาน เป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพในการสร้างแรงบันดาลใจให้เกิด ความเชื่อมั่น ศรัทธา การมีจุดยืน ทางความคิด วิธีคิด เห็นคุณค่าและพลังใน การพัฒนาชุมชน ตระหนักสร้างจิตสำนึก ให้ชุมชนรู้จักพึ่งพาตนเอง ลดการ

^{๔๑} กฤชพล เรียงเล็กจำนงค์. (๒๕๕๐). การประเมินผลโครงการชุมชนทหารเข้มแข็งของของหน่วยงาน กองเรือยุทธการ. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ, วิทยาลัย การบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.

ฟังฟังจากภายนอก เป็นผู้นำที่มีความมั่นใจในตนเองสูง มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มุ่งมั่น และมีความสามารถในการถ่ายทอดอย่างชัดเจน ๒) การมีส่วนร่วมของประชาชนชุมชนบ้านหนองกลางดง การสร้างพลังการทำงาน เป็นทีม สร้างคนดี คนเก่ง คนมีความสามารถ สร้างผู้นำในชุมชน ประสานผณีกกำลัง ร่วมคิดร่วมทำ ๓) การมีทุนทางสังคมในมิติต่าง ๆ ความสัมพันธ์เกื้อกูลภายในชุมชน ความรักสามัคคี ผูกพันกัน สานสัมพันธ์กันในระบบอาวุโส ภูมิปัญญาชาวบ้าน เก่งคิด เก่งทำ เห็นผลได้ในทางปฏิบัติ ๔) ทุนทางเศรษฐกิจ สามารถพึ่งตนเองได้ มีการรวมกลุ่ม ทางอาชีพ นำภูมิปัญญาเพิ่มมูลค่าผลผลิต (แปรรูป) ลดปัญหาการว่างงาน สร้างรายได้ ชุมชนปลอดภัย สังคมมีความสุข ในขณะที่กัลยฤทธิ์ที่ผู้นำชุมชนสามารถพลิกฟื้นไปสู่ความเข้มแข็ง จากการศึกษาพบว่าการมีสภา ๕๙ และการจัดทำแผนชุมชนเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญที่ทำให้เกิดการหลอมรวมคนในชุมชนและเป็นการผณีกกำลังประสานประโยชน์เป็นหนึ่งเดียว การมีสภา ๕๙ เป็นพื้นฐานที่มั่นคงในระบอบประชาธิปไตย การจัดทำแผนชุมชนเป็นการสร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพ กองทุนชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหา พลิกฟื้นเศรษฐกิจ สังคมให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้อย่างมั่นคงบนพื้นฐานของการพัฒนาพลิกฟื้นให้เป็นชุมชนเข้มแข็ง อย่างแท้จริง แผนชุมชนเป็นแผนที่ชีวิตของสังคมให้ดำเนินไปตามแนวทางที่ได้ร่วมกัน คิดแก้ปัญหาเพื่อเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชนบ้านหนองกลางดง สภา ๕๙ และ แผนชุมชน ถือเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ทำให้ชุมชนบ้านหนองกลางดงเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ๔๒

การศึกษาของ นันทิยา ทองคนารักษ์ เรื่อง กองทัพไทยกับการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการความมั่นคงชายแดนแบบองค์รวมกับประเทศเพื่อนบ้าน : กรณีศึกษาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก (๒๕๖๐, หน้า ๑๒๖-๑๒๗) ได้เสนอแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพของกองทัพไทยในการจัดการ

^{๔๒} พัชราวดี ตรีชัย, การวิเคราะห์ความเป็นชุมชนเข้มแข็งของหมู่บ้านหนองกลางดง ตำบลศิลาออย อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, คุษฎิณีพนธ์ รัฐประศาสนศาสตร์ดุษฎิบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก พ.ศ. ๒๕๕๒

ความมั่นคงชายแดนแบบองค์รวมกับประเทศเพื่อนบ้านในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก คือ ควรมีการสร้างเครือข่ายด้านความมั่นคงในพื้นที่เพื่อเฝ้าระวังภัยคุกคามความมั่นคงที่สามารถเกิดขึ้นได้ การใช้โครงสร้าง กอ.รมน. และ กอ.นชท. เป็นหน่วยงานสำคัญเพื่อบูรณาการการทำงานด้านความมั่นคงและการจัดโครงสร้างองค์กรใหม่ตามแนวชายแดนเพื่อรองรับการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก เป็นต้น รวมทั้งควรมีการจัดสรรงบประมาณ การเตรียมบุคลากร และจัดหาเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ การบูรณาการแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นตามแนวชายแดน ควรมีการกระจายอำนาจการตัดสินใจ และการจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสมให้แก่ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ชายแดนมีศักยภาพในการรองรับปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีการกำหนดยุทธศาสตร์ชายแดนเพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศในการแก้ไขปัญหาข้ามพรมแดน โดยกองทัพควรมีการทบทวนแผนป้องกันประเทศ การจัดกำลังตามแนวชายแดน การลาดตระเวนร่วม และควรเป็นหน่วยงานหลักในการบูรณาการความร่วมมือในการบริหารจัดการชายแดน ร่วมกันกับทุกภาคส่วน ทั้งส่วนราชการพลเรือน ภาคเอกชน และประชาสังคม ชุมชน ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ เพื่อเตรียมความพร้อมรับมือกับปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ที่ทำให้มีการหลั่งไหลเข้ามาของคน เงินทุนและสิ่งของ เพื่อให้ทั้งระบบเศรษฐกิจและความมั่นคงสามารถเดินหน้าไปได้พร้อมกัน ดังนั้นแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพของกองทัพไทยในการจัดการความมั่นคงชายแดนแบบองค์รวมกับประเทศเพื่อนบ้านในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก จึงต้องอาศัยการบูรณาการการทำงานร่วมกันทั้งหน่วยงานด้านความมั่นคงในพื้นที่ หน่วยงานราชการอื่น และภาคเอกชน รวมทั้งภาคประชาสังคม เพื่อขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจและความมั่นคงให้เดินไปได้อย่างสมดุลและยั่งยืน ^{๔๓}

^{๔๓} นันทิยา ทองคนารักษ์. (๒๕๖๐), กองทัพไทยกับการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการความมั่นคงชายแดนแบบองค์รวมกับประเทศเพื่อนบ้าน : กรณีศึกษาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก. ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า รัฐบาลได้มีการกำหนดนโยบายในแต่ละระดับให้มีความสอดคล้องกัน ตั้งแต่ระดับร่างยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔) และยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่เพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๖๔ ซึ่งจะขับเคลื่อนกรอบการพัฒนาประเทศให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันตามวิสัยทัศน์ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยกำหนดยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง เนื่องจากปัญหาความมั่นคงจะส่งผลกระทบต่อ การพัฒนาในทุกมิติ จึงกำหนดเป้าหมายการสร้างเสถียรภาพภายในประเทศ เพื่อลดและป้องกันภัยคุกคามจากภายนอกประเทศ รวมทั้งสร้างความเชื่อมั่นในกลุ่มประเทศอาเซียนและประชาคมโลก นอกจากนี้ ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ที่มีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ คือ การฟื้นฟูฐานด้านความมั่นคงที่เป็น ปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ การอยู่ร่วมกัน ในสังคมอย่างสันติ การเตรียมความพร้อมด้านกำลังคนและเสริมสร้างศักยภาพ ของประชากรทุกช่วงวัย การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำ การสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติ และการพัฒนาเมืองและ พื้นที่เศรษฐกิจ ในขณะที่ นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงฯ ถูกนำมาใช้เป็นกรอบการดำเนินงานด้านความมั่นคงของชาติ เพื่อรักษา ผลประโยชน์และความมั่นคงของประเทศ โดยเชื่อมโยงสู่การพัฒนาพื้นที่เพื่อ เสริมความมั่นคงของชาติ ได้แก่ การจัดระบบพื้นที่การบริหารจัดการชายแดน เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการข้ามพรมแดน การปกป้องรักษาผลประโยชน์ แห่งชาติทางทะเล การเสริมสร้างความเข้มแข็งและภูมิคุ้มกันความมั่นคง ภายใน และการรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการเสริมสร้างดุลยภาพในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่ง นโยบายเหล่านี้เป็นกรอบยุทธศาสตร์สำคัญในการดำเนินงานพัฒนาเพื่อเสริม ความมั่นคงของชาติ รวมทั้งยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ฯ ที่ได้นำมาใช้เพื่อ

ผลักดันให้เกิดการดำเนินงานอย่างบูรณาการของทุกภาคส่วนในลักษณะการพัฒนาประชารัฐ เพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ แก้ไข และลดเงื่อนไขของปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อ ความมั่นคงตั้งแต่ในระดับรากฐาน และพัฒนาความเป็นอยู่ของคนและชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย เสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้คนมีจิตสานึกด้านความมั่นคงและให้ชุมชนพื้นที่เป้าหมายมีความพร้อมเผชิญปัญหาต่างๆ รวมทั้งเข้ามามีส่วนร่วมในการรักษาความมั่นคง

ทั้งนี้ จากการที่บริบทความมั่นคงในยุคปัจจุบัน ภัยคุกคามสามารถเชื่อมโยงถึงกันอย่างสลับซับซ้อนแบบก้าวข้ามมิติ ผลกระทบจากมิติหนึ่งอาจส่งผลกระทบต่ออีกมิติหนึ่ง สำหรับการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดจากภัยความมั่นคงตามแบบที่ผ่านมาเป็นเรื่องของกองทัพ เช่น การสู้รบตามแนวชายแดน ความขัดแย้งเรื่องเส้นเขตแดน และการก่อความไม่สงบใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นต้น ในขณะที่ภัยคุกคามไม่ตามแบบดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้นถึงแม้ภาครัฐจะกำหนดหน่วยงานขึ้นเพื่อรองรับกับปัญหาต่างๆ ก็ตาม แต่ด้วยความหลากหลายและซับซ้อนของภัยคุกคาม ทำให้หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานด้านความมั่นคงอื่นๆ อาจไม่สามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้โดยลำพัง ซึ่งหลายปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นเป็นปัญหาที่มีความต่อเนื่องและมีความเกี่ยวโยงกันหลายมิติ อย่างไรก็ตาม กองทัพก็ได้เข้ามามีบทบาทในการจัดการกับภัยคุกคามไม่ตามแบบเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม การบูรณาการทั้งยุทธศาสตร์ นโยบาย และแผนต่างๆ ให้มีความเชื่อมโยงกัน จะทำให้เกิดการระดมสรรพกำลังทุกภาคส่วนมาใช้ได้อย่างทันท่วงที โดยมองว่าการมีส่วนร่วมจากประชาชนมีความสำคัญเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ จึงมีหลายหน่วยงานของภาครัฐได้เข้ามามีโครงการ แผนงาน เพื่อผลักดันให้เกิดการส่งเสริมชุมชนและประชาชนให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น เช่นเดียวกันกับกองทัพไทย ที่มีบทบาทและภารกิจในด้านการพัฒนาและแก้ปัญหาภัยคุกคามที่มีหลากหลายมากขึ้น โดยถูกกำหนดไว้กฎหมายที่เกี่ยวข้องฉบับต่างๆ รายละเอียดจะกล่าวถึงในส่วนต่อไป

ส่วนที่ ๓
กองทัพไทยกับบทบาทในการ
ส่งเสริมความเข้มแข็ง
ภาคประชาชน
เพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ

ส่วนที่ ๓

กองทัพไทยกับบทบาทในการส่งเสริมความเข้มแข็ง ภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ

พระบรมราชาโฆวาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในพิธีพระราชทาน
กระบี่และปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษา จากโรงเรียนนายร้อย
พระจุลจอมเกล้า โรงเรียนนายเรือ โรงเรียนนายเรืออากาศ และวิทยาลัย
แพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า ณ อาคารใหม่สวนอัมพร วันพฤหัสบดีที่ ๒๙
เมษายน ๒๕๓๖ ^{๔๔} ความบางตอนที่ว่า

“...ทหารนั้นมิใช่จะมีหน้าที่ใช้สวดราวุธทำสงครามประการเดียว
หากยังต้องปฏิบัติภารกิจด้านกิจการพลเรือน คือ ใช้ความรู้
ความคิด จิตวิทยา และความเฉลียวฉลาด ในการพัฒนาท้องถิ่น
ให้ประชาชนอยู่ดีกินดี มีความปลอดภัย มีขวัญ และกำลังใจ
ที่จะสร้างชาติ ความเจริญ ความมั่นคงให้แก่ตนเองและส่วนรวม
อีกประการหนึ่งด้วย ดังที่มีผลงานปรากฏชัดเป็นที่ยอมรับ
ทั่วกันแล้ว ทั้งภายในและภายนอกประเทศ...”

นอกจากนั้น ทหารยังมีหน้าที่ทำให้ประชาชนปราศจากความทุกข์ยาก
โดยเมื่อประชาชนได้รับความเดือดร้อน หรือประสบภัยพิบัติ หน้าที่ของทหาร
คือ ต้องปฏิบัติการช่วยเหลือประชาชนให้เกิดความอุ่นใจและมั่นใจว่า
แผ่นดินไทย เป็นที่อยู่อาศัยที่ประเสริฐที่สุด ดังพระบรมราชาโฆวาทในพิธีถวาย
สัตย์ปฏิญาณ และสวนสนามของทหารรักษาพระองค์ ณ ลานพระบรมรูปทรงม้า
พระราชวังดุสิต วันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๔๔ ^{๔๕} ความบางตอนที่ว่า

^{๔๔} สำนักพระราชพิธีการ, ๒๕๓๗, หน้า ๒๐๗-๒๐๘

^{๔๕} สำนักพระราชพิธีการ, ๒๕๔๕, หน้า ๖๗๘

“...ประเทศชาตินั้น ประกอบด้วยผืนแผ่นดินกับประชาชน และผืนแผ่นดินนั้นเป็นที่เกิดที่อาศัย ที่อำนวยความสะดวก ความมั่นคงร่วมเย็นแก่ประชาชน ให้สามารถรวมกันอยู่เป็นปึกแผ่น เป็นชาติได้ ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ จึงมิได้อยู่ที่การปกป้องรักษาผืนแผ่นดินไว้ด้วยแสนยานุภาพแต่เพียงอย่างเดียว หากจำเป็นที่ประชาชนจะต้องมีความวัฒนาผาสุกปราศจากทุกข์ยากเข็ญด้วยเหตุนี้เมื่อประชาชนมีความทุกข์ยากเดือดร้อน หรือประสบภัยพิบัติ ทหารจึงต้องถือเป็นภาระหน้าที่ที่จะต้องร่วมกันปฏิบัติ ช่วยเหลือให้ประชาชนเกิดความรู้สึกอุ่นใจ มั่นใจ และภูมิใจได้ว่าแผ่นดินไทยนั้น เป็นที่อยู่อาศัยอันประเสริฐสุดที่ทุกคนจะต้องร่วมกันหวงแหนรักษาไว้ จึงขอให้ทหารทั้งหลายได้ทราบตระหนักในหน้าที่ของตน แล้วร่วมกัน ใช้ความรู้ความสามารถ ปฏิบัติภารกิจทั้งปวงอย่างมีเอกภาพให้สัมฤทธิ์ผลเป็นคุณเป็นประโยชน์ เป็นความวัฒนาถาวรแก่ประเทศชาติ และสถาบันทหารอย่างแท้จริง...”

ปัจจุบันสถานการณ์โลกในยุคสงครามเย็นได้ยุติลงแล้ว ภัยคุกคามจากกำลังทหารจากภายนอกประเทศมีแนวโน้มลดลง การรุกรานด้วยกำลังทหารขนาดใหญ่จากภายนอกประเทศจึงไม่น่าจะเกิดขึ้นภายใน ๑๐ ปีข้างหน้า ในขณะที่ได้เกิดภัยคุกคามต่อชาติขึ้นในรูปแบบใหม่ ซึ่งเป็นการต่อสู้ด้านผลประโยชน์ของชาติ คือในเรื่องทางเศรษฐกิจ ประเทศต่าง ๆ ได้ให้ความสนใจผลประโยชน์ของชาติทางด้านนี้มากขึ้น นอกจากนี้ยังมีเรื่องยาเสพติด แรงงาน, อาชญากรรมต่างชาติ และสาธารณภัย เป็นต้น บทบาทของกองทัพในการป้องกันประเทศ และการรักษาความสงบเรียบร้อยจากการก่อความไม่สงบลดน้อยลง กองทัพจึงต้องปรับนโยบายและเปลี่ยนแปลงแนวความคิดทั้งด้านยุทธศาสตร์และยุทธวิธี ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยให้ความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ และการช่วยเหลือประชาชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เพื่อเป็นหลักประกันและรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ ศาสนา

พระมหากษัตริย์ เป็นที่พึ่งของประชาชน สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนมีความ
สมัครสมานสามัคคี และร่วมกันพัฒนาประเทศ ซึ่งทุกอย่างจะสำเร็จได้
โดยการดำเนินงานด้านกิจการพลเรือนเป็นหลัก งานกิจการพลเรือนนั้น
เป็นงานที่ละเอียดอ่อน มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคน พัฒนาสังคม
และการพัฒนาประเทศ จำเป็นต้องมีวิธีการปฏิบัติที่เหมาะสม โดยมีบุคลากร
ที่มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์เพียงพอที่จะสามารถนำพาสังคม
ไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการ ดังนั้นงานด้านกิจการพลเรือน จึงเป็นงานหลัก
ที่สำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุภารกิจของกองทัพ ในการ
เสริมสร้างความมั่นคงของชาติ

กองทัพไทยมีหน้าที่ รักษาความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร พิทักษ์รักษา
ปกป้องสถาบัน พระมหากษัตริย์ พิทักษ์รักษาผลประโยชน์แห่งชาติและพัฒนา
ประเทศ บทบาทการพัฒนา ประเทศของทหาร เป็นการพัฒนาตามสถานการณ์
ปัญหาและภัยคุกคามความมั่นคงของประเทศ ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นลักษณะ
ผสมผสานระหว่างปัญหาและภัยความมั่นคงรูปแบบเก่ากับปัญหา และ
ภัยความมั่นคงรูปแบบใหม่ที่มีความซับซ้อน และมีความหลากหลายเพิ่มขึ้น
เป็นลำดับ การดำเนินงานแก้ไขปัญหาและภัยความมั่นคงรูปแบบเก่าเป็น
เรื่องของการทหารโดยมีการปฏิบัติงานพื้นที่จังหวัดชายแดนเป็นหลัก สำหรับ
สถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดน ปัจจุบันพบว่าปัญหาที่มีแนวโน้ม
ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในพื้นที่ชายแดนระยะต่อไปประกอบด้วย ปัญหา
การลักลอบหลบหนีเข้าเมือง ปัญหายาเสพติด ปัญหาแรงงานต่างด้าว
ผิดกฎหมาย ปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหา
โรคระบาดตามแนวชายแดน และ ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ เป็นต้น^{๕๖}

^{๕๖} สุพจน์ สุวรรณเตมีย์, พันเอก. (๒๕๕๓). การดำเนินงานพัฒนาประเทศของหน่วยบัญชาการ ทหาร
พัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร. วารสารทหารพัฒนา. หน้า ๓๕-๓๖.

ซึ่งกองทัพได้เข้ามามีบทบาทเกี่ยวข้องกับการพัฒนาและการสร้างความเข้มแข็งให้กับภาคประชาชนในหลายๆ หน่วยงาน อาทิ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองกำลังต่าง ๆ ที่อยู่ในพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในถิ่นทุรกันดาร หมู่บ้านตามแนวชายแดน และพื้นที่ที่มีปัญหาด้านความมั่นคง การดำเนินการดังกล่าวเป็นการกระจายการพัฒนาสู่ท้องถิ่นและชุมชนผ่านโครงการต่างๆ ที่สามารถสร้างความเข้มแข็งที่ดีขึ้นให้แก่ประชาชน โดยมุ่งหวังให้เป็นการช่วยส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับประชาชนและชุมชน อีกทั้งเป็นการสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อเป็นเกราะป้องกันด้านความมั่นคงชั้นแรกที่จะช่วยเหลือและสนับสนุนงานของภาครัฐและหน่วยงานด้านความมั่นคงได้ในเบื้องต้น ทั้งนี้ การเข้าไปมีส่วนร่วมของกองทัพในการพัฒนานั้น จะมีการปฏิบัติทั้งที่เป็นการมีส่วนร่วมโดยตรงและโดยอ้อม โดยมีการกำหนดบทบาทของกองทัพได้ ๓ ประการ คือ^{๔๗}

(๑) เป็นตัวเชื่อมโยง ระหว่างประชาชนในพื้นที่กับแหล่งวิชาการที่จะไปสนับสนุนงานพัฒนา แบ่งออกเป็นหน้าที่ย่อยได้ ๓ ประการ คือ

(๑.๑) บทบาทในการนำ คือ การนำเอาบริการของรัฐลงไปสู่ประชาชนและนำประชาชนมาพบกับบริการของรัฐ ซึ่งนักพัฒนาของกองทัพจะต้องนำวิชาการต่างๆ เข้าไปเพื่อแก้ปัญหาในพื้นที่เป้าหมายและในขณะเดียวกันก็ต้องนำประชาชนในพื้นที่เข้ามาสู่เจ้าหน้าที่วิชาการเพื่อที่จะได้รับความรู้ในสิ่งที่ชาวบ้านต้องการ

(๑.๒) บทบาทในการประสานงาน คือ การติดต่อ/ ประสานกับเจ้าหน้าที่ทางฝ่ายวิชาการเพื่อให้ทราบถึงแนวทางของงานที่จะนำไปปรับปรุงในพื้นที่และร่วมวางแผนงานร่วมกับนักวิชาการต่างๆ

^{๔๗} กองทัพกับการพัฒนาประเทศ, ออนไลน์, เข้าถึงโดย www.geocities.ws/cgscsos/mil_dev.pdf เข้าถึงเมื่อ (เข้าถึงเมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑)

(๑.๓) บทบาทในการติดตามงาน คือ การทำหน้าที่ติดตามโครงการต่าง ๆ ที่ได้ริเริ่มทำขึ้นร่วมกับประชาชนในพื้นที่เพื่อจะได้ทราบปัญหาข้อขัดข้องที่เป็นอยู่ และหาแนวทางในการแก้ไขให้ลุล่วงต่อไป

(๒) เป็นตัวร่วมปฏิบัติการ โดยเป็นผู้คิดและวางแผนการทำงานร่วมกับประชาชนในพื้นที่ ซึ่งแบ่งหน้าที่ย่อยได้ ๓ ประเภท คือ

(๒.๑) บทบาทผู้วางแผนงาน จะต้องทำการสำรวจข้อมูล การวิเคราะห์ร่วมกันกับผู้นำชุมชน/ประชาชนในพื้นที่นั้น ๆ ด้วยการประชุมหรือปรึกษาหารือกัน และวางแผนร่วมกัน

(๒.๒) บทบาทในการจัดตั้งกลุ่ม ซึ่งการที่กองทัพจะเข้าไปปฏิบัติงานร่วมกับประชาชนแต่ละคนหรือแต่ละครอบครัวนั้นทำได้ยาก ดังนั้น จะต้องมีการจัดตั้งกลุ่มในพื้นที่ เช่น กลุ่มยุวเกษตรกร กลุ่มอาสาสมัครพิทักษ์ป่า ฯลฯ เพื่อให้กลุ่มเหล่านั้นเข้ามาร่วมดำเนินการแก้ไขปัญห

(๒.๓) บทบาทเป็นผู้ร่วมปฏิบัติการ โดยจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในเชิงวิชาการต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินการตามโครงการเป็นไปได้อย่างเหมาะสม การให้คำแนะนำช่วยเหลือหรือหากเกินขีดความสามารถ ก็จะต้องประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนได้อย่างถูกต้อง

(๓) บทบาทเป็นผู้ส่งเสริม โดยมี ๓ ประการ คือ

(๓.๑) บทบาทในการฝึกอบรม การฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนทักษะในการประกอบอาชีพ โดยอาศัยจากแหล่งข้อมูลวิชาการต่างๆ ในพื้นที่ โดยไม่จำเป็นต้องเป็นโครงการใหญ่

(๓.๒) บทบาทในการสาธิต เช่น หากจะส่งเสริมในการปลูกพืชแบบผสมผสานหรือแนวคิดทฤษฎีใหม่ กองทัพควรจัดให้มีการสาธิตให้เป็นตัวอย่างแก่ประชาชนในพื้นที่ก่อน การสาธิตไม่จำเป็นต้องทำเป็นแบบแผนเสมอไป อาจจัดให้มีการสาธิตเป็นการไม่เน้นทางการก็ได้ เช่น การจัดงานวันเกษตร งานวันส่งเสริมฝีมือแรงงาน เป็นต้น

(๓.๓) บทบาทในการประชาสัมพันธ์ เพื่อบอกกล่าวการดำเนินงานของกองทัพให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับทราบ ว่าขณะนี้ได้ดำเนินการอะไรที่ไหน อย่างไร เพื่อเป็นการดึงดูดความสนใจของประชาชนให้เข้าร่วมมือ และถือเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกองทัพกับประชาชนในพื้นที่อีกด้วย

๓.๑ กองทัพกับการส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ: การพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

คณะวิจัยได้ใช้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นพื้นที่ในการใช้ศึกษาในครั้งนี้ เนื่องจาก ถึงแม้จะมีการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือแล้วเป็นอย่างมาก แต่ปัจจุบันพื้นที่บางส่วนของที่ติดกับชายแดนและพื้นที่ห่างไกล/ ทุรกันดาร ที่การพัฒนายังไม่ครอบคลุมทั่วถึง นอกจากนี้ ปัญหาพื้นฐานของภาคตะวันออกเฉียงเหนือคือความยากจนและความแห้งแล้ง สืบเนื่องจากสามารถทำการเพาะปลูกได้เพียงฤดูเดียว คือ ฤดูฝน ประกอบกับมีสภาพภูมิประเทศเป็นที่ดอน ยากแก่การทำระบบชลประทาน การเก็บกักน้ำทำได้ยาก เพราะดินส่วนใหญ่เป็นดินทราย ประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ยังมีความยากจน และจากการมีชายแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้านทั้งกัมพูชา (กพช.) และ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) จึงอาจยังเป็นพื้นที่เปราะบางที่มีปัญหาภัยคุกคามทั้งตามแบบและไม่ตามแบบ ซึ่งมีกองทัพเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในแง่การพัฒนาและการรักษาความมั่นคง ซึ่งเป็นภารกิจการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับภาคประชาชนในด้านการสร้างอาชีพ ความเป็นอยู่ ปากท้อง การให้ความรู้แก่ประชาชนสามารถรู้เท่าทันภัยคุกคามรูปแบบต่าง ๆ โดยกองทัพและหน่วยราชการในพื้นที่เปราะบางได้พยายามในการหาแนวทางที่จะสร้างความเข้มแข็งให้แก่ภาคประชาชนและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ด้วยโครงการที่หลากหลาย ให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและสถานการณ์ความมั่นคงในพื้นที่เป้าหมาย

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือภาคอีสาน ตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ ๑๔ และ ๑๙ องศาเหนือ และระหว่างเส้นแวงที่ ๑๐๑ และ ๑๐๖ องศาตะวันออก มีพื้นที่ ๑๐๕.๕ ล้านไร่ หรือประมาณ ๑ ใน ๓ ของประเทศ ประกอบด้วย ๒๐ จังหวัด ได้แก่ กาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ นครพนม นครราชสีมา บุรีรัมย์ บึงกาฬ มหาสารคาม มุกดาหาร ยโสธร ร้อยเอ็ด เลย ศรีสะเกษ สกลนคร สุรินทร์ หนองคาย หนองบัวลำภู อำนาจเจริญ อุตรดิตถ์ และอุบลราชธานี

ลักษณะภูมิประเทศ เป็นที่ราบกว้างใหญ่ ประกอบด้วยทิวเขาที่สำคัญ ได้แก่ ทิวเขาเพชรบูรณ์ ๑ ทิวเขาตองพญาเย็น ทิวเขาต้นกำแพง ทิวเขาพนมดงรัก และทิวเขาภูพาน แม่น้ำที่สำคัญ ได้แก่ แม่น้ำชี ยาวประมาณ ๗๖๕ กิโลเมตร และแม่น้ำมูล ยาวประมาณ ๗๕๐ กิโลเมตร

ลักษณะภูมิอากาศ เป็นแบบร้อนชื้นสลับร้อนแห้งแล้ง หรือทุ่งหญ้าเมืองร้อน ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย ๓๐ ปี (ปี ๒๕๒๔ - ๒๕๕๓) ประมาณ ๑,๒๑๗.๘ มิลลิเมตร ฤดูฝนอยู่ในช่วงเดือนมิถุนายนถึงเดือนตุลาคม ฤดูหนาวอยู่ในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ และฤดูร้อนอยู่ในช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ ๒๖-๒๗ องศาเซลเซียส อย่างไรก็ตาม ในช่วงฤดูหนาว อุณหภูมิต่ำสุดประมาณ ๘ องศาเซลเซียส และในฤดูร้อนอุณหภูมิสูงสุดถึง ๔๑ องศาเซลเซียส

ประชากร ปี ๒๕๕๙ มีประมาณ ๒๑.๙๕ ล้านคน เป็นกำลังแรงงาน ๙.๖๙ ล้านคน และมีผู้ว่างงานประมาณ ๐.๐๙ ล้านคน คิดเป็นอัตราการว่างงานร้อยละ ๐.๙

ผลิตภัณฑ์ภาค (Gross Regional Product: GRP) ข้อมูลล่าสุด ปี ๒๕๕๘ ณ ราคาประจำปี มีมูลค่า ๑,๓๒๗,๙๑๘ ล้านบาท หรือมีส่วนแบ่งประมาณร้อยละ ๙.๗ ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) สาขาเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ สาขาเกษตรกรรม สัดส่วนร้อยละ ๒๐.๘ สาขาอุตสาหกรรม สัดส่วนร้อยละ ๑๘.๔ สาขาการศึกษา สัดส่วนร้อยละ ๑๔.๖ สาขาค้าส่งและค้าปลีก สัดส่วนร้อยละ ๑๑.๙ จังหวัดที่มีผลิตภัณฑ์จังหวัดสูง

ที่สุด ได้แก่ นครราชสีมา รองลงมาคือ ขอนแก่น สำหรับจังหวัดที่มีผลิตภัณฑ์
จังหวัดต่ำที่สุด คือ อำนาจเจริญ

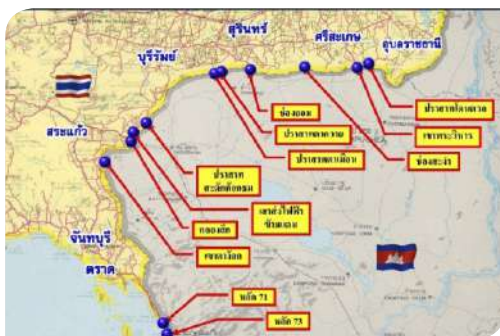
สำหรับรายได้ต่อคนต่อปีของภาคเฉลี่ย ๗๐,๙๐๖ บาท จังหวัดขอนแก่น
มีรายได้ต่อคนต่อปีมากที่สุด ๑๐๗,๖๐๗ บาท ส่วนจังหวัดหนองบัวลำภูมี
รายได้ต่อคนต่อปี ๔๑,๙๖๓ บาท น้อยที่สุดในภาคอีสาน และประเทศ ^{๔๘}

จากการลงพื้นที่ทำให้ทราบว่าปัญหาสำคัญด้านความมั่นคงที่สำคัญ
ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่

(๑) ปัญหาการกระทำผิดเงื่อนไขชายแดน ได้แก่ ปัญหายาเสพติด โดย
ปรากฏการลักลอบยาเสพติดที่ผลิตนอกประเทศข้ามแดนมาทางด้าน สปป.
ลาว และด่านกัมพูชา ปัญหาการกระทำผิด พ.ร.บ.ป่าไม้ ปัญหาการกระทำผิด
พ.ร.บ.คนเข้าเมือง ปัญหาสินค้านิยามา

(๒) ปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อาทิ
การลักลอบตัดไม้พะยุง

(๓) ปัญหาความไม่ชัดเจนของแนวเขตแดน โดยมีเงื่อนไขจากความ
ไม่ชัดเจนของเส้นเขตแดนที่นำไปสู่การใช้กำลังทหารระหว่างไทยกับประเทศ

เพื่อนบ้าน เช่น ปัญหาเส้น
เขตแดนด้าน กพข. จำนวน ๑๑
พื้นที่ เช่น ดาควาย ช่องสง่า
ช่องสายตะกู กรณีพื้นที่บริเวณ
ปราสาทเขาพระวิหารชายแดน
ไทย-กัมพูชา รวมทั้งปัญหาเส้น
เขตแดนทางบกด้าน สปป.ลาว
๔ พื้นที่ คือ ห้วยจังก์ก ช่องเม็ก

^{๔๘} ธนาคารแห่งประเทศไทย, โครงสร้างเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ออนไลน์) เข้าถึงโดย
https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/NorthEastern/EconomicReport/Pages/Eco_Press_Report_Structure.aspx (เข้าถึงเมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑)

บ้านทุ่งหนองบัว และช่องตาอุ ปัญหาเส้นเขตแดนทางน้ำด้าน สปป.ลาว และ ปัญหาเกาะดอน ๑๒ พื้นที่ เช่น ดอนเทียน ดอนทม ดอนจิว และดอนมะเกลือ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ได้มีการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนร่วมทางบกด้วยกัน และการสูญเสียดินแดนจากภัยธรรมชาติ เช่น ทิศทางการไหลของแม่น้ำโขง รวมทั้งเงื่อนไขจากการกระทำของมนุษย์ เช่น การดูดทรายลำน้ำโขง เป็นต้น

(๔) ปัญหาทุ่นระเบิด จากการสู้รบในอดีตที่ผ่านมาทำให้ บริเวณชายแดนยังมีทุ่นระเบิด หลงเหลืออยู่จำนวนหนึ่ง ซึ่งได้มีการดำเนินการเก็บกู้ทุ่นระเบิด โดยมีแผนในปี ๖๑ คือ ปรับลด ในพื้นที่ จ.อุบลราชธานี และ ศรีสะเกษ จำนวน ๑๖ พื้นที่

โดยมีความร่วมมือในการเก็บกู้ทุ่นระเบิดภายใต้ “ภาคีความร่วมมือการเก็บกู้ ทุ่นระเบิดตามแนวชายแดน ไทย – ลาว, ไทย – กพข. โดย นปท.๓ และ ๓ องค์กร NGOs” ได้แก่ องค์กรความช่วยเหลือแห่งประชาชนชาวนอร์เวย์ สมาคม เก็บกู้ทุ่นระเบิดพลเรือนไทย มูลนิธิแห่งมิตรภาพ

จะเห็นได้ว่าปัญหาความมั่นคงของพื้นที่เป็นทั้งภัยตามแบบที่ต้องอาศัย กำลังทหารเข้าดำเนินการได้แก่ ปัญหาเขตแดน และทุ่นระเบิด ในขณะที่ภัย ไม่ตามแบบ ได้แก่ ปัญหาการกระทำผิดเงื่อนไขชายแดน การลักลอบตัดไม้ ก็เริ่ม เพิ่มขึ้นมากขึ้นเช่นกัน ซึ่งกำลังทหารและเจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคงสามารถ นำเดินการได้ในแง่ของการปราบปราม ในขณะที่ในด้าน การป้องกันและ การแก้ปัญหาในระยะยาวจำเป็นต้องอาศัยการดำเนินการของหลายภาคส่วน ในการพัฒนาพื้นที่เพื่อขจัดปัญหาที่ต้นเหตุ

ทั้งนี้ การดำเนินงานในพื้นที่โดย ทก.๒ ได้ดำเนินงานร่วมกันกับหน่วยงาน ต่างๆ อาทิ ศุลกากร หอการค้าจังหวัด แรงงานจังหวัด และ ส.ต.ม. ในการ

ดูแลเฝ้าระวังภัยคุกคามรูปแบบต่างๆ ที่ลักลอบเข้ามาสู่ไทยผ่านช่องทางต่างๆ อาทิ การตรวจตราแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมาย การรักษาทรัพยากรธรรมชาติร่วมกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้

จากลงพื้นที่ศึกษาดูงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ณ ทภ.๒, สนภ.๕นทพ. จ.นครราชสีมา และ กกล.สุรนารี จ.สุรินทร์ ระหว่างวันที่ ๑๒ - ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๔ รวมทั้งสำรวจสภาพแวดล้อมและสังเกตการณ์ในพื้นที่ ได้แก่ พื้นที่การฝึกอบรมผู้นำชุมชนตำบลชายแดนของ อ.กาบเชิง จ.สุรินทร์ พื้นที่การฝึกกำลังประชาชนตำบลชายแดน อ.ภูสิงห์ จ.ศรีสะเกษ^{๔๙} และโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงพื้นที่รอยต่อศรีสะเกษและอุบลราชธานี อ.กันทรลักษ์ จ.ศรีสะเกษ ซึ่งทำให้เห็นการดำเนินงานของกองทัพในการสร้างความเข้มแข็งของภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ สามารถสรุปได้ดังนี้

๓.๑.๑ กองทัพบกและ กอ.รมน. ภาค ๒ (ดำเนินการโดย กองทัพภาคที่ ๒ และกองกำลังสุรนารี)

ทั้งสองหน่วยงานเป็นหน่วยขึ้นตรงของกองทัพในพื้นที่ตะวันออกเฉียงเหนือ โดยกองทัพภาคที่ ๒ มีพื้นที่รับผิดชอบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๒๐ จังหวัด โดย ๑๐ จังหวัด อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของ ทภ.๒ โดยพื้นที่ดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ชายแดนที่มีอาณาเขตติดต่อกับ สปป.ลาว และ กพช. ได้แก่ เลย หนองคาย บึงกาฬ นครพนม มุกดาหาร อัญญาเจริญ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์ และบุรีรัมย์ และจังหวัดชั้นใน ได้แก่ กาฬสินธุ์ มหาสารคาม ยโสธร ขอนแก่น นครราชสีมา หนองบัวลำภู ร้อยเอ็ด สกลนคร อุดรธานี และชัยภูมิ และมีจุดผ่านแดนถาวรหลักในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๑๓ แห่ง ประกอบด้วย สะพานมิตรภาพไทย - ลาว ๓ แห่ง คือ สะพานมิตรภาพ ๑ (หนองคาย-เวียงจันทน์) สะพานมิตรภาพ ๒ (มุกดาหาร-สะหวันนะเขต) และ

^{๔๙} ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, สรุปผลการเดินทางเข้าพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลสนับสนุนการวิจัย ระหว่างวันที่ ๑๒ - ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๔ ณ จ.นครราชสีมา จ.สุรินทร์ และ จ.ศรีสะเกษ

สะพานมิตรภาพ ๓ (นครพนม-คำม่วน) จุดผ่านถาวร ๑๐ แห่ง และจุดผ่อนปรน ๒๐ แห่ง นอกจากนี้ ยังมีกองกำลังสุรนารี/ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค ๒ ส่วนแยก ๒ (กกล.สุรนารี/ กอ.รমন.ภาค ๒ สย.๒) ที่เป็น กกล.๙ ในพื้นที่รับผิดชอบพื้นที่ชายแดน ๕ จังหวัด ๒๑ อำเภอของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง คือ บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และ อำนาจเจริญ ระยะทางตามแนวชายแดน ประมาณ ๗๕๐ กิโลเมตร พื้นที่ชายแดนที่เป็นพื้นดินเป็นเทือกเขาพนมดงรัก ความยาวประมาณ ๕๖๒ กิโลเมตร พื้นที่ชายแดนที่เป็นพื้นน้ำเป็นแม่น้ำโขง ความยาวประมาณ ๑๘๘ กิโลเมตร จากแนวชายแดนเข้ามา ๕-๑๐ กิโลเมตร บริเวณดังกล่าวได้ควบคุมให้เป็นพื้นที่ป่าไม้ชายแดนซึ่งยังคงมีความอุดมสมบูรณ์ โดยประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติ ๖ แห่ง เขตวนอุทยาน ๕ แห่ง เขตป่าสงวน ๑๘๘ แห่ง และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ๖ แห่ง

การดำเนินงานของกองกำลังสุรนารี ตามพันธกิจ ๓ ประการ คือ (๑) การเฝ้าตรวจและป้องกันชายแดน (๒) การจัดระเบียบพื้นที่ชายแดน และการแก้ไขปัญหาความมั่นคงในพื้นที่ชายแดน และ (๓) การประสานความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ การเฝ้าตรวจและป้องกันชายแดน ดำเนินการภายใต้แผนแม่บทการเฝ้าตรวจและป้องกันชายแดน รวมทั้งการจัดระเบียบพื้นที่ชายแดนและการแก้ไขปัญหาความมั่นคงในพื้นที่ชายแดน ภายใต้แผนแม่บท ดังนี้

(๑) แผนแม่บทการสนับสนุนในพื้นที่ชายแดนอีสานตอนล่าง โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น พื้นที่ขอบชายแดน พื้นที่หมู่บ้านติดแนวชายแดน และพื้นที่ตอนใน

(๒) แผนแม่บทการเฝ้าตรวจและป้องกันชายแดน โดยมีจุดผ่านแดนถาวร ๔ แห่ง ได้แก่ จุดผ่านแดนถาวร บ.ปากแซง อ.นาตาล จ.อุบลราชธานี จุดผ่านแดนถาวรช่องเม็ก อ.สิรินธร จ.อุบลราชธานี จุดผ่านแดนถาวรช่องสะง่า อ.ภูสิงห์ จ.ศรีสะเกษ และจุดผ่านแดนถาวรช่องจอม อ.กาบเชิง จ.สุรินทร์ ซึ่งมี

แนวทางการจัดระเบียบจุดผ่านแดน ๖ กลุ่มงาน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการพื้นที่ ด้านการจัดระเบียบร้านค้า ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการจัดเก็บภาษี ด้านการจัดระเบียบคน และด้านการจัดระเบียบรถ

นอกจากนี้ จากการศึกษาพื้นที่ชายแดนเป็นจุดเปราะบาง การเฝ้าระวังเพียงในประเทศไทยคงไม่เพียงพอ จึงได้มีการประสานความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างกัน และมีการให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ บริเวณชายแดนเพื่อพัฒนาร่วมกัน อาทิ

(๑) โครงการหมู่บ้านเข้มแข็งคู่ขนานตามแนวชายแดน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับประชาชนของทั้งประเทศ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมวัฒนธรรม

(๒) โครงการปลูกป่าอาเซียน เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ผืนป่าตามแนวชายแดนให้กับประชาชนทั้งสองประเทศ

(๓) การป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ชายแดน

(๔) การฝึกร่วมกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ฝึกการปฐมพยาบาล ฝึกการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม/บรรเทาสาธารณภัย

(๕) การลาดตระเวนร่วมกับประเทศเพื่อนบ้าน

ในด้านการดำเนินการกิจกรรม/ โครงการต่าง ๆ ในการส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อความมั่นคงของชาติให้กับประชาชนในพื้นที่ภายใต้โครงการจัดระบบป้องกันเพื่อจัดระเบียบพื้นที่ชายแดน กก.ล.สุรนารี ได้ดำเนินการในหลายโครงการ ดังนี้

(๑) หมู่บ้านติดแนวชายแดน มีโครงการฝึกกำลังประชาชนเพื่อใช้กำลังประชาชนสนับสนุนงานทางการทหาร เช่น การฝึกอบรมกำลังประชาชนตำบลชายแดน ๓ รุ่น ๙๐ คน การฝึกอบรมเยาวชนชนตำบลชายแดน ๒ รุ่น ๖๐ คน การฝึกอบรมพัฒนาสัมพันธ์ผู้นำชุมชน ๑ รุ่น ๓๐ คน

(๒) พื้นที่ตอนใน มีโครงการพัฒนากลุ่มประชาชนก้าวสู่ไทยแลนด์ ๔.๐ โครงการพิทักษ์ฐานผืนเยาวชนรวมพลังก้าวสู่ไทยแลนด์ ๔.๐

และโครงการที่ทหารสานฝันผู้ทำเนียบรัฐบาล เพื่อให้เยาวชนในพื้นที่ได้รับโอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียม มีทัศนคติที่ดีต่อสถาบันหลักของชาติ การสร้างกลุ่มเครือข่ายเยาวชนที่มีคุณภาพ

(๓) การฝึกอบรมมวลชน โดยการฝึกอบรมมวลชนส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ ได้อบรมตามแผนงาน ๘ หลักสูตร ๓๓ รุ่น มีมวลชนเป้าหมาย ๒,๒๕๐ คน การฝึกอบรมผู้นำชุมชนเข้มแข็ง ๒ รุ่น ๖๐ คน

(๓.๑) ทบ.มีมวลชน ๓ กลุ่ม ได้แก่

(๓.๑.๑) มวลชนหลัก กนช. (ชมรม/สมาคมทหารกองหนุน) โดยมีศูนย์ประสานงานมวลชน นชต.ทบ. ทั้งในระดับ ระดับทัพภาค กองพล กรม กองพัน และกองร้อยอิสระ

(๓.๑.๒) มวลชนสนับสนุน ได้แก่ นักศึกษาวิชาทหารในโครงการ นศท. เพื่อความมั่นคง และ รด.จิตอาสา

(๓.๑.๓) มวลชนในพื้นที่ปฏิบัติการของหน่วย ได้แก่ ประชาชนกลุ่มเป้าหมายเฉพาะต่าง ๆ ของ ทบ. รวมถึงชุมชนรอบค่าย ชุมชนในโครงการหรือพื้นที่ปฏิบัติการต่างๆ ในความรับผิดชอบของ ทบ. อาทิ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในพื้นที่บรรเทาสาธารณภัยของ ทบ. ในพื้นที่อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อมของ ทบ. และชุมชนในพื้นที่ชายแดน ชุมชนอื่นๆ อาทิ ชุมชนรอบวัง

(๓.๒) กอ.รมน. มีมวลชน ๓ กลุ่ม ได้แก่

(๓.๒.๑) มวลชนที่ กอ.รมน. จัดตั้งเอง โดยใช้งบประมาณประจำปีของ กอ.รมน.

(๓.๒.๒) มวลชนที่ภาครัฐจัดตั้ง โดยกระทรวง กรม ต่าง ๆ และ

(๓.๒.๓) มวลชนที่ภาคเอกชน/ภาคประชาชน จัดตั้งโดยกลุ่มประชาชนต่าง ๆ ในพื้นที่ ทั้งนี้ กอ.รมน. ได้อนุมัติให้มีการจัดตั้งศูนย์ประสานงานมวลชนจังหวัด โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัด (ผอ.รมน.จังหวัด) เป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งอาจมอบหมายให้ รอง ผอ.รมน.จังหวัด (ฝ่ายทหาร) เป็นผู้ดำเนินการต่อไป

ทั้งนี้ ในทางปฏิบัติ กกล.สุรนารี ในฐานะ กอ.รมน. ส่วนแยก ๒ ได้ดำเนินการในลักษณะคู่ขนาน คือ ทั้งในการสร้างมวลชน และโครงการที่จะเป็นการสร้างความเข้มแข็งแก่ประชาชนในพื้นที่ เช่น โครงการฝึกอบรมกำลังประชาชนตำบลชายแดน การฝึกอบรมเยาวชนตำบลชายแดน และการฝึกอบรมพัฒนาสัมพันธ์ผู้นำชุมชน เพื่อใช้กำลังประชาชนสนับสนุนงานทางทหาร โดยเป็นการฝึกอบรมในโครงการจะมีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ กล่าวคือ **ภาคทฤษฎี**เป็นการปลูกฝังอุดมการณ์รักชาติ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมอบรมขยายผลอุดมการณ์รักชาติไปสู่ผู้อื่น ได้แก่ ครอบครัว ญาติพี่น้อง สังคม เมื่อมีโอกาส การสร้างจิตสำนึกด้านความมั่นคง และให้การสนับสนุนในการปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ และให้กำลังใจเจ้าหน้าที่รัฐ **ภาคปฏิบัติ**เป็นการฝึกทำอาวุธและการใช้อาวุธให้กับผู้เข้าร่วมอบรม

(๔) โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคง (พมพ.) เช่น โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงพื้นที่รอยต่อจังหวัดศรีสะเกษและจังหวัดอุบลราชธานี (โครงการ พมพ.) มีเป้าหมายพัฒนาพื้นที่ ๒ พื้นที่ คือ

(๔.๑) บริเวณช่องชำแต บ.โคกขามป้อม ต.ภูพานมอก อ.กันทรลักษ์ จ.ศรีสะเกษ

(๔.๒) บริเวณช่องอานม้า บ.น้ำเย็น ต.โชนง อ.น้ำเย็น จ.อุบลราชธานี ครอบคลุม ๔ ตำบล ๓ อำเภอ ได้แก่ ต.เสาชิงชัย และ ภูพานอก อ.กันทรลักษ์ จ.ศรีสะเกษ, ต.โคกสะอาด อ.น้ำขุ่น และ ต.โชนง อ.น้ำเย็น จ.อุบลราชธานี โดยในระยะแรกได้ดำเนินโครงการ ได้แก่ สถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าพร้อมระบบส่งน้ำ ห้วยขนุน – ซ้ำแต และโครงการสร้างสถานีสูบน้ำด้วยระบบไฟฟ้าพร้อมระบบส่งน้ำ ซ้ำแต – บ.หนองห้ว

ทั้งนี้ การดำเนินการดังกล่าว เป็นไปตามยุทธศาสตร์ที่ ๑ การจัดระเบียบพื้นที่ชายแดน, ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง และการพัฒนาคุณภาพชีวิต และยุทธศาสตร์ที่ ๓ การบูรณาการร่วมกับส่วนราชการในพื้นที่พัฒนาเสริมความมั่นคง ^{๕๐}

๓.๑.๒ กองบัญชาการกองทัพไทย (ดำเนินการโดยสำนักงานพัฒนาภาค ๕ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา)

สำนักงานพัฒนาภาค ๕ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา (สนภ.๕ นทพ.) ตั้งอยู่ที่บ้านหลุมหิน ต.ภูหลวง อ.ปักธงชัย จ.นครราชสีมา มี ผอ.สนภ.๕ อัคราพลตรี เป็นผู้รับผิดชอบ โดย สนภ.๕ มีพื้นที่รับผิดชอบภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง รวม ๑๐ จังหวัด โดยมีหน่วยปฏิบัติหลัก คือ นพค.๕๑-๕๖ ได้แก่ นพค.๕๑ (อำนาจเจริญ) นพค.๕๒ (บุรีรัมย์) นพค.๕๓ (ศรีสะเกษ) นพค.๕๔ (สุรินทร์) นพค.๕๕ (ชัยภูมิ) นพค.๕๖ (อุบลราชธานี) โดยในแต่ละนพค. มี ผบ.นพค. เป็นผู้รับผิดชอบ รวมทั้งมีหน่วยช่างพัฒนา และสถานีวิจัยกระจายเสียง ๙๒๑ ทั้งนี้ สนภ.๕ นทพ. มีภารกิจ คือ มีหน้าที่วางแผน อำนวยการ ประสานงาน และดำเนินการเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ ด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจิตวิทยาในท้องถิ่นทุรกันดาร รวมทั้งการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ที่กำหนด ตลอดจนปฏิบัติการอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

^{๕๐} ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, สรุปผลการเดินทางเข้าพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลสนับสนุนการวิจัย ระหว่างวันที่ ๑๒ - ๑๖ มี.ค.๖๓ ณ จ.นครราชสีมา จ.สุรินทร์ และ จ.ศรีสะเกษ, หน้า ๑-๕

สนภ.๕ นทพ. มีบทบาทและภารกิจโดยดำเนินการภายใต้ ๔ ประเด็นยุทธศาสตร์ของ นทพ. ได้แก่ ๑) เติบโตทุนสถาบันพระมหากษัตริย์ ๒) พัฒนาศักยภาพของคน ชุมชน พื้นที่ ให้เกิดภูมิต่อการผนึกกำลัง ป้องกันประเทศ ๓) สนับสนุนการแก้ไขปัญหาสำคัญเร่งด่วนของชาติ และ ๔) การพัฒนาองค์กร ดังนี้

(๑) เติบโตทุนสถาบันพระมหากษัตริย์ ได้แก่ ๑) ศูนย์การเรียนรู้เฉลิมพระเกียรติ ๘๔ พรรษา หน่วยบัญชาการทหารพัฒนาเติบโตไหมหาราชันย์ จำนวน ๑๕ ศูนย์ ๒) โครงการหมู่บ้านตัวอย่างตามรอยเท้าพ่อ โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช อันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) และ ๓) การจัดกิจกรรมจิตอาสาเราทำความดีด้วยหัวใจ

(๒) พัฒนาศักยภาพของคน ชุมชน พื้นที่ ให้เกิดภูมิต่อการผนึกกำลังป้องกันประเทศ ได้แก่ การดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการประจำปี ในงานพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน จำนวน ๓๘๗ โครงการ ในงานต่าง ๆ ดังนี้ งานสร้างเส้นทางคมนาคม, งานจัดหาน้ำกินน้ำใช้, งานพัฒนาและช่วยเหลือประชาชน และงานเกษตรผสมผสาน

(๓) สนับสนุนการแก้ไขปัญหาสำคัญเร่งด่วนของชาติ ได้แก่

- การสนับสนุนนโยบายรัฐบาลในการช่วยเหลือเกษตรกรชาวสวนยางพารา อาทิ การสร้างถนนลาดยาง การปุ๋ยสระน้ำด้วยยางพารา และลานคอนกรีตเสริมเหล็กถนนกึ่งประสงค์จากน้ำยางธรรมชาติ
- การสนับสนุนเกษตรกรเพื่อแก้ไขปัญหาการค้าข้าวเปลือกตกต่ำ
- การดำเนินการตามโครงการประชารัฐร่วมกับส่วนราชการ ภาคเอกชน ประชาชนในพื้นที่ อาทิ โครงการประชารัฐตุ้มโฮม สามีคีรีประเพณีลงแขกเกี่ยวข้าว, โครงการจิตอาสาเพื่ออนุรักษ์ธรรมชาติ โคราซ-ชัยภูมิ ปลูกป่า สร้างฝาย ถวายพ่อ และโครงการตลาดประชารัฐ คนไทยยิ้มได้
- การดำเนินการตามโครงการ “ไทยนิยม ยั่งยืน” ตามแนวทางโครงการประชารัฐ
- สถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ๓ ศูนย์ เป้าหมายรวม ๔๐๐ คน
- การฝึกอบรมผู้นำเยาวชนเพื่อสันติภาพกองบัญชาการกองทัพไทย
- ศูนย์บรรเทาสาธารณภัย สำนักงานพัฒนาภาค ๕ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา โดยปฏิบัติการกิจในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยในพื้นที่รับผิดชอบทั้งภัยแล้ง อัคคีภัย ภัยหนาว และการดำเนินงานตามนโยบาย ผบ.ทสส. โครงการปันน้ำใจให้กับราษฎรผู้ยากจน

นอกจากนี้ สนภ.๕ นทพ. ยังได้การบูรณาการแผนงานร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ ได้แก่ มีการประสานแผนงานร่วมกับกองกำลังป้องกันชายแดน อาทิ การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานสนับสนุนกองกำลังป้องกันชายแดนก่อสร้างเส้นทางยุทธวิธี กองกำลังสุรนารี ที่ เนิน ๕๒๒ - เนิน ๖๐๐ บ้านน้ำเย็น หมู่ ๖ ต.ไซง อ.น้ำเย็น จ.อุบลราชธานี ระยะทาง ๓.๔๓๓ กม. เป็นต้น

มีการประสานงานส่วนราชการ/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมีการจัดทำเวทีประชาคมร่วมกับประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งมีการตรวจสอบความซ้ำซ้อนของแผนงาน/โครงการกับหน่วยงานอื่น^{๕๑}

อย่างไรก็ตาม ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีหลายหน่วยงานที่ดำเนินการเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ แต่ทั้งนี้ จากการดำเนินงานที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่ายังไม่สามารถแก้ไขสาเหตุของปัญหาได้รวดเร็วเท่าควรจะเป็น ซึ่งอาจเกิดจากแผนการพัฒนาของหน่วยงานต่าง ๆ ขาดการบูรณาการเชิงพื้นที่เข้าด้วยกัน (Area Management) โดยเฉพาะภาครัฐสนับสนุนในการจัดทำแผนงาน/โครงการ และการเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณ ตลอดจนหลายหน่วยงานไม่ได้กำหนดความสำคัญเร่งด่วนของพื้นที่เป้าหมายให้สอดคล้องกัน อย่างไรก็ดี ในส่วนของกองทัพนั้นได้ใช้กลไกจากการเป็นคณะอนุกรรมการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงในระดับพื้นที่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อบูรณาการร่วมกันกับหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ในพื้นที่ เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจความเป็นอยู่ของประชาชน ซึ่งเป็นเงื่อนไขหลักสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาด้านความมั่นคงอื่นๆ รวมทั้งยังได้แก้ปัญหาด้านความมั่นคงตามแนวชายแดนได้อีกด้วย

^{๕๑} ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, **สรุปผลการเดินทางเข้าพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลสนับสนุนการวิจัย** ระหว่างวันที่ ๑๒ - ๑๖ มี.ค.๖๓ ณ จ.นครราชสีมา จ.สุรินทร์ และ จ.ศรีสะเกษ, หน้า ๓-๕

๓.๒ กรณีศึกษาโครงการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคง (พมพ.)

จากบทที่ ๒ ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่เพื่อเสริมความมั่นคง พ.ศ.๒๕๖๑ – ๒๕๖๔ จะเห็นได้ว่ามี การนำโครงการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคง (พมพ.) เฉพาะพื้นที่ โดยผ่านโครงสร้างของจังหวัด เพื่อให้เกิดการบูรณาการ ภายในจังหวัด โดยมีคณะอนุกรรมการจัดทำแผนงานด้านความมั่นคงจังหวัด และคณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ (ก.บ.จ.) และมีหลาย หน่วยงานร่วมดำเนินการ ซึ่งมีกองกำลังในพื้นที่ในฐานะคณะอนุกรรมการ พัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงในระดับพื้นที่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร่วมดำเนินการด้วย โดยมีโครงการ พมพ. ที่น่าสนใจ ๒ โครงการ ได้แก่ (๑) โครงการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงพื้นที่รอยต่อศรีสะเกษและ อุบลราชธานี (๒) โครงการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงเฉพาะพื้นที่ภูผาลาย รายละเอียด ดังนี้

๓.๒.๑ โครงการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงพื้นที่รอยต่อศรีสะเกษ และอุบลราชธานี ^{๕๒}

(๑) ความเป็นมา

พื้นที่จังหวัดศรีสะเกษและอุบลราชธานีบางส่วนมีอาณาเขต ติดต่อกับประเทศกัมพูชา ซึ่งมีลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่ป่าภูเขาที่มีความ สลับซับซ้อนทอดตัวยาวตามแนวเทือกเขาพนมดงรัก พื้นที่ดังกล่าวมีความ สำคัญทางยุทธศาสตร์ทั้งในด้านความมั่นคง ด้านเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจาก มีทรัพยากรป่าไม้ที่มีความสำคัญและการพัฒนาสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน ตามช่องทางสำคัญที่ทำให้เกิดความเจริญตามแนวชายแดน อย่างไรก็ตาม ความเจริญดังกล่าวนำมาสู่การเปลี่ยนแปลงจึงจำเป็นต้องมีการจัดระเบียบ

^{๕๒} ฝ่ายกิจการพลเรือน กองกำลังสุรนารี, โครงการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงพื้นที่รอยต่อศรีสะเกษ และอุบลราชธานี (ปี ๒๕๖๑-๒๕๖๔), หน้า ๑-๖

พื้นที่ตามแนวชายแดนเพื่อไม่ให้ภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ๆ เข้ามาพร้อมกับความเจริญตามแนวชายแดน ซึ่งโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงเฉพาะพื้นที่ (โครงการ พมพ.) ซึ่งขณะนั้น ต.ภูผามอก อ.กันทรลักษ์ จ.ศรีสะเกษ เป็นพื้นที่ชายแดนที่ยังมีปัญหาเส้นเขตแดนในอีกหลายจุด รวมทั้งมีปัญหาการรุกล้ำที่ทำกินของประชาชนในพื้นที่ ดังนั้น จึงมีแนวคิดในการพัฒนาพื้นที่เพื่อประโยชน์ในมิติทั้งความมั่นคงและมิติทางสังคม โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ (๑) การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ประชาชน และชายแดน (๒) การจัดระเบียบและพัฒนาพื้นที่ชายแดน (๓) การยกระดับรายได้และช่วยเหลือประชาชน (๔) การเสริมความมั่นคงเพื่อเป็นสิ่งกีดขวางแนวข้าศึก ทั้งนี้ พบว่าบริเวณดังกล่าวมีปัญหาด้านความมั่นคงที่สำคัญ ดังนี้

- **การบุกรุกพื้นที่ป่าไม้** : โดยชาวบ้านมีการบุกรุกพื้นที่เขตอุทยานแห่งชาติเขาพระวิหารและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ายอดโดม ซึ่งเป็นพื้นที่ใกล้แนวชายแดนที่อาจมีผลกระทบต่อกรปกป้องอธิปไตย ตลอดจนประชาชนอาจได้รับอันตรายจากกัมบระเบิด/ ทุ่นระเบิดตามแนวชายแดน

- **การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ** : เนื่องจากมีการขยายตัวของชุมชน ทำให้เกิดการบุกรุกเข้าไปในเขตอนุรักษ์ใหม่หลายพื้นที่ อาจส่งผลกระทบต่อกรทำลายต้นน้ำอย่างถาวร การสร้างความขัดแย้งเรื่องเส้นเขตแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน

- **ความยากจนและคุณภาพชีวิตต่ำ** : เนื่องจากประชาชนในพื้นที่มีรายได้น้อยและส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร ทำให้มีการศึกษาและคุณภาพชีวิตของชุมชนค่อนข้างต่ำ

จากความเป็นมาและสภาพปัญหาดังกล่าว กองกำลังสุรนารี ได้ริเริ่มแนวความคิดในการพัฒนาพื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษและอุบลราชธานี โดยเริ่มดำเนินการต่อเนื่องตั้งแต่ปลายปี พ.ศ.๒๕๒๒ อาทิ การจัดระเบียบพื้นที่ชายแดนโดยการจัดตั้งหมู่บ้าน การจัดสรรที่ดินทำกินให้ราษฎรในพื้นที่ปลอดภัยสามารถควบคุมได้ และการก่อสร้างแหล่งน้ำตามแนวพรมแดน

เพื่อช่วยในการเพาะปลูกของราษฎร และอื่น ๆ เป็นต้น โดยกองกำลัง สุรนารีฯ ทำหน้าที่ในการขับเคลื่อน การดำเนินงาน ประสานการปฏิบัติกับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ปัญหา ในพื้นที่ ซึ่งโครงการ พมพ. ได้ดำเนินการ ตั้งตั้งแต่ปี ๒๕๕๗ โดยมี ๒ โครงการ ที่กรมชลประทานเป็นผู้รับผิดชอบหลัก

โดยภาพรวมนั้นที่ผ่านมามีผลดำเนินการ ดังนี้ (๑) โครงการก่อสร้างสถานี สูบน้ำด้วยไฟฟ้าพร้อมระบบส่งน้ำ ห้วยขนุน – ชำแต (๒) โครงการก่อสร้างสถานี สูบน้ำด้วยไฟฟ้าพร้อมระบบส่งน้ำชำแต – บ้านหนองหว้า (๓) การสำรวจพื้นที่ บุกรุกเพื่อจัดสรรพื้นที่ทำกินให้กับประชาชนที่อยู่ในเขตพื้นที่โครงการจำนวน ๘๔ ราย และ (๔) จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ในพื้นที่หมู่บ้านเข้มแข็งคูขนานตาม แนวชายแดนทั้งสองพื้นที่ และนำประชาชนเข้าศึกษาดูงาน

ทั้งนี้ ในมิติทางความมั่นคงสามารถใช้เป็นภูมิตกถถึง เพื่อ ป้องกันการรุกรานของประเทศเพื่อนบ้าน ส่วนในมิติทางสังคม สามารถ นำมาใช้เป็นสถานีสูบน้ำเพื่อการเกษตรให้กับประชาชนในหมู่บ้าน ปัญหา ที่พบจากโครงการ พมพ. คือ การไม่ได้รับงบประมาณอย่างต่อเนื่องจาก หน่วยงาน ทำให้โครงการต่อเนื่องเกิดความล่าช้า และยังไม่ได้ส่งมอบให้กับ อบต.เพื่อใช้ประโยชน์ ทั้งนี้ ปัจจุบันพบว่าบริเวณพื้นที่ดังกล่าวประสบปัญหา ความแห้งแล้ง เนื่องจากพื้นที่เหนือน้ำมีฝายที่กั้นน้ำไว้สำหรับการเกษตร จำนวนมาก ทำให้แหล่งน้ำด้านล่างตื้นเขิน และสินค้าเกษตรมีราคาตกต่ำ รวมทั้งในบางพื้นที่ยังขาดถนนที่เชื่อมต่อระหว่างพื้นที่สายหลักและพื้นที่ การเกษตร

(๒) กลไกการบริหาร

แผนแม่บทโครงการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงพื้นที่รอยต่อศรีสะเกษ และอุบลราชธานี ปี ๖๑-๖๔ ได้ยึดถือระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ ๒๕๕๘ คำสั่งป้องกันชายแดน ที่ได้กำหนดกลไกการดำเนินงานในระดับต่างๆ ตั้งแต่ส่วนกลางไปจนถึงในระดับพื้นที่ เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ประกอบด้วย ๔ ระดับคือ ระดับนโยบาย ระดับบริหาร ระดับภาค และระดับพื้นที่ ดังนี้

ระดับนโยบาย : คณะกรรมการนโยบายและอำนวยการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ (นพช.) ที่มีนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรี ซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมาย เป็นประธานกรรมการรับผิดชอบในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนแม่บท และมาตรการในการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ และกำกับดูแลการดำเนินงานในระดับนโยบาย

ระดับบริหารและอำนวยการ : คณะอนุกรรมการอำนวยการและ
ประสานการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ (อปพ.) ที่มีผู้อำนวยการ
รักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร เป็นประธานทำหน้าที่อำนวยการ และ
ประสานการปฏิบัติของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องให้ดำเนินการให้เป็นไปอย่างมี
ประสิทธิภาพ และประสานให้หน่วยงานราชการหรือหน่วยงานของรัฐให้การ
สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินแผนงาน

ระดับภาค : คณะกรรมการพัฒนาเพื่อความมั่นคงในระดับพื้นที่
เขตกองทัพภาคที่ ๒ (คณะกรรมการ พมพ.ทภ.๒) เป็นกลไกรับผิดชอบในระดับ
กองทัพภาค ซึ่ง ทภ.๒ เป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการบริหารจัดการ การติดต่อ
ประสานงาน การกำกับดูแล การติดตามและประเมินผล ในการปฏิบัติงาน
ตามแผนแม่บทเป็นส่วนรวม โดยมีกองกำลังสุรนารีเป็นหน่วยรับผิดชอบ
ในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษและอุบลราชธานีในการดำเนินงานพัฒนาในหมู่บ้าน
เป้าหมาย

ระดับพื้นที่ : กองกำลังสุรนารี เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักในการ
จัดทำแผนแม่บทการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงเฉพาะพื้นที่รอยต่อจังหวัด
ศรีสะเกษและจังหวัดอุบลราชธานี เป็นการจัดเฉพาะกิจสำหรับการทำงาน
โครงการ ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่พลเรือน ตำรวจ ทหาร ให้พนักงาำลังเข้า
ปฏิบัติงานในพื้นที่เป้าหมาย ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการ
พัฒนาเพื่อความมั่นคงของชาติ พ.ศ.๒๕๕๘ คำสั่งคณะกรรมการพัฒนา
เพื่อความมั่นคงในระดับพื้นที่ในเขตกองทัพภาคที่ ๒ ที่ ๓๑๗/๑๕๕๖
เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาเพื่อความมั่นคงในระดับพื้นที่ในเขตกองทัพ
ภาคที่ ๒ ลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๕๖ และคำสั่งคณะกรรมการพัฒนา
เพื่อความมั่นคงในระดับพื้นที่ในเขตกองทัพภาคที่ ๒ ที่ ๑๔๕๐/๒๕๕๗ เรื่อง
แต่งตั้งคณะอนุกรรมการพัฒนาเพื่อความมั่นคงพื้นที่พื้นที่รอยต่อจังหวัด
ศรีสะเกษและจังหวัดอุบลราชธานี ลงวันที่ ๑๕ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๗ จัดตั้ง
กองอำนวยการโครงการ เป็นกองอำนวยการเฉพาะกิจ โดยมีผู้บัญชาการ

กองกำลังสุรนารี เป็นผู้อำนวยความสะดวก ขึ้นตรงต่อแม่ทัพภาคที่ ๒ ในฐานะประธานฯ และจัดตั้งสำนักงานเลขานุการ ทำหน้าที่เป็นศูนย์ประสานงานการพัฒนา อยู่ในพื้นที่โครงการ

(๓) การดำเนินงาน

โครงการ พมพ.ข้างต้น ได้ดำเนินการภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนา ๓ ประเด็น ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การจัดระเบียบพื้นที่ชายแดน, ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การพัฒนาคุณภาพชีวิต, ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การบูรณาการร่วมกับส่วนราชการในพื้นที่ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การจัดระเบียบพื้นที่ชายแดน : ด้วยการสร้างสิ่งกีดขวางเพื่อป้องกันเส้นทางการรุกหลักของฝ่ายตรงข้าม เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงในพื้นที่ เป็นเครื่องกีดขวางทางยุทธวิธีและเป็นการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคในพื้นที่

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การพัฒนาคุณภาพชีวิต : ส่งเสริมในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและการเกษตรในพื้นที่ ให้ประชาชนในพื้นที่มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินกิจกรรมภาคเกษตรและส่งเสริมให้ผลิตผลทางภาคเกษตรในพื้นที่มีคุณภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การบูรณาการร่วมกับส่วนราชการในพื้นที่ : การประสานงานกับส่วนราชการในพื้นที่และการประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนในพื้นที่ เพื่อขับเคลื่อนแผนงานตามโครงการ และให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาและการจัดระเบียบพื้นที่ชายแดน และสนับสนุนการดำเนินงาน

สำหรับการบริหารจัดการนั้น เนื่องจากการดำเนินงานเกี่ยวข้องกับส่วนราชการอื่นๆ หลายหน่วยงาน ซึ่งกองกำลังสุรนารีในฐานะหน่วยงานรับผิดชอบหลักในการพัฒนาในพื้นที่หมู่บ้านเป้าหมาย จึงได้กำหนดกระบวนการบริหารจัดการขึ้น เพื่อเป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการบริหารจัดการ การติดต่อประสานงาน การกำกับดูแล การติดตามและประเมินผล

เป็นส่วนรวม เข้าดำเนินงานในหมู่บ้านเป้าหมายของโครงการฯ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ในแผนแม่บท

๓.๒.๒ โครงการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงเฉพาะพื้นที่ภูผายล ^{๕๓}

(๑) ความเป็นมา

อุทยานแห่งชาติภูผายล มีพื้นที่ครอบคลุมท้องที่อำเภอเมืองสกลนคร อำเภอโคกศรีสุพรรณ อำเภอต่างอย จังหวัดสกลนคร อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม และอำเภอดงหลวง อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร สภาพทั่วไปเป็นที่ราบสูงสลับเทือกเขาหินทราย เป็นป่าต้นน้ำลำธาร มีธรรมชาติและทิวทัศน์ที่สวยงาม มีเนื้อที่ประมาณ ๕๑๗,๘๕๐ ไร่ หรือ ๘๒๘.๕๖ ตารางกิโลเมตร ปัจจุบันได้มีการบุกรุกและลักลอบตัดไม้ทำลายป่าในพื้นที่ดังกล่าวเป็นจำนวนมากและกระทำอย่างเป็นขบวนการทำให้พื้นที่ป่าไม้ลดลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ ชาติความสมดุลของสภาพแวดล้อม ซึ่งกองกำลังสุรศักดิ์มนตรี/กองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายในภาค ๒ ส่วนแยก ๑ ได้เข้าตรวจสอบพื้นที่เพื่อกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหากับหน่วยงาน/ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ซึ่งพบว่าปัญหาต่างๆ ได้แก่

- การบุกรุกพื้นที่ป่า : เกิดจากประชากรเพิ่มมากขึ้นจึงมีการบุกรุกพื้นที่เพื่อขยายที่ทำกินในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ
- ปัญหาการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า : เกิดจากไม้พะยูงมีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูงมีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น

^{๕๓} พ.อ.นันทพล เชื้อหน่าย, โครงการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงเฉพาะพื้นที่ภูผายล, เอกสารประกอบคำบรรยายในการสนทนาปัญหายุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๒/๒๕๖๑ เรื่อง การสร้างความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ, วันพุธที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ เวลา ๑๓๓๐ - ๑๖๐๐, ณ ห้องประชุม ศศย.สพท.

- **ยาเสพติดและขบวนการนอกกฎหมาย** : เกิดจากกลุ่มอิทธิพลเหนือกฎหมาย ใช้ยาเสพติดเป็นค่าตอบแทนกับการกระทำความผิดต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องในการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า

ซึ่งสาเหตุของปัญหาเกิดจากสถานะเศรษฐกิจทำให้ราษฎรในพื้นที่ลักลอบเข้าไปตัดไม้เพื่อขายให้กับนายทุน ประกอบกับมีเจ้าหน้าที่ของรัฐบางคนร่วมมือกันเป็นกลุ่มขบวนการ ทำให้ยากต่อการปราบปรามของเจ้าหน้าที่รวมทั้งพื้นที่ป่าไม้ซึ่งมีจำนวนมาก แต่กำลังของเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอทำให้การดูแลไม่ทั่วถึง จึงเป็นช่องทางทำให้มีการลักลอบเข้าไปตัดไม้ในพื้นที่ป่าเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งประชาชนส่วนใหญ่มีความยากจนประกอบอาชีพเกษตรกรรม และอาชีพรับจ้าง จึงมีรายได้ไม่เพียงพอการดำรงชีพ จึงเกิดการลักลอบตัดไม้ไปขายหรือทำการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนในการปลูกพืชเมื่อประชากรเพิ่มสูงขึ้น ทำให้ความต้องการใช้ที่ดินเพื่อปลูกสร้างที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินสูงขึ้น นอกจากนี้ ยังมีปัญหาด้านการศึกษา ปัญหาด้านสาธารณสุข ปัญหาความทุกข์ร้อนไม่มีพื้นที่ทำกิน ปัญหาความขัดแย้ง และปัญหาโครงสร้างพื้นฐาน เนื่องจากบางพื้นที่ระบบสาธารณูปโภคยังคงครอบคลุมไม่ทั่วถึงต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่

จากการดำเนินงานที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่า ยังไม่สามารถแก้ไขสาเหตุของปัญหาได้รวดเร็วเท่าควรจะเป็น ซึ่งอาจเกิดจากแผนการพัฒนาของหน่วยงานต่าง ๆ ขาดการบูรณาการเชิงพื้นที่เข้าด้วยกัน (Area Management) โดยเฉพาะภาครัฐสนับสนุนในการจัดทำแผนงาน/โครงการ และการเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณ ตลอดจนหลายหน่วยงานไม่ได้กำหนดความสำคัญเร่งด่วนของพื้นที่เป้าหมายให้สอดคล้องกัน ทำให้การดำเนินงานไม่เกิดประสิทธิภาพและรวดเร็วทันต่อการแก้ไขปัญหาของประชาชนเท่าที่ควร ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่รอบเขตภูผายลยังคงบุกรุกพื้นที่ป่าและตัดไม้โดยเฉพาะไม้พะยุงอยู่อย่างต่อเนื่อง เพราะมีกลุ่มนายทุนให้การสนับสนุนแลกกับค่าจ้างที่คุ้มค่า ทำให้ราษฎรที่กระทำผิดไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย จนทำให้เกิดขบวนการตัดไม้เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้ยากต่อการจับกุมของเจ้าหน้าที่

กองกำลังสุรศักดิ์มนตรีในฐานะคณะอนุกรรมการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงในระดับพื้นที่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน (พล.ร. ๓/กองกำลังสุรศักดิ์มนตรี) ได้ประชุมร่วมกับ จ.สกลนคร จ.นครพนม จ.มุกดาหาร และหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาภัยคุกคามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าและการบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติ โดยใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ.๒๕๖๐ - ๒๕๖๔) และหลักการปฏิบัติตาม “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นกรอบใช้ในการพัฒนาในพื้นที่ที่มีการเชื่อมโยงทุกมิติของการพัฒนาอย่างบูรณาการ ทั้งมิติตัวคน สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และการเมือง ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่เป้าหมาย ภายใต้แผนแม่บทโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงเฉพาะพื้นที่ภูผายล (พ.ศ.๒๕๖๑ - ๒๖๖๔) เพื่อเสริมสร้างคนชุมชนพื้นที่บริเวณอุทยานแห่งชาติภูผายล ให้มีภูมิคุ้มกันตนเองในการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่กระทบต่อความมั่นคง โดยให้คนและชุมชนสามารถดำรงชีวิตอย่างยั่งยืนภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

(๒) กลไกการบริหาร

แผนแม่บทโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงเฉพาะพื้นที่ภูผายล (พ.ศ.๒๕๖๑ - ๒๖๖๔) กำหนดไว้ ๔ ประการ ได้แก่

ประการที่ ๑ เพื่อป้องกันขบวนการผู้มีอิทธิพลในการบุกรุกพื้นที่ตัดไม้ทำลายป่าและล่าสัตว์, ปัญหาด้านยาเสพติด ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูผายล และพื้นที่โดยรอบ พร้อมทั้งฟื้นฟูสภาพป่าไม้และสัตว์ป่า ให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติอย่างยั่งยืน

ประการที่ ๒ เพื่อส่งเสริมให้ราษฎร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ประการที่ ๓ เพื่อพัฒนาและยกระดับสภาพความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนและหมู่บ้านเป้าหมายให้มีสภาพความ

เป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยน้อมนำแนวทางตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต มุ่งให้ประชาชนในพื้นที่สามารถดำรงชีวิต อยู่ได้อย่างพอเพียงและสมดุลกับสภาพแวดล้อม มีจิตสำนึกความเป็นไทย มีความจงรักภักดีเทิดทูนและพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา และ พระมหากษัตริย์ และ

ประการที่ ๔ เพื่อให้ชุมชนและหมู่บ้านเป้าหมาย ได้รับการ สนับสนุนแผนงาน โครงการ กิจกรรมและงบประมาณในการดำเนินงานเพื่อ แก้ไขปัญหาและพัฒนาที่มีความสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ โดยหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องร่วมดำเนินงานในลักษณะบูรณาการอย่างแท้จริง

(๓) การดำเนินงาน

พื้นที่เป้าหมาย เป็นพื้นที่ในตำบลของเขตการปกครอง ของอำเภอ และ ของจังหวัดซึ่ง ครอบคลุม ๓ จังหวัด ๖ อำเภอ ๑๗ ตำบล ๑๓๗ หมู่บ้าน มีการจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วนลำดับแรก จำนวน ๓ ตำบล ได้แก่ ตำบล กกปลาซิว อำเภอภูพาน สกลนคร (รวม ๖ หมู่บ้าน) ตำบลบ้านแก้ง อำเภอนาแก นครพนม (รวม ๙ หมู่บ้าน) และตำบลกกตูม อำเภอดงหลวง มุกดาหาร (รวม ๑๐ หมู่บ้าน) โดยมีเป้าหมาย ได้แก่

๑) การขจัดปัญหาการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าในพื้นที่อุทยาน แห่งชาติภูผายล และพื้นที่หมู่บ้านรอบอุทยาน จำนวน ๑๓๗ หมู่บ้าน ได้อย่าง สิ้นเชิง

๒) ประชาชนในหมู่บ้านเป้าหมาย มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในการป้องกันและให้ ความร่วมมือกับทางราชการในการแจ้งข่าวสารการบุกรุกทรัพยากรธรรมชาติ

๓) ประชาชนในหมู่บ้านเป้าหมาย มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีความ กินดีอยู่ดี ได้รับการส่งเสริมให้มีอาชีพที่มีรายได้มั่นคง รวมทั้งกำหนดเป้าหมาย ด้านการพัฒนาแยกรายปี ดังนี้

- เป้าหมายปี พ.ศ.๒๕๖๑ : ประชาชนได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีพอย่างเพียงพอ สามารถขจัดปัญหาผู้มีสิทธิพลในขบวนการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า และปัญหาด้านยาเสพติดลดลงได้

- เป้าหมายปี พ.ศ.๒๕๖๒ : ขจัดปัญหาผู้มีสิทธิพลในขบวนการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าและปัญหายาเสพติด

- เป้าหมายปี พ.ศ.๒๕๖๓ : ประชาชนในพื้นที่เป้าหมายมีอาชีพหลักที่สร้างรายได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน และ

- เป้าหมายปี พ.ศ.๒๕๖๔ : ขจัดปัญหาการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าแก้อปัญหาด้านยาเสพติดในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูผายล และพื้นที่หมู่บ้านโดยรอบอุทยานฯ

ทั้งนี้ ปัจจัยแห่งความสำเร็จเน้นขั้นตอนการจัดทำแผนแม่บทโครงการ พมพ.ภูผายล รวม ๔ ชั้น ได้แก่

ชั้นที่ ๑ : การร่างแผนแม่บท

เริ่มจากกองกำลังป้องกันสุรศักดิ์มนตรี/อนุกรรมการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงระดับพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จัดประชุมส่วนราชการระดับจังหวัดที่เกี่ยวข้องกับอุทยานแห่งชาติภูผายล รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อหารือการแก้ไขปัญหาการลักลอบตัดไม้และการบุกรุกพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูผายล เกี่ยวกับการกำหนดพื้นที่เป้าหมาย และการพิจารณาแผนงาน/โครงการของส่วนราชการไปสู่พื้นที่เป้าหมาย จากนั้นจึงร่วมกันจัดทำร่างแผนแม่บทโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงเฉพาะพื้นที่ภูผายลเสนอต่อคณะกรรมการพัฒนาเพื่อความมั่นคงในระดับพื้นที่ในเขตกองทัพภาคที่ ๒ (พมพ.ทภ.๒)

หลังจากนั้นให้ส่วนราชการต่าง ๆ ระดับจังหวัด พิจารณานำแผนงาน/โครงการ ในแผนแม่บทโครงการ พมพ.ภูผายล ซึ่งขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากส่วนราชการของตน บรรจุในแผนปฏิบัติการ

๔ ปี ภายใต้ชื่อโครงการ พมพ.ภูผายล เสนอถึงส่วนราชการระดับพื้นที่ตามสายการบังคับบัญชา

สำหรับจังหวัด สกลนคร นครพนมและ มุกดาหารให้นำแผนแม่บทโครงการ พมพ.ภูผายล บรรจุในแผนพัฒนาจังหวัด เสนอต่อ อนุกรรมการนโยบายการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการด้านแผน (อ.ก.น.จ.แผน) ต่อไป

ขั้นที่ ๒ : การพิจารณาร่างแผนแม่บทระดับภาค

เมื่อคณะกรรมการพัฒนาเพื่อความมั่นคงในระดับพื้นที่ในเขตกองทัพภาคที่ ๒ (พมพ.ทภ.๒) ได้รับร่างแผนแม่บทโครงการ พมพ.ภูผายล จาก กกล.สุรศักดิ์มนตรีแล้ว จะดำเนินการจัดประชุม พมพ.ทภ.๒ ประกอบด้วยผู้ว่าราชการจังหวัด หัวหน้าหน่วยงานความมั่นคงระดับภาคและส่วนราชการระดับพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณา ร่างแผนแม่บทฯ ดังกล่าว ในขณะที่ส่วนราชการระดับพื้นที่ จะได้รับทราบแผนแม่บทโครงการ พมพ.ภูผายล ซึ่งบรรจุในแผนปฏิบัติราชการ ๔ ปีของส่วนราชการระดับจังหวัด เมื่อผลการประชุมมีมติให้ความเห็นชอบแล้ว คณะกรรมการพัฒนาเพื่อความมั่นคงในระดับพื้นที่ในเขตกองทัพภาคที่ ๒ (พมพ.ทภ.๒) จะเสนอแผนแม่บทโครงการ พมพ.ภูผายล ให้ อนุกรรมการอำนวยการและประสานการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ (อปพ.) ต่อไป

หลังจากนั้นส่วนราชการระดับพื้นที่ ศึกษานำแผนงาน/โครงการ ในแผนแม่บทโครงการ พมพ. ภูผายล ซึ่งขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากส่วนราชการของตน บรรจุในแผนปฏิบัติราชการ ๔ ปี ภายใต้ชื่อโครงการ พมพ.ภูผายล เสนอถึงส่วนราชการระดับกรม ตามสายการบังคับบัญชาต่อไป

ในส่วนของอนุกรรมการนโยบายการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการด้านแผน (อ.ก.น.จ.แผน) ดำเนินการพิจารณา

แผนแม่บทโครงการ พมพ. ภูผายล ซึ่งบรรจุไว้ในแผนพัฒนาจังหวัด เสนอต่อคณะกรรมการนโยบายการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ (ก.น.ช.) ต่อไป

ขั้นที่ ๓ : การพิจารณากลับกรอกร่างแผนแม่บทฯ ระดับนโยบาย

เมื่ออนุกรรมการอำนวยการและประสานการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ (อปพ.) ได้รับร่างแผนแม่บทโครงการ พมพ. ภูผายล แล้วจะดำเนินการจัดประชุมคณะอนุกรรมการฯ ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบด้วยผู้แทนส่วนราชการระดับกรมหรือเทียบเท่าและเหล่าทัพเพื่อพิจารณากลับกรอกร่างแผนแม่บทฯ ดังกล่าว ในขณะที่ส่วนราชการระดับกรม/เทียบเท่าได้รับทราบแผนแม่บทโครงการ พมพ. ภูผายล ซึ่งบรรจุในแผนปฏิบัติราชการ ๔ ปีของส่วนราชการระดับพื้นที่ ตามสายการบังคับบัญชา เมื่อแผนแม่บทโครงการ พมพ. ภูผายล ผ่านการพิจารณากลับกรอกร่างแล้ว อนุกรรมการอำนวยการและประสานการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ (อปพ.) จะเสนอร่างแผนแม่บทฯ ให้คณะกรรมการนโยบายและอำนวยการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ (นพช.) ต่อไป

หลังจากนั้นส่วนราชการระดับกรมต่างๆ พิจารณานำแผนงาน/โครงการ ในแผนแม่บทโครงการ พมพ. ภูผายล ซึ่งขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากส่วนราชการของตน บรรจุในแผนปฏิบัติราชการ ๔ ปี ภายใต้ชื่อ โครงการ พมพ. ภูผายล เสนอถึงสำนักงานปลัด /กระทรวง หรือเทียบเท่าต่อไป

ขั้นที่ ๔ : การอนุมัติแผนงาน/โครงการ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ

เมื่อคณะกรรมการนโยบายและอำนวยการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ (นพช.) ได้รับร่างแผนแม่บทโครงการ พมพ. ภูผายล แล้ว จะจัดประชุมคณะกรรมการนโยบายและอำนวยการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ (นพช.) ซึ่งประกอบด้วย รมว. กห. รมว. มท. รมว. กต. รมว.

ยธ. ปลัดกระทรวงหรือเทียบเท่า อธิบดีกรมหรือเทียบเท่า ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ ผบ.เหล่าทัพต่าง ๆ เพื่อร่วมกันพิจารณาอนุมัติร่างแผนแม่บทโครงการ พมพ. ภูผายล จากนั้นจึงเสนอให้คณะรัฐมนตรีรับทราบต่อไป

หลังจากนั้นกระทรวงและส่วนราชการเทียบเท่าพิจารณานำแผนงาน/โครงการ ในแผนแม่บทโครงการ พมพ. ภูผายล ซึ่งขอรับการสนับสนุนงบประมาณ บรรจุในแผนปฏิบัติราชการ ๔ ปีของกระทรวง ภายใต้ชื่อ โครงการ พมพ. ภูผายล เสนอสำนักงบประมาณเพื่อรวบรวมเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาสนับสนุนงบประมาณรายจ่ายประจำปีต่อไป

การขอรับการสนับสนุนงบประมาณ **ส่วนใหญ่ใช้งบประมาณตามแผนงาน/โครงการของส่วนราชการที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณประจำปี** แต่ปรับเปลี่ยนพื้นที่เป้าหมายตามแผนแม่บทโครงการ พมพ. ภูผายล งบประมาณปีงบประมาณละ ๗ ล้านบาท รวม ๔ ปี งบประมาณ ๒๘ ล้านบาทเศษ

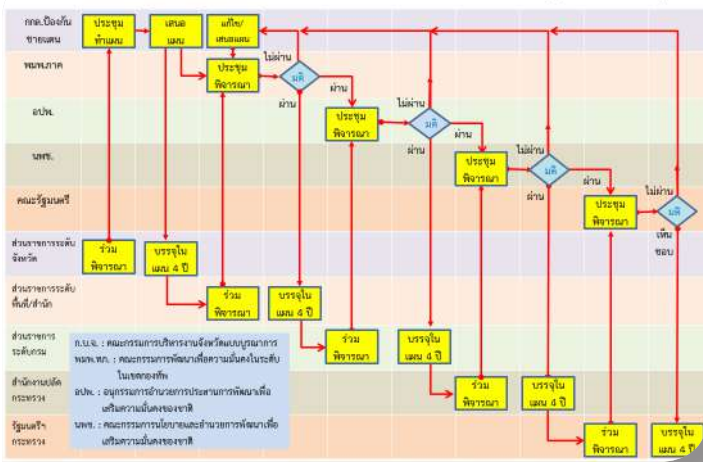
การดำเนินงานของโครงการ พมพ. นั้น จะเห็นได้ว่ามีหลายภาคส่วนที่เข้ามาร่วมกันดำเนินการในพื้นที่เป้าหมาย ตามคำแนะนำของภาคความมั่นคง โดยมีหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ที่ใช้งบประมาณดำเนินการตามโครงการ ผ่านโครงสร้างของจังหวัดเป็นสำคัญ ทั้งนี้ ทหารเป็นผู้ร่วมดำเนินการและชี้พื้นที่เป้าหมาย อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาตินั้น ควรต้องอาศัยการบูรณาการของหน่วยงานเพื่อให้ประสบความสำเร็จ และตรงต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งมีขั้นตอนการจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วนพื้นที่การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงระดับตำบลของจังหวัด และขั้นตอนการพิจารณาแผนแม่บทโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงเฉพาะพื้นที่ (โครงการ พมพ.) ดังแผนภาพที่ ๓-๑ และ ๓-๒

ขั้นตอนการจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วนพื้นที่การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงระดับตำบลของจังหวัด

แผนภาพที่ ๓-๑ ขั้นตอนการจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วนพื้นที่การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงระดับตำบลของจังหวัด

ขั้นตอนการพิจารณาแผนแม่บทโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงเฉพาะพื้นที่ (โครงการ พมพ.)

แผนภาพที่ ๓-๒ ขั้นตอนการพิจารณาแผนแม่บทโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงเฉพาะพื้นที่ (โครงการ พมพ.)

๓.๓ บทสรุปของกองทัพกับการส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อ เสริมความมั่นคงของชาติในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จากที่กล่าวมาข้างต้น เห็นได้ว่าในภารกิจของกองทัพนั้น นอกจากการปกป้องรักษาอธิปไตยของชาติแล้ว ยังขยายออกไปถึงภารกิจด้านการพัฒนาอีกด้วย ซึ่งในบางภารกิจแม้ไม่ได้เป็นภารกิจหลักของกองทัพ แต่เป็นภารกิจเฉพาะด้านการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงเฉพาะพื้นที่ ที่มีปัญหาด้านความมั่นคง ในมุมมองดังกล่าวเห็นว่าการเสริมความมั่นคงของชาติ หมายถึง การพัฒนาที่มุ่งขจัดและแก้ไขปัญหาในพื้นที่ที่มีปัญหาความมั่นคง หรือพื้นที่ที่มีเงื่อนไขของปัญหาความมั่นคง โดยใช้กระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และการป้องกันประเทศ รวมทั้งยุทธศาสตร์/แผนหลักที่เกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุนและเื้ออำนวยการประสานต่อการสร้างความมั่นคงปลอดภัย และให้ประชาชนพึ่งพาตนเองได้ โดยการเข้าไปมีโครงการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น

- โครงการฝึกอบรมกำลังประชาชนตำบลชายแดน การฝึกอบรมเยาวชนตำบลชายแดน และการฝึกอบรมพัฒนาสัมพันธ์ผู้นำชุมชน เพื่อใช้กำลังประชาชนสนับสนุนงานทางการทหาร

- โครงการหมู่บ้านเข้มแข็งคู่นานตามแนวชายแดน โครงการปลูกป่าอาเซียน ที่มุ่งปลูกฝังให้ประชาชนทั้งสองประเทศ เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต เรียนรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และส่งเสริมวัฒนธรรม

- การฝึกอบรมมวลชน โดยการฝึกอบรมมวลชนส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ อาทิ โครงการพัฒนากลุ่มประชาชนก้าวสู่ไทยแลนด์ ๔.๐ โครงการที่ทหารสานฝันเยาวชนรวมพลังก้าวสู่ไทยแลนด์ ๔.๐ และโครงการที่ทหารสานฝันสู่ทำเนียบรัฐบาล เพื่อให้เยาวชนในพื้นที่ได้รับโอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียม มีทัศนคติที่ดีต่อสถาบันหลักของชาติ การสร้างกลุ่มเครือข่ายเยาวชนที่มีคุณภาพ

โครงการดังกล่าวข้างต้นมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชน ซึ่งหมายถึง คนในชุมชน/ สมาชิกในชุมชนร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้ สมาชิกของชุมชนมีความผูกพันและความสัมพันธ์ที่ดี มีความสามัคคีและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน สมาชิกเห็นประโยชน์ของกลุ่มมากกว่าประโยชน์ส่วนตัวตน สมาชิกชุมชนสามารถร่วมกันตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนด้วยตนเองโดยอิสระปราศจากการควบคุมบังคับจากภายนอก และมีอำนาจต่อรองกับภายนอกชุมชน ประชาชนในชุมชนเป้าหมายมีการรวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชนโดยมีการเรียนรู้การจัดการและการแก้ไขปัญหาของชุมชน ซึ่งทำให้ชุมชนมีการเปลี่ยนแปลง หรือเกิดการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน ตลอดจนมีผลกระทบต่อภายนอกชุมชน ย่อมจะสามารถบรรเทาปัญหาด้านความมั่นคงได้ และสามารถให้ประชาชนมีความกินดีอยู่ดีมากขึ้น

นอกจากนี้ โครงการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงเฉพาะพื้นที่ทั้ง ๒ โครงการ มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ ในแง่การป้องกันการบุกรุกพื้นที่ตัดไม้ทำลายป่าและล่าสัตว์ ปัญหาด้านยาเสพติด และส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมกับการดำเนินงานในการพัฒนาและยกระดับสภาพความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนและหมู่บ้านเป้าหมายให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ซึ่งถือเป็นการปฏิบัติงานเพื่อลดเงื่อนไขที่จะสร้างปัญหาด้านความมั่นคง รวมทั้งมีการปลูกจิตสำนึกความเป็นไทย การปลูกฝังความรู้สึกจงรักภักดีเทิดทูนและพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่าอาจยังไม่สามารถแก้ไขสาเหตุของปัญหาได้รวดเร็วเท่าควร ซึ่งได้มีความพยายามจากทุกภาคส่วนในการแก้ไขปัญหา การมีกลไกต่างๆ เพื่อขับเคลื่อนการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยโครงการ พมพ. ถือเป็นเครื่องมือสำคัญหนึ่งที่ทำให้หลายภาคส่วนได้เข้ามาร่วมบูรณาการกัน ทั้งนี้ บทวิเคราะห์ ความท้าทาย ปัญหาและอุปสรรค จะอธิบายรายละเอียดในบทถัดไป

ส่วนที่ ๔

แนวทางการพัฒนาการส่งเสริม
ความเข้มแข็งภาคประชาชน
เพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ

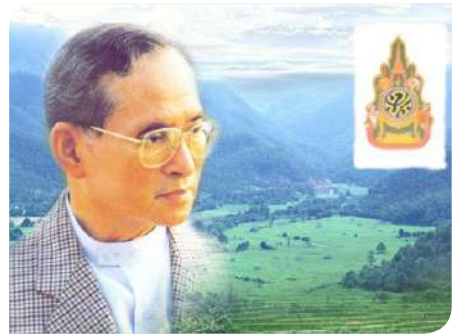

ส่วนที่ ๔

แนวทางการพัฒนาการส่งเสริมความเข้มแข็ง ภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราโชวาทแก่พัฒนากร ในวโรกาสเสด็จไปทรงกระทำพิธีเปิดเขื่อนและการพลังงานไฟฟ้าแม่ น้ำพุง จังหวัดสกลนคร (ปัจจุบันอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอภูพาน จังหวัดสกลนคร) เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๐๘ ใจความว่า

“ชอบใจมาก ที่ต้องเหน็ดเหนื่อยทำงานในหมู่บ้านชนบท และต้องประสบปัญหาต่างๆ มากมาย ขอให้ช่วยกันพัฒนาคนให้มีความฉลาดสามารถช่วยตัวเองได้ให้รู้จักใช้ และเห็นคุณค่า ความเจริญในด้านวัตถุ เช่น รู้จักนำพลังงานไฟฟ้าจากเขื่อนน้ำพุงนี้ใช้ในบ้านเรือน และการอุตสาหกรรมขนาดย่อม ในการปฏิบัติงาน ชาวบ้านมักมีความหวาดระแวง และเกรงกลัวเจ้าหน้าที่ข้าราชการถือว่าเป็นบุคคลภายนอกหมู่บ้าน ไม่ใช่พวกเดียวกันการเชื่อถือหรือยอมทำตามคำแนะนำส่งเสริมจึงมีน้อย ดังนั้น จะต้องทำให้ชาวบ้านรู้สึกรักและเชื่อถือว่าเป็นพวกเดียวกับเขา มีความปรารถนาจะช่วยเขาอย่างแท้จริง เช่น ให้ความรัก ช่วยเหลือเมื่อเดือดร้อน ทำงานให้จริงจัง ซึ่งต้องใช้ความพยายาม ความอดทน เป็นอย่างมากในการแนะนำส่งเสริมอาชีพ หรือให้คำแนะนำเรื่องต่างๆ ต้องทำให้บ่อยๆ ไม่ใช่พูดหรือ

ทำหนเดียวเพราะชาวบ้านมีประเพณี ความเคยชินมานาน และเมื่อแนะนำให้ทำอะไรได้แล้ว ต้องช่วยให้เขาขายได้ด้วย มิฉะนั้นเขาจะเสื่อมศรัทธา ไม่เชื่อถือทำต่อไป ขอให้ช่วยกันแนะนำชาวบ้านราษฎรให้ขยันขันแข็ง มีความฉลาด สร้างความมั่นคงให้แก่ครอบครัว ทำงานหารายได้ และเก็บออมไว้เมื่อถึงคราวจำเป็น ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการประกันสังคมการสร้างความมั่นคงเป็นปีกแผ่นแก่ครอบครัวชนบทเป็นการป้องกันประเทศชาติด้านหนึ่งอย่าเข้าใจว่าการป้องกันประเทศชาติเป็นหน้าที่ของทหารเช่นสมัยก่อน ความมั่นคงของประชาชนชนบท เป็นส่วนที่จะสร้างชาติและป้องกันประเทศอย่างดี” ^{๕๔}

จากพระบรมราโชวาทดังกล่าวข้างต้น ได้ย้ำให้เห็นถึงความสำคัญของการทำงานของข้าราชการทุกหมู่เหล่า ในการเข้าไปพัฒนาและให้ความช่วยเหลือประชาชน เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเอง และมีความเป็นอยู่ที่ดี รวมทั้งเห็นว่าหากประชาชนสามารถช่วยตนเองได้ก็จะสามารถความมั่นคงในภาพรวมให้ประเทศชาติได้ ซึ่งการป้องกันประเทศไม่ใช่ภารกิจของทหารเพียงลำพังอีกต่อไป

นอกจากนี้ การสร้างความเข้มแข็งให้ภาคประชาชนจะสามารถเป็นส่วนสนับสนุนและช่วยเหลือในการดำเนินงานของภาคราชการได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในงานด้านความมั่นคงที่ปัจจุบันได้ขยายขอบเขตกว้างออกไป จึงจำเป็นต้องใช้การบูรณาการการดำเนินงานเพื่อให้เกิดเอกภาพและประสิทธิภาพมากขึ้น เห็นได้ชัดเจนจากกรณีของประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๓ และ พ.ศ.๒๕๕๗ ที่ประสบอุทกภัยครั้งใหญ่ ที่ทุกภาคส่วนทั้ง ภาคประชาชน กองทัพ องค์กรเอกชน และภาคประชาสังคมอื่น ๆ รวมกันดำเนิน

^{๕๔} พระบรมราโชวาทพระทานแก่พัฒนากร. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://phuphan.mooban thai.com/> (เข้าถึงเมื่อ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๓)

การช่วยเหลือผู้ประสบภัย โดยกองทัพได้เป็นส่วนหนึ่งที่จะเข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยทั้งในและนอกพื้นที่ที่เข้าช่วยเหลือผู้ประสบภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยร่วมกับภาคประชาชนที่อยู่ในพื้นที่หรือข้างเคียงระดมเครือข่ายได้อย่างรวดเร็ว สามารถชี้จุดเกิดเหตุ รู้จักพื้นที่เป็นอย่างดี และสามารถบอกความต้องการที่จำเป็นได้รับความช่วยเหลือได้อย่างถูกต้อง ในขณะที่ทหารที่มีกำลังพล มียุทธโศปกรณ์ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการช่วยเหลือประชาชนได้เป็นอย่างดี จากเหตุการณ์นี้สะท้อนให้เห็นว่าภาคส่วนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น รัฐ กองทัพ ภาคเอกชน (Private Sectors) และภาคประชาสังคม (Civil Society Organizations: CSOs) ล้วนมีส่วนสำคัญในการจัดการกับภัยคุกคามที่เกิดขึ้น ในทำนองเดียวกันในการดำเนินงานของกองทัพเพื่อจัดการกับภัยคุกคามตามแบบนั้น ถึงแม้ว่ากองทัพเป็นเจ้าภาพหลักแต่ก็ไม่ได้ดำเนินการโดยลำพัง ซึ่งยังต้องอาศัยความร่วมมือและสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ๆ โดยสามารถวิเคราะห์ได้ตามวัตถุประสงค์ ได้แก่ การดำเนินงานในการส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติในปัจจุบัน ปัญหาอุปสรรค และปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับภาคประชาชน และแนวทางการส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ ดังนี้

๔.๑ การดำเนินงานในการส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติในปัจจุบัน

จากบทที่ ๒ และ บทที่ ๓ แสดงให้เห็นว่ากองทัพได้เข้ามามีบทบาทเกี่ยวข้องกับพัฒนาและการสร้างความเข้มแข็งให้กับภาคประชาชนไม่ว่าจะเป็นหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ของกองบัญชาการกองทัพไทย กองกำลังต่าง ๆ ของกองทัพบก เป็นต้น ทั้งนี้ในพื้นที่ที่เป็นจุดเปราะบาง ถิ่นทุรกันดาร หมู่บ้านตามแนวชายแดน และพื้นที่ที่มีปัญหาด้านความมั่นคง หน่วยงาน

ของกองทัพเข้ามามีบทบาทสำคัญยิ่งในการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงให้กับพื้นที่ การดำเนินการดังกล่าวเป็นการกระจายการพัฒนาไปสู่ท้องถิ่นและชุมชนผ่านโครงการต่าง ๆ ที่สามารถสร้างความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นให้แก่ประชาชน โดยมุ่งหวังให้เป็นการช่วยส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับประชาชนและชุมชน อีกทั้งเป็นการสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อเป็นเกราะป้องกันด้านความมั่นคงขั้นแรกที่จะช่วยเหลือและสนับสนุนงานของภาครัฐและหน่วยงานด้านความมั่นคงได้ในเบื้องต้น ทั้งนี้ การเข้าไปมีส่วนร่วมของกองทัพในการพัฒนานั้น จะมีการปฏิบัติทั้งที่เป็นการมีส่วนร่วมโดยตรงและโดยอ้อมดังที่กล่าวไว้แล้วในบทที่ ๓ โดยการปฏิบัติงานของทหารได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาใน ๓ รูปแบบ ได้แก่ (๑) เป็นตัวเชื่อมโยง ระหว่างประชาชนในพื้นที่กับแหล่งวิชาการที่จะไปสนับสนุนงานพัฒนา (๒) เป็นตัวร่วมปฏิบัติการ โดยเป็นผู้คิดและวางแผนการทำงานร่วมกับประชาชนในพื้นที่ และ (๓) เป็นผู้ส่งเสริม ทั้งในการฝึกอบรม การสาธิตและการประชาสัมพันธ์

สำหรับการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ โดยหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ กองทัพ และประชาชน มีความสำคัญในส่วนของกองทัพนั้นมีการดำเนินงานเป็น ๒ ส่วน คือ

๔.๑.๑ การดำเนินการของกองทัพเอง

กองทัพได้เข้ามามีบทบาทในการจัดการกับภัยคุกคามไม่ตามแบบซึ่งการดำเนินการเป็นไปตามที่ระบุไว้ในกฎหมายต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรัฐธรรมนูญหลาย ๆ ฉบับที่ผ่านมา ตลอดถึงพระราชบัญญัติ และพระราชกฤษฎีกาที่เกี่ยวข้องอันได้แก่ พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ.๒๕๕๑ ต่างก็ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของทหารโดยทั่วไปและบทบาทหน้าที่ของทหารในการพัฒนาและช่วยเหลือประชาชน อีกทั้งยังดำเนินการตามนโยบายของรัฐมนตรีนโยบายการกระทรวงกลาโหม ในข้อ ๙ ของนโยบายเร่งด่วนของรัฐมนตรีนโยบายการกระทรวงกลาโหม พ.ศ.๒๕๖๑ คือ สนับสนุนการช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน รวมถึงในข้อ

“การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ และความเดือดร้อนของประชาชน” ซึ่งเป็นการสนับสนุนรัฐบาล และคณะรักษาความสงบแห่งชาติ

การดำเนินการตามงบประมาณและการสั่งการของผู้บังคับบัญชา เช่น กกล. และ นพค. ในพื้นที่ ที่มีการจัดฝึกอบรมผ่านโครงการต่างๆ ให้กับประชาชนในพื้นที่เป้าหมาย อาทิ โครงการหมู่บ้านเข้มแข็งคูขนานตามแนวชายแดน โครงการปลูกป่าอาเซียน การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ชายแดน การฝึกพร้อมกับประเทศเพื่อนบ้าน และการลาดตระเวนร่วมกับประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้งการฝึกอบรมกำลังประชาชนตำบลชายแดน และการฝึกอบรมเยาวชนตำบลชายแดน ซึ่งเป็นการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน กล่าวคือ สมาชิกในชุมชนร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้ สมาชิกของชุมชนมีความผูกพันและความสัมพันธ์ที่ดี มีความสามัคคีและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน รวมถึงฝึกอบรมชาวบ้านให้รู้จักการใช้อาวุธและเครื่องลูกกระสุน ทำทางประกอบการใช้อาวุธที่ถูกต้อง รวมทั้งในด้านทฤษฎีที่มีการปลูกฝังอุดมการณ์การรักชาติ เป็นเครือข่ายด้านความมั่นคงคอยระวังการลักลอบกระทำผิดกฎหมายและตั้งด่านตรวจค้นร่วมกันกับเจ้าหน้าที่รัฐ

สำหรับการดำเนินงานของหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ฯ ซึ่งเป็นหน่วยในพื้นที่อันถือเป็นกลไกปฏิบัติสำคัญของกองบัญชาการกองทัพไทย ได้ดำเนินการอย่างสอดคล้องกับตามวิสัยทัศน์กองทัพไทยและเจตนารมณ์ของพลเอก ธารไชยยันต์ ศรีสุวรรณ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ในส่วนของ “... การพัฒนาประเทศ และการช่วยเหลือประชาชน” กล่าวคือ พัฒนาประเทศตามแนวทางพระราชดำริ และเป็นที่ยิ่งของประชาชน โดยสนับสนุนการพัฒนาประเทศ การพัฒนาคุณภาพชีวิต ประชาชน การบรรเทาภัยพิบัติและการฟื้นฟูอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมทั้งทำให้ประเทศไทยก้าวไปสู่การมีอนาคตที่มั่นคงและยั่งยืน สอดคล้องกับนโยบาย “ประชารัฐ” และแนวทางพัฒนาเศรษฐกิจ “Thailand ๔.๐” รวมทั้งสนับสนุนการจัดกิจกรรมและโครงการเฉลิมพระเกียรติฯ โครงการพระราชดำริ และโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

โครงการหน่วยพระราชทานและประชาชนจิตอาสา “เราทำความดีด้วยหัวใจ” รวมทั้งการปฏิบัติตามศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน อย่างเต็มขีดความสามารถและสมพระเกียรติ และสร้างเครือข่ายภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อสนับสนุน ภารกิจของกองทัพ ด้านการป้องกันประเทศ และภารกิจเพื่อความมั่นคง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มีการใช้ศักยภาพของกองทัพ สนับสนุนการพัฒนาประเทศเพื่อความมั่นคงและช่วยเหลือประชาชน ตลอดจนพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างมีส่วนร่วม ตามแนวพระราชดำริศาสตร์ “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และแนวทาง “ประชารัฐ” อาทิ การสร้างความสามัคคีปรองดอง การแก้ไขปัญหาราคาสินค้า เกษตรตกต่ำ การจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคในราคาถูกลง การแก้ไขปัญหา ฝักตบชวา เป็นต้น

ในส่วนของการดำเนินของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการกองทัพไทย โดยผู้แทน นพค.๕๓ ให้ความเห็นเพิ่มเติม ดังนี้ “นพค. ๕๓ รับผิดชอบในส่วนในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งปัจจุบัน นพค. ดำเนินการจัดทำถนน ๓ เส้นทาง ได้แก่ เส้นทางปกติ เส้นทางยุทธวิธี และ เส้นทางการอพยพ และพบว่าความเร่งด่วนของโครงการต่างๆ ตามความต้องการของประชาชนในพื้นที่ คือ ความต้องการน้ำและชุดเจาะน้ำบาดาล เนื่องจากการกักน้ำรอยต่อฤดูแล้งซึ่งฝนไม่ตก ทำให้มีปัญหาทุกปี” นอกจากนี้ “นพค. มีการจัดงบประมาณหมุนเวียนไปในแต่ละปีให้กับตำบลชายแดน เช่น ในปี พ.ศ.๒๕๖๐ ต.ละลาย, ในปี พ.ศ.๒๕๖๑ ต.ขุนหาร, ต.โนนสูง และในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ ต.ห้วยตามอญ, ต.ภูสิงห์ อย่างไรก็ตาม หากต้องการรับการสนับสนุนเพิ่มเติม อบต. ต้องทำเรื่องเสนอมายัง นพค. ๕๓ เพื่อจัดสรรงบประมาณและตั้งเรื่องของงบประมาณเพิ่มเติมสำหรับปีงบประมาณหน้า โดย นพค. ๕๓ จะจัดลำดับความเร่งด่วนของแต่ละโครงการ สำหรับการดำเนินงานตามร้องขอของหน่วยงานอื่นๆ หาก นพค. ๕๓ ดำเนินงานตามภารกิจของหน่วยได้เสร็จสิ้น คือ งานจบ และงานเริ่มว่าง กำลังพลสามารถไปช่วยงานด้านอื่นๆ

ได้ก็สามารถสนับสนุนการดำเนินการของหน่วยงานอื่น ๆ ต่อไป” และเห็นว่า การเสนอความต้องการของชาวบ้านในพื้นที่นั้น นพค. ๕๓ ให้ชาวบ้านเสนอเป็นแผนงานและโครงการ สำหรับการให้ความช่วยเหลือด้านอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น เครื่องจักรกลกำจัดขยะ หรืออื่น ๆ นพค. ๕๓ สามารถสนับสนุนได้ตามที่มี นอกจากนี้ จากการที่รัฐบาลเน้นนโยบายบูรณาการ โดยมุ่งเน้นให้แต่ละหน่วยงานมาบูรณาการการทำงาน งบประมาณต่างๆ ร่วมกัน ดังนั้น นพค. จึงเน้นบูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่ทำเสนอมาท่างจังหวัด ซึ่งจะทำเรื่องเสนอมาท่าง นพค. อีกครั้ง

สำหรับการอบรมในโครงการต่างๆ ของกองทัพบก อาทิ โครงการฝึกอบรมกำลังประชาชนตำบลชายแดน การฝึกอบรมเยาวชนตำบลชายแดน และการฝึกอบรมพัฒนาสัมพันธ์ผู้นำชุมชน เพื่อให้กำลังประชาชนสนับสนุนงานทางการทหาร โครงการหมู่บ้านเข้มแข็งคู่นานตามแนวชายแดน โครงการปลูกป่าอาเซียน ที่มุ่งปลูกฝังให้ประชาชนทั้งสองประเทศ เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต เรียนรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และส่งเสริมวัฒนธรรม รวมทั้งการฝึกอบรมมวลชน โดยการฝึกอบรมมวลชนส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ อาทิ โครงการพัฒนากลุ่มประชาชนก้าวสู่ไทยแลนด์ ๔.๐ โครงการที่ทหารสานฝันเยาวชนรวมพลังก้าวสู่ไทยแลนด์ ๔.๐ และโครงการที่ทหารสานฝันสู่ทำเนียบรัฐบาล เพื่อให้เยาวชนในพื้นที่ได้รับโอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียม มีทัศนคติที่ดีต่อสถาบันหลักของชาติ การสร้างกลุ่มเครือข่ายเยาวชนที่มีคุณภาพ โครงการดังกล่าวข้างต้นมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชน ซึ่งหมายถึงคนในชุมชน/ สมาชิกในชุมชนร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้ สมาชิกของชุมชนมีความผูกพันและความสัมพันธ์ที่ดี มีความสามัคคีและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน สมาชิกเห็นประโยชน์ของกลุ่มมากกว่าประโยชน์ส่วนตน สมาชิกชุมชนสามารถร่วมกันตัดสินใจในการดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนด้วยตนเองโดยอิสระปราศจากการควบคุมบังคับจากภายนอก และมีอำนาจต่อรอง

กับภายนอกชุมชน ประชาชนในชุมชนเป้าหมายมีการรวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชนโดยมีการเรียนรู้การจัดการและการแก้ไขปัญหาของชุมชน ซึ่งทำให้ชุมชนมีการเปลี่ยนแปลง หรือเกิดการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน ตลอดจนมีผลกระทบต่อผู้ภายนอกชุมชน ย่อมจะสามารถบรรเทาปัญหาด้านความมั่นคงได้ อีกทั้งสามารถทำให้ประชาชนมีความกินดีอยู่ดีมากขึ้น อีกทั้งประชาชนในพื้นที่ยังเป็นเครือข่ายด้านความมั่นคงคอยระงับการลักลอบกระทำผิดกฎหมายและตั้งด่านตรวจค้นร่วมกับเจ้าหน้าที่รัฐ เช่น การลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย การเฝ้าระวังยาเสพติดในชุมชน และในพื้นที่ชายแดนในห้วงที่มีการสู้รบก็ได้เครือข่ายกำลังประชาชนที่ผ่านการฝึกอบรม ได้เข้ามาทำหน้าที่ในการเฝ้าระวังหมู่บ้านและรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน

เจ้าหน้าที่ ขป.กร.กกล.สุรนารี กล่าวว่า “การฝึกอบรมดังกล่าวไม่มีค่าตอบแทนให้แก่ ผู้เข้ารับการฝึกอบรม แต่มีการเลี้ยงอาหารว่างและอาหารกลางวัน นอกจากนี้ จากงบประมาณที่มีจำกัดจึงไม่สามารถจัดอบรมได้ทั่วถึงทุกตำบลในครั้งเดียวได้ จึงมีลักษณะการฝึกอบรมวนกันไปจนกว่าจะครบตามจำนวนหมู่บ้าน ซึ่งจะต้องใช้เวลานาน แต่อย่างไรก็ตาม ยังถือว่าเป็นการสร้างความสัมพันธ์กับประชาชนในพื้นที่ระหว่างกองทัพและประชาชน” ^{๕๕}

นอกจากนี้ การอบรมในโครงการต่าง ๆ ยังได้มีการปลูกฝังอุดมการณ์รักชาติและดำเนินการให้มีความสอดคล้องกับภารกิจมวลชน ๕ ประการอันประกอบด้วย

๑) มีอุดมการณ์รักชาติอย่างแน่วแน่และเป็นขยายผลอุดมการณ์รักชาติไปสู่ผู้อื่น ได้แก่ ครอบครัว ญาติพี่น้อง สังคม เมื่อมีโอกาส

^{๕๕} สัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ ขป.กร.กกล.สุรนารี การฝึกอบรมผู้นำชุมชนตำบลชายแดน ณ อ.กาบเชิง จ.สุรินทร์ (๑๓ มีนาคม ๒๕๖๑)

๒) เข้าร่วมกิจกรรมแสดงพลังความจงรักภักดี ความรักชาติ และมีจิตสำนึกด้านความมั่นคง โดยเข้าร่วมกิจกรรมในโอกาสสมหามงคล และโอกาสสำคัญต่าง ๆ

๓) เป็นเครือข่ายเฝ้าระวัง แจ้งเตือน ภัยคุกคามด้านความมั่นคง ตามที่ ทบ. กำหนด

๔) ร่วมปฏิบัติงานกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ และ

๕) ให้การสนับสนุนในการปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ และให้กำลังใจเจ้าหน้าที่รัฐ ^{๕๖}

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านหมู่ ๑๔ ถึงการฝึกอบรมเยาวชนตำบลชายแดน ต.กาบเชิง จ.สุรินทร์ โดยชาวบ้านเห็นว่า การที่หน่วยทหารมาฝึกอบรม กระตุ้นให้ชาวบ้านมีความตื่นตัวในการป้องกันชายแดน เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่ทำอาชีพการเกษตร ดังนั้น ประเด็นการลักลอบตัดไม้ จึงต้องการการฝึกอบรมช่วยการรักษา และการลักลอบตัดไม้ รวมทั้งเห็นประโยชน์ในโครงการที่ทหารได้มาช่วยดำเนินการ เช่น โครงการ ๒๕ ตาสับปะรด เป็นโครงการที่มีประสิทธิภาพสามารถดูแลคนในหมู่บ้านได้มาก ทั้งเรื่องความมั่นคงของหมู่บ้าน ความปลอดภัยของหมู่บ้าน และเรื่องยาเสพติด แต่ประเด็นการนำชาวบ้านออกตรวจพื้นที่ที่ลุ่มเสี่ยงนั้นอาจเกิดอันตรายหากไม่มีการดำเนินการร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ^{๕๗}

การเข้ามาดำเนินการเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับภาคประชาชนในพื้นที่เป้าหมายนั้น ยังเป็นการสร้างฐานมวลชนให้เกิดขึ้นโดยธรรมชาติอีกด้วย ซึ่งจากการสัมภาษณ์ **พ.อ.นันทพล เชื้อหน้อย** ผู้อำนวยการ

^{๕๖} ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, **สรุปผลการสนทนาปัญหายุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๒/๒๕๖๑ เรื่อง การสร้างความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ**, วันพุธที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ เวลา ๑๓๓๐ - ๑๖๐๐ , ณ ห้องประชุม ศคย.สพท.

^{๕๗} ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, **สรุปผลการเดินทางเข้าพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลสนับสนุนการวิจัย ระหว่างวันที่ ๑๒ - ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๑ ณ จ.นครราชสีมา จ.สุรินทร์ และ จ.ศรีสะเกษ**

กองกิจการเพื่อความมั่นคง สำนักปฏิบัติการเพื่อความมั่นคง กรมกิจการชายแดนทหาร ^{๕๘} เห็นว่า “ก่อนที่จะให้ชาวบ้านเข้ามาช่วยเหลือเป็นหูเป็นตาให้กับภาครัฐ หรือมาช่วยงานของกองทัพ เราจะต้องให้ความช่วยเหลือชาวบ้านเหล่านั้นให้สามารถดูแลตนเองได้ก่อน จากนั้นเขาจึงจะสามารถมาช่วยงานของเราได้” โดยการสร้างมวลชนของกองทัพมีความสำคัญอย่างยิ่งกับการดำเนินงานต่าง ๆ ซึ่งในแง่ดังกล่าวสอดคล้องกับแนวทางของกองทัพภคในการสร้างมวลชน โดยหากประชาชนที่มีความเข้มแข็งเหล่านี้สามารถเข้ามาเป็นเครือข่ายด้านความมั่นคง ก็จะสามารถสนับสนุนภารกิจต่าง ๆ ของกองทัพและภารกิจด้านความมั่นคงในภาพรวมได้

ในด้านการสร้างความเข้มแข็งให้แก่มวลชนก็มีความสำคัญ โดย **พ.อ.พิพัฒน์ จงวัฒนาไพศาล** ผู้อำนวยการกองกิจการมวลชน สำนักจิตวิทยา กองกิจการพลเรือนทหารบก ^{๕๙} ได้ให้ข้อมูลว่า พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ให้ความสำคัญต่องานด้านกิจการมวลชน โดยมีดำริให้มีการฟื้นฟูไทยอาสาป้องกันชาติ (ทสปช.) และ กองหนุนเพื่อความมั่นคงของชาติ (กนช.) ขึ้นมาใหม่ รวมทั้งให้สนับสนุนการดำเนินของทหารกองหนุนและสนับสนุนชมรมทหารกองหนุนจังหวัดให้ครบถ้วนทั้ง ๗๗ จังหวัด ให้มีการพัฒนาระบบงานด้านมวลชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสามารถใช้มวลชนมาสนับสนุนภารกิจของกองทัพ โดยพยายามทำให้ประชาชนมีทัศนคติที่ดีกับกองทัพ พร้อมทั้งกำหนดบทบาทกำลังพลที่ดำเนินงานด้านกิจการพลเรือนในแต่ละส่วนในการปฏิบัติหน้าที่ให้ได้ผลสะท้อนกลับที่ดี สามารถเป็นที่พึ่งพาของประชาชนได้ทุกอย่าง ช่วยเหลือประชาชนที่เดือด

^{๕๘} พ.อ.นันทพล เชื้อหน่วย ผู้อำนวยการกองกิจการเพื่อความมั่นคง สำนักปฏิบัติการเพื่อความมั่นคง กรมกิจการชายแดนทหาร, สัมภาษณ์, สำนักปฏิบัติการเพื่อความมั่นคง กรมกิจการชายแดนทหาร (๒๕ มกราคม ๒๕๖๑)

^{๕๙} ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, **สรุปผลการสนทนาปัญหายุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๒/๒๕๖๑ เรื่อง การสร้างความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ**, วันพุธที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ เวลา ๑๓๓๐ - ๑๖๐๐ , ณ ห้องประชุม ศคย.สปท.

ร้อนโดยทันที ในขณะที่เดียวกันต้องมีการประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินการของ กองทัพให้สังคมได้รับรู้รับทราบอย่างต่อเนื่อง

จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน อ.กาบเชิง จ.สุรินทร์ ซึ่งผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๒ และ หมู่ที่ ๗ เห็นว่า “โครงการต่าง ๆ ของกองทัพเป็นประโยชน์ต่อ ชาวบ้าน ชุมชน และหมู่บ้าน รวมถึงส่วนอื่น ๆ หลายคนที่ไม่ได้มาเข้าร่วม โครงการสามารถรับความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร รวมถึงการกระจายข่าวสาร สอดคล้องกับการเก็บข้อมูลในพื้นที่ ต.ไพรพัฒนา อ.ภูสิงห์ จ.ศรีสะเกษ ในโครงการการฝึกอบรมกำลังประชาชนตำบลชายแดน ที่มีการฝึกอบรม ชาวบ้านให้รู้จักการใช้อาวุธและเครื่องลูกกระสุน ทำทางประกอบการใช้อาวุธ ที่ถูกต้อง รวมทั้งในด้านทฤษฎีที่มีการปลูกฝังอุดมการณ์การรักษาติ โดยการฝึกอบรมฯ จะใช้ผู้นำชุมชนมาเข้ารับการอบรม และนำความรู้ที่ได้รับ ไปเผยแพร่ให้ชาวบ้านรับทราบ ซึ่งสามารถชักกลุ่มคนที่ผ่านการฝึกอบรมนี้ มาเป็นเครือข่ายในงานด้านความมั่นคงได้ เช่น การตั้งด้านความมั่นคงร่วมกัน ระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชน การเป็นเครือข่ายช่วยเฝ้าระวังบุคคลบุคคล ต่างต่างลักลอบเข้าประเทศ”

ปลัดอำเภอ ให้ความเห็นเพิ่มเติม ดังนี้ “การทำงานด้านความ มั่นคงในพื้นที่ชายแดนนั้น แนวกันทางด้านความมั่นคง เช่น แนวกันธรรมชาติ และแนวคูกันจรดถึง มีความสำคัญ” นอกจากนี้ “การบริหารงานในพื้นที่ชายแดน มีความเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงาน เช่น กรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ และ กรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ดังนั้น การขอทำโครงการใด ๆ ต้องทำแผน พื้นที่และขั้นตอนที่ควรลงรายละเอียดให้มาก” **ประชาชนในพื้นที่** ให้ความเห็น ในคำนิยามของ “ประชาชนเข้มแข็ง” คือ “คนในหมู่บ้านเข้มแข็ง และชุมชนเข้ม แข็ง กินอิมนอนอ่อน ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง ประชาชนมีพื้นที่ทำกินสามารถกระจาย ชุมชนให้อยู่ดีกินดี” และให้นิยามของ “ความมั่นคง” คือ “ประชาชนมีความรัก สามัคคี และมีความมั่นคง ประชาชนอยู่ในพื้นที่และไม่เกิดการโยกย้ายถิ่นฐาน รวมถึง ประชาชนให้ความร่วมมือ สำหรับโครงการต่าง ๆ อาทิ ไทยนิยมยั่งยืน การตั้งกลุ่ม ราคาสินค้าเกษตร และรัฐปรองดอง” ^{๖๐}

^{๖๐} สัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำชุมชน, การฝึกอบรมผู้นำชุมชนตำบลชายแดน ณ อ.กาบเชิง จ.สุรินทร์ (๑๓ มีนาคม ๒๕๖๑)

๔.๑.๒ การดำเนินการผ่าน กอ.รมน.ภาค และ กอ.รมน.จังหวัด

กองทัพทำหน้าที่เป็นผู้ประสานและให้ข้อคิดเห็นในด้านความมั่นคง สำหรับโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงเฉพาะพื้นที่ (โครงการ พมพ.) นั้น จะมีคณะกรรมการพัฒนาเพื่อความมั่นคงในระดับพื้นที่เขตกองทัพภาคที่ ๒ (คณะกรรมการ พมพ.ทภ.๒) เป็นกลไกรับผิดชอบในระดับกองทัพภาค ซึ่ง ทภ.๒ เป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการบริหารจัดการ การติดต่อประสานงาน การกำกับดูแล การติดตามและประเมินผล ในการปฏิบัติงานตามแผนแม่บทเป็นส่วนรวม โดยมีกองกำลังสุรนารีเป็นหน่วยรับผิดชอบในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ และอุบลราชธานีในการดำเนินงานพัฒนาในหมู่บ้านเป้าหมาย

สำหรับระดับพื้นที่โดยมีกองกำลังสุรนารี เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักในการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงเฉพาะพื้นที่รอยต่อจังหวัดศรีสะเกษและจังหวัดอุบลราชธานี เป็นการจัดเฉพาะกิจสำหรับการทำงานโครงการ ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่พลเรือน ตำรวจ ทหาร ให้ผนีกกำลังเข้าปฏิบัติงานในพื้นที่เป้าหมาย ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี สำหรับการบริหารจัดการนั้น เนื่องจากการดำเนินงานเกี่ยวข้องกับส่วนราชการอื่น ๆ หลายหน่วยงาน ซึ่งกองกำลังสุรนารีในฐานะหน่วยงานรับผิดชอบหลักในการพัฒนาในพื้นที่หมู่บ้านเป้าหมาย จึงได้กำหนดกระบวนการบริหารจัดการขึ้น เพื่อเป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการบริหารจัดการ การติดต่อประสานงาน การกำกับดูแล การติดตามและประเมินผล เป็นส่วนรวม เข้าดำเนินงานในหมู่บ้านเป้าหมายของโครงการฯ และร่วมกันพิจารณาแผนแม่บท ทำให้หน่วยงานต่าง ๆ สามารถหารือและชี้พื้นที่เสี่ยง/ พื้นที่สำคัญเร่งด่วน เพื่อจะนำงบประมาณไปช่วยในพื้นที่นั้น ๆ ได้อย่างรวดเร็วและถูกต้องตามความสำคัญและเร่งด่วนของปัญหา

จากการสำรวจสภาวะแวดล้อมของคณะวิจัย ณ อ่างเก็บน้ำห้วยขุ่น อ.กันทรลักษ์ จ.ศรีสะเกษ สรุปได้ดังนี้ คือ เดิมที ต.ภูผาหมอก อ.กันทรลักษ์ จ.ศรีสะเกษ เป็นพื้นที่ชายแดนที่ยังมีปัญหาด้านเขตแดนในอีกหลายจุด รวมทั้งมีปัญหาคารกุกักที่ทำกินของประชาชนในพื้นที่ จึงได้มีแนวคิด

ในการพัฒนาพื้นที่เพื่อประโยชน์ในมิติทั้งความมั่นคงและมิติทางสังคม จึงมีแนวคิดโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงพื้นที่รอยต่อศรีสะเกษและอุบลราชธานี โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ

- (๑) เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ประชาชน และชายแดน
- (๒) เพื่อจัดระเบียบและพัฒนาพื้นที่ชายแดน
- (๓) เพื่อยกระดับรายได้และช่วยเหลือประชาชน และ
- (๔) เพื่อเสริมความมั่นคงเพื่อเป็นสิ่งที่กีดขวางแนวข้าศึก

โครงการ พมพ. จึงได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๗ โดยมี ๒ โครงการที่กรมชลประทานเป็นผู้รับผิดชอบหลัก คือ (๑) โครงการสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าพร้อมระบบส่งน้ำ ห้วยขนุน – ชำแต (๒) โครงการสร้างสถานีสูบน้ำด้วยระบบไฟฟ้าพร้อมระบบส่งน้ำ ชำแต – บ.หนองหว่า ซึ่งในมิติทางความมั่นคงสามารถใช้เป็นกุดักรถถัง เพื่อป้องกันการรุกรานของประเทศเพื่อนบ้าน ส่วนในมิติทางสังคม สามารถนำมาใช้เป็นสถานีสูบน้ำเพื่อการเกษตรให้กับประชาชนในหมู่บ้าน

กำนัน อ.ปัทมชัย^{๖๑} ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมถึงโครงการ พมพ.

โดยเห็นว่า “ปัญหาแหล่งน้ำและคูคลองต้นเขินส่งผลต่อการประกอบอาชีพของประชาชนบริเวณนี้ ซึ่งประชาชนจะขอรับการสนับสนุนแหล่งน้ำ โดยภาครัฐร่วมกับกรมชลประทานได้เข้ามาแก้ปัญหาด้วยการขุดลอกคูคลอง ให้มีน้ำกักเก็บ” นอกจากนี้ ยังให้ข้อเสนอเพิ่มเติม คือ “ประชาชนตลอดแนวพื้นที่ในโครงการ ตลอดจนหน่วยงานด้านความมั่นคงได้ร่วมมือกันดูแลตลอดแนวของโครงการฯ ทั้งนี้ เขตพื้นที่ศรีสะเกษและอุบลราชธานีที่ประชาชนกว่า ๙๐% เป็นเกษตรกร ที่มีพืชหลัก คือ ยางพารา และมันสำปะหลัง อีกทั้งมีผลกระทบจากราคาสินค้าตกต่ำ อยากให้มีโครงการอื่นๆ ที่มีดูแลเรื่องราคาสินค้าเกษตรด้วย”

^{๖๑} สัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำชุมชน, ณ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลไพรพัฒนา ต.ไพรพัฒนา อ.ภูสิงห์ จ.ศรีสะเกษ และ อ่างเก็บน้ำ (๑๔ มีนาคม ๒๕๖๑)

ในขณะที่ นายสุนันท์ แก้วสิงห์ กำนัน ต.ภูผามอก^{๖๒} ให้ความเห็นเพิ่มเติม ดังนี้ “เนื่องจากประชาชนในพื้นที่ประกอบอาชีพ การเกษตร ประชาชนต้องการมีรายได้และมีคุณภาพชีวิตที่ดี จึงขอให้มีการ สนับสนุนโครงการอื่นที่เกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพ ชาวบ้านต้องการการพัฒนา พื้นที่และต้องการการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสร้างรายได้” รวมทั้งให้ ข้อเสนอเพิ่มเติม คือ “ชุมชนขาดโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภค ของชุมชนและหมู่บ้าน โดยเฉพาะถนนที่เชื่อมต่อกับเส้นทางขนาดใหญ่มายัง เส้นทางขนาดเล็ก ซึ่งเป็นเส้นทางทางการเกษตรในพื้นที่ หรือ ถนนทางการ เกษตร รวมทั้งแหล่งน้ำที่ขาดความทั่วถึง และขาดการก่อสร้างแนวกันน้ำ โดยชาวบ้านต้องการสร้างเขื่อนและระบบชลประทานให้เพียงพอ” สำหรับ ปัญหาสำคัญของโครงการฯ คือ “การขาดงบประมาณที่ต่อเนื่อง”

ซึ่งการดำเนินงานของโครงการ พมพ. นั้น จะเห็นได้ว่ามีหลาย ภาคส่วนที่เข้ามาช่วยกันดำเนินการในพื้นที่เป้าหมาย ตามคำแนะนำของ ภาคความมั่นคง โดยมีหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ที่ใช้งบประมาณดำเนินการ ตามโครงการ ผ่านโครงสร้างของจังหวัดเป็นสำคัญ ทั้งนี้ ทหารเป็นผู้ร่วม ดำเนินการและชี้พื้นที่เป้าหมาย อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเพื่อส่งเสริม ความเข้มแข็งให้กับภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาตินั้น ควรต้อง อาศัยการบูรณาการของหน่วยงานเพื่อให้ประสบความสำเร็จ และตรงต่อ ความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

^{๖๒} สัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำชุมชน, ณ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลไพรพัฒนา ต.ไพรพัฒนา อ.ภูสิงห์ จ.ศรีสะเกษ และ อ่างเก็บน้ำ (๑๔ มีนาคม ๒๕๖๑)

๔.๒ ปัญหา อุปสรรค ในการสร้างความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ

จากการสนทนาปัญหายุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๒/๒๕๖๑ เรื่อง การสร้างความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ และการลงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้ทราบถึงความท้าทาย / ปัญหาและอุปสรรค ในการสร้างความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ และจากการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลสนับสนุนการวิจัย ระหว่างวันที่ ๑๒ - ๑๖ มี.ค.๖๑ ณ จ.นครราชสีมา จ.สุรินทร์ และ จ.ศรีสะเกษ ทำให้เห็นว่าการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ มีหลายหน่วยงานเข้ามาเกี่ยวข้อง จึงอาจทำให้ยังมีความท้าทาย/ ปัญหา และอุปสรรค บางประการในการขับเคลื่อนดังกล่าว ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นปัญหาที่พบในพื้นที่ และปัญหา/ อุปสรรคที่เกิดจากการบริหารจัดการ ดังนี้

๔.๒.๑ ปัญหา/ อุปสรรคที่พบในพื้นที่

(๑) ภัยคุกคามตามแบบ จากการที่ได้ลงพื้นที่ทำให้ทราบว่า ปัญหาในพื้นที่ยังมีอีกมากมายที่รอการแก้ไขทั้งปัญหาความมั่นคงตามแบบและไม่ตามแบบ โดยปัญหา/ อุปสรรคดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับความมั่นคงโดยเฉพาะอย่างยิ่งความมั่นคงของมนุษย์ในภาพรวม กล่าวคือ ปัญหาความมั่นคงตามแบบ ได้แก่

- ปัญหาความไม่ชัดเจนของเส้นเขตแดน เช่น ปัญหาเส้นเขตแดนทางบกด้าน สปป.ลาว ๔ พื้นที่ คือ ห้วยจังก์ก ช่องเม็ก บ้านทุ่งหนองบัว และช่องตาอู ปัญหาเส้นเขตแดนทางน้ำด้าน สปป.ลาว และปัญหาเกาะดอน ๑๒ พื้นที่ เช่น ดอนเทียน ดอนทม ดอนจั่ว และดอนมะเกลือ เป็นต้น ปัญหาเส้นเขตแดนด้าน กพช. จำนวน ๑๑ พื้นที่ เช่น ตาควาย ช่องสะง่า ช่องสาย ตะกู่ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ได้มีการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนร่วมทางบก ร่วมกัน

- ปัญหาทุ่นระเบิด จากการสู้รบในอดีตที่ผ่านมาทำให้บริเวณชายแดนยังมีทุ่นระเบิดหลงเหลืออยู่จำนวนหนึ่ง ซึ่งได้มีการดำเนินการเก็บกู้ทุ่นระเบิด โดยมีแผนในปี ๖๑ คือ ปรับลดในพื้นที่ จ.อุบลราชธานี และศรีสะเกษ จำนวน ๑๖ พื้นที่

(๒) ภัยคุกคามไม่ตามแบบ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นปัญหาเรื่องปากท้อง ความเป็นอยู่ของประชาชนมีความสำคัญ ซึ่งทำให้เกิดปัญหาด้านความมั่นคงอื่น ๆ ตามมา เช่น

- ปัญหาการกระทำผิดเงื่อนไขชายแดน ได้แก่ ปัญหา ยาเสพติด ปัญหาการกระทำผิด พ.ร.บ.ป่าไม้ ปัญหาการกระทำผิด พ.ร.บ.คนเข้าเมือง ปัญหาสินค้าหนีภาษี

- การบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อทำกิน การลักลอบตัดไม้มาเผาถ่าน การขาดแคลนแหล่ง

- ปัญหาสภาพภูมิอากาศ เช่น ความแห้งแล้ง ทั้งนี้ ปัจจุบันพบว่าบริเวณพื้นที่บริเวณโครงการ พมพ. และพื้นที่เป้าหมายส่วนใหญ่ประสบปัญหาความแห้งแล้ง เนื่องจากพื้นที่เหนือน้ำมีฝายที่กั้นน้ำไว้สำหรับการเกษตรจำนวนมาก ทำให้แหล่งน้ำด้านล่างตื้นเขิน และสินค้าเกษตรมีราคาตกต่ำ รวมทั้งในบางพื้นที่ยังขาดถนนที่เชื่อมต่อระหว่างพื้นที่สายหลักและพื้นที่การเกษตร

(๓) ปัญหาด้านมวลชน พบว่าการสร้างความเข้มแข็งให้ภาคประชาชนในลักษณะของการจัดตั้งมวลชนยังมีปัญหา/ อุปสรรค ดังนี้

- การขาดคนวัยแรงงานที่จะเป็นอาสาสมัคร โดยส่วนมากเป็นผู้สูงอายุในพื้นที่และผ่านการอบรมในหลายโครงการ การอบรมอาสาสมัครต่าง ๆ ยังมีความซ้ำซ้อนกัน อีกทั้ง ปัญหาปากท้องของประชาชนมีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งให้ภาคประชาชน ซึ่งหากประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ ภาครัฐสามารถสร้างจิตอาสา/ มวลชนที่เข้มแข็งให้ร่วมกันดูแลท้องที่ เป็นหูเป็นตาให้ส่วนราชการต่าง ๆ เพื่อเสริมการปฏิบัติงานบางประการของหน่วยงานราชการได้

- การใช้ประโยชน์จากมวลชน กนช. (ชมรม/สมาคมทหารกองหนุน) ยังไม่สามารถขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากทหารเกณฑ์ที่ปลดประจำการส่วนใหญ่ย้ายไปประกอบอาชีพที่จังหวัดอื่นไม่ได้กลับไปอยู่ภูมิลำเนา

๔.๒.๒ ปัญหา/ อุปสรรคที่เกิดจากการบริหารจัดการ

(๑) ภัยคุกคามในรูปแบบปัจจุบันไม่สามารถแยกได้ชัดเจน มีความเชื่อมโยงในทุกมิติ และสามารถขยายวงกว้างได้อย่างรวดเร็ว หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเพียงหน่วยงานเดียวอาจไม่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างเบ็ดเสร็จครบถ้วน

(๒) งบประมาณของกองทัพมีอยู่อย่างจำกัด จึงไม่สามารถฝึกอบรมประชาชนในโครงการต่างๆ ได้อย่างทั่วถึง ทำให้การดำรงสภาพหรือรักษาสัมพันธระหว่งทหารกับมวลชนประเภทต่างๆ ทำได้ยาก รวมทั้ง ปัญหาที่พบจากโครงการ พมพ. คือ การไม่ได้รับงบประมาณอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงาน ทำให้โครงการต่อเนื่องเกิดความล่าช้า และยังไม่ได้ส่งมอบให้กับ อบต.เพื่อใช้ประโยชน์ โดยตัวแทนจากกรมชลประทาน ให้ความเห็น ดังนี้ ปัจจุบันโครงการ พมพ. นี้ประสบปัญหาในด้านการขาดงบประมาณ ทำให้ไม่เกิดความต่อเนื่อง เช่น ระบบคลองส่งน้ำ ที่ต้องการงบประมาณที่สอดคล้องกับโครงการตามความต้องการของพื้นที่ทำการเกษตร

นอกจากนี้ เนื่องจากงบประมาณรายจ่ายประจำปีของชาติไม่เพียงพอต่อการพัฒนาประเทศพร้อมๆ กัน จึงมีความจำเป็นที่ต้องลำดับพื้นที่การพัฒนาในสอดคล้องแผนงานหรือโครงการที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณประจำปี ดังนั้น กระบวนการจัดลำดับความสำคัญของพื้นที่เป้าหมายของจังหวัดจนสามารถออกเป็นประกาศจังหวัด จำเป็นต้องมีความน่าเชื่อถือ ผ่านการพิจารณา กลั่นกรอง จนเป็นที่ยอมรับจากหน่วยงานราชการต่างๆ ทั้งหน่วยงานความมั่นคงและหน่วยงานพัฒนาที่นำแผนงานหรือโครงการของหน่วยงานตนไปดำเนินการในพื้นที่เป้าหมายเดียวกัน

(๓) หน่วยงานราชการต่าง ๆ ในพื้นที่ยังขาดการบูรณาการการทำงานระหว่างกันอย่างแท้จริง และขาดหน่วยงานที่เป็นเจ้าภาพ ทำให้หลาย ๆ โครงการในพื้นที่ขาดการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ การบูรณาการแผนงานหรือโครงการของหน่วยงานต่าง ๆ ไปสู่พื้นที่เป้าหมายร่วมกัน ยังมีความจำเป็นต้องบูรณาการห้วงเวลาดำเนินการก่อน/ หลังให้สอดคล้องกัน ภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนตามกลไกประชารัฐ ของการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง คือ การที่ประชาชนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมแก้ไขปัญหา แต่มีใช้ส่วนราชการเข้าไปดำเนินวางแผนและแก้ไขปัญหาให้กับชุมชนจะต้องเปิดโอกาสให้ทุกคน ทุกกลุ่มในหมู่บ้านมีส่วนเกี่ยวข้องในการตัดสินใจที่จะดำเนินการใด ๆ เพื่อตัวเขา และเพื่อหมู่บ้านของเขา เริ่มโดยการรวมกลุ่มประชาชน

๔.๓ แนวทางการพัฒนาการส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ

ปัญหาในอนาคตจะมีผลกระทบต่อภาคประชาชนมากขึ้น จะทำอย่างไรให้ประชาชนมีความรับผิดชอบในการทำงานด้านมวลชน การเป็นจิตอาสา การชักชวนมวลชนอื่น ๆ ให้มีความรู้สึกร่วมเข้ามาทำงานด้วยกัน และสามารถดูแลตนเอง ชุมชนได้มากขึ้น โดยมีแนวทางการพัฒนาการส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ ดังนี้

๔.๓.๑ การแก้ปัญหาในพื้นที่ ควรดำเนินการ ดังนี้

(๑) การแก้ปัญหาที่เกิดจากภัยคุกคามตามแบบ ภาครัฐด้านความมั่นคงจะต้องดำเนินการเพื่อรักษาความปลอดภัยในชีวิตของประชาชน การรักษาความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน ให้มากขึ้น เพื่อสร้างความมั่นคงให้ประชาชนโดยรอบ ทั้งนี้ ในปัญหาด้านเขตแดนและทุ่นระเบิด

ปัจจุบันพบว่ามีความร่วมมือในการเก็บกักน้ำที่ระเบิดภายใต้ “ภาคีความร่วมมือ การเก็บกักน้ำที่ระเบิดตามแนวชายแดน ไทย - สปป.ลาว, ไทย - กพช. โดย หน่วยปฏิบัติการเก็บกักน้ำที่ระเบิดที่ ๓ และ ๓ องค์กร NGOs” ได้แก่ องค์กร ความช่วยเหลือแห่งประชาชนชาวนอร์เวย์ สมาคมเก็บกักน้ำที่ระเบิดพลเรือนไทย มูลนิธิแห่งมิตรภาพ สำหรับเรื่องเขตแดนได้ดำเนินการลาดตระเวนร่วมและ ปักปันเขตแดนบางส่วน

(๒) การแก้ปัญหาที่เกิดจากภัยคุกคามไม่ตามแบบ โดยควร แก้ปัญหาปากท้องเป็นสำคัญเพื่อลดเงื่อนไขการกระทำผิดกฎหมาย

- เร่งดำเนินการให้เกิดการพัฒนาแหล่งน้ำ ถนน และ แหล่งท่องเที่ยวระดับตำบล เพื่อให้เกิดการสร้างรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่ ถือเป็นการพัฒนาเพื่อลดปัญหาด้านความมั่นคง และการแก้ปัญหาที่ดิน ทำกินที่ยังมีความทับซ้อนกับอุทยาน เพื่อป้องกันปัญหาการบุกรุกของ ประชาชนเข้าไปใช้พื้นที่ของอุทยานและป่าสงวน ซึ่งการพัฒนาเพื่อเสริม ความมั่นคงสามารถสร้างชุมชนให้เข้มแข็งได้ เมื่อเศรษฐกิจชุมชนดี มีพื้นที่ ในการดำรงชีวิต มีความอยู่ดีกินดีของประชาชน และห่วงแหนถิ่นฐานภูมิลำเนา เมื่อมีการประสานขอความร่วมมือในการเป็นจิตอาสา การทำงานเพื่อส่วนรวม จากหน่วยงานราชการ ก็สามารถไปช่วยเหลือได้โดยไม่ต้องกังวลเรื่องปัญหา ปากท้อง ซึ่งเป็นการลดเงื่อนไขด้านปัญหาความมั่นคงได้อีกด้วย

- การพัฒนาอาชีพของเกษตรกรให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น ด้วยการส่งเสริมการร่วมมือระหว่างภาครัฐวิสาหกิจ เอกชน วิชาการ และเกษตรกร ในพื้นที่ ในการปรับปรุงพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์การส่งเสริมให้เกษตรกร ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม การปรับปรุงระบบการปลูกพืชและการเลี้ยงสัตว์ให้ เหมาะสมกับสภาพของดินและน้ำฝน เพื่อให้มีการใช้ทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ และเพื่อให้มีอาหารพอเพียงต่อการบริโภคของครัวเรือน เป็นต้น

- การปลูกฝังจิตสำนึกด้านความมั่นคง โดยควรมีการระบุประเด็นด้านความมั่นคงเข้าไปในหลักสูตรการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในนิยามด้านความมั่นคงที่ไม่ซับซ้อนของกองทัพเพียงอย่างเดียวเท่านั้น

(๓) การแก้ปัญหาด้านมวลชน โดย ควรมีการจัดทำฐานข้อมูลของประชาชนในพื้นที่ ที่เคยผ่านการอบรมหลักสูตร/ โครงการต่าง ๆ ของแต่ละหน่วยงาน เพื่อเป็นฐานข้อมูลสำคัญที่ภาครัฐสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในด้านฐานข้อมูลมวลชนได้ อาทิ เครือข่ายผู้สูงอายุ พระสงฆ์ ผู้นำธรรมชาติ และควรมีให้การสนับสนุนกองกำลังประชาชนให้มีความเข้มแข็งมากขึ้นเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานภาครัฐ รวมทั้งมีการตอบแทนจิตอาสาเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจ เช่น การยกย่องให้เกียรติ การแจกเข็มหรือประกาศนียบัตรเชิดชูเกียรติ

๔.๓.๒ การแก้ปัญหาในการบริหารจัดการ ควรดำเนินการ ดังนี้

(๑) ระดับรัฐบาล

- ควรมีนโยบายที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันตั้งแต่ในระดับรัฐบาลลงมาถึงพื้นที่ นอกจากนี้ ภาครัฐควรทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนในการสร้างความเข้มแข็งให้กับภาคประชาชนและควรมีการผลักดันการทำงานในพื้นที่ให้มากขึ้นเพื่อเสริมสร้างประชาชนให้เข้มแข็งและสามารถเลี้ยงตนเองก่อนได้ โดยควรมีให้ความสำคัญกับปัญหาความกินดีอยู่ดีปากท้องของประชาชนเป็นสำคัญ ซึ่งประชาชนจะเข้ามาร่วมทำหน้าที่จิตอาสาหรือช่วยสนับสนุนงานด้านความมั่นคงของภาครัฐได้จะต้องสามารถช่วยตนเองได้ก่อน จึงจะสามารถออกมาอาสาช่วยภาครัฐหรืองานอื่น ๆ ได้

- การดำเนินงานภายใต้โครงการไทยนิยมยั่งยืน เป็นช่องทางที่ดีในการแก้ปัญหาให้ตรงกับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง เนื่องจากมีการจัดทำเวทีประชาคมในแต่ละหมู่บ้านเพื่อรับฟังความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนเพื่อพัฒนาใน ๒ ด้านหลักไปพร้อม ๆ กัน

คือ ด้านเศรษฐกิจ ในการดูแลปัญหาปากท้อง ความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น และด้านความมั่นคงของประเทศ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าโครงการไทยนิยม ยั่งยืนจะคล้ายกับสิ่งที่หลายหน่วยงานภาครัฐดำเนินการกันเป็นประจำอยู่แล้ว ในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในด้านต่าง ๆ แต่สิ่งที่ต่างจากโครงการทั่วไป คือ แนวทางดำเนินงานที่เน้นลงพื้นที่รับฟังความต้องการของประชาชนจริง ๆ โดยยึดเอาประชาชนที่มีปัญหา ได้รับความเดือดร้อนเป็นศูนย์กลาง จากนั้นถึงนำข้อมูลที่ได้ ไปประชุมร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อออกนโยบายช่วยเหลือประชาชนที่มีปัญหาได้ตรงจุดอย่างแท้จริง

นายพรพจน์ เพ็ญพาส ผู้ว่าราชการจังหวัดสระแก้ว ได้กล่าวว่าการดำเนินงานภายใต้โครงการไทยนิยมฯ เป็นการอุดหนุนให้ก่อการดำเนินการในส่วนภูมิภาคแบบเดิมที่มีหลายหน่วยงานเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยมีการบูรณาการการปฏิบัติงานในภูมิภาคตาม พ.ร.บ.ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๕๔ "...ให้มีผู้ว่าราชการจังหวัดคนหนึ่งเป็นผู้รับนโยบายและคำสั่งจากนายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาล คณะรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง กรม มาปฏิบัติภารกิจให้เหมาะสมกับท้องที่และประชาชน..." และมาตรา ๖๕ (๒) ให้นายอำเภอบริหารราชการตามที่คณะรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง กรม มอบหมายหรือตามที่นายกรัฐมนตรี สั่งการในฐานะหัวหน้ารัฐบาล .." กำกับอำนาจการ และบูรณาการงานของทุกส่วนราชการ/ หน่วยงานในพื้นที่ โดยมีคณะกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศฯ โครงการไทยนิยมฯ ถือเป็นกลไกในการขับเคลื่อนที่มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนได้อย่างทั่วถึง เนื่องจากมีการทำประชาคมในพื้นที่หมู่บ้าน/ ชุมชน เพื่อรับทราบความต้องการได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้แม้ปัจจุบันโครงการฯ จะสิ้นสุดลงแล้วเมื่อ ๔ มิ.ย.๖๑ แต่รัฐบาลเห็นว่าหากมีประโยชน์สามารถขยายเวลาไปถึง ก.ย.๖๑ โดยอาจมีการเปลี่ยนแปลงชื่อโครงการฯ ได้ ^{๖๓}

^{๖๓} ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์. **สรุปผลการประชุมวิชาการ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๒/ ๒๕๖๑ เรื่อง การส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ**. ๙ - ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑ ณ โรงแรม เดอะ เวิลด์ อัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

(๒) ระดับจังหวัด

- ควรใช้กลไกในระดับจังหวัดในการบริหารจัดการ โดยการดำเนินโครงการ พมพ. สามารถบูรณาการได้ทั้งในด้านงบประมาณ การระบุพื้นที่ การระบุหน่วยงานรับผิดชอบหลัก รวมทั้งเพื่อการแก้ปัญหาในการประสานระหว่างหน่วยงานในพื้นที่ ทั้งนี้ เนื่องจากพื้นที่ชายแดนมีหลายหน่วยงานเป็นผู้รับผิดชอบ อาทิ พื้นที่อุทยาน พื้นที่ทหาร พื้นที่ป่าไม้ ซึ่งการใช้ประโยชน์ในพื้นที่จะต้องขออนุญาตจากหลายหน่วยงาน ดังนั้น หากใช้กลไกระดับจังหวัดเป็นเวทีกลางในการประสานงาน จะสามารถลดช่องว่างในการประสานงานและความล่าช้าได้ ทั้งนี้ การบูรณาการในพื้นที่และจังหวัดมีความสำคัญมาก ซึ่งหน่วยงานราชการทุกระดับในจังหวัด ควรมีช่องทางในการพบปะหรือ และปรับการทำงานให้สอดคล้องกัน เพื่อให้เกิดการบูรณาการแผนงาน/โครงการของหน่วยงานต่าง ๆ ไปสู่พื้นที่เป้าหมายร่วมกัน ยังมีความจำเป็นต้องบูรณาการห้วงเวลาดำเนินการก่อน/หลัง ให้สอดคล้องกันภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนตามกลไกประชารัฐ ของการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง คือ การที่ประชาชนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบและร่วมแก้ไขปัญหา แต่มีใช้ส่วนราชการเข้าไปดำเนินวางแผนและแก้ไขปัญหาให้กับชุมชนจะต้องเปิดโอกาส ให้ทุกคน ทุกกลุ่มในหมู่บ้านมีส่วนเกี่ยวข้องในการตัดสินใจที่จะดำเนินการใด ๆ เพื่อตัวเขา และเพื่อหมู่บ้านของเขา ริเริ่มโดยการรวมกลุ่มประชาชนภายในหมู่บ้าน อาทิ หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาที่กองกำลังของทัพภาค ควรมีช่องทางในการสื่อสารและประสานงานระหว่างกัน เพื่ออุดช่องโหว่และลดภาระงานหรือความซ้ำซ้อนของการดำเนินงานในพื้นที่เป้าหมาย อีกทั้งยังสามารถทำให้เกิดการแบ่ง/กระจายงานได้อย่างทั่วถึงไปยังพื้นที่เป้าหมาย รวมทั้งสามารถเกลี่ยงบประมาณออกไปลงในพื้นที่เป้าหมายได้อย่างครอบคลุมมากขึ้น

เห็นได้ว่าโครงการ พมพ. มีกลไกในการบริหารตั้งแต่ระดับนโยบาย โดยมี คณะกรรมการนโยบายและอำนวยการพัฒนาเพื่อเสริมความ

มั่นคงของชาติ (นพช.) ที่มีนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมาย เป็นประธานกรรมการรับผิดชอบ ถัดมาในระดับบริหารและอำนวยการ มีคณะอนุกรรมการอำนวยการและประสานการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ (อปพ.) ที่มีผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร เป็นประธานทำหน้าที่อำนวยการ และประสานการปฏิบัติของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องให้ดำเนินการให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับในระดับภาค มีคณะกรรมการพัฒนาเพื่อความมั่นคงในระดับพื้นที่ เขตกองทัพภาค เป็นกลไกรับผิดชอบในระดับกองทัพภาค ซึ่งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี ทภ.๒ เป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการบริหารจัดการ การติดต่อประสานงาน การกำกับดูแล การติดตามและประเมินผล ในการปฏิบัติงานตามแผนแม่บทเป็นส่วนรวม โดยมีกองกำลังสุรนารีเป็นหน่วยรับผิดชอบในพื้นที่ ทำให้สามารถขับเคลื่อนให้โครงการตอบสนองได้ทั้งการเสริมความมั่นคงให้กับภาคประชาชนในส่วนของการเป็นอยู่ แหล่งน้ำ ในขณะที่ตอบสนองการแก้ปัญหาด้านความมั่นคงด้วยเช่นกัน

- ควรพิจารณาแผนงานหรือโครงการให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ของประชาชน ตอบสนองต่อความต้องการของมนุษย์ ๕ ชั้นของมาสโลว์ (Maslow) ที่กล่าวว่า ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์เป็นลำดับขั้นที่ติดตัวมนุษย์มีอยู่ คือ ชั้นที่ ๑ : ความต้องการทางด้านร่างกาย (Basic Physiological Need) เป็นความต้องการเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญต่อการดำรงชีวิต ชั้นที่ ๒ : ความต้องการความปลอดภัย (Safe and Security Need) เป็นความต้องการความปลอดภัยมั่นคง ความคุ้มครองปกป้อง ความต้องการความมั่นคงทางวัตถุปัจจัยภายนอกความปลอดภัยจากการคุกคาม ปลอดภัยจากความวิตกกังวล อันตรายและความเจ็บปวดต่างๆ ชั้นที่ ๓ : ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ (Love and Belonging Need) หมายถึงความต้องการทางสังคม อยากให้ตนเป็นที่รักได้รับการยอมรับจากกลุ่ม ชั้นที่ ๔ : ความต้องการการยอมรับนับถือ

(Esteem Need) เป็นความต้องการความเคารพนับถือจากผู้อื่น (Respect from others) และขั้นที่ ๕ : ความต้องการขั้นสูงสุดบรรลุศักยภาพสูงสุดแห่งตน (Self Actualization Need) โดยที่มนุษย์จำเป็นต้องได้รับการตอบสนองของความ ต้องการขั้นต่ำสุดจนเป็นที่พอใจก่อนที่ความต้องการขั้นสูงต่อไป ซึ่งหาก ประชาชนในพื้นที่ยังไม่บรรลุความต้องการขั้นที่ ๑ คือ การกินอิ่มนอนอุ่นมี ที่อยู่อาศัยที่ดี ย่อมเป็นได้ยากกว่าประชาชนในพื้นที่ที่จะเกิดมิจิตสำนึกด้าน ความมั่นคง ซึ่งเป็นความต้องการขั้นที่ ๒ : ความต้องการความปลอดภัย (Safe and Security Need) รวมทั้งประชาชนจะไม่เกิดความรักความหวงแหน ต่อทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นความต้องการขั้นที่ ๓ ต้องการความรักและ ความเป็นเจ้าของ (Love and Belonging Need)

- ควรมีเจ้าภาพหลักในแต่ละด้านที่ชัดเจน รวมทั้งควรมี การจัดทำฐานข้อมูลของประชาชนในพื้นที่ ที่เคยผ่านการอบรมหลักสูตร/ โครงการต่าง ๆ ของแต่ละหน่วยงาน เพื่อเป็นฐานข้อมูลสำคัญที่ภาครัฐสามารถ นำมาใช้ประโยชน์ในด้านฐานข้อมูลมวลชนได้ นอกจากนี้ การสร้างความ เข้มแข็งของผู้นำในพื้นที่มีความสำคัญ ควรให้เข้ามามีส่วนร่วม หรือคนที่เคยลง ไปให้ความรู้ไว้แล้วมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติ โดยใช้ประโยชน์ จากเครือข่ายภาคประชาชนที่มีศักยภาพ อาทิ อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) กลุ่มผู้สูงอายุ/ ผู้เกษียณ พระสงฆ์ และทหารเกณฑ์/ ทหารกองหนุนที่เคยได้รับ การฝึกอบรมจากกองทัพและกลับไปยังภูมิภาคแล้ว ที่จะเป็นกำลังมวลชนสำคัญ และสามารถสร้างเครือข่ายภาคประชาชนในแต่ละท้องที่ให้เพิ่มมากขึ้นได้ เป็นต้น ทั้งนี้ ภาครัฐควรมีการให้ความรู้ อบรมสมาชิกเครือข่ายประชาชน ซึ่งจะทำให้เกิดความร่วมมืออย่างไม่เป็นทางการเพื่อช่วยเหลือภาครัฐในด้านการข่าว การสื่อสารประชาสัมพันธ์ รวมทั้งจำเป็นต้องเปลี่ยนแนวความคิด (mind set) ของหน่วยงาน/ เจ้าหน้าที่ที่ทำงานด้านความมั่นคงซึ่งปัจจุบันข้อมูล ด้านภาคประชาสังคมมีมาก จากการลงพื้นที่ทำให้ทราบว่า ปัจจุบัน กกล. สุรนารี ได้ริเริ่มทำฐานข้อมูลของประชาชนที่เป็นเคยผ่านการอบรม เป็นอาสา

สมัครต่าง ๆ ไว้ เพื่อเป็นฐานข้อมูลหรือแผนที่มวลชน ซึ่งทางกองทัพและหน่วยงานภาครัฐสามารถนำมาใช้เป็นเครือข่ายใช้ประโยชน์ได้ ยามเกิดสถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคง เช่น ยามเกิดภัยพิบัติ ซึ่งมวลชนเหล่านี้สามารถระดมเป็นอาสาสมัครได้ การเป็นเครือข่ายแจ้งเตือนด้านอาชญากรรม การเฝ้าระวังยาเสพติด เป็นต้น

- ควรมีการบริหารจัดการให้มีความสอดคล้องกับข้อจำกัดด้านงบประมาณ จึงต้องบูรณาการทุกอย่างเข้าด้วยกัน โดยต้องระบุว่าทำที่ไหน ซึ่งการระบุพื้นที่ที่มีปัญหาที่มีความสำคัญ ดังนั้น กระบวนการได้มาซึ่งพื้นที่ที่มีความจำเป็นที่จะต้องสร้างมาตรฐานและการยอมรับให้ได้ ทำเมื่อไหร่ ต้องสร้างความสอดคล้องกันของหน่วยงานต่าง ๆ ดังนั้น ควรมีการจัดทำฐานข้อมูลมวลชน การสร้างภาคีเครือข่าย การบูรณาการภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ร่วมกัน อาทิ เครือข่ายผู้สูงอายุ พระสงฆ์ ผู้นำธรรมชาติ และควรให้การสนับสนุนกองกำลังประชาชนให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานภาครัฐ รวมทั้งมีการตอบแทนจิตอาสาเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจ เช่น การยกย่องให้เกียรติ การแจกเข็มหรือประกาศนียบัตรเชิดชูเกียรติ เป็นต้น

(๓) ระดับพื้นที่

- การสร้างความเข้มแข็งให้แก่ผู้นำในพื้นที่ที่มีความสำคัญ ควรให้เข้ามามีส่วนร่วม หรือคนที่เคยลงไปให้ความรู้ไว้แล้วมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติ

- การใช้ประโยชน์จากเครือข่ายภาคประชาชนที่มีศักยภาพ อาทิ อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) กลุ่มผู้สูงอายุ/ ผู้เกษียณ พระสงฆ์ และทหารเกณฑ์/ ทหารกองหนุนที่เคยได้รับการฝึกอบรมจากกองทัพและกลับไปยังภูมิลำเนา ที่จะเป็นกำลังมวลชนสำคัญ และสามารถสร้างเครือข่ายภาคประชาชนในแต่ละท้องที่ให้เพิ่มมากขึ้นได้

- **ควรมีกระบวนการจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วน** โดยการสร้างความเข้มแข็งภาคประชาชนควรมีวิธีการกำหนดเป้าหมาย ให้เป็นที่ยอมรับจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งส่วนราชการภาครัฐ เอกชน มีการบูรณาการห่วงเวลาดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการของส่วนราชการต่าง ๆ มีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งภาคประชาชน และมีการใช้ฐานข้อมูลที่สอดคล้องเพียงพอ (ทั้งข้อมูลประชากร ความยากจน การเจ็บป่วย) และนโยบายการบริหารข้อมูลเทคโนโลยี (การเข้าถึง ข้อมูลส่วนบุคคล การป้องกันข้อมูลรั่วไหล) จะทำให้การเสริมสร้างความเข้มแข็งภาคประชาชน มีความชัดเจน ตรงประเด็น และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ซึ่งในส่วนของกองทัพภาค ๑-๔ และในฐานะของ กอ.รมน. ได้ดำเนินการโดยให้กำลังพลช่วยเหลือและทำงานร่วมกับหน่วยราชการอื่น ซึ่งกระทรวงมหาดไทยจะเป็นหลักของโครงการ ซึ่งในส่วนของทหารลงไปในส่วนของการรับฟังปัญหาและความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

๔.๔ บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินงานของกองทัพที่ผ่านมา โดยเฉพาะในด้านการเสริมความเข้มแข็งให้กับภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐ ในมาตรา ๕๒ ยังได้บัญญัติให้ **“รัฐต้องจัดให้มีการทหาร...กำลังทหารให้ใช้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศด้วย”** รวมถึงปฏิบัติการอื่นที่เป็นการปฏิบัติการทางทหารนอกเหนือจากสงครามเพื่อความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร หรือปฏิบัติการอื่นใด ทั้งนี้ตามที่มิกฎหมายกำหนดหรือตามมติคณะรัฐมนตรี

จะเห็นได้ว่า กองทัพได้เข้ามามีบทบาทในภารกิจการพัฒนาประเทศเพื่อรับมือกับภัยคุกคามและเสริมความมั่นคงของชาติ ซึ่งมีหลายหน่วยงานของกองทัพที่ดำเนินการกิจดังกล่าว อีกทั้งได้ร่วมกับภาคส่วนอื่น ๆ อาทิ

หน่วยงานระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และเครือข่ายประชาชนในพื้นที่ โดยโครงการที่สำคัญ ๆ เช่น การฝึกอบรมกำลังประชาชน การฝึกอบรมพัฒนาสัมพันธ์ผู้นำชุมชน และการฝึกอบรมจัดตั้งเครือข่ายเฝ้าระวังภัยคุกคาม ซึ่งโครงการต่าง ๆ สามารถส่งเสริมความเข้มแข็งให้ภาคประชาชนให้มีองค์ความรู้ ความสามารถในการพึ่งพาตนเอง และป้องกันตนเอง ซึ่งถือเป็นการแบ่งเบาและสนับสนุนภารกิจด้านความมั่นคงในภาพรวม การดำเนินการดังกล่าวของกองทัพเป็นไปตามแนวคิดยุทธศาสตร์ทหารที่ได้กำหนดขึ้นเพื่อเป็นแนวทางหลักในการปฏิบัติการทางทหาร ภายใต้สภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์และข้อจำกัดด้านทรัพยากรทางทหาร เพื่อนำไปสู่การเตรียมกำลังและใช้กำลังกองทัพ นั่นคือ การผนึกกำลังป้องกันประเทศ (United Defence) ซึ่งเป็นการนำทรัพยากรที่เป็นพลังอำนาจของชาติทุกประเภทในทุกมิติทั้งทางด้านทหาร การเมือง เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาบูรณาการอย่างมีระเบียบแบบแผนและเป็นระบบตั้งแต่ยามปกติเพื่อแก้ไขข้อจำกัดของชาติ รวมทั้งขจัดภัยอำนาจกำลังรบของกองทัพที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ซึ่งจากการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลของคณะวิจัย พบว่าผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่ภาครัฐหลายท่านได้กล่าวถึงโครงการ พมพ. เห็นได้ว่าโครงการ พมพ. มีกลไกในการบริหารที่ทำให้สามารถบูรณาการได้ทั้งงบประมาณ หน่วยงาน ตั้งแต่ระดับนโยบาย ระดับภาค และระดับพื้นที่ ทำให้สามารถขับเคลื่อนให้โครงการตอบสนองได้ทั้งการเสริมความมั่นคงให้กับภาคประชาชนในส่วนของความเป็นอยู่ แหล่งน้ำ ในขณะที่ตอบสนองการแก้ปัญหาด้านความมั่นคงด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้ยังพบว่า “โครงการไทยนิยมยั่งยืน” ที่มีลักษณะของการบูรณาการคล้ายคลึงกับ โครงการ พมพ. จะเป็นช่องทางที่ดีในการแก้ปัญหาให้ตรงกับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง เนื่องจากโครงการ ไทยนิยมฯ มีการจัดทำเวทีประชาคมในแต่ละหมู่บ้านเพื่อรับฟังความคิดเห็น

และความต้องการของประชาชน โดย มีความสอดคล้องกับการมุ่งพัฒนา เฉพาะพื้นที่และเข้าถึงประชาชนอย่างแท้จริง โดยมีการบูรณาการงานของ รัฐบาลและทุกกระทรวง ทั้งงานระดับนโยบาย งานตามภารกิจ และงานเชิง พื้นที่ เป้าหมายสำคัญเพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนและเป็นภาระของประชาชน ในพื้นที่ ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ แผนการปฏิรูป และ ปัญหาในเชิงพื้นที่ โดยเป็นการต่อยอดขยายผลจาก “แนวคิดประชารัฐ” และ การมีส่วนร่วมเกิดเป็น ๓ ประสาน “ราษฎร์ รัฐ และเอกชน” เพื่อแก้ไขปัญหา และสร้างการพัฒนาได้ตรงกับความต้องการของแต่ละพื้นที่อย่างยั่งยืน

อีกทั้งกลไกขับเคลื่อนการดำเนินงานของโครงการไทยนิยมยั่งยืน ยังมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่เพื่อเสริมความมั่นคง ของชาติ พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๖๔ ที่มีโครงการ พมพ. เป็นเครื่องมือหนึ่ง โดยมุ่งเน้นป้องกันแก้ไข และลดเงื่อนไข ของปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อ ความมั่นคงและการพัฒนาคนและชุมชนในพื้นที่เป้าหมายที่มีความเสี่ยง ทางความมั่นคง โดยให้ความสำคัญกับการดำเนินงานอย่างบูรณาการ ในกระบวนการด้านเศรษฐกิจ สังคม และการป้องกันประเทศ เข้ามาดำเนินงาน ร่วมกันอย่างประสานสอดคล้องกันเพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ของคนและชุมชน ในพื้นที่เป้าหมาย เสริมสร้างความมั่นคงให้ประเทศ เสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้คน มีจิตสำนึกด้านความมั่นคงและให้ชุมชนพื้นที่เป้าหมายมีความพร้อมในการ รักษาความมั่นคง ซึ่งโครงการฯ จะเป็นการลงพื้นที่เพื่อทำความเข้าใจถึง การทำงานของรัฐบาล และส่งเสริมให้ประชาชนได้ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาความ เดือดร้อน และค้นหาความต้องการของประชาชน หมู่บ้าน ชุมชน เพื่อจัดทำ แผนงาน โครงการเสนอตามกรอบการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก การพัฒนาเชิงพื้นที่ และการปฏิรูปโครงสร้าง การผลิตภาคการเกษตร เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ อย่างยิ่งต่อพี่น้องประชาชนทุกคนในทุกพื้นที่ทั่วประเทศทั้งในปัจจุบันและ

อนาคตต่อไป ซึ่งทั้งการดำเนินโครงการไทยนิยมยั่งยืน และ โครงการ พมพ. สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ ได้อย่างเป็นรูปธรรม ^{๖๔}

โดยปัจจัยสำคัญในการสร้างประชาชนและชุมชนให้มีความเข้มแข็งนั้น นอกจากความร่วมมือกันภายในชุมชนแล้วจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนของสังคม มีการดำเนินงานแบบบูรณาการทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม เพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวทางการพัฒนา ชุมชน และการขับเคลื่อนแนวทางนั้นสู่การปฏิบัติร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งปัจจุบันมีการดำเนินจากทุกภาคส่วน อาทิ ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และภาครัฐ กล่าวคือ

(๑) การมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน ปัจจุบันภาคประชาชน เข้ามามีบทบาทในการแสดงออกเพื่อขับเคลื่อนสังคมไทยมากขึ้น อีกทั้งมีการรวมตัวเป็นเครือข่ายทำงานร่วมกันกับระหว่างชุมชนกับองค์กรภาคประชาสังคม ทั้งนี้เพื่อแบ่งเบาภาระของรัฐในการบริหารจัดการทรัพยากรโดยเฉพาะในท้องถิ่น ด้วยการเรียกร้องและร่วมมือกับภาครัฐเพื่อให้ชาวบ้านในพื้นที่ได้ เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาและจัดการชุมชนของตนเองมากขึ้น ในการส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนและความมั่นคงชาติ ควรเริ่มการพัฒนาตั้งแต่ในระดับปัจเจกบุคคล ต้องเกิดจาก “การระเบิดมาจากภายใน” ของประชาชนเอง ที่พร้อมจะมีการปรับเปลี่ยน วิถีชีวิตของตนเอง ไม่ยึดติดกับวัตถุนิยมและเงินทองมากเกินไปจนละเลยผลประโยชน์ส่วนรวมของหมู่บ้าน และชุมชน

^{๖๔} ถอดรหัส ไทยนิยม, โพสต์ทูเดย์, [ออนไลน์] เข้าถึงโดย <https://www.posttoday.com/politic/analysis/๕๔๐๕๒๐> (เข้าถึงเมื่อ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑)

(๒) *ความร่วมมือจากภาคเอกชน* โดยหน่วยงานเอกชนจะมีโครงการ Corporate Social Responsibility (CSR) ที่เป็นการตอบแทนสังคม ซึ่งเป็นการดำเนินงานร่วมกันระหว่างภาคเอกชน ชุมชน และภาคประชาสังคม อาทิ ปตท. มีโครงการเพื่อร่วมพัฒนาชุมชนต่าง ๆ เช่น โครงการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ, โครงการรักษ้ำป่า สร้างคน ๘๔ ตำบล วิถีพอเพียงการดำเนินการของภาคเอกชนเพื่อร่วมสร้างชุมชนเข้มแข็ง เป็นต้น

(๓) *การบูรณาการงานของภาครัฐ* ตั้งแต่รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.๒๕๕๐ เป็นต้นมา ได้กำหนดในแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ โดยให้กำหนดให้ “...รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เอง รัฐต้องส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน รัฐต้องคุ้มครองและพัฒนาเสริมสร้างความ เป็นปึกแผ่นของครอบครัวและความเข้มแข็งของชุมชน” สืบเนื่องมายังรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่กำหนดให้ หมวด ๖ แนวนโยบายแห่งรัฐ ายมาตราต่าง ๆ ตั้งแต่มาตรา ๖๔ ถึง ๗๘ โดยรวมสรุปได้ว่า “หน้าที่ของรัฐ ตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ เป็นการกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต้องดำเนินการดูแลและจัดสวัสดิการด้านต่าง ๆ ให้กับประชาชน เป็นหลักประกันว่ารัฐจะต้องดำเนินการ หากไม่ดำเนินการ ประชาชนสามารถฟ้องร้องให้รัฐดำเนินการได้” ซึ่งจะทำให้ประชาชนได้รับ ประโยชน์จากรัฐเกิดขึ้นอย่างแท้จริง นอกจากนี้ ยังทำให้บุคลากรของรัฐจะต้อง ตระหนักว่าในการให้บริการขั้นพื้นฐานดังกล่าว นั้น เป็นหน้าที่ที่ต้องดำเนินการ และต้องทำอย่างเต็มความสามารถ ด้วยจิตสำนึกอย่างแท้จริงเพื่อก่อให้เกิด ความผาสุกของคนในชาติอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ ในการปฏิบัติงานของส่วนราชการ บางครั้งมีความซับซ้อนหลายชั้นตอนและมีหลายแผนงาน ซึ่งประชาชนอาจ ยังไม่เข้าใจแผนงานที่มีอยู่อย่างหลากหลาย ทั้งนี้ควรมีการนำแผนงานมาสร้าง ความเข้าใจแก่ประชาชนหรือมีแผนงานเพียงแผนเดียวที่ง่ายต่อความเข้าใจของ ประชาชน ดังนั้น ภาคราชการในพื้นที่ควรมีการปรับปรุงแผนเพื่อให้สอดคล้อง และทันต่อสถานการณ์ในปัจจุบันและเหมาะสมกับสภาพพื้นที่

ทั้งนี้ มีหน่วยงานรับผิดชอบหลัก อาทิ กรมการพัฒนาชุมชน (พช.) และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ซึ่ง พอช. จะทำหน้าที่ประสานระหว่างภาครัฐ ภาคประชาสังคมและชุมชนต่าง ๆ ในการส่งเสริมแนวทางการพัฒนาชุมชนและการบริหารจัดการภายในชุมชนให้ไปสู่ความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ประกอบกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้มีการปรับทิศทางการพัฒนาประเทศโดยเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ เป็นต้นมา ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพของคนและนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศ รวมทั้งริเริ่มการทำแผนชุมชนซึ่งเป็นการดำเนินงานแบบ “ระเบิดจากภายใน” โดยชุมชนจะเป็นผู้กำหนดทิศทางการพัฒนาและความต้องการของชุมชนเอง เพื่อให้ชุมชนมีศักยภาพและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างเข้มแข็ง โดยภาครัฐควรทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ประสานความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ ควรให้การสนับสนุนโดยเปิดพื้นที่สาธารณะเพื่อเป็นเวทีแสดงความต้องการและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของชุมชนอย่างแท้จริง และควรส่งเสริมให้ยึดวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่ดีงามของไทยมาใช้ในการดำเนินชีวิต พร้อมทั้งสร้างครอบครัวเข้มแข็งเพื่อวางรากฐานของชุมชนอย่างแท้จริง ๖๕

(๔) การสนับสนุนของกองทัพ ปัจจุบันกองทัพมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการพัฒนามากขึ้น และในส่วนที่เกี่ยวข้องกับชุมชน กองทัพควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีแก่เยาวชนในชุมชนผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การจัดค่ายผู้นำเยาวชน การฝึกอบรมวินัย และการอบรมด้านคุณธรรมจริยธรรม เป็นต้น การใช้สื่อของกองทัพเพื่อการพัฒนาชุมชน เช่น การนำเสนอบรรยากาศและ

๖๕ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์. สรุปผลการประชุมวิชาการ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๒/ ๒๕๖๑ เรื่อง การส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ. ๙ - ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑ ณ โรงแรม เดอะ เวกอ อัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

องค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน การเปิดโอกาสให้ชุมชนสามารถสื่อสารกับสังคมผ่านสื่อของกองทัพ การประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายอื่น ๆ เพื่อให้เกิดการบูรณาการความร่วมมือในการดำเนินการด้านการพัฒนาชุมชน เป็นต้น

งานการพัฒนาประเทศของกองทัพนั้นนับว่าเป็นงานหนึ่งที่สำคัญไม่แพ้งานป้องกันประเทศโดยการใช้กำลังทหารแต่ประการใด โดยเฉพาะพื้นที่ตามแนวชายแดนซึ่งต้องอาศัยกำลังทุกประเภทเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันประเทศ ดังนั้น กำลังประชาชนก็นับได้ว่าเป็นมีความสำคัญไม่แพ้กำลังประเภทอื่น ๆ แต่การที่จะใช้กำลังประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพได้นั้น กองทัพต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาประชาชนในพื้นที่เป้าหมายก่อน และการพัฒนานี้เป็นการพัฒนาเพื่อการป้องกันประเทศ และงานด้านความมั่นคงในภาพรวม นอกจากนั้น เมื่อประชาชนได้รับความเดือดร้อนกองทัพต้องเข้าไปมีส่วนช่วยเหลือด้วย ซึ่งนอกจากจะเป็นการบรรเทาความเดือดร้อนให้ประชาชน และสร้างความเข้มแข็งให้ประชาชน ยังถือเป็นการสร้างมวลชนให้กับกองทัพ อย่างไรก็ตาม การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการการส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม สิ่งสำคัญยิ่งภายหลังจากการเป็นชุมชนเข้มแข็ง คือ เครือข่ายชุมชนเข้มแข็ง ทั้งระหว่างหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด และข้ามเขตข้ามพื้นที่ตามประเด็น ความสนใจ และปัญหา ซึ่งจะนำไปสู่การสร้าง “ขบวนการ” (movement) ที่เคลื่อนไหวไปข้างหน้าด้วยกันอันเป็นลักษณะโครงสร้างทางสังคมแบบแนวราบที่จะช่วยสร้างสมดุลและพลังอำนาจของเครือข่ายชุมชนในการต่อรองกับฝ่ายการเมืองเพราะเครือข่ายชุมชน คือ ทุนทางสังคมที่ใหญ่ที่สุดทุนหนึ่ง ที่แสดงให้เห็นว่าสังคมอยู่ได้เพราะการพึ่งพาอาศัยกัน การอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน มีจารีตมีประเพณี มีการจัดความสัมพันธ์

ซึ่งเครือข่ายชุมชนเข้มแข็งจะเป็นพลังสำคัญในการสร้างสรรค์สังคมที่เคารพความแตกต่างทางความคิดเห็นในด้านการเมืองและความหลากหลายทางเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ศาสนาและวัฒนธรรม โดยหัวใจของขบวนการประชาชนคือ “จิตวิญญาณ (spirit) ของความเป็นพี่เป็นน้อง การช่วยเหลือเกื้อกูลกันและพึ่งพาอาศัยกัน”

บรรณานุกรม

- กระทรวงกลาโหม. (๒๕๕๑). พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวง
กลาโหม พ.ศ.๒๕๕๑
- กระทรวงกลาโหม. พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม
(ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๖. กรุงเทพฯ
- กรมยุทธการทหาร กองบัญชาการกองทัพไทย. นโยบายผู้บัญชาการทหาร
สูงสุด ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๑
- กฤษฎา เรืองเล็กจ่าง. (๒๕๕๐). การประเมินผลโครงการชุมชนทหารเข้ม
แข็งของของหน่วยงานกองเรือยุทธการ. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตร์
มหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ. วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ
มหาวิทยาลัยบูรพา.
- คณะอนุกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤตภาคใต้.
(๒๕๔๖). นโยบายสังคมแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี
- ณรงค์ วารีชล. (๒๕๕๐). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการ
พัฒนาเทศบาลสู่ “เมืองน่าอยู่: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบางพระ
อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี. ปัญหาพิเศษ รัฐประศาสนศาสตร์
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป. วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ
มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (๒๕๕๑). การมีส่วนร่วม : แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ.
เอกสารประกอบการศึกษาดูงานของคณะกรรมการพัฒนาการ
เมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา วัน อังคารที่ ๑๗
มิถุนายน ๒๕๕๑. สถาบันพระปกเกล้า
- ทานตะวัน อินทร์จันทร์. (๒๕๔๖). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน
ในการพัฒนาชุมชนย่อยในเขตเทศบาลเมืองลำพูน. การค้นคว้าอิสระ
รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

นันทิยา ทองคณารักษ์. (๒๕๕๔). ๓ **เส้า : การบริหารจัดการความมั่นคง ไม่ตามแบบร่วมกันระหว่างภาคความมั่นคง ภาคเอกชน และภาค ประชาสังคม.** หน้า ๓๘. ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกัน ประเทศ. ๒๕๕๔

นันทิยา ทองคณารักษ์. (๒๕๖๐). **กองทัพไทยกับการเพิ่มประสิทธิภาพ การจัดการความมั่นคงชายแดนแบบองค์รวมกับประเทศเพื่อนบ้าน : กรณีศึกษาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก.** ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

ปริดา เจษฎารางกุล. (๒๕๕๐). การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการ พัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตร์ .

ฝ่ายกิจการพลเรือน กองกำลังสุรนารี. **เอกสารโครงการพัฒนาเพื่อเสริม ความมั่นคงพื้นที่รอยต่อศรีสะเกษ และอุบลราชธานี (ปี ๒๕๖๑-๒๕๖๔)**

พัชราวดี ตรีชัย. **การวิเคราะห์ความเป็นชุมชนเข้มแข็งของหมู่บ้านหนอง กลางดง ตำบลศิลาลอย อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์.** ดุษฎีนิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตร์ดุสิตบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก พ.ศ. ๒๕๕๒

พันเอก นันทพล เชื้อหน่าย. **โครงการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงเฉพาะ พื้นที่ภูผายล.** เอกสารประกอบคำบรรยายในการสนทนาปัญหา ยุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๒/๒๕๖๑ เรื่อง การสร้างความเข้มแข็งภาคประชาชน เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ. วันพุธที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ เวลา ๑๓๓๐ - ๑๖๐๐. ณ ห้องประชุม ศคย.สปท.

รัฐศาสตรมหาบัณฑิต โครงการการจัดการทางการเมือง รุ่นที่ ๗. **สรุปจาก เอกสารประกอบการบรรยายวิชาการบริหารรัฐกิจ (PS ๖๐๔) คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เมื่อวันที่ ๔ มกราคม พ.ศ.๒๕๕๓**

วรรณิการ์ ภูมิวงศ์พิทักษ์. (๒๕๔๐). **ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการครอบครัวและชุมชนพัฒนา: ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนดวงแข เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์ สังคมศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาสังคม

วชิราภรณ์ สุรธนะสกุล และคณะ (๒๕๖๐). **รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน.** วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยสวนดุสิต สาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๒

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. **สรุปผลการประชุมสนทนาปัญหายุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๗/๕๒ เรื่อง ชุมชนเข้มแข็ง : รากฐานการพัฒนาสังคมไทยสู่ความยั่งยืน** วันอังคารที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๕๒ เวลา ๑๓๓๐ - ๑๕๓๐ ณ ห้องบรรยายหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรภาครัฐร่วมเอกชน อาคารวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. **สรุปผลการประชุมสนทนาปัญหายุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๒/๕๓ เรื่อง มิติใหม่สังคมไทย : การขับเคลื่อนโดยภาคประชาสังคม** วันพฤหัสบดีที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๒ เวลา ๑๓๓๐ - ๑๖๐๐ ณ ห้องเรียนบัณฑิตวิทยาลัย ๑ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. **สรุปผลการสนทนาปัญหายุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๒/๒๕๖๑ เรื่อง การสร้างความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ.** วันพุธ ที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ เวลา ๑๓๓๐ - ๑๖๐๐. ณ ห้องประชุม ศศย.สปท.

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. **สรุปผลการเดินทางเข้าพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล สนับสนุนการวิจัย** ระหว่างวันที่ ๑๒ - ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๑ ณ จ.นครราชสีมา จ.สุรินทร์ และ จ.ศรีสะเกษ

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. **สรุปผลการประชุมวิชาการ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๒/ ๒๕๖๑ เรื่อง การส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ**". ๙ - ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑ ณ โรงแรม เดอะ เวิลด์ อัญญาประเทศ จังหวัดสระแก้ว สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ. **ร่างยุทธศาสตร์ชาติ (ฉบับเสนอสมานิติบัญญัติแห่งชาติ) (มิถุนายน ๒๕๖๑)**. ๒๕๖๑ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ. **ยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่เพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ พ.ศ.๒๕๖๑- ๒๕๖๔**

สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๕๕ - ๒๕๕๙)**. ๒๕๕๕

สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔)**. หน้า ๑๒๑-๑๒๘

สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ. **ร่างยุทธศาสตร์ชาติ (ฉบับเสนอสมานิติบัญญัติแห่งชาติ) (มิถุนายน ๒๕๖๑)**

สุพจน์ สุวรรณเตมีย์. พันเอก. (๒๕๕๓). **การดำเนินงานพัฒนาประเทศของหน่วยบัญชาการ ทหารพัฒนา**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร. วารสารทหารพัฒนา.

สัมภาษณ์เชิงลึก. พันเอก นันทพล เชื้อหน่าย. ผู้อำนวยการกองกิจการเพื่อความมั่นคง สำนักปฏิบัติการเพื่อ ความมั่นคง กรมกิจการชายแดนทหาร. สำนักปฏิบัติการเพื่อความมั่นคง กรมกิจการชายแดน ทหาร (๒๕ มกราคม ๒๕๖๑)

สัมภาษณ์เชิงลึก. คณะเจ้าหน้าที่ ชป.กร.กกล.สุรนารี การฝึกอบรมผู้นำชุมชนตำบลชายแดน ณ อ.กาบเชิง จ.สุรินทร์ (๑๓ มีนาคม ๒๕๖๑)

สัมภาษณ์เชิงลึก. กลุ่มผู้นำชุมชน. การฝึกอบรมผู้นำชุมชนตำบลชายแดน ณ
อ.กาบเชิง จ.สุรินทร์ (๑๓ มีนาคม ๒๕๖๑)

สัมภาษณ์เชิงลึก. กลุ่มผู้นำชุมชน. ณ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลไพร
พัฒนา ต.ไพรพัฒนา อ.ภูสิงห์ จ.ศรีสะเกษ และ อ่างเก็บน้ำ (๑๔ มีนาคม
๒๕๖๑)

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. [ออนไลน์]
เข้าถึงโดย http://www.pcd.go.th/info_serv/info_parti.html (เข้าถึงเมื่อ
๒๕ มกราคม ๒๕๖๑)

กองทัพกับการพัฒนาประเทศ. ออนไลน์. เข้าถึงโดย www.geocities.ws/cgscsos/mil_dev.pdf เข้าถึง เมื่อ (เข้าถึงเมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑)

กองทัพบก. วิสัยทัศน์กองทัพบก. http://www.rta.mi.th/newweb/rta_vision.php

การมีส่วนร่วมของประชาชน . [ออนไลน์] เข้าถึงโดย www.roiet.go.th/ictroiet/link/pacha.doc. (เข้าถึงเมื่อ ๘ มกราคม ๒๕๖๑)

จรรยา หยุดทอง-แสงอุทัย. ใครเป็น “ประชาชน” ยกมือขึ้น. [ออนไลน์] เข้าถึงโดย
[http://www.manager.co.th/south/viewnews.aspx?
?NewsID=๙๕๘๐๐๐๐๐๕๔๖๘๔](http://www.manager.co.th/south/viewnews.aspx?NewsID=๙๕๘๐๐๐๐๐๕๔๖๘๔) (เข้าถึงเมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑)

ถอดรหัส ไทยนิยม. โพสต์ทูเดย์. [ออนไลน์] เข้าถึงโดย <https://www.posttoday.com/politic/analysis/๕๔๐๕๒๐> (เข้าถึงเมื่อ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑)

ไทยนิยมยั่งยืน. [ออนไลน์] เข้าถึงโดย [https://prkhonkaen.com/hh๖๙๕๑๓-
๑๐๗๓th/](https://prkhonkaen.com/hh๖๙๕๑๓-๑๐๗๓th/) (เข้าถึงเมื่อ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑)

ธนาคารแห่งประเทศไทย. โครงสร้างเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
(ออนไลน์) เข้าถึงโดย [https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/
NorthEastern/EconomicReport/Pages/Eco_Press_Report_Structure.aspx](https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/NorthEastern/EconomicReport/Pages/Eco_Press_Report_Structure.aspx) (เข้าถึงเมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑)

พระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งอำนวยการ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://>

phuphan.moobanthai.com/(เข้าถึงเมื่อ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๓)

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม. **กองทุนเพื่อการจัดการทรัพยากรท้องถิ่นกับชุมชนเข้มแข็ง.**

[ออนไลน์]. เข้าถึงได้ จาก <http://gotoknow.org/blog/paiboon/๔๒๒๐๕>

(เข้าถึงเมื่อ ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑)

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. **รัฐประศาสนศาสตร์กับทิศทางการบริหารงานภาครัฐ.** [ออนไลน์] เข้าถึง โดย <http://vup.stou.ac.th/source/cscamnon/๓๓๗๑๑/module/Module%๒๐๑๕/docs/Topic%๒๐๑๕.๑.pdf>

(เข้าถึงเมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑)

สนุกดอทคอม. [ออนไลน์] เข้าถึงโดย <https://dictionary.sanook.com/> (เข้าถึง

เมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑)

สมณะ โภธิรักษ์. **ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง.** [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.asoke.info/๐๔Agriculture/OFNT/KudinfaProject/๐๑Community.html>.

(เข้าถึงเมื่อ ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. **หลักการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance).** [ออนไลน์] เข้าถึงโดย https://www.opdc.go.th/content.php?menu_id=๕&content_id=๗๐๘ (เข้าถึง

เมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. **สหอภิบาล๑: การบริหารจัดการร่วมกัน (Collaborative Governance)** [ออนไลน์] เข้าถึงโดย http://opdc.go.th/psic/file/collab_gov.pdf (เข้าถึง

เมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑)

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. [ออนไลน์] เข้าถึงโดย <http://www.royin.go.th/>

(เข้าถึงเมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑)

Elia Armstrong. **The Role of Active Participation and Citizen Engagement in Good Governance.** Retrieved January ๑๗, ๒๐๑๘ from <http://www.un.org/esa/socdev/egms/docs/๒๐๑๓/EmpowermentPolicies/Elia%๒๐Armstrong%๒๐presentation.pdf>

ภาคผนวก

- **ภาคผนวก ก** สรุปผลการสนทนาปัญหายุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๒/๒๕๖๑ เรื่อง “การสร้างความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ” วันพุธที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ เวลา ๐๙๐๐ - ๑๖๐๐ ณ ห้องประชุม ศศย.สปท.
- **ภาคผนวก ข** สรุปผลการเดินทางเข้าพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลสนับสนุนการวิจัยระหว่างวันที่ ๑๒ - ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๑ ณ จ.นครราชสีมา จ.สุรินทร์ และ จ.ศรีสะเกษ
- **ภาคผนวก ค** การประชุมวิชาการ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๒/๒๕๖๑ เรื่อง “การส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ” ระหว่างวันที่ ๙ - ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑ เวลา ๐๘๐๐ - ๑๖๐๐ ณ โรงแรม เดอะ เวิลด์ อัญประเทศ จ.สระแก้ว

ภาคผนวก ก
ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

สรุปผลการสนทนาปัญหายุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๒/๒๕๖๑
เรื่อง “การสร้างความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ”
วันพุธที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ เวลา ๐๙๐๐ - ๑๖๐๐
ณ ห้องประชุม ศศย.สปท.

ประธานการสนทนา

๑. พ.อ. กิตติ คงสมบัติ รองผู้อำนวยการศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ฯ
ผู้ทรงคุณวุฒิ
๒. รศ.ดร. ฉันทนา หวันแก้ว อาจารย์ประจำภาควิชาการปกครอง
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๓. นายรัชกรณม์ นภาพรพิพัฒน์ ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนความมั่นคง
สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ
๔. นายอุดมเขต ราษฎร์นุ้ย ผู้อำนวยการสำนักกิจการความมั่นคงภายใน
กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย
๕. พ.อ. นันทพล เชื้อหน่าย ผู้อำนวยการกองกิจการเพื่อความมั่นคง
สำนักปฏิบัติการเพื่อความมั่นคง
กรมกิจการชายแดนทหาร
๖. พ.อ. พิพัฒน์ จงวัฒนาไพศาล ผู้อำนวยการกองกิจการมวลชน
สำนักจิตวิทยา กองกิจการพลเรือน ทหารบก

ผู้ดำเนินรายการ

๗. พ.อ. นิรุจ ดวงปัญญา ผู้อำนวยการกองศึกษาวิจัยทางยุทธศาสตร์
และความมั่นคง ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ฯ

สรุปสาระสำคัญ

๑. หลักการและแนวคิดการสร้างความเข้มแข็งภาคประชาชน

๑.๑ การสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชนหากมองในระดับปัจเจกบุคคลพบว่าประชาชนมักไม่ได้เป็นตัวแสดงที่สำคัญ เนื่องจากระบบเดิมอำนาจและการตัดสินใจอยู่ที่อำนาจของระบบตลาดและระบบรัฐ ซึ่งรัฐในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ยังถือว่าเป็นผู้ที่มีศักยภาพ อำนาจในการขับเคลื่อนสำคัญ ทั้งนี้ ประชาสังคม หรือ civil society ได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้น ซึ่งอธิบายถึงการรวมตัวกันของพลเมืองที่มีการตื่นตัวของกลุ่มประชาชนที่ลุกขึ้นมาดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน มีบทบาทในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้น

๑.๒ การรวมกลุ่มของประชาชนหรือพลเมืองที่ตื่นตัว (active citizen) เป็นประชาสังคมในการเคลื่อนไหว ทำกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งทางด้านการเมือง สวัสดิการ โดยประชาสังคมมีลักษณะองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ไม่มีผลกำไร (non profit) อาสาโดยสมัครใจ (voluntary) มีเป้าหมายเพื่อสาธารณะ สามารถจัดการตนเองได้ ไม่ใช่กำลัง (non violent) ซึ่งองค์กรที่ไม่ใช่องค์กรของรัฐ (Non Governmental Organizations: NGOs) ถือเป็นอีกประเภทหนึ่งของภาคประชาสังคม

๑.๓ ปัจจุบัน พลเมืองที่ตื่นตัวมักเข้ามามีบทบาทผลักดันประเด็นต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายและการปฏิบัติ ทั้งนี้ หน้าที่สำคัญของภาคประชาสังคม คือ การตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐ เช่น องค์กรคุ้มครองผู้บริโภค องค์กรสิทธิมนุษยชน เป็นต้น รวมทั้งทำหน้าที่บางอย่างแทนภาครัฐได้ เช่น บ้านพักฉุกเฉิน ทั้งนี้ จากผลการศึกษาเปรียบเทียบถึงบทบาทของภาคประชาชนที่มีความตื่นตัวมากขึ้น โดยพบว่าบทบาทการเปลี่ยนแปลงของภาคประชาสังคมใน ๓๐ ประเทศ เพื่อการรักษาความสงบในพื้นที่ ทั้งในช่วงที่มีการใช้อาวุธถึงและยุติแล้ว โดยจากงานวิจัยของ Thania Paffenholz เรื่อง Civil Society and Peacebuilding ที่ทำการศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของภาคประชาสังคมใน ๓๐ ประเทศ ในด้านการรักษาสันติภาพว่า

เข้ามามีบทบาทในช่วงใด มีความสอดคล้องกับสถานการณ์อย่างไร และส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนนโยบายหรือไม่ โดยพบว่าภาคประชาสังคมมีบทบาทสำคัญ ๗ ประการ คือ

๑.๓.๑ การปกป้องพลเมืองจากกลุ่มผู้ก่อความรุนแรง

๑.๓.๒ การเฝ้าติดตามความรุนแรงที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชน และการนำข้อตกลงสันติภาพมาปฏิบัติใช้

๑.๓.๓ การสนับสนุนสันติภาพและสิทธิมนุษยชน

๑.๓.๔ การสร้างกระบวนการกลมเกลียวทางสังคมให้รู้ถึงคุณค่าแห่งสันติภาพและประชาธิปไตยรวมทั้งการพัฒนาอัตลักษณ์ของกลุ่มชายขอบ

๑.๓.๕ การติดต่อกันทางสังคมระหว่างกลุ่ม โดยการนำคนมาจากกลุ่มฝ่ายต่อต้านมารวมตัวกัน

๑.๓.๖ การเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเจรจาระดับท้องถิ่น และระดับชาติระหว่างตัวแสดง (actors) ทุกประเภท

๑.๓.๗ การให้บริการเพื่อให้บรรลุการสร้างสันติภาพ

๑.๔ บทบาทของภาคประชาสังคมจะมีประสิทธิภาพมากขึ้นในการลดความขัดแย้งขึ้นอยู่กับปัจจัยประกอบอื่น ๆ อีกด้วย อาทิ ความสอดคล้องของสถานการณ์ที่จะเอื้อโอกาสให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ บริบทแวดล้อมขณะนั้น พฤติกรรมของรัฐ ความสัมพันธ์ที่ติระหว่างรัฐและภาคประชาสังคม ความสามารถในการใช้สื่อเพื่อสื่อสารความต้องการ การสร้างจิตอาสา การสร้างความเข้าใจอันดีให้กับประชาชน และความสัมพันธ์ภายในขององค์กรภาคประชาสังคมเอง รวมถึงการได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอกที่อาจเป็นประเด็นอ่อนไหวและนำไปสู่ความขัดแย้งเพิ่มขึ้น เช่น การสนับสนุนทางการเงิน (sensitive funding)

๒. นโยบายและยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ

ปัญหาความมั่นคงในปัจจุบันมีลักษณะที่ส่งผลกระทบในวงกว้างและสามารถสร้างความเสียหายได้ค่อนข้างสูง ดังนั้น จึงต้องมีการระดมพลังอำนาจของชาติทุก ๆ ด้าน ทุก ๆ ภาคส่วนรวมถึงภาคประชาสังคมเพื่อมาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหานั้น ซึ่งจะแตกต่างจากการดำเนินการแบบเดิมที่รัฐเป็นผู้เข้ามาจัดการทั้งหมด ทั้งนี้ ปัจจุบันภาคประชาชนและประชาสังคมมีความตื่นตัวมากขึ้น

๒.๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐ การดำเนินงานด้านความมั่นคงปัจจุบันได้มีการสะท้อนความต้องการของทุกภาคส่วนอย่างแท้จริงและมีความสอดคล้องกัน ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันมีจุดเด่นในการมีผลประโยชน์ของชาติแบบถาวร คือ อำนาจอธิปไตยและบูรณภาพแห่งอาณาเขต นอกจากนี้ ยังได้ให้ความสำคัญกับความมั่นคง โดยเป็นครั้งแรกที่มีการกำหนดในมาตรา ๕๒ ระบุการทหาร การทูต และการข่าวกรองให้ปรากฏอยู่

๒.๒ ยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) ในส่วนของยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง ซึ่งอยู่ในขั้นตอนการรับฟังความคิดเห็นจากภาคส่วนต่าง ๆ โดยมีสภาพพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เป็นเจ้าภาพหลัก ทั้งนี้ ในการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงมีคณะกรรมการฯ ดำเนินการจัดทำ โดยมี พลเอก วรพงษ์ สง่าเนตร เป็นประธาน โดยมีภาควิชาการเข้าร่วมดำเนินการ ซึ่งมีกรอบแนวคิดด้านความมั่นคง ๕ ประการสำคัญ ได้แก่

๒.๒.๑ ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินอย่างยั่งยืน บ้านเมืองมีความสงบเรียบร้อย

๒.๒.๒ การป้องกันและแก้ไขปัญหามีผลกระทบต่อความมั่นคงที่มีอยู่เดิมและป้องกันปัญหาใหม่

๒.๒.๓ การพัฒนาศักยภาพของประเทศให้พร้อมเผชิญภัยคุกคามที่กระทบต่อความมั่นคงของชาติ

๒.๒.๔ การบูรณาการความร่วมมือด้านความมั่นคงกับอาเซียนและนานาชาติ องค์กรภาครัฐและที่มีใช้ภาครัฐ

๒.๒.๕ การพัฒนากลไกการบริหารจัดการความมั่นคงแบบบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งหมายรวมถึงการมอบหมายหน้าที่หลักให้แก่หน่วยงานต่างๆ เป็นผู้รับผิดชอบ การติดตามประเมินผล การกำกับดูแลการดำเนินงานของภาคส่วนต่างๆ ที่อาจให้ภาคประชาสังคมได้เข้ามามีบทบาทเป็นผู้ดูแลในแต่ละเรื่องเฉพาะ โดยใช้กลไกในการบริหารจัดการความมั่นคงที่มีลักษณะ ๓ ประสาน คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เช่น ด้านการจัดการความมั่นคงทางพลังงาน การมียุติธรรมชุมชน การจัดการความขัดแย้งอย่างสันติวิธี ซึ่งอาจใช้กรรมการหมู่บ้าน ลูกเสือชาวบ้าน หรืออาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านต่างๆ เป็นต้น

๒.๓ พระราชบัญญัติสภาความมั่นคงแห่งชาติ โดย สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) ได้มีการปรับบทบาทโดยมีการยกเลิกพระราชบัญญัติสภาความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๐๒ ที่กำหนดอำนาจหน้าที่ สมช. ไว้เพียง การเสนอความคิดเห็นด้านนโยบาย ยุทธศาสตร์ที่ครอบคลุมด้านการเมือง เศรษฐกิจ และการต่างประเทศ ฯลฯ โดยได้มีการปรับบทบาทให้มีการทำงานร่วมกับภาคส่วนอื่นๆ ทั้งภาควิชาการ มูลนิธิ องค์กรท้องถิ่น สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน เป็นต้น โดยเห็นว่าความมั่นคงขึ้นอยู่กับประชาชนเป็นหลัก ดังนั้น มุมมองด้านความมั่นคงจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์และวิธีแก้ปัญหา โดยมองไปถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน และมุ่งหวังให้ภาคประชาสังคมเป็นหน่วยสนับสนุนในการขับเคลื่อนร่วมกัน

๒.๓.๑ พ.ร.บ. สภาความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๑๓ คณะรัฐมนตรีจัดให้มีนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติขึ้น และมาตรา ๑๔ บัญญัติให้นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ ต้องมีสาระครอบคลุมถึงนโยบายภายในประเทศ นโยบายต่างประเทศ และนโยบายการทหารกับเศรษฐกิจ และอื่น ๆ อันเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติให้สอดคล้องต้องกัน

๒.๓.๒ พ.ร.บ. สภาความมั่นคงแห่งชาติฯ ต้องตอบสนองต่อผลประโยชน์แห่งชาติ คือ (๑) การรักษาความมั่นคงของสถาบันหลักของชาติ (๒) การรักษาความมั่นคงภายในประเทศและระหว่างประเทศ (๓) การพัฒนาระบบการเตรียมพร้อมแห่งชาติและศักยภาพการป้องกันประเทศ ทั้งนี้ มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับกระทรวงกลาโหมในภาวะปกติ คือ การใช้กำลังของกองทัพ ในงานด้านการบรรเทาสาธารณภัย การรักษาสันติภาพ แต่ในยามมีศึกสงคราม ก็มีหน้าที่ในการรบ ซึ่งเป็นการผนึกกำลังป้องกันประเทศ (united defence) (๔) ประเด็นอื่น ๆ ทั้งนี้ การดำเนินการดังกล่าวเมื่อมีพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ บังคับใช้แล้ว จึงให้การจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ และแผนอื่นใด ต้องสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ

๒.๓.๓ พ.ร.บ. สภาความมั่นคงแห่งชาติฯ ดำเนินงานภายใต้แนวคิดในการสร้างความเข้มแข็งภาคประชาชน ซึ่งมีแนวทางในการดำเนินงานโดยมุ่งเน้น

(๑) สร้างภูมิคุ้มกันชุมชน ซึ่งเป็นการลงทุนมนุษย์ เป็นทุนแห่งความมั่นคงในการพัฒนาประเทศ เพื่อให้มีคนในชุมชน/พื้นที่เป้าหมาย มีภูมิคุ้มกันในการเผชิญกับภาวะทุกอย่างได้

(๒) กระบวนการมีส่วนร่วม/ เวทีประชาคม ซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องปรับเปลี่ยนวิธีการทำงาน โดยจะต้องมีวิถีในการเข้าไปพบกับประชาชนในพื้นที่ มีการใช้ผู้นำชุมชน/ ผู้นำตามธรรมชาติ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องภาคส่วนอื่น ๆ

(๓) นำการพัฒนาเศรษฐกิจ/ สังคม เข้ามาสนับสนุนงาน ความมั่นคง ซึ่งให้มีการนำเสนอความต้องการจากพื้นที่ เจ้าหน้าที่รัฐให้การ อำนวยความสะดวก

(๔) การบริหารจัดการเชิงพื้นที่ ซึ่งมีความสอดคล้องกัน ระหว่างแผนบริหารจังหวัด กลุ่มจังหวัด ภาค ที่มีความยืดหยุ่นกับแผนของ กระทรวง/ กรมต่าง ๆ และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ

(๕) การผนึกกำลังเพื่อความมั่นคงในการป้องกันประเทศ ซึ่งการป้องกันประเทศไม่ใช่งานของกองทัพเพียงอย่างเดียว โดยต้องดำเนินงาน ร่วมกันกับภาคประชาสังคม/ พลเรือน และมีตรประเทศ

๓. การเปลี่ยนนโยบายและแผนการสร้างความเข้มแข็งภาคประชาชน เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติไปสู่การปฏิบัติในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน

๓.๑ การขับเคลื่อนการสร้างความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริม ความมั่นคง ซึ่งกระทรวงมหาดไทยได้ให้ความสำคัญมีการดำเนินงาน ที่ครอบคลุมทั้ง ๓ ด้าน คือ ๑) เป็นภารกิจหลักของแต่ละหน่วยงานที่มี หลายกรมเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง ๒) มียุทธศาสตร์ของกรมการปกครอง ที่นำมาแปลงสู่การปฏิบัติ และขับเคลื่อนร่วมกันกับภาคส่วนต่าง ๆ ๓) เป็นงาน เชิงพื้นที่ ทั้งระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน มีการจัดตั้งและฝึกชุด รักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) ซึ่งพื้นที่ระดับหมู่บ้าน ถือเป็นพื้นที่สำคัญ หรือพื้นที่จุดแตกหัก เป็นพื้นที่พื้นฐานสำคัญที่จะต้องมีการพัฒนา

๓.๒ พัฒนาการของการสร้างความเข้มแข็งภาคประชาชนสามารถ แบ่งออกเป็น ๓ ห้วง ได้แก่ ๑) สมัยภัยคุกคามคอมมิวนิสต์ จึงได้มีการจัดกำลัง ประชาชน มีการอบรมมวลชน การให้ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ดูแลด้านการ จัดกำลังเพื่อรักษาความสงบ การมีลูกเสือชาวบ้าน เป็นต้น เหล่านี้เป็นการ ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาความปลอดภัยของหมู่บ้าน

และยังเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชนอีกด้วย ในส่วนของ ๒) สถานการณ์ใน ๓ จชต. ซึ่งมีหลายภาคส่วนเข้ามาเสริมสร้างความเข้มแข็งประชาชน และได้มีความพยายามในการนำกองกำลังทหารออก และเปลี่ยนให้กองกำลังประจำถิ่นเข้ามาแทน เช่น การใช้อาสาสมัคร ชูรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน ๓) บริบททางสังคม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ด้านความมั่นคง ทำให้ต้องใช้ภาคประชาชนเข้ามาเสริมความเข้มแข็ง

๓.๓ การนำยุทธศาสตร์มาแปลงสู่การนำไปปฏิบัติ โดยได้ดำเนินการให้มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๗๙) ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง และแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ.๒๕๖๐ - ๒๕๖๔) นโยบายและแผนระดับชาติด้านความมั่นคง (พ.ศ.๒๕๖๐ - ๒๕๖๔) และยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่เพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ (พ.ศ.๒๕๖๑ - ๒๕๖๔) โดยในส่วนของแผนยุทธศาสตร์กระทรวงมหาดไทย มีประเด็นการเสริมสร้างความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงภายใน โดยกรมการปกครองได้นำมาเป็นประเด็นยุทธศาสตร์ในแผนยุทธศาสตร์กรมการปกครอง และนำมาจัดทำแผนงาน/ โครงการรองรับ เช่น การเสริมสร้างความเข้มแข็งของกองกำลังประชาชน การพัฒนาเสริมสร้างกองกำลังภาคประชาชน

๓.๔ แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับจังหวัด มีโครงการที่เสริมสร้างการพัฒนาด้านความมั่นคงจะมิงงบประมาณในการนำไปจัดทำโครงการที่เกี่ยวข้อง เช่น การรักษาความมั่นคงตามแนวชายแดน การจัดตั้ง ชรบ. ในระดับอำเภอซึ่งถือเป็นหน่วยปฏิบัติ มีโครงการฝึกอบรม/ ทบพจนการฝึก ชรบ. ทั้งนี้ กระทรวงมหาดไทย มีมวลชน อาทิ ๑) อาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.) ที่จะได้รับการอบรมพัฒนาในการส่งเสริมอาชีพ การพัฒนาบริหาร (กรรมการหมู่บ้าน) และการรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน โดยมีการอบรมปีละ ๑๕๐ หมู่บ้าน ๒) อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ลูกเสือชาวบ้าน และ ๓) ชรบ. ซึ่งถือเป็นกองกำลังภาคประชาชนที่มีความ

สำคัญ ที่ได้รับการอบรมในการสร้างความเข้มแข็ง มีกฎหมายและคำสั่งรับรอง มีอาวุธในการทำหน้าที่

๓.๕ สถานการณ์ใน ๓ จชต. จากที่ยังมี อพป. ไม่ครบทุกหมู่บ้าน จึงทำให้ไม่มีกองกำลังประชาชนที่จะมาช่วยทำหน้าที่ดูแลความสงบเรียบร้อย ดังนั้น กรมการปกครองจึงได้ขยายแนวคิดและจัดให้มี ชรบ. ครบทุกหมู่บ้าน โดยกระทรวงมหาดไทยได้ออกระเบียบการช่วยเหลือเจ้าพนักงานของรัฐ ของหน่วยกำลังรักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน พ.ศ.๒๕๕๑ นำมาสู่การจัดตั้ง ชรบ. ได้ในหมู่บ้านปกติด้วย โดยอาศัยกฎหมายพระราชบัญญัติ การปกครองท้องที่ ๒๔๕๗ โดยการฝึกอบรมได้รับการสนับสนุนจาก กอ.รมน. และทหาร ซึ่งสามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับพื้นที่ภาคใต้และปัจจุบันมีการ จัดตั้ง ชรบ.แล้ว ๓ หมื่นกว่าหมู่บ้าน รวม ๓ แสนกว่าคน และมีการจัดโครงสร้าง ของ ชรบ. คล้ายๆ กับการจัดโครงสร้างของกองกำลัง โดยในระดับอำเภอ มีนายอำเภอเป็น ผบ.พัน ในระดับตำบลมีปลัดอำเภอเป็น ผบ.ร้อย ในระดับ หมู่บ้านมีผู้ใหญ่บ้านเป็น ผบ.หมวด มีการจัดชุด ชรบ. ๗-๑๒ คน และผู้ช่วย ผู้ใหญ่บ้านเป็นหัวหน้าชุด ชรบ.

๓.๖ กรมการปกครองเคยมีศูนย์ฝึกอบรมมวลชน คือ ศูนย์สมานมิตร ซึ่งตั้งตามชื่ออดีตผู้ว่าราชการจังหวัด นายประหยัด สมานมิตร ที่เสียชีวิต ในการชู่โจมตีจากผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ โดยปัจจุบันได้ใช้เป็นศูนย์ฝึก อบรมมวลชนของกระทรวงมหาดไทย อาทิ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ฝ่ายรักษาความสงบ/ ฝ่ายปกครอง รวมถึง ชรบ. ของจังหวัด อำเภอบึงสามพัน

๔. บทบาท/ภารกิจของกองทัพในการสร้างความเข้มแข็งภาคประชาชน เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ

๔.๑ กรรณกิจการชายแดนทหาร (ชด.ทหาร)

๔.๑.๑ ชด.ทหาร เป็นหน่วยขึ้นตรงของกองบัญชาการกองทัพไทย มีภารกิจความรับผิดชอบที่สำคัญ เกี่ยวกับ การเสนอความเห็น วางแผน อำนวยการ ประสานงาน กำกับดูแล และดำเนินการรักษาความมั่นคงชายแดนไทย กับประเทศเพื่อนบ้าน การจัดระบบป้องกันและการสื่อสารเพื่อจัดระเบียบพื้นที่ชายแดน ให้เป็นไปตาม ๑) นโยบายความมั่นคงแห่งชาติของไทยต่อประเทศเพื่อนบ้าน ๒) ยุทธศาสตร์ความมั่นคงชายแดน ๓) ยุทธศาสตร์รั้งนีกกำลังเพื่อป้องกันชายแดน และ ๔) ยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ ทั้งนี้ ชด.ทหาร ได้รับมอบจากกองบัญชาการกองทัพไทยให้มีหน้าที่รับผิดชอบการจัดระเบียบพื้นที่ชายแดน จึงกำหนดแนวทางดำเนินงานการจัดระเบียบพื้นที่ชายแดนด้วยการ ประสานงานหน่วยงานราชการที่มีภาระหน้าที่ในพื้นที่ชายแดนร่วมกัน บูรณาการแผนงาน/โครงการของหน่วยงานราชการให้เชื่อมโยงไปสู่พื้นที่เป้าหมายตามประกาศจังหวัดเดียวกัน เพื่อก่อให้เกิดความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี พึ่งพาตนเองได้ภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๔.๑.๒ การจัดระบบป้องกันและการสื่อสารเพื่อจัดระเบียบพื้นที่ชายแดน เป็นกรรณกิจตามภารกิจกรมการดำเนินการจัดระเบียบพื้นที่ชายแดนของกองบัญชาการกองทัพไทย ภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่เพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ พุทธศักราช ๒๕๖๑ – ๒๕๖๔ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ พุทธศักราช ๒๕๕๘ โดยการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคง หมายถึง การพัฒนาที่มุ่งขจัดและแก้ไขปัญหาในพื้นที่ที่มีปัญหาความมั่นคง หรือพื้นที่ที่มีเงื่อนไขของปัญหาความมั่นคง หรือพื้นที่ที่อาจก่อให้เกิดปัญหาความมั่นคง โดยใช้กระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

แห่งชาติ และแผนป้องกันประเทศรวมทั้งยุทธศาสตร์/ แผนหลักที่เกี่ยวข้อง
เข้ามาสนับสนุนและเื้ออำนวยการสนับสนุนต่อการสร้างความมั่นคงปลอดภัย
และประชาชนพึ่งพาตนเองได้

๔.๑.๓ การจัดลำดับความสำคัญพื้นที่ ด้วยการจำแนกพื้นที่
เป้าหมาย ออกเป็น ๓ พื้นที่ ได้แก่

(๑) พื้นที่เป้าหมายที่จังหวัดประกาศ โดยมอบให้
กระทรวงมหาดไทยและจังหวัดประกาศการจัดลำดับความสำคัญของพื้นที่ผ่าน
กลไกคณะอนุกรรม การจัดทำแผนงานด้านความมั่นคงจังหวัดที่มีหน่วยงาน
ด้านการพัฒนา หน่วยงานด้านความมั่นคงในระดับพื้นที่ ร่วมกับ กอ.รมน.
จังหวัด ผู้แทนจากภาคประชาชน ภาคประชาสังคม และภาคเอกชน โดยแจ้ง
ให้หน่วยงานภาครัฐในระดับจังหวัดและภูมิภาค ได้รับทราบล่วงหน้าก่อนการ
จัดทำแผนและคำของบประมาณประจำปี รวมทั้งเผยแพร่ข้อมูล ให้ กลุ่ม/
องค์กรภาคประชาชนและภาคธุรกิจเอกชนในพื้นที่ได้รับทราบ เพื่อประกอบ
การพิจารณาให้การสนับสนุนการดำเนินงานในเชิงบูรณาการแผนงาน
ของหน่วยงานภาครัฐ

(๒) พื้นที่โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงเฉพาะพื้นที่
(โครงการ พมพ.) เป็นพื้นที่ที่วิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญเป็นลำดับแรก
ว่ามีความเสี่ยงต่อแรงกดดันปัญหา เพราะหากไม่ดำเนินการแก้ไขะเกิดผลกระทบ
ต่อความมั่นคงสูง โดยใช้กลไกคณะกรรมการพัฒนาเพื่อความมั่นคงในระดับ
พื้นที่ ร่วมกับจังหวัด กอ.รมน.จังหวัด กอ.รมน.ภาค และกองกำลังป้องกัน
ชายแดน นำเสนอผ่านตามขั้นตอนระเบียบ สำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการ
พัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘

(๓) พื้นที่เป้าหมายอื่นที่มีการเสนอผ่านกลไกตามตาม
ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ
พ.ศ. ๒๕๕๘ ซึ่งคณะกรรมการนโยบายและอำนวยการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคง
ของชาติ (นพข.) และสภาความมั่นคงแห่งชาติหรือคณะรัฐมนตรีให้ความเห็น

ชอบในการดำเนินการ นอกจากนี้ ยุทธศาสตร์ฯ ยังมีการกำหนดหลักเกณฑ์พิจารณาจัดลำดับความสำคัญพื้นที่ ทั้งในระดับตำบลหรือระดับหมู่บ้าน ออกเป็น ๕ หลักเกณฑ์ ได้แก่ ๑) ขนาดของพื้นที่ที่มีปัญหา ๒) ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา ๓) ความยากง่ายต่อการแก้ปัญหา ๔) ผลกระทบด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้น และ ๕) ความตระหนักรู้ของประชาชนในจังหวัดที่มีต่อปัญหา

๔.๑.๔ เนื่องจากงบประมาณรายจ่ายประจำปีของชาติไม่เพียงพอต่อการพัฒนาประเทศพร้อมๆ กัน จึงมีความจำเป็นที่ต้องลำดับพื้นที่การพัฒนาในสอดคล้องแผนงาน/ โครงการที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณประจำปี ดังนั้นกระบวนการจัดลำดับความสำคัญของพื้นที่เป้าหมายของจังหวัดจนสามารถออกเป็นประกาศจังหวัด จำเป็นต้องมีความน่าเชื่อถือผ่านการพิจารณากลั่นกรอง จนเป็นที่ยอมรับจากหน่วยงานราชการต่างๆ ทั้งหน่วยงานความมั่นคงและหน่วยงานพัฒนา ที่นำแผนงาน/ โครงการของหน่วยงานตนไปดำเนินการในพื้นที่เป้าหมายเดียวกัน

๔.๑.๕ การพิจารณาแผนงาน/ โครงการไปสู่พื้นที่เป้าหมายเดียวกัน ต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนตอบสนองต่อความต้องการของมนุษย์ ๕ ชั้นของมาสโลว์ (Maslow) คือ

(๑) ความต้องการทางด้านร่างกาย (Basic Physiological Need) เป็นความต้องการเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญต่อการดำรงชีวิต

(๒) ความต้องการความปลอดภัย (Safe and Security Need) เป็นความต้องการความปลอดภัยมั่นคง ความคุ้มครองปกป้องจากอันตรายและความเจ็บปวดต่างๆ

(๓) ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ (Love and Belonging Need) เป็นความต้องการทางสังคม อยากเป็นที่รักได้รับการยอมรับ

(๔) ความต้องการการยอมรับนับถือ (Esteem Need) เป็นความต้องการความเคารพนับถือจากผู้อื่น

(๕) ความต้องการขั้นสูงสุดบรรลุศักยภาพสูงสุดแห่งตน (Self-Actualization Need) โดยมนุษย์จำเป็นต้องได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นต่ำสุดจนเป็นที่พอใจ ซึ่งหากประชาชนในพื้นที่ยังไม่บรรลุความต้องการขั้นที่ ๑ ย่อมเป็นไปได้ยากกว่าประชาชนในพื้นที่ที่จะเกิดมีจิตสำนึกด้านความมั่นคง รวมถึงความรักความหวงแหนต่อทรัพยากรธรรมชาติ

๔.๒ กรมกิจการพลเรือน ทหารบก (กร.ทบ.)

๔.๒.๑ กร.ทบ. ดำเนินการตามดำริของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ที่ได้ให้ความสำคัญต่อกิจการด้านกิจการพลเรือน อาทิ การให้ฟื้นฟูไทยอาสาป้องกันชาติ (ทสปช.) และ กองหนุนเพื่อความมั่นคงของชาติ (กนช.) ขึ้นมาใหม่ รวมทั้งให้สนับสนุนการดำเนินของทหารกองหนุน และสนับสนุนชมรมทหารกองหนุนจังหวัดให้ครบถ้วนทั้ง ๗๗ จังหวัด ให้มีการพัฒนาระบบงานด้านพลเรือนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสามารถใช้พลชนมาสนับสนุนภารกิจของกองทัพ โดยพยายาม ทำให้ประชาชนมีทัศนคติที่ดีกับกองทัพ พร้อมทั้งกำหนดบทบาทกำลังพลที่ดำเนินงานด้านกิจการพลเรือนในแต่ละส่วนในการปฏิบัติหน้าที่ให้ได้ผลสะท้อนกลับที่ดี สามารถเป็นที่พึ่งพาของประชาชนได้ทุกเรื่อง ช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อน โดยทันที ในขณะที่เดียวกันต้องมีการประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินการของ ทบ. ให้สังคมได้รับรู้รับทราบอย่างต่อเนื่อง

๔.๒.๒ กองทัพบกและกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) ได้มีการแบ่งพลชนที่มี ดังนี้

(๑) ทบ.มีพลชน ๓ กลุ่ม ได้แก่ ๑) พลชนหลัก กนช. (ชมรม/สมาคมทหารกองหนุน) โดยมีศูนย์ประสานงานพลชน นขต.ทบ. ทั้งในระดับ ระดับทัพภาค กองพล กรม กองพัน และกองร้อยอิสระ ๒) พลชนสนับสนุน ได้แก่ นักศึกษาวิชาทหาร ในโครงการ นศท. เพื่อความมั่นคง และ รด.จิตอาสา ๓) พลชนในพื้นที่ปฏิบัติการของหน่วย ได้แก่ ประชาชนกลุ่มเป้าหมายเฉพาะต่าง ๆ ของ ทบ. รวมถึงชุมชนรอบค่าย ชุมชนในโครงการ

หรือพื้นที่ปฏิบัติการต่างๆ ในความรับผิดชอบของ ทบ. อาทิ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในพื้นที่บรรเทาสาธารณภัยของ ทบ. ในพื้นที่อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อมของ ทบ. และชุมชนในพื้นที่ชายแดนชุมชนอื่นๆ อาทิ ชุมชนรอบวัง เป็นต้น

(๒) กอ.รมน. มีมวลชน ๓ กลุ่ม ได้แก่ ๑) มวลชนที่ กอ.รมน. จัดตั้งเอง โดยใช้งบประมาณประจำปีของ กอ.รมน. ๒) มวลชนที่ภาครัฐจัดตั้งโดยกระทรวง กรม ต่างๆ และ ๓) มวลชนที่ภาคเอกชน/ภาคประชาชน จัดตั้งโดยกลุ่มประชาชนต่างๆ ในพื้นที่ ทั้งนี้ กอ.รมน. ได้อนุมัติให้มีการจัดตั้งศูนย์ประสานงานมวลชนจังหวัด โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัด (ผอ.รมน.จังหวัด) เป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งอาจมอบหมายให้ รอง ผอ.รมน.จังหวัด (ฝ่ายทหาร) เป็นผู้ดำเนินการต่อไป

๔.๒.๓ การดำเนินการด้านกิจการมวลชนให้ยึด “หลัก ๓ รู้” ได้แก่ ๑) รู้ปัญหาภัยคุกคามของชาติบ้านเมืองและรู้ปัญหาสำคัญต่างๆ ของแต่ละพื้นที่ ๒) รู้และยึดมั่นอุดมการณ์ความรักชาติและความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ๓) รู้และปฏิบัติหน้าที่ของมวลชน

๔.๒.๔ การทำงานกิจการมวลชนยึดหลัก ๗ ๕ ๕ ดังนี้

(๑) ภัยคุกคามด้านความมั่นคง ๗ ประการ ประกอบด้วย ๑) ยาเสพติด ๒) แรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ๓) การก่อการร้ายและอาชญากรรมข้ามชาติ ๔) การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้และอื่นๆ ๕) สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ จชต. ๖) การจับจ้วงล่วงละเมิดสถาบันฯ ๗) ความแตกแยกของคนในชาติและใช้ความรุนแรงต่อกัน และ ๘) ภัยอื่นๆ ที่ กอ.รมน. กำหนดเพิ่มเติม

(๒) อุดมการณ์รักชาติ ๕ ข้อ ประกอบด้วย ๑) มีความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณและแสดงออกถึงความจงรักภักดี ด้วยการปกป้องและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ในทุกโอกาส ๒) มีความรักความสามัคคี ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ดำรงชีวิตอย่างพอเพียงและ

เห็นถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนอื่น ๓) มีความเชื่อมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองใด ๆ ก็ตาม จะต้องไม่มีการใช้ความรุนแรงโดยเด็ดขาดในทุกกรณี และให้มีการเผยแพร่ประชาธิปไตย ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน สถาบันการศึกษา หน่วยงานองค์กร และในสังคมภาพรวมของประเทศ ๔) มีจิตสำนึกด้านความมั่นคง และพร้อมที่เข้าร่วมกิจกรรมแก้ไขปัญหามีผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติใน ทุกมิติ โดยเป็นเครือข่ายในการแจ้งเตือนและเฝ้าระวัง และ ๕) เข้าร่วมกับเจ้าหน้าที่รัฐในการแก้ไขปัญหาที่มีความสำคัญและปฏิบัติหน้าที่ของชนชาวไทยตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

(๓) ภารกิจมวลชน ๕ ประการ ประกอบด้วย ๑) มีอุดมการณ์รักชาติอย่างแน่วแน่และเป็นขยายผลอุดมการณ์รักชาติไปสู่ผู้อื่น ได้แก่ ครอบครัว ญาติพี่น้อง สังคม เมื่อมีโอกาส ๒) เข้าร่วมกิจกรรมแสดงพลังความจงรักภักดี ความรักชาติ และมีจิตสำนึกด้านความมั่นคง โดยเข้าร่วมกิจกรรมในโอกาสสมหามงคล และโอกาสสำคัญต่าง ๆ ๓) เป็นเครือข่ายเฝ้าระวัง แจ้งเตือน ภัยคุกคามด้านความมั่นคงตามที่ ทบ. กำหนด ๔) ร่วมปฏิบัติงานกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ และ ๕) ให้การสนับสนุนในการปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ และให้กำลังใจเจ้าหน้าที่รัฐ

๔.๒.๕ ความเข้มแข็งชุมชน ยึดหลัก ๗ ๗ ๗ ดังนี้

(๑) ปัจจัยหมู่บ้านชุมชนเข้มแข็ง มี ๗ ปัจจัย คือ ๑) แกนนำ ๒) กลไกการจัดการ ๓) กระบวนการเรียนรู้และมีส่วนร่วม ๔) กองทุน ๕) กลุ่มและกิจกรรม ๖) เกษตรนำ และ ๗) การปกครองท้องถิ่นหนุน

(๒) บ้าน ชุมชน สังคมปลอดภัย ๗ ประการ คือ ๑) ปลอดภัยเสพติด ๒) ปลอดภัยทุจริต ๓) ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ๔) ปลอดภัยอุบัติเหตุ ๕) ปลอดภัยไม่ทำลายป่า ๖) ปลอดภัยพิษ และ ๗) ปลอดภัยอบายมุข

(๓) การขับเคลื่อนภาคประชาชนในพื้นที่ต้องอาศัย การดำเนินงานร่วมกัน ๗ ภาคี คือ ๑) ภาคราชการ ๒) ภาคเอกชน ๓) ภาคท้องถิ่น ๔) ภาคประชาสังคม ๕)ภาควิชาการ ๖) ภาคสื่อมวลชน และ๗) ภาคการเมือง

๕. ความท้าทายและข้อเสนอแนะในการสร้างความเข้มแข็งภาค ประชาชนเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ

๕.๑ มุมมองของรัฐต่อภาคประชาสังคม ภาครัฐยังมองว่าภาคประชา สังคมยังถูกแทรกแซงจาก NGOs จากต่างประเทศ ซึ่งเป็นกลุ่มผลประโยชน์ นอกจากนี้ รัฐมองว่าประชาชนเป็นทรัพยากรของรัฐ ในขณะที่ประชาสังคม มีลักษณะเป็นองค์การอิสระ (free agent) ที่เป็นอาสาสมัครซึ่งมีการดำเนินงาน ในประเด็นต่าง ๆ ที่มีความเป็นอิสระ มีความเข้มแข็ง เชี่ยวชาญ โดยมี การสนับสนุนทางการเงินเพื่อกิจกรรมทางสังคม มีหน้าที่ในการตรวจสอบ การดำเนินงานต่าง ๆ ของรัฐ ดังนั้น ภาครัฐจึงควรมีการสร้างความรู้เข้าใจ ที่ถูกต้องและมีมุมมองที่ตรงกันต่อการดำเนินงานของภาคประชาสังคม

๕.๒ ปัญหาในอนาคตจะมีผลกระทบต่อภาคประชาชนมากขึ้น จะทำ อย่างไรให้ประชาชนมีความรับผิดชอบในการทำงานด้านมวลชน การเป็น จิตอาสา การชักชวนมวลชนอื่น ๆ ให้มีความรู้สึกร่วมเข้ามาทำงานด้วยกัน และสามารถดูแลตนเอง ชุมชนได้มากขึ้น นอกจากนี้ ควรมีการระบุประเด็น ด้านความมั่นคงเข้าไปในหลักสูตรการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในนิยามด้านความมั่นคงที่ไม่ใช่บทบาทของกองทัพเพียง อย่างเดียวเท่านั้น

๕.๓ ภาครัฐควรมีการผลักดันการทำงานในพื้นที่ให้มากขึ้น ผู้นำ ในพื้นที่ที่มีความสำคัญ ควรให้เข้ามามีส่วนร่วม หรือคนที่เคยลงไปให้ความรู้ ไปได้แล้วมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติ โดยใช้ประโยชน์จาก เครือข่ายภาคประชาชนที่มีศักยภาพ อาทิ อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) กลุ่มผู้สูงอายุ/ ผู้เกษียณ พระสงฆ์ และทหารเกณฑ์/ ทหารกองหนุนที่เคย

ได้รับการฝึกอบรมจากกองทัพและกลับไปยังภูมิลำเนา ที่จะเป็นกำลังมวลชนสำคัญ และสามารถสร้างเครือข่ายภาคประชาชนในแต่ละท้องที่ให้เพิ่มมากขึ้นได้ เป็นต้น ทั้งนี้ ภาครัฐควรมีการให้ความรู้ อบรมสมาชิกเครือข่ายประชาชน ซึ่งจะทำให้เกิดความร่วมมืออย่างไม่เป็นทางการเพื่อช่วยเหลือภาครัฐในด้านการข่าว การสื่อสารประชาสัมพันธ์ รวมทั้งจำเป็นต้องเปลี่ยนแนวความคิด (mind set) ของหน่วยงาน/ เจ้าหน้าที่ที่ทำงานด้านความมั่นคง

๕.๔ ภาครัฐควรเสริมสร้างประชาชนให้เข้มแข็งและสามารถเลี้ยงตนเองก่อนได้ โดยควรให้ความสำคัญกับปัญหาความกินดีอยู่ดีปากท้องของประชาชนเป็นสำคัญ ซึ่งประชาชนจะเข้ามาร่วมทำหน้าที่จิตอาสาได้ จะต้องสามารถช่วยตนเองได้ก่อน จึงจะสามารถออกมาอาสาช่วยภาครัฐหรืองานอื่นๆ ได้ รวมทั้งต้องปรับแนวความคิดการทำงานของภาคประชาชนให้ทำเพื่อส่วนรวมโดยมุ่งเน้น “ร่วมกันด้วยใจ” ให้มากขึ้น

๕.๕ ข้อมูลด้านภาคประชาสังคมมีมากและยังไม่มีการจัดการข้อมูล และต้องมีการบริหารจัดการให้มีความสอดคล้องกับข้อจำกัดด้านงบประมาณ จึงต้องบูรณาการทุกอย่างเข้าด้วยกัน โดยต้องระบุว่าทำที่ไหน ซึ่งการระบุพื้นที่ที่มีปัญหาที่มีความสำคัญ ดังนั้นกระบวนการได้มาซึ่งพื้นที่ที่มีความจำเป็นที่จะต้องสร้างมาตรฐานและการยอมรับให้ได้ ทำเมื่อไหร่ ต้องสร้างความสอดคล้องกันของห่วงการดำเนินงานต่างๆ ดังนั้น ควรมีการจัดทำฐานข้อมูลมวลชน การสร้างภาคีเครือข่าย การบูรณาการภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ร่วมกัน อาทิ เครือข่ายผู้สูงอายุ พระสงฆ์ ผู้นำธรรมชาติ และควรให้การสนับสนุนกองกำลังประชาชนให้มีความเข้มแข็งมากขึ้นเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานภาครัฐ รวมทั้งมีการตอบแทนจิตอาสาเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจ เช่น การยกย่องให้เกียรติ การแจกเข็มหรือประกาศนียบัตรเชิดชูเกียรติ เป็นต้น

๕.๖ การบูรณาการแผนงาน/ โครงการของหน่วยงานต่างๆ ไปสู่พื้นที่เป้าหมายร่วมกัน ยังมีความจำเป็นต้องบูรณาการห้วงเวลาดำเนินการก่อน/ หลัง ให้สอดคล้องกันภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนตามกลไกประชารัฐ

ของการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง คือ การที่ประชาชนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมแก้ไขปัญหา แต่มีใช้ส่วนราชการเข้าไปดำเนินวางแผน และแก้ไขปัญหาให้กับชุมชนจะต้องเปิดโอกาส ให้ทุกคน ทุกกลุ่มในหมู่บ้าน มีส่วนเกี่ยวข้องในการตัดสินใจที่จะดำเนินการใด ๆ เพื่อตัวเขา และเพื่อหมู่บ้านของเขา วิเริ่มโดยการรวมกลุ่มประชาชนภายในหมู่บ้าน

กศย.ศศย.สปท.

๒๓ ก.พ.๖๑

ภาคผนวก ข
ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

สรุปผลการเดินทางเข้าพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลสนับสนุนการวิจัย
ระหว่างวันที่ ๑๒ - ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๑
ณ จ.นครราชสีมา จ.สุรินทร์ และ จ.ศรีสะเกษ

สรุปสาระสำคัญ

๑. กองทัพบกภาคที่ ๒ จ.นครราชสีมา

๑.๑ กองทัพบกภาคที่ ๒ (ทพ.๒) มีอำนาจปกครองบังคับบัญชาหน่วยทหาร ทั้งสิ้นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งที่เป็นส่วนกำลังรบและส่วนภูมิภาค โดยมี หน่วยรบที่สำคัญ คือ กองพลทหารราบที่ ๓ (พล.ร.๓) ดูแลภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ตั้งอยู่ที่ค่ายสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา กองพลทหารราบที่ ๒ (พล.ร.๒) ดูแลภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ตั้งอยู่ที่ค่ายสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช จังหวัดร้อยเอ็ด และกองพลทหารม้าที่ ๓ (พล.ม.๓) ซึ่งเป็นกองพลใหม่ ตั้งอยู่ในค่ายติณสูลานนท์ จังหวัดขอนแก่น

๑.๑.๑ พื้นที่รับผิดชอบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๒๐ จังหวัด โดย ๑๐ จังหวัดเป็นพื้นที่ชายแดนที่มีอาณาเขตติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) และกัมพูชา ได้แก่ จังหวัดเลย หนองคาย บึงกาฬ นครพนม มุกดาหาร อำนาจเจริญ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์ และจังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดชั้นใน ได้แก่ จังหวัดกาฬสินธุ์ มหาสารคาม ยโสธร ขอนแก่น นครราชสีมา หนองบัวลำภู ร้อยเอ็ด สกลนคร อุดรธานี และจังหวัดชัยภูมิ

๑.๑.๒ มีจุดผ่านแดนถาวรหลักในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๑๓ แห่ง ประกอบด้วยสะพานมิตรภาพไทย – ลาว ๓ แห่ง คือ สะพานมิตรภาพ ๑ (หนองคาย-เวียงจันทน์) สะพานมิตรภาพ ๒ (มุกดาหาร-สะหวันนะเขต) และ สะพานมิตรภาพ ๓ (นครพนม-คำม่วน) จุดผ่านถาวร ๑๐ แห่ง และจุดผ่อนปรน ๒๐ แห่ง

๑.๒ ปัญหาคำคัญในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่

๑.๒.๑ ปัญหายาเสพติด โดยปรากฏการลักลอบยาเสพติดที่ผลิตนอกประเทศข้ามแดนมาทางด้าน สปป.ลาว และด้านกัมพูชา

๑.๒.๒ ปัญหาความไม่ชัดเจนของแนวเขตแดน โดยมีเงื่อนไขจากความไม่ชัดเจนของเส้นเขตแดนที่นำไปสู่การใช้กำลังทหารระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น กรณีพื้นที่บริเวณปราสาทเขาพระวิหารชายแดนไทย-กัมพูชา และการสูญเสียดินแดนจากภัยธรรมชาติ เช่น ทิศทางการไหลของแม่น้ำโขง รวมทั้งเงื่อนไขจากการกระทำของมนุษย์ เช่น การดูดทรายลำน้ำโขง เป็นต้น

๑.๒.๓ ปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อาทิ การลักลอบตัดไม้พะยุง

๑.๓ บทบาทและหน้าที่ของ ทภ.๒ ในภารกิจการพัฒนาพื้นที่เพื่อเสริมความมั่นคงและการส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ

๑.๓.๑ ทภ.๒ ได้ดำเนินงานร่วมกันกับหน่วยงานต่างๆ อาทิ ศาลากร หอการค้าจังหวัด แรงงานจังหวัด และ ส.ตม. ในการดูแลเฝ้าระวังภัยคุกคามรูปแบบต่างๆ ที่ลักลอบเข้ามาสู่ไทยผ่านช่องทางต่างๆ อาทิ การตรวจตราแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมาย การรักษาทรัพยากรธรรมชาติร่วมกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้

๑.๓.๒ การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการป้องกันประเทศและภารกิจอื่น ๆ โดย ทภ.๒ ในฐานะ กอ.รมน.ภาค ๒ ได้ให้ประชาชนเข้ามามี

ส่วนร่วมทั้งรูปแบบของภัยคุกคามดั้งเดิม และภัยคุกคามไม่ตามแบบ ผ่านการดำเนินงาน ดังนี้ การมีโครงการอาสาพัฒนาป้องกันตนเอง (อพป.) โครงการไทยอาสาป้องกันชาติ (ทสปช.) การฝึกกำลังประจำถิ่น มีการจัดตั้งเครือข่ายประชาชน อาทิ หมู่บ้าน อพป. เครือข่ายแจ้งภัยพิบัติในพื้นที่ การจัดตั้งสมาคมทหารกองหนุน และมวลชนอื่นๆ ในจังหวัด การฝึกอบรมผู้นำท้องถิ่นและเยาวชน เป็นต้น รวมทั้งบูรณาการกับหน่วยงานราชการอื่นๆ ในพื้นที่ผ่าน กอ.รมน.จังหวัด

๑.๓.๓ ทภ.๒ ได้มีการจัดทำฐานข้อมูลเครือข่ายภาคประชาชน เพื่อจำแนกประเภทของมวลชน เนื่องจากประชาชนคนเดียวยังสามารถเป็นอาสาสมัครได้หลากหลาย และเมื่อมีการจัดทำฐานข้อมูลจะทำให้สามารถแสวงประโยชน์จากมวลชนแต่ละประเภทได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

๑.๓.๔ ทภ.๒ ได้ร่วมดำเนินการพัฒนาพื้นที่เพื่อเสริมความมั่นคงและการส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ โดยบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ผ่านคณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ (ก.บ.จ.) ซึ่งในส่วนของกองทัพมี มทบ. กอ.รมน. จังหวัด ร่วมดำเนินการ ทั้งนี้ โครงการ พมพ. มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ ลดปัญหาความยากจน และแก้ไขปัญหาความมั่นคงเร่งด่วนในพื้นที่ โดยมีการจัดสร้างโครงสร้างพื้นฐาน การแก้ปัญหาที่ดินทำกิน โดยใช้กลไกของโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคง (โครงการ พมพ.) ดังนี้

(๑) โครงการ พมพ. ที่ดำเนินการแล้วเสร็จจำนวน ๔ โครงการ ได้แก่ ๑) โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงอำเภอนาแห้ว จ.เลย โดยปัจจุบันได้เปลี่ยนไปเป็นศูนย์อำนวยการประสานงานโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงพื้นที่อำเภอนาแห้ว ๒) โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงเฉพาะพื้นที่ป่าดงนาทาม จ.อุบลราชธานี โดยปัจจุบันได้เปลี่ยนไปเป็นศูนย์อำนวยการประสานงานโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงพื้นที่ป่าดงนาทาม ๓) โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงเฉพาะพื้นที่ภูสระดอแก้ว จ.มุกดาหาร และ ๔) โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงเฉพาะพื้นที่ลุ่มน้ำมูล

(๒) โครงการที่อยู่ในระหว่างการขออนุมัติดำเนินการ
อีก ๒ โครงการ คือ ๑) โครงการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงเฉพาะพื้นที่ภูผา
ยล พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๖๔ และ ๒) โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงเฉพาะพื้นที่
รอยต่อจังหวัดศรีสะเกษและจังหวัดอุบลราชธานี พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๖๔

๑.๔ ความท้าทาย/ อุปสรรคในการพัฒนาพื้นที่เพื่อเสริมความมั่นคง
และสร้างความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ

๑.๔.๑ ปัญหาเรื่องปากท้องความเป็นอยู่ของประชาชนมีความ
สำคัญ ซึ่งทำให้เกิดปัญหาด้านความมั่นคงอื่นๆ ตามมา เช่น การบุกรุกพื้นที่
ป่าเพื่อทำกิน การลักลอบค้ายาเสพติดและสิ่งของผิดกฎหมายอื่นๆ เป็นต้น

๑.๔.๒ การสร้างความเข้มแข็งให้ภาคประชาชนในลักษณะของ
การจัดตั้งมวลชนยังมีปัญหา/ อุปสรรค กล่าวคือ การขาดคนวัยแรงงานที่จะ
เป็นอาสาสมัคร โดยส่วนมากเป็นผู้สูงอายุในพื้นที่และผ่านการอบรมในหลาย
โครงการ การอบรมอาสาสมัครต่างๆ ยังมีความซ้ำซ้อนกัน

๑.๔.๓ การใช้ประโยชน์จากมวลชน กนช. (ชมรม/สมาคม
ทหารกองหนุน) ยังไม่สามารถขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรม
เนื่องจากทหารเกณฑ์ที่ปลดประจำการส่วนใหญ่ย้ายไปประกอบอาชีพที่จังหวัด
อื่นไม่ได้กลับไปอยู่ภูมิลำเนา

๑.๔.๔ งบประมาณของกองทัพมีอยู่อย่างจำกัด จึงไม่สามารถ
ฝึกอบรมประชาชนในโครงการต่างๆ ได้อย่างทั่วถึง ทำให้การดำรงสภาพหรือ
รักษาสัมพันธระหว่งทหารกับมวลชนประเภทต่างๆ ทำได้ยาก

๑.๕ ข้อเสนอแนะการพัฒนาพื้นที่เพื่อเสริมความมั่นคงและส่งเสริม
ความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ

๑.๕.๑ การส่งเสริมปัจจัยด้านความเป็นอยู่ การแก้ปัญหาด้าน
เศรษฐกิจ โดยต้องเสริมสร้างประชาชนให้เข้มแข็งและสามารถเลี้ยงตนเอง
ก่อนได้ ให้ความสำคัญกับปัญหาความกินดีอยู่ดีปากท้องของประชาชนเป็น
สำคัญ ซึ่งจะสามารถช่วยบรรเทาปัญหาด้านความมั่นคง การบุกรุกที่ทำกิน
การลักลอบตัดไม้ทำลายป่าได้

๑.๕.๒ การจำแนกประเด็นปัญหาด้านความมั่นคงของพื้นที่ให้มีความชัดเจน เพื่อสามารถระดมทรัพยากรจากหน่วยงานที่มีในพื้นที่นั้นๆ เข้าไปแก้ปัญหาที่จัดลำดับความเร่งด่วนก่อน รวมทั้งควรบูรณาการระหว่างหน่วยงาน โดยให้ใช้กลไกคณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ (ก.บ.จ.) ซึ่งในส่วนของกองทัพมีรองผู้ว่าราชการจังหวัดฝ่ายทหารร่วมเป็นคณะกรรมการฯ ทำให้สามารถใช้ศักยภาพของจังหวัดในการแก้ไขปัญหาเฉพาะพื้นที่

๑.๕.๓ การพัฒนาฐานข้อมูลมวลชนและแผนที่มวลชน เพื่อให้ทราบการกระจายตัวของมวลชนประเภทต่างๆ โดยทหารในพื้นที่ร่วมกับประชาชนและหน่วยงานส่วนท้องถิ่นดำเนินการสำรวจข้อมูลมวลชนและความต้องการของประชาชนด้วยการเข้าถึงแต่ละบ้าน รวมทั้งควรมีการฝึกอบรมผู้นำท้องที่อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อดำรงสภาพความสัมพันธ์ระหว่างทหารกับมวลชนในพื้นที่และแก้ปัญหาให้กับประชาชนได้อย่างแท้จริง

๒. สำนักงานพัฒนาภาค ๕ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา จ.นครราชสีมา

๒.๑ สำนักงานพัฒนาภาค ๕ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา (สนภ.๕ นทพ.) ตั้งอยู่ที่ บ้านหลุมหิน ต.ภูหลวง อ.ปักธงชัย จ.นครราชสีมา มี ผอ.สนภ.๕ อัคราพลตรี เป็นผู้รับผิดชอบ โดย สนภ.๕ มีพื้นที่รับผิดชอบภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง รวม ๑๐ จังหวัด โดยมีหน่วยปฏิบัติหลัก คือ นพค.๕๑-๕๖ ได้แก่ นพค.๕๑ (อำนาจเจริญ) นพค.๕๒ (บุรีรัมย์) นพค.๕๓ (ศรีสะเกษ) นพค.๕๔ (สุรินทร์) นพค.๕๕ (ชัยภูมิ) นพค.๕๖ (อุบลราชธานี) โดยในแต่ละนพค. มี ผบ.นพค. เป็นผู้รับผิดชอบ รวมทั้งมีหน่วยช่างพัฒนา และสถานีวิทยุกระจายเสียง ๙๒๑

๒.๒ สนภ.๕ นทพ. มีภารกิจ คือ มีหน้าที่วางแผน อำนวยการประสานงาน และดำเนินการเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ ด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจิตวิทยาในท้องถิ่นทุรกันดาร รวมทั้งการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ที่กำหนด ตลอดจนปฏิบัติการอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

๒.๓ บทบาทและหน้าที่ของ สนภ.๕ นทพ. ในภารกิจการพัฒนาพื้นที่ เพื่อเสริมความมั่นคงและการส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ ได้ดำเนินการภายใต้ ๔ ประเด็นยุทธศาสตร์ของ นทพ. ได้แก่ ๑) เกิดทุนสถาบันพระมหากษัตริย์ ๒) พัฒนาศักยภาพของคน ชุมชน พื้นที่ให้เกื้อกูลต่อการผนึกกำลังป้องกันประเทศ ๓) สนับสนุนการแก้ไขปัญหาสำคัญเร่งด่วนของชาติ และ ๔) การพัฒนาองค์กร ดังนี้

๒.๓.๑ เกิดทุนสถาบันพระมหากษัตริย์ ได้แก่ ๑) ศูนย์การเรียนรู้เฉลิมพระเกียรติ ๘๔ พรรษา หน่วยบัญชาการทหารพัฒนาเขตใต้เพิ่มหาราชันย์ จำนวน ๑๕ ศูนย์ ๒) โครงการหมู่บ้านตัวอย่างตามรอยเท้าพ่อ โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช อันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) และ ๓) การจัดกิจกรรมจิตอาสาเราทำความดีด้วยหัวใจ

๒.๓.๒ พัฒนาศักยภาพของคน ชุมชน พื้นที่ ให้เกื้อกูลต่อการผนึกกำลังป้องกันประเทศ ได้แก่ การดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการประจำปี ในงานพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน จำนวน ๓๘๗ โครงการ ในงานต่างๆ ดังนี้ งานสร้างเส้นทางคมนาคม. งานจัดหาน้ำกินน้ำใช้. งานพัฒนาและช่วยเหลือประชาชน และงานเกษตรผสมผสาน

๒.๓.๓ สนับสนุนการแก้ไขปัญหาสำคัญเร่งด่วนของชาติ ได้แก่

(๑) การสนับสนุนนโยบายรัฐบาลในการช่วยเหลือเกษตรกรชาวสวนยางพารา อาทิ การสร้างถนนลาดยาง การปุ๋ยระน้ำด้วยยางพารา และลานคอนกรีตเสริมเหล็กถนนกประสงค์จากน้ำยางธรรมชาติ

(๒) การสนับสนุนเกษตรกรเพื่อแก้ไขปัญหาราคาข้าวเปลือกตกต่ำ

(๓) การดำเนินการตามโครงการประชารัฐร่วมกับส่วนราชการ ภาคเอกชน ประชาชนในพื้นที่ อาทิ โครงการประชารัฐตุ้มโฮม สัมผัสคีประเพณีลงแขกเกี่ยวข้าว. โครงการจิตอาสาเพื่ออนุรักษ์ธรรมชาติ

โคราช-ชัยภูมิ ปลูกป่า สร้างฝาย ถวายพ่อ และโครงการตลาดประชารัฐคน
ไทยยิ้มได้

(๔) การดำเนินการตามโครงการ “ไทยนิยมยั่งยืน”
ตามแนวทางโครงการประชารัฐ

(๕) สถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ๓ ศูนย์
เป้าหมายรวม ๔๐๐ คน

(๖) การฝึกอบรมผู้นำเยาวชนเพื่อสันติภาพกองบัญชาการ
กองทัพไทย

(๗) ศูนย์บรรเทาสาธารณภัย สำนักงานพัฒนาภาค ๕
หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา โดยปฏิบัติภารกิจในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย
ในพื้นที่รับผิดชอบทั้งภัยแล้ง อัคคีภัย ภัยหนาว และการดำเนินงานตาม
นโยบาย ผบ.ทสส. โครงการปันน้ำใจให้กับราษฎรผู้ยากจน

๒.๓.๔ สนภ.๕ นทพ. การบูรณาการแผนงานร่วมกับหน่วยงาน
ในพื้นที่ ได้แก่ มีการประสานแผนงานร่วมกับกองกำลังป้องกันชายแดน อาทิ
การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานสนับสนุนกองกำลังป้องกันชายแดนก่อสร้าง
เส้นทางยุทธวิธี กองกำลังสุรนารี ที่ เนิน ๕๒๒ - เนิน ๖๐๐ บ้านน้ำเย็น
หมู่ ๖ ต.โขง อ.น้ำเย็น จ.อุบลราชธานี ระยะทาง ๓.๔๓๓ กม. เป็นต้น มีการ
ประสานงานส่วนราชการ/ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมีการจัดทำเวที
ประชาคมร่วมกับประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งมีการตรวจสอบความซ้ำซ้อนของ
แผนงาน/ โครงการกับหน่วยงานอื่น

๒.๔ ความท้าทาย/ อุปสรรค ในการพัฒนาพื้นที่เพื่อเสริมความมั่นคง
และสร้างความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ

๒.๔.๑ มาตรฐานงานก่อสร้างเส้นทางคมนาคมที่รับน้ำหนัก
ได้ ๒๕ ตัน ซึ่งจะต้องใช้งบประมาณที่มากขึ้นหากต้องการเส้นทางคมนาคม
ที่มีมาตรฐานที่ดีกว่านี้

๒.๔.๒ ภัยคุกคามในรูปแบบปัจจุบันไม่สามารถแยกได้ชัดเจน มีความเชื่อมโยงในทุกมิติ และสามารถขยายวงกว้างได้อย่างรวดเร็ว หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเพียงหน่วยงานเดียวอาจไม่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างเบ็ดเสร็จครบถ้วน

๒.๕ ข้อเสนอแนะการพัฒนาพื้นที่เพื่อเสริมความมั่นคงและส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ

๒.๕.๑ การดำเนินงานภายใต้โครงการไทยนิยมยั่งยืน เป็นช่องทางที่ดีในการแก้ปัญหาให้ตรงกับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง เนื่องจากมีการจัดทำเวทีประชาคมในแต่ละหมู่บ้านเพื่อรับฟังความคิดเห็นและความต้องการของประชาชน

๒.๕.๒ สนภ.๕ นทพ. มีขีดความสามารถในการดำเนินงานได้อย่างเต็มที่ภายใต้ภารกิจ งบประมาณ และกำลังพลที่มีอยู่ในปัจจุบัน และสามารถบริหารจัดการในกรณีทิ้งงบประมาณออกไม่ตรงหวังได้

๓. กองกำลังสุรนารี จ.สุรินทร์

๓.๑ กองกำลังสุรนารี/กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค ๒ ส่วนแยก ๒ (กกล.สุรนารี/ กอ.รมน.ภาค ๒ สย.๒) มีพื้นที่รับผิดชอบประกอบด้วยพื้นที่ชายแดน ๕ จังหวัด ๒๑ อำเภอของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง คือ จ.บุรีรัมย์ จ.สุรินทร์ จ.ศรีสะเกษ จ.อุบลราชธานี และ จ.อำนาจเจริญ ระยะทางตามแนวชายแดน ประมาณ ๗๕๐ กิโลเมตร พื้นที่ชายแดนที่เป็นพื้นดิน เป็นเทือกเขาพนมดงรัก ความยาวประมาณ ๕๖๒ กิโลเมตร พื้นที่ชายแดนที่เป็นพื้นน้ำเป็นแม่น้ำโขง ความยาวประมาณ ๑๘๘ กิโลเมตร จากแนวชายแดนเข้ามา ๕-๑๐ กิโลเมตร ได้ควบคุมให้เป็นพื้นที่ป่าไม้ชายแดนซึ่งยังคงมีความอุดมสมบูรณ์ โดยประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติ ๖ แห่ง เขตวนอุทยาน ๕ แห่ง เขตป่าสงวน ๑๘๘ แห่ง และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ๖ แห่ง

๓.๒ ปัญหาสำคัญในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่

๓.๒.๑ ปัญหาความไม่ชัดเจนของเส้นเขตแดน ได้แก่ ปัญหาเส้นเขตแดนทางบกด้าน สปป.ลาว ๔ พื้นที่ คือ ห้วยจ่านัก ช่องเม็ก บ้านทุ่งหนองบัว และช่องตาอุ ปัญหาเส้นเขตแดนทางน้ำด้าน สปป.ลาว และปัญหาเกาะดอน ๑๒ พื้นที่ เช่น ดอนเทียน ดอนทม ดอนจั่ว และดอนมะเกลือ เป็นต้น ปัญหาเส้นเขตแดนด้าน กพข. จำนวน ๑๑ พื้นที่ เช่น ตาควย ช่องสง่า ช่องสายตะกู เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ได้มีการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนร่วมทางบกพร้อมกัน

๓.๒.๒ ปัญหาทุ่นระเบิด จากการสู้รบในอดีตที่ผ่านมาทำให้บริเวณชายแดนยังมีทุ่นระเบิดหลงเหลืออยู่จำนวนหนึ่ง ซึ่งได้มีการดำเนินการเก็บกู้ทุ่นระเบิด โดยมีแผนในปี ๖๑ คือ ปรับลดในพื้นที่ จ.อุบลราชธานี และศรีสะเกษ จำนวน ๑๖ พื้นที่ โดยมีความร่วมมือในการเก็บกู้ทุ่นระเบิดภายใต้ “ภาคีความร่วมมือการเก็บกู้ทุ่นระเบิดตามแนวชายแดน ไทย - ลาว. ไทย - กพข. โดย นปท.๓ และ ๓ องค์กร NGOs” ได้แก่ องค์กรความช่วยเหลือแห่งประชาชนชาวนอร์เวย์ สมาคมเก็บกู้ทุ่นระเบิดพลเรือนไทย มูลนิธิแห่งมิตรภาพ

๓.๒.๓ ปัญหาการกระทำผิดเงื่อนไขชายแดน ได้แก่ ปัญหา ยาเสพติด ปัญหาการกระทำผิด พ.ร.บ.ป่าไม้ ปัญหาการกระทำผิด พ.ร.บ.คนเข้าเมือง ปัญหาสินค้าหนีภาษี

๓.๓ บทบาทและหน้าที่ของ กกล.สุรนารี ในภารกิจการพัฒนาพื้นที่ เพื่อเสริมความมั่นคงและการส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ โดย กกล.สุรนารี มีพันธกิจ ๓ ประการ คือ (๑) การเฝ้าตรวจและป้องกันชายแดน (๒) การจัดระเบียบพื้นที่ชายแดนและการแก้ไขปัญหาความมั่นคงในพื้นที่ชายแดน และ (๓) การประสานความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน ดังนี้

๓.๓.๑ การเฝ้าตรวจและป้องกันชายแดน ดำเนินการภายใต้แผนแม่บทการเฝ้าตรวจและป้องกันชายแดน

๓.๓.๒ การจัดระเบียบพื้นที่ชายแดนและการแก้ไขปัญหาความ
มั่นคงในพื้นที่ชายแดน ดังนี้

(๑) แผนแม่บทการสนับสนุนในพื้นที่ชายแดนอีสาน
ตอนล่าง โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น พื้นที่ขอบชายแดน พื้นที่หมู่บ้านติดแนว
ชายแดน และพื้นที่ตอนใน

(๒) แผนแม่บทการเฝ้าตรวจและป้องกันชายแดน
โดยมีจุดผ่านแดนถาวร ๔ แห่ง ได้แก่ จุดผ่านแดนถาวร บ.ปากแซง
อ.นาตาล จ.อุบลราชธานี จุดผ่านแดนถาวรช่องเม็ก อ.สิรินธร จ.อุบลราชธานี
จุดผ่านแดนถาวรช่องสะง่า อ.ภูสิงห์ จ.ศรีสะเกษ และจุดผ่านแดนถาวรช่องจอม
อ.กาบเชิง จ.สุรินทร์ ซึ่งมีแนวทางการจัดระเบียบจุดผ่านแดน ๖ กลุ่มงาน
ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการพื้นที่ ด้านการจัดระเบียบร้านค้า ด้านสิ่งแวดล้อม
ด้านการจัดเก็บภาษี ด้านการจัดระเบียบคน และด้านการจัดระเบียบรถ

๓.๓.๓ การประสานความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยม
ีการพบปะพัฒนาสัมพันธ์ การให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ อาทิ

(๑) โครงการหมู่บ้านเข้มแข็งคู่ขนานตามแนวชายแดน
เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับประชาชนของทั้งประเทศ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
และการส่งเสริมวัฒนธรรม

(๒) โครงการปลูกป่าอาเซียน เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์
ผืนป่าตามแนวชายแดนให้กับประชาชนทั้งสองประเทศ

(๓) การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่
ชายแดน

(๔) การฝึกพร้อมกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ฝึกการ
ปฐมพยาบาล ฝึกการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม/บรรเทาสาธารณภัย

(๕) การลาดตระเวนร่วมกับประเทศเพื่อนบ้าน

๓.๓.๔ กกล.สุรนารี ดำเนินการกิจกรรม/ โครงการต่าง ๆ ด้านการส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อความมั่นคงของชาติ ให้กับประชาชนในพื้นที่ภายใต้โครงการจัดระบบป้องกันเพื่อจัดระเบียบพื้นที่ ชายแดน ดังนี้

(๑) หมู่บ้านติดแนวชายแดน มีโครงการฝึกกำลัง ประชาชน เพื่อใช้กำลังประชาชนสนับสนุนงานทางการทหาร เช่น การฝึกอบรม กำลังประชาชนตำบลชายแดน ๓ รุ่น ๙๐ คน การฝึกอบรมเยาวชนตำบล ชายแดน ๒ รุ่น ๖๐ คน การฝึกอบรมพัฒนาสัมพันธ์ผู้นำชุมชน ๑ รุ่น ๓๐ คน

(๒) พื้นที่ตอนใน มีโครงการพัฒนากลุ่มประชาชน ก้าวสู่ไทยแลนด์ ๔.๐ โครงการที่ทหารสานฝันเยาวชนรวมพลังก้าวสู่ไทยแลนด์ ๔.๐ และโครงการที่ทหารสานฝันสู่ทำเนียบรัฐบาล เพื่อให้เยาวชนในพื้นที่ ได้รับโอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียม มีทัศนคติที่ดีต่อสถาบันหลักของชาติ การสร้างกลุ่มเครือข่ายเยาวชนที่มีคุณภาพ

(๓) การฝึกอบรมมวลชนส่งเสริมความเข้มแข็งภาค ประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ อบรมตามแผนงาน ๘ หลักสูตร ๓๓ รุ่น มีมวลชนเป้าหมาย ๒,๒๙๐ คน การฝึกอบรมผู้นำชุมชนเข้มแข็ง ๒ รุ่น ๖๐ คน

๓.๓.๕ โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงพื้นที่รอยต่อจังหวัด ศรีสะเกษและจังหวัดอุบลราชธานี (โครงการ พมพ.) มีเป้าหมายพัฒนาพื้นที่ ๒ พื้นที่ คือ

(๑) บริเวณช่องชำเตต บ.โคกขามป้อม ต.ภูผาหมอก อ.กันทรลักษ์ จ.ศรีสะเกษ

(๒) บริเวณช่องอานม้า บ.น้ำยี่น ต.โฆง อ.น้ำยี่น จ.อุบลราชธานี ครอบคลุม ๔ ตำบล ๓ อำเภอ ได้แก่ ต.เสาชงชัย และ ภูผาหมอก อ.กันทรลักษ์ จ.ศรีสะเกษ. ต.โคกสะอาด อ.น้ำขุ่น และ ต.โฆง อ.น้ำยี่น จ.อุบลราชธานี โดยในระยะแรกได้ดำเนินโครงการ ดังนี้ (๑) สถานีสูบน้ำด้วย

ไฟฟ้าพร้อมระบบส่งน้ำ ห้วยขนุน - ชำแต (๒) โครงการสร้างสถานีสูบน้ำด้วยระบบไฟฟ้าพร้อมระบบส่งน้ำ ชำแต - บ.หนองหว่า ทั้งนี้ การดำเนินการดังกล่าว เป็นไปตามยุทธศาสตร์ที่ ๑ การจัดระเบียบพื้นที่ชายแดน. ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาคุณภาพชีวิต และยุทธศาสตร์ที่ ๓ การบูรณาการร่วมกับส่วนราชการในพื้นที่พัฒนาเสริมความมั่นคง

๓.๔ ความท้าทาย/อุปสรรคในการพัฒนาพื้นที่เพื่อเสริมความมั่นคงและสร้างความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ

๓.๔.๑ หน่วยงานราชการต่าง ๆ ในพื้นที่ยังขาดการบูรณาการการทำงานระหว่างกัน

๓.๔.๒ ปัญหาปากท้องของประชาชนมีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งให้ภาคประชาชน ซึ่งหากประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ภาครัฐสามารถสร้างจิตอาสา/ มวลชนที่เข้มแข็งให้ร่วมกันดูแลท้องที่ เป็นหูเป็นตาให้ส่วนราชการต่าง ๆ เพื่อเสริมการปฏิบัติงานบางประการของหน่วยงานราชการได้

๓.๕ ข้อเสนอแนะการพัฒนาพื้นที่เพื่อเสริมความมั่นคงและส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ

๓.๕.๑ ควรมีนโยบายที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันตั้งแต่ในระดับรัฐบาลลงมาถึงพื้นที่

๓.๕.๒ การบูรณาการในพื้นที่/ จังหวัดมีความสำคัญมากซึ่งหน่วยงานราชการทุกระดับในจังหวัด ควรมีช่องทางในการพบปะหารือและปรับการทำงานให้สอดคล้องกัน

๔. การสำรวจสถานะแวดล้อมในพื้นที่ จ.สุรินทร์ จ.ศรีสะเกษ

๔.๑ ที่ทำการปกครองอำเภอกาบเชิง จ.สุรินทร์

๔.๑.๑ การฝึกอบรมผู้นำชุมชนตำบลชายแดน อ.กาบเชิง จ.สุรินทร์ โดยมี พ.อ.กำจร พิมพ์เกาะ รอง ผบ.ฉก.๒ ส่วนราชการอื่น ๆ และผู้นำชาวบ้านใน อ.กาบเชิง ที่เคยได้รับการฝึกอบรมจาก ขป.กร.กกล.สุรนารี ให้การต้อนรับ ตอบข้อซักถาม และให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

๔.๑.๒ จากการสอบถามจากภาคประชาชนที่เป็นผู้นำชุมชนที่เคยได้รับการฝึกฯ พบว่า การฝึกฯ ดังกล่าวเป็นประโยชน์ ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจถึงเรื่องภัยคุกคามต่าง ๆ สามารถช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ภาครัฐในการสอดส่องดูแลความสงบเรียบร้อยในหมู่บ้าน

๔.๑.๓ ปัญหาที่พบในหมู่บ้าน ได้แก่ การบุกรุกที่ดินเขตอุทยานเพื่อทำกิน การลักลอบตัดไม้มาเผาถ่าน การขาดแคลนแหล่งน้ำ และปัญหา ยาเสพติด อย่างไรก็ตาม ได้มีหน่วยงานราชการเข้ามาช่วยแก้ปัญหาดังกล่าว ร่วมกันกับประชาชนในพื้นที่ อาทิ กรมทรัพยากรน้ำและ อบต. ได้เข้ามา ชูจุดเจาะน้ำบาดาลเพื่อบรรเทาความเดือดร้อน โครงการ ๒๕ ตาสับปะรด เพื่อเฝ้าระวังปัญหา ยาเสพติด และการลักลอบตัดไม้ เป็นต้น

๔.๑.๔ ประชาชนในพื้นที่เห็นว่าโครงการไทยนิยมยั่งยืน จะสามารถเข้ามาช่วยเหลือชาวบ้านในพื้นที่ได้อย่างตรงความต้องการ และควรมีการฝึกอบรมด้านอาชีพเพิ่มเติม เช่น การเลี้ยงวัว-ไก่พื้นเมือง เป็นต้น

๔.๒ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลไพรพัฒนา ต.ไพรพัฒนา อ.ภูสิงห์ จ.ศรีสะเกษ

๔.๒.๑ การสังเกตการณ์ “การฝึกกำลังประชาชนตำบลชายแดน” ณ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลไพรพัฒนา อ.ภูสิงห์ โดยมี พ.อ.บุญเสริม บุญบำรุง รอง ผบ.ฉก.๓ คณะ ชป.กร.กกล.สุรนารี และตัวแทนส่วนราชการให้การต้อนรับ บรรยายสรุปและตอบข้อซักถาม

๔.๒.๒ จากการสังเกตการณ์การฝึกฯ พบว่า การฝึกฯ มีทั้ง ทฤษฎีและปฏิบัติการใช้อาวุธ เพื่อให้สร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชน รวมทั้ง สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชาติไทย การปลูกฝังอุดมการณ์ รักชาติ และสามารถนำประชาชนที่ผ่านการฝึกไปใช้ในภารกิจเฝ้าระวังหมู่บ้าน การร่วมในด้านตรวจหมู่บ้านเพื่อเฝ้าระวังการลักลอบทำผิดกฎหมาย โดยประชาชนที่เข้าร่วมการฝึกครั้งนี้เป็นผู้นำหมู่บ้าน ที่สามารถจะนำไป ขยายผลต่อให้กับลูกบ้านได้ต่อไป ทั้งนี้ ในห้วงที่เกิดความไม่สงบตามแนว

ชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน ประชาชนที่ผ่านการฝึกได้เข้าร่วมเป็นชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน ในการเฝ้าระวัง/ เฝ้าทรัพย์สินเนื่องจากมีการอพยพของชาวบ้านไปยังพื้นที่ปลอดภัย

๔.๒.๓ ปัญหาที่พบในหมู่บ้านที่อาจนำไปสู่ผลกระทบด้านความมั่นคงในอนาคต ได้แก่ ปัญหาที่ดินทำกินที่ปัจจุบันยังไม่มีเอกสารสิทธิ์ การบุกรุกเขตป่าสงวนเพื่อทำกิน รวมทั้งปัญหาตามแนวชายแดนระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน

๔.๒.๔ การฝึกอบรมของ ชป.กร.กกล.สุรนารี ถึงแม้จะมีงบประมาณที่จำกัด ทำให้ไม่สามารถฝึกอบรมให้กับประชาชนในตำบลนั้นๆ ได้อย่างทั่วถึง แต่ถือเป็นการพบปะเพื่อดำรงความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนและฝ่ายทหาร เพื่อคงฐานมวลชนและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้กับประชาชน ทั้งนี้ โครงการไทยนิยมยั่งยืนสามารถช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชนในพื้นที่ได้ตรงตามความต้องการ

๔.๓ อ่างเก็บน้ำห้วยขยูน ต.ภูผาหมอก อ.กันทรลักษ์ จ.ศรีสะเกษ

๔.๓.๑ การสำรวจสภาพแวดล้อมอ่างเก็บน้ำห้วยขยูน อ.กันทรลักษ์ จ.ศรีสะเกษ ภายใต้โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงพื้นที่รอยต่อศรีสะเกษและอุบลราชธานี โดยมี พ.อ.ประจวบ มูลประดับ รอง ผบ.ฉก. ๑ ผู้แทน นพค.๕๓ ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ทั้งฝ่ายปกครอง เจ้าหน้าที่ป่าไม้ ชลประทาน และผู้นำชุมชน ประชาชนในพื้นที่ ให้การต้อนรับ บรรยายสรุปตอบข้อซักถาม และให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

๔.๓.๒ โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงเฉพาะพื้นที่ (โครงการพมพ.) ซึ่งขณะนั้น ต.ภูผาหมอก อ.กันทรลักษ์ จ.ศรีสะเกษ เป็นพื้นที่ชายแดนที่ยังมีปัญหาเส้นเขตแดนในอีกหลายจุด รวมทั้งมีปัญหาการรุกกล้าที่ทำกินของประชาชนในพื้นที่ ดังนั้น จึงมีแนวคิดในการพัฒนาพื้นที่เพื่อประโยชน์ในมิติทั้งความมั่นคงและมิติทางสังคม โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ (๑) การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ประชาชน และชายแดน (๒) การจัดระเบียบ

และพัฒนาพื้นที่ชายแดน (๓) การยกระดับรายได้และช่วยเหลือประชาชน (๔) การเสริมความมั่นคงเพื่อเป็นลู่ทางแนวข้าศึก

๔.๓.๓ โครงการ พมพ. ได้ดำเนินการตั้งแต่ปี ๒๕๕๗ โดยมี ๒ โครงการที่กรมชลประทานเป็นผู้รับผิดชอบหลัก คือ (๑) โครงการสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าพร้อมระบบส่งน้ำ ห้วยขนุน - ซ้ำแต (๒) โครงการสร้างสถานีสูบน้ำด้วยระบบไฟฟ้าพร้อมระบบส่งน้ำ ซ้ำแต - บ.หนองหัวว่า ซึ่งในมิติทางความมั่นคงสามารถใช้เป็นกุดกรดถึง เพื่อป้องกันการรุกรานของประเทศเพื่อนบ้าน ส่วนในมิติทางสังคม สามารถนำมาใช้เป็นสถานีสูบน้ำเพื่อการเกษตรให้กับประชาชนในหมู่บ้าน

๔.๓.๔ ปัญหาที่พบจากโครงการ พมพ. คือ การไม่ได้รับงบประมาณอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงาน ทำให้โครงการต่อเนื่องเกิดความล่าช้า และยังไม่สามารถส่งมอบให้กับ อบต.เพื่อใช้ประโยชน์ ทั้งนี้ ปัจจุบันพบว่าบริเวณพื้นที่ดังกล่าวประสบปัญหาความแห้งแล้ง เนื่องจากพื้นที่เหนือน้ำมีฝายที่กั้นน้ำไว้สำหรับการเกษตรจำนวนมาก ทำให้แหล่งน้ำด้านล่างตื้นเขิน และสินค้าเกษตรมีราคาตกต่ำ รวมทั้งในบางพื้นที่ยังขาดถนนที่เชื่อมต่อระหว่างพื้นที่สายหลักและพื้นที่การเกษตร

๔.๓.๕ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

(๑) ควรมีการพัฒนาแหล่งน้ำ ถนน และแหล่งท่องเที่ยวระดับตำบล เพื่อให้เกิดการสร้างรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่ ถือเป็นการพัฒนาเพื่อลดปัญหาด้านความมั่นคง และการแก้ปัญหาที่ดินทำกินที่ยังมีความทับซ้อนกับอุทยาน เพื่อป้องกันปัญหาการบุกรุกของประชาชนเข้าไปใช้พื้นที่ของอุทยานและป่าสงวน

(๒) ควรใช้กลไกในระดับจังหวัดในการบริหารจัดการทั้งในด้านงบประมาณ การระบุพื้นที่ การระบุหน่วยงานรับผิดชอบหลัก รวมทั้งเพื่อการแก้ปัญหาในการประสานระหว่างหน่วยงานในพื้นที่ ทั้งนี้ เนื่องจากพื้นที่ชายแดนมีหลายหน่วยงานเป็นผู้รับผิดชอบ อาทิ พื้นที่อุทยาน

พื้นที่ทหาร พื้นที่ป่าไม้ ซึ่งการใช้ประโยชน์ในพื้นที่จะต้องขออนุญาตจากหลายหน่วยงาน ดังนั้น หากใช้กลไกระดับจังหวัดเป็นเวทีกลางในการประสานงานจะสามารถลดช่องว่างในการประสานงานและความล่าช้าได้ นอกจากนี้ กลไกในระดับหมู่บ้านผ่านโครงการไทยนิยมยั่งยืน จะเป็นเวทีประชาคมที่สะท้อนความต้องการของประชาชนในหมู่บ้านได้อย่างแท้จริง

(๓) การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงสามารถสร้างชุมชนให้เข้มแข็งได้ เมื่อเศรษฐกิจชุมชนดี มีพื้นที่ในการดำรงชีวิต มีความอยู่ดีกินดีของประชาชน และห่วงแหนถิ่นฐานภูมิลำเนา เมื่อมีการประสานขอความร่วมมือในการเป็นจิตอาสา การทำงานเพื่อส่วนรวมจากหน่วยงานราชการก็สามารถไปช่วยเหลือได้โดยไม่ต้องกังวลเรื่องปัญหาปากท้อง ซึ่งเป็นการลดเงื่อนไขด้านปัญหาความมั่นคงได้อีกด้วย

ศศย.สปท./ ๒๑ มี.ค.๖๑

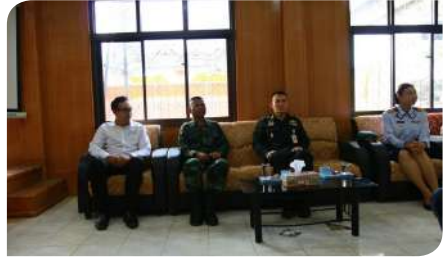
ภาพประกอบการเดินทางเข้าพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลสนับสนุนการวิจัย
ระหว่างวันที่ ๑๒ - ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๑
ณ จ.นครราชสีมา จ.สุรินทร์ และ จ.ศรีสะเกษ

วันที่ ๑๒ มี.ค.๖๑ คณะนักวิจัย กศย.ศศย.สพท.
นำโดย พ.อ.นิรุจ ดวงปัญญา ผอ.กศย.ศศย.สพท.
ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลสนับสนุนงานวิจัย
ณ ทภ.๒ และ สนภ.๕ นทพ. จ.นครราชสีมา

วันที่ ๑๓ มี.ค.๖๑ คณะนักวิจัย กศย.ศศย.สปท.
นำโดย พ.อ.นิรุจ ดวงปัญญา ผอ.กศย.ศศย.สปท.
ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลสนับสนุนงานวิจัย ณ กกล.สุรนารี และ
ที่ทำการปกครองอำเภอกาบเชิง จ.สุรินทร์

วันที่ ๑๔ มี.ค.๖๑ คณะนักวิจัย กศย.ศศย.สปท. นำโดย พ.อ.นิรุจ ดวงปัญญา
 ผอ.กศย.ศศย.สปท. ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลสนับสนุนงานวิจัย ณ ที่ทำการ
 องค์การบริหารส่วนตำบลไพรพัฒนา ต.ไพรพัฒนา อ.ภูสิงห์ จ.ศรีสะเกษ
 และ อ่างเก็บน้ำห้วยขนุน ต.ภูพามหมอก อ.กันทรลักษ์ จ.ศรีสะเกษ

ภาคผนวก ก
ศูนย์ศึกษาวิทยาศาสตร์
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

สรุปผลการประชุมวิชาการ ศูนย์ศึกษาวิทยาศาสตร์ ครั้งที่ ๒/ ๒๕๖๑
เรื่อง “การส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ”
ระหว่างวันที่ ๙ - ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑ เวลา ๐๘๐๐ - ๑๖๐๐
ณ โรงแรม เดอะ เวิลด์ อ.อรัญประเทศ จ.สระแก้ว

ประธาน

พล.ต. อภิศักดิ์ สมบัติเจริญนนท์ ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาวิทยาศาสตร์
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

ปาฐกถาพิเศษ

นายพรพจน์ เพ็ญพาส ผู้ว่าราชการจังหวัดสระแก้ว

วิทยากรอภิปรายเป็นคณะ

นายปฐมพล เย็นอาคาร

นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ
สำนักนโยบายและแผน สำนักปลัดกระทรวง
มหาดไทย

พ.อ. เทพพิทักษ์ นิมิตร

รองเสนาธิการ กองกำลังบูรพา

นายอำนาจ ทงกัก

ประธานกรรมการกลุ่มสหกรณ์โคนม

วังน้ำเย็น และที่ปรึกษาakitติมศักดิ์

สภาอุตสาหกรรม จังหวัดสระแก้ว

นายพัฒนา พรหมเผ่า

ผู้ใหญ่บ้านคลองอารางและประธานมูลนิธิ

อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.)

จังหวัดสระแก้ว

ผู้ดำเนินรายการ

น.อ.หญิง จุฬารัตน์ เพชรวิเศษ

รองผู้อำนวยการกองศึกษาวิจัย
ทางยุทธศาสตร์และความมั่นคง
ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ฯ

ร.ท.หญิง นันทิยา ทองคนารักษ์ ร.น. นักวิจัยศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ฯ

สรุปสาระสำคัญ

๑. การปรากฏภาพพิเศษจาก นายพรพจน์ เพ็ญพาส ผู้ว่าราชการจังหวัด
สระแก้ว เรื่อง “ไทยนิยมยั่งยืนเพื่อเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชน”

๑.๑ ความเป็นมาของโครงการไทยนิยม ยั่งยืน

๑.๑.๑ จากมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๖ ม.ค.๖๑ เห็นชอบ
ตามที่นายกรัฐมนตรีเสนอให้การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่เพื่อเสริมสร้าง
ความมั่นคงของชาติไปสู่การปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต
ของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม กรอบหลักในการดำเนินการเพื่อการมีส่วนร่วม
ในการพัฒนาประเทศไทยสู่ความยั่งยืน ประกอบด้วย ๑๐ เรื่องหลัก
คือ (๑) สัญญาประชาคมผูกใจไทยเป็นหนึ่ง (๒) คนไทยไม่ทิ้งกัน (๓) ชุมชน
อยู่ดีมีสุข (๔) วิถีไทยวิถีพอเพียง (๕) รู้สิทธิ รู้หน้าที่ รู้กฎหมาย (๖) รู้กลไก
การบริหารราชการ (๗) รู้รักประชาธิปไตยไทยนิยม (๘) รู้เท่าทันเทคโนโลยี
(๙) ร่วมแก้ไขปัญหายาเสพติด และ (๑๐) งานตามภารกิจของทุกหน่วยงาน

๑.๑.๒ พื้นที่ดำเนินการครอบคลุมทุกพื้นที่ทั่วประเทศ ๗๖
จังหวัด ๘๗๘ อำเภอ และพื้นที่กรุงเทพมหานคร ๕๐ เขต โดยได้จัดทีม
ขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน รวมจำนวน ๗.๖๖๓
ทีม ครอบคลุมพื้นที่ดำเนินการ ๘๓.๑๕๑ แห่ง

๑.๒ ขั้นตอนการดำเนินงานของโครงการไทยนิยม ยั่งยืน

๑.๒.๑ จังหวัดสระแก้วได้จัดประชุมถ่ายทอดนโยบายแนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน เมื่อวันที่ ๑๖ ก.พ.๖๑ ณ หอประชุมปางสีดา ศาลากลางจังหวัดสระแก้ว โดยมีกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมประชุม จำนวน ๙๖๐ คน ประกอบด้วย คณะกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศฯ ระดับจังหวัด จำนวน ๕๖ ราย คณะกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศฯ ระดับอำเภอ จำนวน ๒๔๐ ราย และทีมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศฯ จำนวน ๖๖๔ ราย

๑.๒.๒ การจัด Kick Off เมื่อวันที่ ๒๑ ก.พ.๖๑ จำนวน ๖๐ หมู่บ้าน/ชุมชน โดยการจัดกิจกรรม การจัดเวทีเพื่อค้นหาปัญหา/ความต้องการของหมู่บ้านและชุมชน มีการนำเสนอองค์ความรู้ตามกรอบงาน รวมทั้งมีการสรุปการจัดเวทีและเชื่อมโยงการจัดเวทีครั้งต่อไป

๑.๒.๓ ผลจากการจัดเวที สรุปได้ดังนี้

(๑) เวทีครั้งที่ ๑ ได้ทำการสอบถามความเป็นอยู่/การประกอบอาชีพ (การปรับทุกข์ผูกมิตร) ระหว่างวันที่ ๒๑ ก.พ. - ๒๐ มี.ค. ๖๑ จำนวน ๙ อำเภอ ๖๐ ทีม ๗๓๑ หมู่บ้าน ๓๙ ชุมชน (รวม ๗๗๐ หมู่บ้าน/ชุมชน) มีผู้เข้าร่วมเวทีจำนวน ๘๑.๕๘๖ ราย พบว่าปัญหาความต้องการจากการจัดเวที ๕ อันดับแรก ได้แก่ ถนน ไฟฟ้า น้ำใช้ น้ำเพื่อการเกษตร และการฝึกอาชีพ

(๒) เวทีครั้งที่ ๒ เพื่อสร้างความตื่นรู้ในสิทธิหน้าที่ และการอยู่ร่วมกัน ระหว่างวันที่ ๒๑ มี.ค. - ๑๐ เม.ย.๖๑ จำนวน ๙ อำเภอ ๖๐ ทีม ๗๓๑ หมู่บ้าน ๓๙ ชุมชน (รวม ๗๗๐ หมู่บ้าน/ชุมชน) มีผู้เข้าร่วมเวทีจำนวน ๗๗.๒๙๘ ราย พบว่าผู้เข้าร่วมเวทีมีความตื่นตัว และให้ความร่วมมือในการพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน ได้รับรู้ถึงการบริหารงบประมาณและเกิดประโยชน์ต่อหมู่บ้าน/ชุมชน รวมทั้งประชาชนรับรู้ถึงหลักประชาธิปไตยและหลักธรรมาภิบาล สิทธิหน้าที่ และการเป็นพลเมืองที่ดี และเกิดกิจกรรมที่หมู่บ้าน/ชุมชน สามารถ

ดำเนินการได้ และร่วมลงมือปฏิบัติ เช่น การแก้ไขปัญหายาเสพติด การกำจัด สิ่งปฏิกูลในหมู่บ้าน/ชุมชน การพัฒนาภูมิทัศน์ของหมู่บ้าน/ชุมชน เป็นต้น

๑.๓ การประเมินผลโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ตามข้อสั่งการที่ได้มีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้การดำเนินการโครงการไทยนิยม ยั่งยืน สัมฤทธิ์ผลตาม วัตถุประสงค์และเกิดประโยชน์ต่อประชาชนอย่างแท้จริง โดยได้ดำเนินการดังนี้

๑.๓.๑ จากการลงพื้นที่ของทีมตำบลฯ ได้มีการปรับวิธีการ ลงพื้นที่โดยเพิ่มเติมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แทนการบรรยายเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ได้มีการปรับแผนการลงพื้นที่ให้เหมาะสมในแต่ละพื้นที่และวิถีชีวิต ของประชาชน โดยคำนึงถึงความสะดวกและความปลอดภัยของประชาชนเป็น สำคัญ

๑.๓.๒ การขับเคลื่อนโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อขับเคลื่อน เศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่ตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน (หมู่บ้าน/ ชุมชนละ สองแสนบาท) โดยมีคณะกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการ ไทยนิยม ยั่งยืน จังหวัดสระแก้ว ติดตามผลการดำเนินงาน จำนวน ๙ อำเภอ ๗ ละ ๑ หมู่บ้าน

๑.๓.๓ วิทพยากรเวทีประชาคมมีลักษณะการบรรยายมากกว่า การเปิดเวทีให้แลกเปลี่ยนมุมมองและข้อคิดเห็นจากประชาชน มีลักษณะ ที่เป็นทางการและเวลาที่มีการทำประชาคมไม่เหมาะสม เนื่องจากเป็นช่วงที่ ประชาชนส่วนใหญ่จำเป็นต้องประกอบอาชีพ ซึ่ง จังหวัดสระแก้ว ได้มีการ ปรับเปลี่ยนวิธีขับเคลื่อนด้วยการใช้วิธีไม่เป็นทางการ ใช้ช่วงเวลาเย็นหลังจาก ประชาชนกลับมาจากการทำงาน เรียกว่า “เยี่ยมยามถามไถ่ไทยนิยม ยั่งยืน”

๑.๓.๔ จังหวัดและอำเภออำนวยความสะดวกให้กับคณะ อนุกรรมการฯ ในการลงพื้นที่เป็นอย่างดี ทั้งการจัดสถานที่และการประสาน ประชาชนเข้าร่วมเวทีฯ รวมทั้งประชาชนมีความสนใจและตื่นตัวในการเข้าร่วม เวทีประชาคมไทยนิยม ยั่งยืน

๑.๓.๕ การดำเนินงานภายใต้โครงการไทยนิยมฯ เป็นการอุดหนุนให้ดำเนินการในส่วนภูมิภาคแบบเดิมที่มีหลายหน่วยงานเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยมีการบูรณาการการปฏิบัติงานในภูมิภาคตาม พ.ร.บ.ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๕๔ "...ให้มีผู้ว่าราชการจังหวัดคนหนึ่งเป็นผู้รับนโยบายและคำสั่งจากนายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาล คณะรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง กรม มาปฏิบัติการให้เหมาะสมกับท้องถิ่นและประชาชน..." และมาตรา ๖๕ (๒) ให้นายอำเภอบริหารราชการตามที่คณะรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง กรม มอบหมายหรือตามที่นายกรัฐมนตรีสั่งการในฐานะหัวหน้ารัฐบาล .." กำกับอำนาจการ และบูรณาการงานของทุกส่วนราชการ/ หน่วยงานในพื้นที่โดยมีคณะกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศฯ

๒. การอภิปรายเป็นคณะของวิทยากรจากภาคส่วนต่างๆ ในหัวข้อที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๒.๑ บทบาทของภาคส่วนต่างๆ ในการส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ

๒.๑.๑ ภาครัฐและความมั่นคงมีข้อคิดเห็น ดังนี้

(๑) การดำเนินงานเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ จะต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน โดยเห็นว่าทุกคนควรมีการปรับแนวความคิดเพื่อสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของ “ความมั่นคงของชาติ” โดยส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งที่ผ่านมากกระทรวงมหาดไทยและกองทัพในพื้นที่ได้ปฏิบัติงานในพื้นที่ตั้งแต่ระดับครัวเรือน ชุมชน และหมู่บ้านโดยรอบ ซึ่งได้ดำเนินการในหลายๆ โครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ให้มีความกินดีอยู่ดีตามความต้องการของประชาชนและเหมาะสมกับบริบทในพื้นที่

(๒) ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ให้หลักประกันความมั่นใจแก่ประชาชนว่าจะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ด้วยเหตุผลดังนี้ ๑) มีบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิเสรีภาพพื้นฐานไว้อย่างครบถ้วน ๒) แนวนโยบายแห่งรัฐซึ่งเป็นแนวทางในการตรวจกฎหมายและการบริหารราชการแผ่นดิน ให้เป็นไปในทิศทางที่ทำให้ประชาชนอยู่ดีกินดี และบ้านเมืองอยู่เย็นเป็นสุข ๓) ประชาชนมีอำนาจอย่างเพียงพอในการติดตาม ตรวจสอบ ควบคุม การใช้อำนาจของนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐให้เป็นไปอย่างถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ โดยโครงการต่าง ๆ ของกระทรวงมหาดไทย มุ่งเน้นการช่วยเหลือประชาชนให้อยู่ดีมีสุข

๒.๑.๒ ภาคประชาชนมีข้อคิดเห็น ดังนี้

(๑) การส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนและความมั่นคงชาติ ควรเริ่มการพัฒนาตั้งแต่ในระดับปัจเจกบุคคล ต้องเกิดจาก “การระเบิดมาจากภายใน” ของประชาชนเอง ที่พร้อมจะมีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของตนเอง ไม่ยึดติดกับวัตถุนิยมและเงินทองมากเกินไปจนละเลยผลประโยชน์ส่วนรวมของหมู่บ้านและชุมชน

(๒) การปฏิบัติงานของส่วนราชการบางครั้งมีความซับซ้อนหลายขั้นตอนและมีหลายแผนงาน ซึ่งประชาชนอาจยังไม่เข้าใจแผนงานที่มีอย่างหลากหลาย ทั้งนี้ควรมีการนำแผนงานมาสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนหรือมีแผนงานเพียงแผนเดียวที่ง่ายต่อความเข้าใจของประชาชน ดังนั้น ภาคราชการในพื้นที่ควรมีการปรับปรุงแผนเพื่อให้สอดคล้องและทันต่อสถานการณ์ในปัจจุบันและเหมาะสมกับสภาพพื้นที่

(๓) ในอดีตจังหวัดสระแก้ว มีปัญหาทั้งภัยแล้งและน้ำท่วม รวมทั้งบางพื้นที่มีการปะทะระหว่างชายแดนและใช้ความรุนแรง แต่ทั้งนี้ได้กองทัพเข้ามาช่วยเหลือทั้งในโครงการหมู่บ้านคู่ขนานตามแนวชายแดน การพัฒนาและเฝ้าระวังหมู่บ้าน ซึ่งปัจจุบันประชาชนในแต่ละชุมชนได้พยายามพัฒนาและมีการพบปะพูดคุยผ่านเวทีต่าง ๆ โดยการพูดคุยกันอย่าง

ไม่เป็นทางการของคนในหมู่บ้านเป็นวิธีที่ดีที่จะนำปัญหาของตนมาแลกเปลี่ยน
ข้อคิดเห็น การสร้างความรักสามัคคี ชวนกันงดอบายมุข แสวงหาความรู้อื่น ๆ
ร่วมกัน ทั้งนี้ การสร้างเครือข่ายชุมชนจึงเป็นเรื่องท้าทาย ผู้นำหมู่บ้านมีส่วน
สำคัญในการกระตุ้นและจูงใจ นอกจากนี้ ควรมีการตั้งเป้าหมายของหมู่บ้าน/
ชุมชนที่ชัดเจน

(๔) ประชาชนในชุมชนควรมีแผนงานที่จะช่วยตนเอง
ก่อนโดยควรพึ่งพาตนเองในเรื่องพื้นฐานให้ได้ โดยไม่จำเป็นต้องรอให้ภาครัฐ
เข้ามาช่วยเหลือในทุก ๆ เรื่อง

๒.๑.๓ ภาคเอกชนมีข้อคิดเห็น ดังนี้

(๑) คนไทยต้องการใช้เงินแต่คนไทยในพื้นที่ส่วนใหญ่
ไม่ต้องการทำงานที่ต้องใช้แรงงาน เช่น งานภาคเกษตร งานแม่บ้าน ซึ่งคนไทย
มักไม่ทำ จึงต้องใช้แรงงานกัมพูชาเป็นจำนวนมาก ดังนั้น ประชาชนจะต้องกลับ
ไปพิจารณาตนเองและปรับพฤติกรรมของตน อย่าปฏิเสธงานหรือโทษสภาพ
แวดล้อมเพียงอย่างเดียว เพราะในอนาคตประเด็นด้านความมั่นคงอาจจะส่ง
ผลกระทบต่อภาคอุตสาหกรรมได้ เช่น การขาดแคลนแรงงาน

(๒) สภาอุตสาหกรรม มุ่งเน้นในการสร้างอุตสาหกรรม
บริเวณพื้นที่จังหวัดสระแก้วเพื่อการสร้างงาน เพื่อความกินดีอยู่ดี เน้นให้คน
ในพื้นที่มีงานทำ มีการเสียภาษีถูกต้อง และเน้นให้ประชาชนสร้างความรับผิดชอบ
ให้กับตัวเองและสังคมส่วนรวม ทั้งนี้ ไม่เห็นด้วยกับรัฐบาลที่แจกเงิน
๓๐๐-๕๐๐ บาทให้กับผู้ไม่มีรายได้/ รายได้น้อย เพราะจะทำให้คนไม่ขยัน โดย
เห็นว่าควรมีการส่งเสริมให้เกิดการประกอบอาชีพในพื้นที่ให้กับผู้มีรายได้น้อย

๒.๒ แนวทางการส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริม ความมั่นคงของชาติ

๒.๒.๑ โครงการไทยนิยมฯ ถือเป็นกลไกในการขับเคลื่อนที่มี
ประโยชน์อย่างยิ่งต่อการสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน
ได้อย่างทั่วถึง เนื่องจากมีการทำประชาคมในพื้นที่หมู่บ้าน/ ชุมชน เพื่อรับทราบ

ความต้องการได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้ แม้ปัจจุบันโครงการฯ จะสิ้นสุดลงแล้วเมื่อ ๔ มิ.ย.๖๑ แต่รัฐบาลเห็นว่าหากมีประโยชน์สามารถขยายเวลาไปถึง ก.ย.๖๑ โดยอาจมีการเปลี่ยนแปลงชื่อโครงการฯ ได้

๒.๒.๒ การสร้างความรู้ ปลูกความคิดให้ประชาชนในพื้นที่เป้าหมาย โดยให้ประชาชนต้องคิดเองเป็น “ระเบิดจากข้างใน” ให้ประชาชนมีเกราะในการป้องกันในเบื้องต้นได้ หากงบประมาณที่ภาครัฐจัดสรรให้หมู่บ้าน แต่ก่อให้เกิดการทะเลาะกันในกลุ่มชนก็ต้องการบริหารจัดการด้วยความระมัดระวังมากขึ้น

๒.๒.๓ ควรจัดให้มีกระบวนการพูดคุยกันระหว่างประชาชนในหมู่บ้าน/ ชุมชน และภาครัฐในระดับท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างประชาชนในพื้นที่ด้วยตนเอง หน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่นกับประชาชน และระหว่างหน่วยภาครัฐด้วยตนเอง

๒.๒.๔ ในพื้นที่ จังหวัดสระแก้ว หน่วยงานทหารมีบทบาทสำคัญมาตั้งแต่อดีต ซึ่งในหลายพื้นที่ที่ติดชายแดนมีหมู่บ้านชายแดนที่ทหารช่วยพัฒนาตลอด ทำให้มีความเจริญทั้งถนนหนทางและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ จึงอาจกล่าวได้ว่าทหารเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความมั่นคงและพัฒนาการค้าขายของ จังหวัดสระแก้ว

๓. การระดมสมองในประเด็นเรื่องแนวทางการส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ

๓.๑ ปัญหาปากท้องของประชาชนมีความสำคัญ ควรมีการแก้ปัญหการค้าขายในจังหวัดและการเกษตรกรรม เพื่อให้ประชาชนในจังหวัดอยู่ดีกินดีมากขึ้น อย่างเช่น ตลาดโรงเกลือ ซึ่งเคยเป็นแหล่งค้าขายสำคัญของจังหวัด เป็นแหล่งสร้างงานสร้างอาชีพ ปัจจุบันมีสภาพเสื่อมโทรมลง ขาดการบริหารจัดการที่ดี และปัญหาที่จอดรถที่ขาดการอำนวยความสะดวกให้กับผู้ที่มาใช้บริการ รวมทั้งมีปัญหาด้านสินค้าละเมิดลิขสิทธิ์ การจัดระเบียบแรงงานต่างด้าวให้ถูกกฎหมาย ซึ่งควรมีหน่วยงานที่เข้ามาบริหารจัดการอย่างจริงจัง

๓.๒ การพัฒนาด้านการเกษตร เห็นว่าจำเป็นต้องสร้างความรู้ให้กับเกษตรกร เพื่อให้รู้จักวางแผนการผลิตพืชผลให้สลับวงรอบกัน รวมทั้งต้องให้เกษตรกรทราบวงรอบการผลิตของตนเองเพื่อวางแผนการเก็บเกี่ยว การใช้แรงงาน เพื่อหลีกเลี่ยงปริมาณผลผลิตล้นตลาดและลดปัญหาแรงงานไม่พอเพียง เช่น การปลูกมันสำปะหลัง เกษตรกรต้องรู้วงรอบว่าจะต้องมีการชะลอการขุด นำมันสำปะหลังมาทยอยสับเพื่อส่งให้กับโรงงานผลิตอาหารสัตว์ และมีการรวมกลุ่มเพื่อเจรจากับโรงแปงมันสำปะหลังในการทยอยรับซื้อผลผลิต เป็นต้น

๓.๓ จังหวัดสระแก้วมีแนวคิดในการขับเคลื่อนจังหวัด คือ “สระแก้ว เมืองแห่งความสุข ภายใต้ ๔ ดี วิถีพอเพียง” เป็นการได้กำหนดทิศทางและเสริมสร้างกลไกการบูรณาการความร่วมมือในการส่งเสริมศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เข้มแข็งไปสู่การเปลี่ยนแปลงทุนมนุษย์และคุณภาพสังคมที่ดีกว่าเดิม บนพื้นฐาน เศรษฐกิจแบบพอเพียงอย่างสมดุล เพื่อนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีและสังคมคุณภาพ ซึ่งเป็นการทำงานแบบบูรณาการของทุกภาคส่วน โดยยึดประชาชนในพื้นที่เป็นเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนเป็นคนดี สุขภาพดี รายได้ดี และสิ่งแวดล้อมดี

๓.๔ ควรมีการสร้างความรู้ความตระหนักรู้ให้กับประชาชนในพื้นที่ ทั้งทางด้านองค์ความรู้ในการทำเกษตรกรรม การรักษาสีเขียวดี อากาศดี การกำจัดขยะ การรักษาป่า เป็นต้น การรับผิดชอบตัวเองของประชาชนและผลประโยชน์ส่วนรวมของประชาชนในพื้นที่เป็นสำคัญ

๓.๕ ควรมีการวางแผนอย่างสอดคล้องเป็นระบบตั้งแต่ระดับนโยบายรัฐบาล แผนระดับจังหวัด เพื่อรองรับการประกอบอาชีพที่ต้องการในอนาคต และมีการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง รวมทั้งมีการบูรณาการการทำงานและผลักดันนโยบายมาขับเคลื่อนอย่างแท้จริง

ศศย.สปท./ ๑๖ ก.ค.๖๑

ภาพประกอบการประชุมวิชาการ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๒/ ๒๕๖๑
เรื่อง “การส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชนเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ”
ระหว่างวันที่ ๙ - ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑ เวลา ๐๘๐๐ - ๑๖๐๐
ณ โรงแรม เดอะ เวิลด์ อ.อรัญประเทศ จ.สระแก้ว

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
62 ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงดินแดง เขตดินแดง กรุงเทพฯ 10400
โทร. 02-275-5715 เว็บไซต์ <http://sscthailand.org>